

#SahalardaCinsiyetAyrımcılığınaSon

#FutbolHerkesiçindir

futbolda
cinsel şiddet ve
cinsiyet ayrımcılığı
sempozyumu

Sempozyum Kitabı

 futbolda
cinsel şiddet ve
cinsiyet ayrımcılığı
sempozyumu

Sempozyum Kitabı

info@cinselsiddetlemucadele.org
cinselsiddetlemucadele.org

Yayına Hazırlayanlar
Havva Çifçi, Nurgül Özz, Ezel Buse

Kapak Görseli
Hilal Esmer

Tasarım
Büşra Erinkurt

Baskı
Punto Baskı Çözümleri

futbolherkesicindir.blogspot.com
Ekim 2018

AÇIK
TOPLUM
VAKFI

Bu kitap Açık Toplum Vakfı'nın mali katkısı ile hazırlanmıştır. Kitabın içeriğinden sadece Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği sorumludur ve bu içerik herhangi bir şekilde Açık Toplum Vakfı'nın görüş veya tutumunu yansıtmaz.

Giriş

Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği (CŞMD) kurulduğunda nihai amacını "cinsel şiddetin varlığının ve meşruiyetinin istisnasız tüm canlılar için ortadan kalktığı bir dünyanın oluşması" olarak belirledi. Cinsel şiddetin varlığının ortadan kalkması, meşruiyetinin yok edilmesiyle yani "haklı, yasal ve kamu vicdanına göre doğru" bulunmaması ile birebir ilişkili. Maalesef cinsel şiddet ve istismarın fiziki olmayan, temas içermeyen neredeyse tüm biçimleri, bugün ülkemizde meşru ve en kitlesel ortamlarda söylem ve eylem olarak, dahası 'sembolik eylemler' yoluyla gerçekleşmekte.

Cinsel şiddet ve ayrımcılığın spor alanlarında, özellikle futbol alanındaki varlığı ve meşruluğu ise bir yanıyla herkesin gördüğü, bir yanıyla da kimsenin görmek istemeyip tartışmaktan kaçındığı ve hepimizin hayatına dokunan toplumsal sorunlardan biri. CŞMD bu konuyu irdelemek üzere 2017 Mayıs ayında Kadınlar için Spor ve Fiziksel Aktivite Derneği (KASFAD) ortaklığı ile bir sempozyum gerçekleştirdi. Futbolda Cinsel Şiddet ve Cinsiyet Ayrımcılığı Sempozyumu'nda; spor ortamlarındaki kadınların, çocukların, engellilerin ve LGBTİ+ların maruz bırakıldıkları cinsel şiddet, cinsel istismar ve ayrımcılık gibi konulara farklı açılardan ışık tutuldu. Sporcu ve hakemlerin, spor alanında uzman gazeteci, hukukçu ve psikologların, sivil toplum temsilcilerinin, akademisyenlerin, kadın, lgbti+ ve engellilerin katılımı ve katkısı ile gerçekleşen bu sempozyum; futbol ve cinsel şiddet ilişkisini konu edinen ve kadın, lgbti+, engelli sporcuların yaşadıkları 'cinselleştirilmiş şiddet'* ve ayrımcılığa dikkat çeken Türkiye'deki ilk disiplinler arası organizasyonlardan biri olması açısından da önem taşıyor.

Elinizdeki kitap, bu iki günlük sempozyumda gerçekleşen oturumlardaki tartışmaları, konu uzmanlarının değerli sunumlarını, atölye içerikleri ile sonuç raporlarını ve ÇŞMD'nin bu alanda yürüttüğü bazı davalar ve savunuculuk çalışmalarını içermektedir. Bu çalışmanın; Türkiye'de futbol alanında cinsel şiddet ve ayrımcılığın varlığı ve meşruiyetiyle mücadele etmek isteyen herkes için, özellikle bu alanda çalışan meslek uzmanları, akademisyenler, üniversite öğrencileri ve sporcular için faydalanılabilir bir Türkçe kaynak olmasını, yanı sıra cinsel şiddet dilinden beslenen spor tarihinde kadın ve lgbti+ görünürlüğüne katkıda bulunarak yazılı tarihe geçmesini ümit ediyoruz. Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği olarak bu organizasyonda emeği geçen herkese bir kez daha teşekkür ederiz.

** Dünyanın pek çok ülkesinde hak temelli aktivistler ve konu uzmanları, cinsel şiddet (sexual violence) kavramını, bu şiddetin sadece 'cinsel eylemler' yoluyla gerçekleşmediği ve hayatlarımızı kuşatarak cinselliğimizi hedef alan şiddet biçimlerini açıklamada yetersiz kaldığı gerekçesi ile 'cinselleştirilmiş şiddet' (sexualized violence) olarak kullanmaktadır. Cinselleştirilmiş şiddet kavramı, pek çok insanın cinsel şiddeti tecavüz veya cinsel taciz olarak algıladığı toplumsal ortamımızda, faillerin uyguladıkları bir çok farklı fiziksel ve duygusal şiddet biçimini, dominasyonu, kişinin cinselliğini hedef alan, cinsel çıkarlar amacıyla yapılan eylemleri veya kişinin onaylamadığı cinsel temas türünü de içermektedir. Bu anlamda kavram; etkinlik ve eylemler, yazılı üretimler ve konuşma dilinde kullanılmakta ve yaygınlaşmaktadır.*

İÇİNDEKİLER

I. BÖLÜM: Sempozyum Hakkında	11
• Sempozyum Bilgileri	12
• Sempozyum Programı	13
• Katılımcı Biyografileri	15
II. BÖLÜM: Sempozyum Konuşmaları	23
• Açılış Konuşmaları	24
Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği (CŞMD) - Hilal Esmer	24
Kadınlar için Spor ve Fiziksel Aktivite Derneği (KASFAD) - Canan Koca	24
Kadir Has Üniversitesi Spor Çalışmaları Merkezi - Emir Güney	26
• Panel 1: Futbol ve Cinsel Şiddet	27
• CŞMD Sporda Şiddetle Mücadeleye Dair Neler Yaptı? - İdil Elveriş	28
• Yürüttüğümüz Davalar - Aynur Tuncel	32
• Tribünlerde Kullanılan Cinsel Şiddet Dili Önlenebilir mi? - Burkal Efe Sakızlıoğlu	37
• Medya, Futbol, Cinsel Şiddet ve Dil - Kenan Başaran	43
• Panel 2: Sporda Cinsel Taciz/İstismar Sorunları ve Mücadele Yöntemleri	53
• TCK'da Cinsel Suçlar: Birbirlerinden Farkları ve İspatları - Ersoy Yüce	54
• Sporda Çocuk İstismarı ile Mücadelede Karşılaştırmalı Hukuktan Örnekler - Mert Yaşar	60
• Antrenör-Çocuk-Futbolcu İlişkilerinde İstismar ve Çocuk Koruma - Seren Akıncı	65
• Panel 3: Sporda Ayrımcılık ve Mücadele Yöntemleri	75
• Sporda Cinsiyet Ayrımcılığı Karşıtı Politikalar - Canan Koca	76
• Engelli Sporcular ve Altyapılarda Yaşanan Ayrımcılık ve Mücadele Yöntemleri - Fatma Şahin	81
• Spor Kulüplerinin Alt Yapılarında Yaşanan Ayrımcılığın Hukuki Boyutları - Aysu Melis Bağlan	85
• Tribünlerde Hegemonik Erkekliği Aramak - İtir Erhart	89

• Panel 4: Futbolda Ayrımcılık: Cinsiyet ve Cinsel Yönelimler	98
• Kadın, LGBTİ+ Futbolu ve Deneyimlerimiz - Pınar Öztürk	99
• Futbolda Kadın Hakemler, Deneyimlerimiz ve Yönetim Sorunları - Lale Orta	104
• LGBTİ+'lara Yönelik Ayrımcılık ve Dava Süreci - Halil İbrahim Dinçdağ	108
• Erkek Egemen Futbol Sahasına Binlerce Kadın Çıkartmanın Tescilli Reçetesi - Melis Abacıoğlu Sezener	112
III. BÖLÜM: Atölyeler	123
• Atölye 1: Tezahüratta Mağdursuz Küfür Atölyesi - Nil Delahaye (BoMoVu)	124
• Atölye 2: Kadın ve LGBTİ+'ların Tribündeki Temsili - İrem Kavasoglu, Gizem Derin	128
• Atölye 3: Medya, Cinsel Şiddet, Dil ve Çözüm Önerileri - Şehlem Kaçar (ÇŞMD)	136
IV. BÖLÜM: Sempozyum Çıktıları	145
• Atölye Sonuç Bildirileri ve Forum	148
• Forum Çıktıları: Çözüm Önerileri	155
V. BÖLÜM: EKLER	157
• Futbol Kulüplerine Yönelik Deklarasyon Metni	158
• Futbol Kulüplerine Talep ve Önerilerimiz	160
• Kampanyalar	162
- Futbol Herkes İçindir	162
- Futbolda Cinsiyetçiliğe Son	164
• Basın Bildirileri	169
• Bakanlıklara Gönderilen Dilekçe Örneği	176

KISALTMALAR DİZİNİ

AB:	Avrupa Birliği
ABD:	Amerika Birleşik Devletleri
AÇEV:	Anne Çocuk Eğitim Vakfı
AİHM:	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
BESYO:	Beden Eğitimi
BM:	Birleşmiş Milletler
BoMoVu:	Sosyal Güçlendirme için Spor ve Beden Hareketi Ağı
CMK:	Ceza Muhakemeleri Kanunu
CŞMD:	Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği
ÇİM:	Çocuk İzlem Merkezi
FARE:	Avrupa Irkçılık Karşıtı Futbol Ağı
FIFA:	Uluslararası Futbol Federasyonları Birliği
FIFPro:	Dünya Futbolcular Birliği
IAAF:	Uluslararası Atletizm Federasyonları Birliği
IOC:	Uluslararası Olimpiyat Komitesi
İTÜ:	İstanbul Teknik Üniversitesi
KASFAD:	Kadınlar için Spor ve Fiziksel Aktivite Derneği
LGBTİ+:	Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Transeksüel, İnterseks ve Queer kişiler için kullanılan şemsiye terim
OHAL:	Olağanüstü Hal
SGM:	Spor Genel Müdürlüğü
STK:	Sivil toplum kuruluşu
TCK:	Türk Ceza Kanunu
TDK:	Türk Dil Kurumu
TFF:	Türkiye Futbol Federasyonu
TOG:	Toplum Gönüllüleri Vakfı
TRT:	Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu
UEFA:	Avrupa Futbol Federasyonları Birliği
UNICEF:	Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu

Sempozyum Çağrı Metni 13-14 Mayıs 2017

Futbolda Cinsel Şiddet ve Cinsiyet Ayrımcılığı Sempozyumu

Düzenleyen

Partnerler

Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği olarak kurulduğumuz günden bu yana futbol maçlarında ve tribünlerde üretilen cinsel şiddete, cinsiyetçi ve fobik dile kayıtsız kalmıyoruz. Bu konuda faillere yönelik suç duyurularında bulunuyor, davaları takip ediyor, futbol kulüpleri ile görüşüyor, kulüplere yönelik talepler ve açıklamalar gerçekleştiriyoruz.

Cinsel ve cinsiyetçi şiddeti ve ayrımcılığı besleyen taraftar kültürünün olumlu yönde dönüşebileceğine; ayrıca kadınların ve LGBTİ+'ların tüm spor branşlarında cinsel şiddete ve ayrımcılığa maruz bırakılmaksızın varlıklarını sürdürebileceklerine ve çoğaltabileceklerine olan inancımız her geçen gün pekişiyor.

Bu eylemliliklerin devamı niteliğinde, Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği ve

KASFAD ortak çalışmasıyla, futboldaki tarafları bir araya getirerek şiddet döngüsünün kırılması ve değiştirilmesi konusunda çözüm önerilerini tartışmaya açmak amacıyla 13-14 Mayıs 2017 tarihlerinde Futbolda Cinsel Şiddet ve Cinsiyet Ayrımcılığı ismiyle bir sempozyum düzenleyeceğiz.

İki gün sürecek ve futbol alanında varlık gösteren pek çok değerli kişi, kurum ve STK'nın katılacağı bu sempozyumda konunun gündemleşmesini, çok boyutlu olarak tartışılmasını ve çözüme yönelik kararlar ve yeni ortaklıklar geliştirilmesini hedefliyoruz.

Herkesin katılımına açık ve ücretsiz olan sempozyuma katılmak için linkten kayıt yaptırabilirsiniz.

Sempozyum Sponsoru

Bilim Kurulu

Dr. İdil Elveriş, Doç. Dr. İtir Erhart, Dr. İlknur Hacisoftaoğlu,
Prof. Dr. Canan Koca, Doç. Dr. Lale Orta, Dr. Pınar Öztürk

Düzenleme Kurulu

Şehlem Kaçar, Burcu Çelik, S. Hilal Esmer, Emir Güney, Özge Özgüner

#SahalardaCinsiyetAyrımcılığınaSon

#FutbolHerkesiçindir

futbolda

cinsel şiddet ve

cinsiyet ayrımcılığı

sempozyumu

13-14 Mayıs 2017

PANELLER

ATÖLYELER

FORUM

KORO

TURNUVA / DOSTLUK MAÇLARI

Bilgi İçin

Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği
e-posta: sempozyum@cinselsiddetlemucadele.org
web: futbolherkesicindir.blogspot.com
<http://cinselsiddetlemucadele.org>

Kayıt İçin

Kadir Has Üniversitesi
Spor Çalışmaları Merkezi
Tel: 0212 533 65 32 -14 83
e-posta: scm@khs.edu.tr
web: scm.khas.edu.tr

SEMPOZYUM PROGRAMI

13 Mayıs Cumartesi

09:30 - 10:00 Kayıt

10:00 - 10:30 Açılış Konuşmaları

Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği (CŞMD) - Hilal Esmer
Kadınlar için Spor ve Fiziksel Aktivite Derneği (KASFAD) - Prof. Dr. Canan Koca
KHAS - Spor Çalışmaları Merkezi - Emir Güney

10:30 - 12:15 Panel 1: Futbol ve Cinsel Şiddet

Moderatör: Yard. Doç. Dr. İlknur Hacisoftaoğlu
Yrd. Doç. Dr. İdil Elveriş (Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği)
"CŞMD Sporda Şiddetle Mücadeleye Dair Neler Yaptı?"
Burkal Efe Sakızlıoğlu (Taraftar Hakları Derneği Başkanı)
"Tribünlerde Kullanılan Cinsel Şiddet Dili Önlenebilir mi?"
Aynur Tuncel (Avukat)
"Yürüttüğümüz Davalar"
Kenan Başaran (Gazeteci/Yazar)
"Medya, Futbol, Cinsel Şiddet ve Dil"

12:30 - 13:30 Öğle Yemeği

13:30 - 15:15 Panel 2: Sporda Cinsel Taciz/İstismar Sorunları ve Mücadele Yöntemleri

Moderatör: Yrd. Doç. Dr. İdil Elveriş (Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği)
Mert Yaşar (Avukat/Arabulucu)
"Sporda Çocuk İstismarı ile Mücadelede Karşılaştırmalı Hukuktan Örnekler"
Seren Akıncı (Klinik ve Spor Psikoloğu)
"Antrenör-Çocuk Futbolcu İlişkilerinde İstismar ve Çocuk Koruma"
Ersoy Yüce (İstanbul Bölge Adliyesi 20. Ceza Dairesi Üye Hakimi)
"TCK'da Cinsel Suçlar: Birbirlerinden Farkları ve İspatları"

15:15 - 15:30 Ara

15:30 - 17:15 Panel 3: Sporda Ayrımcılık ve Mücadele Yöntemleri

Moderatör: Emir Güney
Prof. Dr. Canan Koca (KASFAD)
"Sporda Cinsiyet Ayrımcılığı Karşıtı Politikalar"
Aysu Melis Bağlan (Avukat)
"Spor Kulüplerinin Alt Yapılarında Yaşanan Ayrımcılığın Hukuki Boyutları"
Fatma Şahin (Bağcılar Belediyesi Engelliler Gençlik ve Spor Kulübü Başkanı)
"Engelli Sporcular ve Altyapılarda Yaşanan Ayrımcılık ve Mücadele Yöntemleri"
Doç. Dr. İtir Erhart (Bilgi Üniversitesi İletişim Fakültesi Öğretim Görevlisi)
"Tribünlerde Hegemonik Erkekligi Aramak"

14 Mayıs Pazar

10:30 - 12:15 Panel 4: Futbolda Ayrımcılık: Cinsiyet ve Cinsel Yönelimler

Moderatör: Prof. Dr. Canan Koca

Pınar Öztürk (Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Araştırma Görevlisi)

"Kadın, LGBTİ+ Futbolu ve Deneyimlerimiz"

Doç. Dr. Lale Orta (Okan Üniversitesi Spor Yöneticiliği Bölüm Başkanı)

"Futbolda Kadın Hakemler, Deneyimlerimiz ve Yönetim Sorunları"

Halil İbrahim Dinçdağ (Futbol Hakemi, Radyo Program Sunucusu, İnsan Hakları Aktivisti)

"LGBTİ+'lara Yönelik Ayrımcılık ve Dava Süreci"

Melis Abacıoğlu Sezener (Dönüşüm Girişimcisi)

"Erkek Egemen Futbol Sahasına Binlerce Kadın Çıkartmanın Tescilli Reçetesi"

12:30 - 13:30 Öğle Yemeği

13:30 - 15:00 Atölyeler (Paralel Atölyeler)

Atölye 1: Tezahüratta Mağdursuz Küfür Atölyesi

Moderatör: Nil Delahaye (BoMoVu)

Tarafar Hakları Derneği, Sportif Lezbon, Atletik Dildoa, Karşı Lig, Lezyonerler, Kızlar Sahada

KASFAD, ÇŞMD, Kadınlar Sahada Biz Tribünde

Atölye 2: Medya, Cinsel Şiddet, Dil ve Çözüm Önerileri

Moderatör: Şehlem Kaçar (ÇŞMD)

Atölye 3: Kadın ve LGBTİ+'lerin Tribündeki Temsili

Moderatör: İrem Kavasoglu, Gizem Derin

"Kadınlar Sahada Biz Tribünde" Projesi Çukurova Üniversitesi BESYO/KASFAD

"Tribünde LGBT Deneyimleri" Mersin 7 Renk LGBT Derneği

15:00 - 15:15 Ara

15:15 - 16:15 Atölye Sonuç Bildirileri

Moderatör: Nurgül Öz

16:15 - 17:00 Forum: Geribildirim, Ağ Oluşturma ve Gelecek Planları

17:00 - 17:20 Müzik Dinletisi: Korospular Korusu

18:00 - 20:00 Futbol Turnuvası / Dostluk Maçları

Takımlar: Atletik Dildoa, Karşı Lig, Sportif Lezbon, Lezyonerler, Kızlar Sahada

KATILIMCI BİYOGRAFİLERİ

İlknur Hacısoftaoğlu

İstanbul Gedik Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Doktor Öğretim Üyesi

Ortadoğu Teknik Üniversitesi Sosyoloji Bölümü mezunudur. Lisansüstü eğitimini Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi Anabilim dalında, Spor Sosyolojisi alanında tamamlamıştır. Doktora eğitimini "Burası Er Meydanı: Güreşte Erkeklığın İnşası" başlıklı teziyle bitirmiştir. İstanbul Gedik Üniversitesi Spor

Bilimleri Fakültesi'nde öğretim üyesi olarak çalışmaktadır. Spor sosyolojisi ve toplumsal cinsiyet alanında makale ve kitap bölümleri bulunan Hacısoftaoğlu; spor, göçmenlik, taraftarlık ve toplumsal cinsiyet alanında çalışmalarını sürdürmektedir.

İdil Elveriş

İstanbul Bilgi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Doktor Öğretim Üyesi

1996'da İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun oldu. 1998 yılında Tulane Üniversitesi'nde Deniz Ticareti Hukuku yüksek lisans programını bitirdi. 2012'de İstanbul Bilgi Üniversitesi Siyaset Bilimi doktorasını tamamladı. Elveriş; kariyerine New York, Kosova, İngiltere ve İstanbul'da deniz ticareti, taşımacılık, sigorta ve sözleşmeler alanlarında hukuk danışmanlığı ve avukatlık yaparak başladı. 2013'te İstanbul Bilgi Üniversitesi'ne katıldı ve Türkiye'de hukuk eğitimi ve meslek uygula-

masında hukuk kliniği ve probono gibi yenilikçi yöntemlerin öncülüğünü yaptı. Hukuk mesleği, mahkemeler ve arabuluculuk gibi konularda araştırmaya dayalı birçok makale ve kitap yayınlamış olan Elveriş; hukuk kliniği, hukuk ve siyaset, arabuluculuk, infaz hukuku, avukatlık hukuku ve uygulaması dersleri vermektedir. Türkiye'de cinsel şiddetin görünür olmasına katkı sağlayan ve #sendeanlat hashtag'inin de yaratıcısı olan Elveriş, aynı zamanda Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği üyesidir.

Aynur Tuncel

Avukat - İnsan Hakları Aktivisti

1984'te hukuk fakültesinden mezun olduktan sonra, insan hakları aktivisti olarak birçok etkinlikte ve çalışmada bulundu ve çok sayıda farklı derneğin kurucusu olarak yer aldı. İstanbul Barosu Çocuk Hakları Merkezi Kurucu Başkanlığı, Adil Yargılama Takip Merkezi Kurucu Başkanlığı yaptı. Yanı sıra, İnsan Hakları Derneği Yönetim Kurulu Üyeliği, Türkiye Sokak Çocukları Derneği Başkanlığı, İstanbul Çocuk

Misafirhanesini Yaşatma ve Geliştirme Kurulu Başkanlığı görevlerinde bulundu. 1996'da avukatlara yönelik ilk meslek içi eğitim seminerlerinin düzenlenmesinde görev aldı ve halen bu göreve devam ediyor. 2002-2012 arasında polis eğitiminde TCK ve CMK dersleri verdi, halen İstanbul Bilgi Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde avukatlık hukuku, Adalet Meslek Yüksekokulu'nda ise CMK dersleri vermektedir.

Burkal Efe Sakızlıoğlu

Taraftar Hakları Derneği Başkanı

1979 İzmir doğumlu. Alay Bey İlkokulu ve Karşıyaka Lisesi'nden mezun olduktan sonra Dokuz Eylöl Üniversitesi'nde rehberlik ve psikolojik danışmanlık eğitimi aldı. 2004 yılında aynı Üniversitede performans kaygısı alanında yüksek lisans eğitimini tamamladı. Futbola olan ilgisi,

7-18 yaşları arasında Karşıyaka Spor Kulübü altyapısında futbol oynadığı yıllara dayanmaktadır. 2006-2019 yılları arasında Turgutlu Spor altyapısı ve futbol takımında mentör olarak görev aldı. 2014 yılından beri Taraftar Hakları Derneği başkanlığı görevini yürütmektedir.

Kenan Başaran

Gazeteci - Yazar

1975'te Erzurum'da doğdu. Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi ve Gazetecilik Bölümü'nden mezun olduktan sonra aynı Üniversitede Bilişim Bilimi dalında yüksek lisans yaptı. 1995 yılında mesleğe ilk adımını radyocu olarak attı. 2005'te Referans gazetesine editör olarak girdi. 2010-2013 arasında Radikal gazetesinde

yazar ve editör olarak çalıştı. 2013'ten bu yana ise Hürriyet gazetesinde yazar ve editör olarak çalışmaya devam etmektedir. Nezih Demirkent, Sedat Simavi ve Türkiye Spor Yazarları Derneği adına verilen birincilik ödüllerine sahiptir. 'Arkadan Müdahale' ve 'Sivas-Kayseri' isimli iki kitabı bulunmaktadır.

Ersoy Yüce

İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 20. Ceza Dairesi Başkanı

1988'de Atatürk Üniversitesi Eğitim Fakültesi'ni bitirdikten sonra 1992'de Marmara Hukuk Fakültesi'nden mezun oldu. 1995'te 'Basın Özgürlüğü ve Olağanüstü Hal Rejimleri' konulu kamu hukuku yüksek lisans tezini yazdı. Bir süre avukatlık yaptı. Daha sonra Kastamonu Taşköprü, Van Özalp, Sakarya Kocaali, İstanbul Üsküdar ve İstanbul Anadolu Adliyesi'nde Cumhuriyet Savcısı olarak görev yaptı. Görevi sırasında ağır ceza, çocuk ağır ceza mahkeme-

si, kaçakçılık suçları, memur suçları, kabahatler bürosu, Adli Emanet ve Cezaevi savcılığında çalıştı. Hakim Doğan Gedik ile birlikte yayımlanmış Kabahatler hukukunda mülkiyetin kamuya geçirilmesi isimli kitabı bulunmaktadır. Halen İstanbul'daki Bölge Adalet Mahkemesi'nde özellikle cinsel suçlara bakan dairede daire başkanı olarak görev yapmakta olup, Anadolu Üniversitesi Tarih Bölümü 3.sınıf öğrencisidir.

Mert Yaşar

Avukat/Arabulucu

1996 yılında Özel Saint-Benoît Fransız Lisesi'ni bitirdi. Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden 2001 yılında mezun oldu. 2003 yılında Galatasaray Üniversitesi Özel Hukuk Yüksek Lisans Programı'nı bitirdi. Aynı üniversitede doktora eğitimine devam etmektedir. Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi Spor Hukuku Komisyonu'nda görev almıştır. Bugün Türkiye Milli Paralimpik Komitesi Hukuk Kurulu Başkanlığı-

nı yürütmektedir. Kadir Has Üniversitesi Spor Araştırmaları Merkezi Danışma Kurulu üyesidir. Kadir Has Üniversitesi'nde spor hukuku ile ilgili farklı dersler vermektedir. sporvehukuk.net sitesinde spor hukuku ile ilgili değerlendirmelerini paylaşmaktadır. İstanbul Barosu Çocuk Hakları Merkezi üyesidir. Ataşehir Belediyesi Yeni Hayat Gençlik Merkezi'nde çocuk hukuku alanında gönüllü danışmanlık yapmaktadır.

Seren Akıncı Özdurulmuş

Spor Psikoloğu

Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü'nü 2002 yılında, Klinik Psikoloji Ana Bilim Dalı Yüksek Lisansını 2005 yılında tamamladı. Halen Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Sporda Psiko-sosyal Alanlarda doktora eğitime devam etmekte; motivasyonel iklim üzerine doktora tezini yazmaktadır. Uzun yıllardır amatör ve elit seviyedeki sporcularla çalışmalarını

sürdürmekte, Milli Takımlar seviyesinde destek vermektedir. Alanın en önemli kitaplarından olan Foundations of Sport and Exercise Psychology kitabının çevirmenlerindedir. Türk Psikologlar Derneği Genel Merkez Yönetim Kurulu üyesi ve Spor Psikolojisi Birimi sorumlu üyesidir.

Emir Güney

Kadir Has Üniversitesi Spor Çalışmaları Merkezi Müdürü

2003 Kadıköy Anadolu Lisesi mezunu. Lisans eğitimini Boğaziçi Üniversitesi ve SUNY Binghamton Çift Diploma Küresel ve Uluslararası İlişkiler Bölümünde 2008 yılında tamamladı. 2010 yılında Marmara Üniversitesi'nde İngilizce Yönetim Organizasyon Bölümünde yüksek lisansını tamamladıktan sonra aynı üniversitede Spor Yönetimi alanında doktora eğitimine başladı. 2010'dan beri Kadir Has Üniversitesi Spor

Çalışmaları Merkezi'nin başındadır. 2015'ten bu yana UEFA Futbol Hukuku Programı'nın yerel koordinatörü pozisyonunda ve Euroleague Basketball'da maç delegesi olarak görev almaktadır. Futbol başta olmak üzere basketbol, masa tenisi, tenis, satranç, koşu, bisiklet, yelken ve sahil voleybolu sporlarını mümkün olduğunca yapmaya ve yarışmalarını takip etmeye çalışmaktadır.

Canan Koca

Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Profesör Öğretim Üyesi

Orta Doğu Teknik Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümünde lisans ve yüksek lisans eğitimini, Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu'nda doktora eğitimini tamamladı. 2011 yılında spor alanında toplumsal cinsiyet çalışmalarıyla Türkiye Bilimler Akademisinin Genç Bilimciler Ödül Programı kapsamında üstün başarılı bilim insanı ödülünü, 2013 yılında Koç Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Araştırma ve Uygulama Merkezi tarafından verilen

toplumsal cinsiyet araştırma ödülünü ve 2017 yılında uluslararası kadın ve spor alanına yaptığı katkıları sebebiyle International Association of Physical Education and Sport for Girls and Women (IAPESGW) tarafından verilen Margaret Talbot ödülünü kazandı. Inspiring Women in Asia ve Sporun Toplumsal Cinsiyet Halleri kitaplarının editörlüğünü yaptı. Kadınlar İçin Spor ve Fiziksel Aktivite Derneği'nin (KASFAD) yönetim kurulu başkanıdır.

Fatma Şahin

Bağcılar Belediyesi Engelliler Spor Kulübü Başkanı

Anadolu Üniversitesi Halkla İlişkiler Fakültesi mezunu. Vakit gazetesinde "Engelleri Aşalım" adlı köşe yazıları yazıyor. Engellilerin sesini duyurmak için Engelleri aşanlar adlı radyo programını yapıyor. Çeşitli dergilerde engelliler konusuyla ilgili birçok yazısı var. Birçok STK ile birlikte çalışıyorlar. Aslında daha faal olarak yaptığı çalışmalara gelirsek; Türkiye'de ilk defa

Bağcılar Belediyesi'nde Engelliler Meclisi'ni kuruyor ve 6 yıldır Meclis Başkanlığı yapıyor. Engellilerin sosyalleşmesinde sporun önemini düşünerek; 2008 yılında Bağcılar Belediyesi bünyesinde engelliler spor kulübünün kuruyor. Kulüp engellileri çeşitli branşlarda hem sosyal, psikolojik hem de istihdam anlamında rehabilite etmektedir.

Aysu Melis Bağlan

Sporun Hukukçusu - Avukat

İstanbul Ticaret Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu. Galatasaray Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Avrupa Birliği programında tezsiz yüksek lisans mezunu. 4 yıl avukatlık mesleğini icra

etti. 2014 tarihinden itibaren, Kadıköy Belediyesi'nde çalışıyor. Bağlan, Sporda 'Uluslararası Tahkim Yargılaması ve Türkiye'de Hukuki Durum' isimli kitabın yazarıdır.

İtir Erhart

İstanbul Bilgi Üniversitesi İletişim Fakültesi Doçent Öğretim Üyesi

Boğaziçi Üniversitesi'nde İngiliz Dili Edebiyatı ve Felsefe okudu. Aynı üniversitede felsefe yüksek lisansını tamamladı. Aynı yıl Cambridge Üniversitesi'nde felsefe yüksek lisansına başladı. Onu da tamamladıktan sonra İstanbul Bilgi Üniversitesi'nde ders vermeye başladı. Boğaziçi Üniversitesi Felsefe Bölümü'nden doktora derecesini aldı. 2015'te doçent ünvanını

aldı. Toplumsal cinsiyet, insan hakları, spor ve medya alanlarında dersler veriyor. Kaynak ve farkındalık yaratmak için beş maraton ve yirmiyeye yakın yarı-maraton koşan Erhart bu alanda yaptığı çalışmalardan dolayı 2009 yılında Fark Yaratanlar programına konuk oldu ve 2010 yılında Ten Outstanding Young Persons (TOYP) jüri özel ödülünü aldı.

Pınar Öztürk

Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Doktor Öğretim Üyesi

Lisans ve yüksek lisans derecelerini psikoloji bölümünden aldıktan sonra Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi'nde doktora eğitimini tamamladı. 2011 yılından itibaren aynı fakültede araştırma görevlisi olarak görev yapmaktadır. Araştırma alanlarını; kadın

ve futbol, sporda homofobi, kız çocuklarının ve kadınların spor aracılığıyla güçlenmesi, sporda toplumsal cinsiyet çalışmaları oluşturmaktadır. KASFAD'ın kurucu üyelerinden ve yönetim kurulu üyesidir.

Lale Orta

*Türkiye'nin İlk Kadın FIFA Hakemi ve Antrenörü (Kaleci, C, B, A, UEFA A Lisans)
Maç anlatan ilk kadın spor spikeri - İlk kadın UEFA Gözlemcisi
Eğitimcisi ve Merkez Hakem Kurulu Üyesi*

Okan Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Fakültesi Dekan Yardımcısı ve Spor Yöneticiliği Bölüm Başkanı'dır. Marmara Üniversitesi İşletme Bölümü mezunudur. Aynı üniversitenin Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalında yüksek lisans ve doktora eğitimini tamamladı. "Dünyada ve Türkiye'de Futbol Organizasyonları Üzerine Analitik Bir Yaklaşım" teziyle ilk kadın futbol bilim doktoru oldu. 2015 yılında Yönetim ve Strateji alanında doçentliğini aldı. 1976-1989 yılları arasında Türkiye'nin ilk kadın futbol takımı olan Dostluk Spor'da kaleci ve kaptan olarak yer aldı. Federasyonun açmış olduğu kurslarla Türkiye'nin profesyonel

liglerinde antrenörlük ve teknik direktörlük yapabilecek diplomaya sahip ilk kadın futbol antrenörü oldu. Türkiye liglerinde maç anlatan ilk kadın futbol spikeridir. Türkiye süper liginde görev yapan ilk kadın hakemdir. Avrupa ülkeleri arasında en üst düzey profesyonel erkekler liginde görev yapan ilk kadın hakemdir. Kadınlar UEFA Şampiyonlar Ligi final maçını yönetmiştir. Uluslararası Olimpiyat Komitesinin Kıtalararası spor alanında vermiş olduğu Spora Hizmet Eden Öncü Kadınlar Avrupa Kıtası Büyük Ödülü'nün sahibidir. Ulusal ve Uluslararası makaleleri ve yayınları bulunmaktadır.

Halil İbrahim Dinçdağ

Futsal ve Futbol Hakemi - İnsan Hakları Aktivisti

Türkiye'nin ilk futsal hakemlerinden, radyo program sunucusu aynı zamanda insan hakları aktivistidir. 1994 yılında radyo programcılığına, 1995 yılında futbol hakemliğine başladı. 2009 yılında Futbol Federasyonu cinsel yönelimin-

den dolayı hakemlik yapmasına izin vermeyerek özel hayatını basına servis etti. Bu nedenle 2009 yılından beri mesleğini yapamamaktadır. İnsan hakları alanında gönüllü olarak mücadele vermektedir.

Melis Abacıoğlu Sezener

Dönüşüm Girişimcisi

Columbia Üniversitesi'nde matematik ve sanat tarihi bölümlerini bitirdi. Hummalı bir kişisel gelişim yolculuğu sonunda kendisine en çok ilham veren uğraşının insanları sporla harekete geçirmek olduğunu fark etti. Geçtiğimiz üç sene içerisinde eşiyile birlikte binlerce üyesi, altı farklı şehirde şubeleri olan ve şimdiye kadar 600 bin TL'ye yakın bağış toplanmasına vesile olan "Hareket Candır!"ı başlattı. 2012 yılında kendi şirketi Actifit'i kurdu ve ekibiyle birlikte farklı projelerle yetmişten fazla kurumsal firmayı ve

30 binin üzerinde çalışanını sağlıklı bir hayata adım atmaları için motive etti. Aynı zamanda, kadını futbolun içindeki takım ruhuyla güçlendiren 'Kızlar Sahada' projesinin de yaratıcısıdır. Kızlar Sahada ile 2012 yılından bu yana yediden yetmişe toplam beş bini aşkın kadın sahaya çıktı ve 35 bin TL üzerinde bağış, sosyal sorumluluk kuruluşlarına yönlendirildi. Melis aynı zamanda SWEATers App adında, insanları spor üzerinden tanıştıran mobil uygulamanın kurucu ortaklarından.

Nil Delahaye

BoMoVu Kurucusu

Fransa'da Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde lisansını tamamladı. İstanbul Bilgi Üniversitesi'nde Kültürel Yönetim alanında yüksek lisans derecesi aldı. Uluslararası Hrant Dink Vakfı'nda

koordinatörlük yaptı. 2014'te Ermenistan'da Kadın Kaynakları Merkezi'nde sosyal capoeira eğitmenliği yaptı.

İrem Kvasoğlu

Çukurova Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu Öğretim Üyesi

Gazi Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi'nde 2017'de doktora programını tamamladı. Çukurova Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu'nda Öğretim Görevlisi olarak çalışmaktadır. Aynı zamanda Çukurova Üniversitesi Felsefe Grubu Yüksek Lisans programında sosyoloji

alanında öğrenimine devam etmektedir. Akademik ilgi alanını, kadınların spor tarihi, LGBTİ+ sporcuların deneyimleri, spor ve erkeklik ilişkisi, futbol ve kayırmacılık gibi konular oluşturmaktadır. KASFAD Yönetim Kurulu üyesidir ve Muamma futbol takımında top koşturmaktadır.

Gizem Derin

Muamma LGBTİ+ Gönüllüsü

1988 Tarsus doğumlu. Kendisini trans aktivist olarak tanımlıyor. Lisans eğitimini İşletme üzerine tamamladı. 4 yıl boyunca, özel öğretimde işletme alanındaki "yönetim bilimleri, muhasebe" derslerinde uzman eğitici olarak görev yaptı. Daha sonra bir LGBTİ+ derneğinde genel koordinatörlük yaparken LGBTİ+ haklarına odaklanan projeler üzerine çalıştı. Şu an Mersin Üniversitesi Gender Studies alanında master yapmaktadır. Çalışmaları "Eleştirel erkeklik ve

trans erkeklerin erkeklik inşası" üzerine devam etmektedir. Türkiye LGBTİ+ harekette örgütlü ve aktivizme devam etmektedir. Mersin'de yerel LGBTİ+ hareket içinde bir çok çalışmada yer almaktadır. Alternatif örgütlenme diyebileceğimiz Muamma Futbol Takımı'nın kurucusu-oyuncusudur. Muamma ile birlikte "Toplumsal Cinsiyet ve Spor" alanında çalışmalar yapmaya devam etmektedir.

Şehlem Kaçar

Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği Üyesi

Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi'nden 2006 yılında mezun oldu. 2007 yılında Ege Üniversitesi Radyo TV ve Sinema bölümüne başladı. Yüksek lisansında kadın bedeni ve Michel Foucault'nun beden üzerine teorileri üzerine çalışmalar yaptı. "One Day: After Work" adlı projesi ile Danimarka Hükümeti Kültürel Bursu kazandı. FREIA (Aalborg University Feminist Research Centre) ve EDGE (Centre for Equality, Diversity, Gender in Aalborg University) des-

tekleriyle ilk kişisel sergisini Danimarka Kadın Müzesi'nde açtı. AMARGİ/İstanbul, İstanbul Kadın Müzesi ve Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği üyesi olarak çeşitli eylemliliklerde bulundu. 2016 yılında Helsinki Üniversitesi Medya Çalışmaları Bölümü'nde ziyaretçi araştırmacı olarak bulundu. Halen İstanbul Bilgi Üniversitesi İletişim Bilimleri bölümünde medya alanında doktora çalışmasını sürdürmektedir.

Nurgül Özz

Psikolog, Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği Üyesi

Psikoloji eğitimini Boğaziçi Üniversitesi'nde tamamladı. Berlin'de bir yıl siyaset felsefesi ve sanat tarihi üzerine eğitim aldı. Feminist ve queer pedagoji, toplumsal cinsiyet çalışmaları ve çocuk-geç ruh sağlığı alanında çalışıyor.

LGBTİ+ ve feminist hareket içinde örgütleniyor. Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği kurucu üyelerinden ve dernek bünyesinde koruyucu-önleyici içerikler geliştiriyor ve uyguluyor.

2. Bölüm

Sempozyum Konuşmaları

AÇILIŞ KONUŞMALARI

Hilal Esmer

Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği

“Öncelikle ‘Futbolda Cinsel Şiddet ve Cinsiyet Ayrımcılığı’ sempozyumumuza katıldığınız için Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği adına hepinize teşekkür etmek istiyorum. Neden burada olduğumuz sorusunun cevabı, burada bulunan herkes için farklılaşabilir. Bu sempozyuma katılan herkesin kendine göre bir amacı ya da beklentisi muhakkak ki vardır. Benim burada olmamın sebebi, maalesef futbol sevdalısı olmam değil. Bir takım tutmuyorum. Bana babamdan geçen Fenerbahçe taraftarlığını ergenliğimde bırakmıştım. İlkokuldan beri bir çocuk, bir ergen, bir genç ve bir yetişkin olarak bulunduğum bütün sosyal ortamlarda futbol benim için duymak istemediğim ve duyduğumda ortamı terk etmek durumunda kaldığım bir konu olmuştur. Futbol, bir takım sloganları ve müzikli tezahüratları dışında benim için hiçbir şey ifade etmiyor. Fakat ben futbolla ilgilenmeyi bıraksam da, futbol sloganları beni bırakmadı. Gittiğim konserlerde, katıldığım etkinliklerde, okulun sosyal ortamlarında, hatta ev partilerinde bile futbol sloganlarını işitmek zorunda kaldım.

Derneğimiz adına söylemem gerekirse; ben ve arkadaşlarım uzun yıllar boyunca şiddetin çeşitli türleriyle ilgili çalıştık, halen de çalışmayı sürdürüyoruz. Şiddeti; devletten, medyadan, ataerkil, hetero-cinsiyetçi yaklaşımdan ve onun yasalarından bağımsız olarak toplumda maalesef görünür olmayan kendi deneyimlerimizle yeniden ve yeniden tanımlamaya devam ediyoruz. Bize göre cinsel şiddet ve ayrımcılıkla mücadele, öncelikle cinsel şiddet ve ayrımcılığın adını koyup onları tanımlamakla

başlar. Fiziksel, psikolojik ve cinsel şiddet, ayrımcılık, ırkçılık, homofobi, cinsiyetçilik, toplumsal cinsiyet normları, ikili cinsiyet dayatması, heteronormativite, mobbing vs. gibi birçok tanım mevcut. Bu tanımlar “adını koyma” dediğim ihtiyaçtan ortaya çıkıyor ve gün geçtikçe artıyor. Burada cevap bulmak istediğimiz sorular; bana göre öncelikle futbol kültürü, futbol medyası, futbol endüstrisi, sahalar ve tribünlere dair. Futbol, erkek olmayanlara; yani kadınlara, LGBTİ+’lara, engellilere, çocuklara ve ayrımcılığa maruz bırakılan tüm farklı kimliklere ne vadediyor? Bunların cevaplarını bulmak üzere iki gün boyunca çeşitli tartışmalar yürüteceğiz. Önemli işbirlikleri geliştirebileceğimizi düşünüyorum.

Öncelikle derneğin futbolda cinsel şiddetle ilgili macerasına başlamasına vesile olan İdil Elveriş ve Birsen Atakan’a teşekkür ediyorum. Sempozyumun yapılmasında büyük emek harcayan Şehlem Kaçar’a, Kadir Has Üniversitesi Spor Çalışmaları Merkezi müdürü Emir Güney’e, işbirliğimiz olan KASFAD’a ve Canan Koca’ya, katkılarını sunan bütün konuşmacı ve siz davetlilere çok teşekkür ederim.”

Canan Koca

Kadınlar için Spor ve Fiziksel Aktivite Derneği (KASFAD)

“Hilal konuşmasında ‘Benim futbolla bir ilişkim yok.’ dedi. Benim de futbolla ilişkim, Eskişehirspor taraftarlarının tezahüratından ibaret: “Es Es Es Ki Ki Ki Eski Eski Es”. Sabah Gayrettepe’den taksikle geldim. Taksi şoförü bir an büyük bir keyifle Beşiktaş’ı, Fenerbahçe’yi anlatmaya başladı. Kendisine futbol sempozyumuna gittiğimi söyleyemedim. Futbol sempo-

yumuna katılıyorum ama taksi şoförüyle konuşacak kadar futbol bilgim yok.

Burada olmak benim için çok keyifli. Bu sempozyum, aynı zamanda bu alanda bu zamana kadar verilen mücadelenin ve farklı platformlarda mücadele veren bireylerin, kurumların, kolektiflerin bir ürünüdür.

Burada olmak benim için çok keyifli. Bu sempozyum, aynı zamanda bu alanda bu zamana kadar verilen mücadelenin ve farklı platformlarda mücadele veren bireylerin, kurumların, kolektiflerin bir ürünüdür. Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği ve KASFAD olarak birbirimizi tanıyoruz ama daha önce yollarımız kesişmemişti. Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği'ni futbol alanındaki mücadelelerinden biliyoruz. E-mailler üzerinden yaptığımız yazışmalardan sonra burada Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği'yle yüz yüze tanışmak benim için çok büyük bir onur.

Spor feministleri der ki: 'Kadınların spor alanındaki mücadele tarihi, yüz yıllık maratondur.' Ben eski bir uzun mesafe koşucusuyum ama şu anda sadece sağlık gerekçesiyle koşabiliyorum. Aranızda uzun mesafe ya da maraton koşanlar varsa, maratonun çok özel bir spor dalı olduğunu bilirler. Atletizm sporun, maraton da atletizmin en önemli dallarından biridir. Maratona sporların anası da denir. Modern spor tarihinde özellikle Olimpiyat tarihi, kadınların spor alanına dahil olma mücadelesinin de tarihidir ve bu mücadelede maratonun özel bir yeri vardır. Maraton zor bir spordur. Dayanıklılık, sabır ve güç ister. En önemlisi de 42 km'yi birlikte koşacağınız bir arkadaş, yoldaş ister. Bu yüzden kadınların spor alanındaki mücadele tarihi yüz

yıllık maratondur. Hem ulusal ve uluslararası alanlarda, hem de bireysel mücadelede kadınlar yüz yıldır maraton koşuyorlar. Spor alanında kadın hakları mücadelesi yürüten önemli sivil toplum kuruluşları var. Onların mücadeleleri, dünyadaki feminist mücadele tarihinin de çok önemli bir parçası. Uluslararası ağın içerisinde de kız kardeşlik, yoldaşlık ağı var ve bazılarımız o uluslararası ağın içindeyiz.

Kadınlar için Spor ve Fiziksel Aktivite Derneği 2012 yılında kuruldu. Dernek, spor bilimcileri, sporcular, hakemler, antrenörler ve farklı bilimsel disiplinlerde spor çalışan akademisyenlerden oluşuyor. Yönetim kurulu üyelerimizden biri Türkiye'nin ilk kadın futbol hakemi olan Lale Orta'dır. Bir diğeri Türkiye Cumhuriyeti'nde bütün spor dalları arasında ilk dünya şampiyonu olan tekvandocu Tennur Yerlisu'dur. Hem farklı dallardan ve düzeylerden kadınların spor alanında, hem de toplumsal cinsiyet ve kadın çalışmalarının spor bilimlerinde var olması için mücadele ediyoruz. Benzer şekilde, sporun sosyal bilimler alanında ve özelde toplumsal cinsiyet çalışmalarında var olması için çabalyoruz. Şu an geldiğimiz noktada çok önemli kazanımlar elde ettiğimizi söyleyebilirim. Bunun arkasında da maraton koşmanın ya da uzun soluklu mücadele vermenin gerekliliklerinden birisi olan yoldaşlığın olduğunu düşünüyorum. Buraya gelen herkesin o ruhu taşıdığına inanıyorum. Burada bulunan herkese çok teşekkür ediyorum."

Emir Güney

Kadir Has Üniversitesi Spor Çalışmaları Merkezi

“Sempozyumun gerçekleşmesinde Kadir Has Üniversitesi Spor Çalışmaları Merkezi olarak sorumluluk alanlardan biriyiz. İki gün boyunca sempozyumda dolu dolu bir program olacağına inanıyorum. Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği ve KASFAD’a sempozyuma katkılarından dolayı çok teşekkür ediyorum. Cinsel şiddet ve cinsiyet ayrımcılığı, ülkemizin sosyal alandaki en büyük problemlerinden biridir. Bu problemin en büyük parçası da bunun bir problem olarak algılanmaması, yani toplum tarafından meşrulaştırılmasıdır.

Bugün bu alanda hepimize hem bireysel, hem kurumsal olarak büyük roller düşüyor. Spor Çalışmaları Merkezi olarak doğrudan toplumsal cinsiyet alanında çalışmıyoruz, ama bu bizim toplumsal cinsiyet alanındaki sorumluluğumuzu azaltmıyor. Sporun sosyal bilimlerle kesiştiği tüm alanlarda eğitim vermeye, etkinlikler, paneller düzenlemeye ve en önemlisi bu alanda farkındalık yaratmaya çalışıyoruz. İki gün boyunca bu farkındalığı burada da yaratabileceğimizi umuyorum.”

I. OTURUM:

FUTBOL VE CİNSEL ŞİDDET

Moderatör: İlknur Hacisoftaoğlu

Konuşmacılar:

İdil Elveriş

Aynur Tuncel

Burkal Efe Sakızlıoğlu

Kenan Başaran

CŞMD Sporda Şiddetle Mücadeleye Dair Neler Yaptı?

Yürüttüğümüz Davalar

Tribünlerde Kullanılan Cinsel Şiddet Dili Önlenebilir mi?

Medya, Futbol, Cinsel Şiddet ve Dil

CŞMD Sporda Şiddetle Mücadeleye Dair Neler Yaptı?

İdil Elveriş

*İstanbul Bilgi Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Doktor Öğretim Üyesi*

“Yola belki de ‘Türkiye’de cinsel şiddet sorununun farkında bile değildik.’ diyerek çıkmamız gerekiyor. Bugün burada, bu sempozyumu yapma noktasına nasıl geldiğimizi anlatmak istiyorum. Aslında #sendeanlat kampanyasının bu noktada olmamızda etkisi büyük. Özgecan Arslan cinayeti ertesinde, Twitter’da #sendeanlat hashtagi ile bir sosyal medya kampanyası başlatıldı. Türkiye’deki kadınların, yaşadıkları cinsel taciz ve şiddet hikayelerini anlattıkları bu kampanya ile cinsel şiddetin toplumda daha görünür kılınmasının yolu açılmış oldu. Türkiye’nin her bölgesinden pek çok kadın, bir hafta içerisinde bu kampanyaya 300.000 orijinal tweet attı. Farklı sosyo-ekonomik düzeylerden kadınların, maruz bırakıldıkları cinsel taciz ve ayrımcılığı anlattıkları bu tweetlerinin sayısı kısa sürede 1 milyona ulaştı. Bu gibi kampanyalar oluşana kadar kadınların Türkiye’de cinsel şiddet konusunda alıngan bir hassasiyet gösterdiğine inanılıyordu ve bu kampanyalarla bu inanış az da olsa kırıldı. Böylece cinsel şiddet görünür oldu, kadınlar olarak yalnız olmadığımızı gördük, gücümüzü fark ettik ve Türkiye’de devletin yapmadığı cinsel şiddet envanterini bir sosyal platform aracılığıyla çıkartmış olduk.

Cinsel suçlar, genelde iki kişinin yalnız olduğu tanışlar arasında ve özel alanda gerçekleşir. Hem polisin ve yargının tavrı hem de toplumsal stigma nedeniyle en az bildirilen suçlardandır. Bizim patlama olarak

gördüğümüz şey, aslında zaten daima var olan vakaların kamuoyuna daha fazla yansımalarıyla ilgilidir. Toplumun cinsel şiddeti doğru bulmadığı kanısı arttıkça, kadınlar cinsel şiddete maruz bırakıldıklarında destek mekanizması bulabileceklerinin daha fazla farkına varıyorlar. Bunların sonucunda, cinsel şiddetten hayatta kalanların suçları bildirme ve herhangi bir hak arama yoluna başvuruda bulunma oranlarının da arttığını görüyoruz. CŞMD ya da cinsel şiddetle ilgili çalışanlar olarak; cinsel şiddetin görünürlüğü kadar nerelerden beslendiğiyle de yakından ilgiliyiz. Ataerkilliği, cinsiyetçiliği, kadın düşmanlığının beslendiği dili ve medyayı da dönüştürmeye çalışıyoruz. Türkiye’de şiddet çok fiziksel bir şey olarak algılanıyor ama öyle değil. Dil de bir şiddet aracıdır.

Futbolda cinsel şiddetle ilgili çalışmalarımız yaklaşık 1,5 sene önce Fenerbahçe Galatasaray derbisinde, taraftarların tribünde şişme bebek yakması ile başladı. Tribünde, küçük bir Özgecan Arslan cinayeti vardı adeta. Forma giydirilmiş şişme manken, kadını sembolize ediyordu. Taraftarlar şişme bebeğe karşı takımı sembolize eden kırmızı bir forma giydirmişlerdi. Dahası, forma kısa bir elbiseydi ve mağduru mağduriyetinden ötürü suçlayan şekilde ‘böyle giyinmeseydi kendisine cinsel şiddet uygulanmazdı’ algısı yaratıyordu. Kamera kayıtlarında; şişme bebeğin demirlere zincirlendiğini, cinsel ilişkiye girilir cinsten hareketlerde kullanıldığını, ardından meşaleler eşliğinde yakıldığını gördük. Kayıtlarda ayrıca bu sürece alkış tutan bir kitle ve şişme bebekle hatıra fotoğrafı çektiren taraftarlar vardı. Dernek olarak bu olayla ilgili bir şeyler yapmamız gerektiğini düşündük. Sosyal medyada da bu olaya

25 Ekim 2015, Galatasaray ve Fenerbahçe maçı şişme bebek yakılırken

inanılmaz bir tepki oluştu. Birçok avukat-tan destek alarak bir şikâyet dilekçesi yazdım. Savcılık, bu olayla ilgili kendiliğinden soruşturma başlatmış. Biz bunu sonradan öğrendik.

Bu olay üzerine tribünlerdeki cinsel şiddet örneklerini biraz araştırdığımızda; kadın bekaretini simgeleyen kırmızı noktalı Japon bayraklarının, kına gecesi tertiplerinin, 'tecavüz marşı' gibi erkekliği ve erkeğin yenmesini yücelten ritüellerin çok fazla olduğunu gördük. Yenmenin erkeklikle, kaybetmenin de kadınlıkla bağdaştırıldığı bir kültürle karşılaştık. Bunun üzerine Galatasaray, Beşiktaş, Fenerbahçe, Antalyaspor ve Ankaragücü gibi kulüplerle görüşmeye çalıştık. Hemen akabinde Antalyaspor'un gol sevincini tecavüz marşıyla 'kutlama' olayı meydana geldi. Bu olayda da dernek olarak şikâyetçi olmaya karar verdik. Spor alanındaki cinsel şidde-

tin çok çalışılması gereken bir mesele olduğunu fark ettik.

Kulüplere yönelik cinsel şiddetle ilgili öneriler listesi oluşturduk. Bu listeye Derneğin sitesinden ulaşılabilir.¹ Kulüplere; farkındalık eğitimleri ve sempozyum düzenlenmesi, cinsel şiddet uygulayan bireylerin passoliglerinin² iptal edilmesi gibi önerilerde bulunduk. Tanınan yıldız oyuncuların uyguladıkları cinsel şiddetin hoş görülmesine karşın, biz bu sporcuların sözleşmelerinin iptal edilmesi gerektiğine dair görüşlerimizi belirttik. Kulüplerle yaptığımız görüşmelerimizde, ortak protokol imzalanması için çalıştık fakat bir neticeye varamadık. Bu arada ben 'Sen futboldan ne anlarsın ki!' gibi yargılarla karşılaşmamak için bir sürü maça gittim. Tribünlerdeki kültürün nelerden beslendiğini bilimsel olarak da anlamaya çalıştım. Futbolda cinsel şiddet ve ayrımcılıkla ilgili Dernek

¹ Bakınız, EKler bölümü 'Futbol Kulüplerine Yönelik Öneri ve Talepler'

² Türkiye'de Süper Lig ve 1. Lig futbol müsabakalarını izlemek için gerekli olan elektronik kart sistemine Passolig adı verilmektedir.

olarak yaptıklarımıza dair bir deklarasyon yayınladık. Ekim 2016'da iki hafta süren Fare Network ağında uluslararası bir kampanyanın Türkiye ayağını yürüttük.

Bir başka derbide '17 yıldır illegal, bundan sonra legal' pankartı açıldı. Tam da bu süreçte 18 yaşından küçük bireylere tecavüz eden faille af niteliğinde bir düzenleme yapılmaya çalışılıyordu. Taraftarlar, bu düzenlemeye binaen bu pankartı açtılar. Biz buna dair de şikâyetle bulunduk. Şunu söylemek çok önemli: Toplum değişti ve cinsel şiddeti artık hoş görmüyor. Derneği arayanlar, bizimle delil paylaşmak isteyenler ve 'Bende o pankartı hazırlayanların fotoğrafı var, size göndereyim' diyenler oldu. Bunlar çok önemli değişimler. Antalya'daki tecavüz marşı ile ilgili dava açıldı. Hatta davayı açan Cumhuriyet Savcısı da şu an bizimle. Japon bayrağıyla ilgili de şikâyetle bulunduk.

Cinsel şiddete sadece kadınlar maruz bırakılmıyor; cinsel şiddet aynı zamanda altyapılarda da mevcut. Futbolda cinsel şiddetin konuşulmaya ve tartışılmaya ihtiyacı var. Canan Hoca'nın da söylediği gibi bu konu çok fazla noktaya temas ediyor. Bunun içerisinde hukuk, spor bilimleri ve toplumsal cinsiyet var. Zaten içinde yaşadığımız karmaşık toplumlarda hiç bir şey sadece bir yerden açıklanmıyor. Bu konuya da disiplinler arası bakmamız, aynı zamanda birbirimizden beslenmemiz çok önemli.

Türkiye'de yargıdan çok şikâyet ediliyor. Bize 'Böyle bir yargıda, siz bir de böyle davalarla mı uğraşıyorsunuz? Ne gerek var!' deniyor. Bir siyaset bilimci ve hukukçu olarak şunu söylemeliyim ki; mahkemelerin hem hak arama hem cezalandırma hem de yerine göre kişileri -özellikle de suç mağ-

durlarını- güçlendirme aracı olarak meşruiyet fonksiyonu bulunur. Dolayısıyla siz mahkemeye bir şey yansıttığınızda, yani bir soruşturma için şikâyet dilekçesi verdiğinizde ve o şikâyet dilekçesi üzerinden bir işlem yapıldığında, bir kişi sanık olur. Sanık, ceza almak zorunda değildir. O kişinin sanık olması, meşruiyet üzerinden topluma verilen bir mesajdır. Bu sayede, sanığın yaptığı davranışın bu toplumda kabul görmediği mesajı verilir. Türk Ceza Kanunu Madde 216'da düzenlenen "Kadınların cinsiyet olarak aşağılanması" suçu, kamu barışına yönelik suçlar arasında yer alıyor.

Burada, iki kişinin birbirine yaptığı bir şeyden ziyade, kamu barışına yönelik bir suçtan bahsediyoruz. Mahkemelerin az önce bahsettiğim o fonksiyonlarını icra edebilmeleri için çok iyi bir örnek oluşturuyoruz. Hukuka başvurmak, kadınlara karşı şiddetin normalleştirilmesinin ve meşrulaştırılmasının önünün kesilmesi için çok önemli bir basamaktır. Bu madde üzerinden verilen ilk mahkeme kararının çıkmasında, davaya Dernek olarak müşteki sıfatıyla katılarak davanın takipçisi olmamızın büyük rol oynadığını düşünüyorum. Failin cezasının yüksek olup olmaması önemli değil, çünkü bu bir intikam projesi değil. Biz kimsenin intikamını almaya çalışmıyoruz. Biz bu toplumda birlikte yaşayacaksak, öyle bir şey asla olamaz. Failin ceza alması, maçlara katılımının yasaklanması anlamına gelmektedir. Fail 5 yıl boyunca denetimli serbestliğe tabi olacak ve bu süre içerisinde tekrar bir suç işlerse sabıka ihtimali doğacaktır. Hukuk alanında verdiğimiz mücadeleyle; faille işledikleri suçun meşru olmadığını, toplumun bunu kabul etmediğini ve birilerinin faileri izlediğini gösteriyoruz. Onlara 'Kadınlara, çocuklara karşı şiddeti meşru-

laştırıran ve suç teşkil eden pankartlar açıp; sonra da hiçbir şey olmamış gibi dolaşmazsınız. Biz dernek olarak bunun takipçisiyiz.’ mesajını vermeye çalışıyoruz.³

Sonuçta şunu unutmamamız gerekir: Böyle bir dava açılmadan önce savcılık soruşturma başlatıyor; spor şubeden polisler delil topluyorlar, sanığı arıyorlar, sonra da ifadesini alıyorlar. İlgili kamera kayıtlarından fail tespit ediliyor. Böylece, devlet çarkının mağdurları korumak üzere harekete geçirilebildiğini görüyorsunuz. Dolayısıyla, cinsel şiddeti meşrulaştırıran eylemlere karşı yargılama sürecinin devreye sokulması fail açısından öğretici bir şeydir. Öğretici olduğu, duruşmalar izlendiğinde net bir şekilde görülebilir. Bizim için mahkeme, mücadele alanlarından ve araçlarından yalnızca bir tanesidir. Medya üzerinden, sempozyumlarla, ilgililerle ve taraftar kulüpleriyle görüşerek bu konuda çalışmaya devam edeceğiz. Belli ki bu pilav daha çok su kaldıracak. Beni dinlediğiniz için hepimize çok teşekkür ederim.”

Moderatör İlknur Hacisoftaoğlu:

İdil Elveriş’in heyecanı umarım hepimize geçmiştir. Canan’ın açılış konuşmasında söylediği gibi “Erkek şiddetiyle mücadele uzun solukludur, aynı zamanda futbolda cinsiyetçilikle mücadele de uzun solukludur.” Futbolun dili, homo-sosyal bir alan olarak doğrudan erkekliğin diline dönüşmüş durumdadır. Bu alanda cinsel şiddet otomatik olarak üretilirken, bu üretim son derece meşru bir zeminde gerçekleşmektedir. O yüzden cinsel şiddetin meşru olmadığını her fırsatta belirtmek önemlidir. Feminist bir örgüt, mücadeleye örgütlü gücüyle dahil olduğunda neyi ne kadar hızla değiştirebileceğini gösterebilir; bu yüzden ÇŞMD’ye ayrıca teşekkür ediyorum. Şimdi de biraz davaların içeriğinden bahsedelim istiyoruz. Aynur Tuncel’le devam edeceğiz.

³ 25 Ekim 2015’te Galatasaray-Fenerbahçe futbol maçı öncesi bir taraftar grubundaki kişilerin, karşı takımın formasını bir şişme mankene giydirip şişme bebeği önce taciz ettiği ve sonra da yaktığı görüntülerin basında yer bulmasının ardından 3 Kasım 2015’te Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği fiili gerçekleştirenlerle ilgili suç duyurusunda bulundu. Sanık hakkında 6222 sayılı Sporda Şiddet Ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun uyarınca kadınların cinsiyet olarak aşağılanması ve hakaret suçlarından dava açıldı. Basında “manken yakma davası” olarak bilinen davanın 24 Mayıs 2016 tarihinde Anadolu 3. Asliye Ceza Mahkemesi’nde görülen karar duruşmasında sanık 3 ay hapis cezasının yanı sıra 240 lira adli para cezasına çarptırıldı ve bir sene boyunca spor müsabakalarını izlemekten men edildi.

Yürüttüğümüz Davalar

Aynur Tuncel

Avukat / İnsan Hakları Aktivisti

"Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği olarak yürüttüğümüz ilk dava, 25 Ekim 2015 tarihinde oynanan Fenerbahçe-Galatasaray maçındaki **şişme bebek yakılması meselesi** üzerineydi. Bizim dernek olarak takip etmediğimiz ikinci dava ise, 28 Ekim 2015 tarihinde oynanan Trabzonspor-Gaziantep maçı sonrasında dönemin Trabzonspor Başkanı İbrahim Haciosmanoğlu'nun **'Kadın gibi 100 sene yaşamak yerine, adam gibi 1 sene yaşarım.'** sözü üzerine gerçekleşti. İzmir Barosu ve bazı kadınlar Haciosmanoğlu'na dava açtı ama Haciosmanoğlu beraat etti. Üçüncü dava, 5 Şubat 2016 tarihinde gerçekleşen Antalyaspor-Fenerbahçe maçında **Nuri Alço filmlerinden alıntı tecavüz marsinin çalınması** ile başladı. Bu olay da şu an hala dava sürecindedir. Dördüncü olarak, 20 Kasım 2016'da Fenerbahçe-Galatasaray maçında açılan **17+1 pankartı** üzerine dava açtık. Adalet Bakanı Türk Ceza Kanunu 103'üncü maddede düzenlenen 'Çocuğun Cinsel İstismarı' suçu ile ilgili bir tartışma açmıştı. Çocukların tecavüz failleriyle evlendirilmesinin tekrar gündeme getirildiği bir ortamda, 17+1 pankartının açılması o kadar da masumane bir durum değildi. Son olarak, 5 Şubat 2017'de Beşiktaş-Fenerbahçe maçında **Japon bayrağı açılması** ile ilgili bir şikâyette bulunduk. 11 Nisan'da davaya takipsizlik kararı verildi. Bu vakada suç işlenmediği için değil de, suçun vasıflandırılmasında savcılık makamı bizim gibi düşünmediği için sorun yaşadık. Mahkeme, suç sadece 'hakaret içeren bir tezahürat' olarak değerlendirdi; 'cinsiyet üzerinden halkın bir

kesimini aşağılama' olarak değerlendirmede ve faille adli para cezası verdi. Eylemi icra ettikleri kabul edilen 2 kişi ön ödeme yaparak salıverildi. Suç duyurusu üzerine sanıklara soruşturma açılması, sanıkların ifadeye çağırılması, sanıkların kendilerini ifade etmeleri ve yaptıkları eylem üzerinde düşünmek durumunda kalmaları dahi onlar açısından oldukça öğretici bir süreçtir diye düşünüyorum.

Toplumsal savunma ekolünden gelen bir insan olarak cezalandırmaya karşıyım. Yargılamaların önemli bir boyutunun; faille ceza vermek yerine faili niye yargıladığımızı kendisine öğretmek ve failin suç oluşturan eylemiyle ilgili değerlendirme yapmasını sağlamak olduğunu düşünüyorum. Derneğimizi bu anlamda da kutluyorum; biz kimse hapislerde çürüsün, çok ağır cezalar alsın diye uğraşmıyoruz. Biz, sanıklar yargılama sürecinde eylemleriyle ilgili kendilerini bir kere daha değerlendirsinler istiyoruz. Savcılarımız da hukuki değerlendirmeler yaparken çocukları ve kadınları korumayla ilgili kendilerine düşen güncel ödevleri bir daha değerlendirsinler diye de bir hedef güdüyoruz.

Şişme bebek vakasında Şüpheli eylemini kabul etti: "Mankenle ilgim yok. Ortamın heyecanı içinde, cansız mankeni elime almış olabilirim." dedi ve ortamın küfürlü olduğunu, küfür ettiğini ve Galatasaray bayrağını yaktığını belirtti. İdil'in de söylediği gibi, bu vakada soruşturma açılmıştı ve soruşturma bizim Derneğin suç duyurusuyla birleştirilmişti. Görüntü tespit tutanağında şunlar yazılıydı: "Şüpheli, şişme kadın olarak tabir edilen cismi eline alıp caddeden geçen kişilere karşı kaldırdı". Stadın yakınındaki mağazaların güvenlik kamera görüntülerinden kişinin kimliği ve konumu saptandı.

Dava açıldıktan sonraki bilirkişi incelemesinde, suç mahallinde Galatasaray forması giydirilmiş bir şişme bebek ve Galatasaray bayrağını çıkararak bir grup olduğuna dair bir tespit yapılmıştı. Bu incelemede, suçu işleyen kişinin şişme bebeği teras parmaklıklardan sarkıttığı, şişme bebeği önüne alarak sanki cinsel birleşme yaşıyormuş gibi kendisine sürttüğü ve yargılanmayan diğer şüpheli şahsın da Galatasaray bayrağını elinde bulundurduğu meşaleyle yaktığı yazılıydı. Gruptaki kişilerin fotoğraflarda yüzleri oldukça netti. Eylemi aslında bir grup erkek gerçekleştirdi, fakat bir kişi yargılanıyor. Başlangıç için tek kişinin bile yargılanması çok iyi, ama kayıtlardan da anlaşılacağı üzere aslında bu suçu bir araba dolusu erkekten oluşan bir grup işledi. Bu kişiler taraftar gruplarının üyeleri ve onları tanıyoruz. Her iki tespit birlikte değerlendirildiğinde, birden fazla kişinin karar alıp bu suçu işlediği ortaya çıkıyor. Bu olayda görüldüğü gibi futbolda cinsel şiddet her ne kadar çoğu zaman kolektif bir faillik ile meydana gelse de Dernek olarak öncelikli amacımız, davayı tek bir fail üzerinde de olsa somutlaştırarak sembolik davalar açılabilmesini sağlamaktır.

6222 sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun, şike süreci⁴ devam ederken kabul edilmişti. Bu Kanun'un amacı, spor alanlarında şiddet ve düzensizlik uygulanmamasını; yani sporun toplumsal barış ortamı içinde, amacına uygun bir şekilde icra edilmesini sağlamaktır. Biz, manken yakma davasında hem bu

Kanun'daki maddelerin hem de Türk Ceza Kanunu'nda düzenlenen toplumsal barışa karşı suçlarla ilgili birden fazla maddenin ihlal edildiğini ifade ettik. Bir eylem birden fazla suçtan oluşuyorsa, yargılama sonucunda hangi suçun cezasının verilmesi gerektiği ayrıntılı olarak tartışılmalıdır. 6222 sayılı Kanun'un amacı; 'müsabaka öncesinde, esasında veya sonrasında spor alanları ile bunların çevresinde, taraftarların sürekli veya geçici olarak gruplar halinde buldukları yerlerde veya müsabakanın yapılacağı yere gidip ve geliş güzergâhlarında şiddet ve düzensizliğin önlenmesi' olarak belirtilmiştir. Bu Kanun, kulüplere bir takım görev ve sorumluluklar getirirken, hem spor yöneticilerinin hem de taraftarların belli davranış kodlarına uygun davranması gerektiğini de belirtmektedir.

Bu Kanun'un 12'nci maddesinde, spor alanlarına sokulmaması gereken materyallerden bahsedilmektedir. Bazı küçük çakıları taşımak suç olmayabilir. Bazı kesici, delici aletlerin taşınması suç olmayabilir. Esasen suç olmamakla birlikte bu aletleri spor alanlarına dahil ettiğinizde tehlike yaratabilirler. Kanun'un 12'nci maddesi spor alanlarına sokulması yasak olan alet ve cisimleri düzenlerken, 13'üncü madde de yasaklanan bu alet ve cisimlerin spor alanlarına sokulması halinde verilecek cezayı belirlemektedir. Buna göre yasak cisim ve aletleri spor alanına sokan kişi 1 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacak; yasak cisim ve alet kullanılarak müsabaka düzeni bozulduğunda ise hapis cezası en az 3 ay olacaktır.

⁴ Sporda genellikle de futbolda bir sporcunun, antrenörün, kulüp yöneticisinin, menajerin bir spor müsabakasının sonucunu etkilemek için girişimlerde bulunması ve maddi ya da manevi bir çıkar karşılığı anlaşma sağlaması olarak bilinen "şike" eylemi, Türkiye'de 3 Temmuz 2011 tarihinde başlayan operasyonda, Fenerbahçe Kulübü Başkanı Aziz Yıldırım ile bazı yönetici ve futbolcuların tutuklanmasıyla uzun süre ülke gündemini meşgul etmiştir. 2 Temmuz 2012 günü, ilgili davaya bakan 16. Ağır Ceza Mahkemesi Aziz Yıldırım'a "şike, teşvik ve örgüt kurmak" suçundan toplam 6 yıl 3 ay hapis ve 1.3 milyon lira para cezası vermiştir.

Kanun'un 14'üncü maddesi, 2 eylemi suç olarak değerlendiriyor. Birincisi basit hakaret suçudur; yani herhangi bir mağduru hedeflemeden, yaptığınız hareketlerle ve sarf ettiğiniz sözlerle hakaret oluşturduğunuz suçlar. Türk Ceza Kanunu'nda, hakaret diye bir suç var fakat o suçta hakareti kime yönelttiğiniz bellidir. Mesela 'Aynur Tuncel eşektir.' dersanız bu TCK kapsamında bana yönelik bir hakaret suçudur ama siz bunu spor alanında Aynur'a yönelik değil de genele yönelik söylediğiniz zaman bu 6222 sayılı Kanun'un 14'üncü maddesi kapsamında 'hakaret içeren tezahürat' suçudur ve yaptırımı sadece adli para cezasıdır. Aynı maddede ikinci olarak ise 'Spor alanlarında veya çevresinde toplum kesimlerini din, dil, ırk, etnik köken, cinsiyet veya mezhep farkı gözeterek hakaret oluşturan söz ve davranışlarda bulunan kişi, fiili daha ağır cezayı gerektiren başka bir suç oluşturmadığı takdirde, 6 aydan 2 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.' diye belirtilmiştir. Buradaki hapis cezası Şike Davası devam ederken değiştirildi ve 3 aydan 1 yıla kadar hapis cezası olarak düzenlendi.

Türk Ceza Kanunu'nda 'Kamu Barışına Karşı Suçlar' adlı bir bölüm var. Bu Kanun, kamu barışını tanımlarken bireyler arası ilişkilerde hukukun egemen olduğu bir toplum düzeninin sağlanmasını ve bireylerin barış esasına dayalı bir hukuk toplumunda yaşadıkları duygusunun korunmasını önceler. Türk Ceza Kanunu'nun 216'ncı maddesinin 2'nci fıkrasına baktığınız zaman da 'Halkın bir kesiminin sosyal sınıf, ırk, din, mezhep, cinsiyet veya bölge farklılığına dayanarak alenen aşağılanması' eyleminin suç teşkil ettiğini görürsünüz.

Siz bir cumhuriyet başsavcısı olarak vasıf-

landırma yaparken ya da bir yargıç olarak eylemin adını koyup uygun ceza verirken hangisini seçeceksiniz? 6222 sayılı daha yeni tarihli Kanun'u mu, yoksa daha eski tarihli ama daha fazla cezayı öngören TCK'yı mı? Bunu 6222 sayılı Kanun zaten belirlemiş. Kanun'a baktığınız zaman; cinsiyet esas alınarak halkın belirli olmayan sayıdaki kesimine yani kadınlara, çocuklara, LGBTİ+'lara yönelik bir eylemde TCK'daki cezanın daha yüksek olduğunu görüyorsunuz. Evet, bu eylemler spor alanının içinde ya da çevresinde futbol takımının taraftarları tarafından işlenmektedir. Dolayısıyla sportif bir alanda suç işleniyor gibi görünen bir durum var ama yasa koyucu da burada şunu söylüyor: Eğer eylemin dozu, TCK 216'daki gibi farklı bir kanundaki düzenlemeyle korunan hukuki menfaati ihlal edecek düzeye gelmişse ve onun cezası daha fazlaysa; o zaman yargının, savcının, avukatın görevi bunu ortaya koymaktır, doğru olan da bunun üzerinden ceza vermektir. Biz de bütün suç duyurularımızda bunu söyledik.

Şişme Bebek Davasının Sonucunda Ne Oldu?

Savcı bu davanın iddianemesinde 'Taraftarlar, spor sahasına yanıcı madde getirmiş ve mankeni yakmış. Yanıcı maddeyi spor sahasına sokması ve mankeni yakması, sahaya sokulmaması gereken bir maddeyi sahaya soktuğu anlamına gelir. Buradan bir ceza verilmelidir. İkincisi, cinsiyeti üzerinden kadınlar aşağılanmıştır. 6222 sayılı Kanun'un 14/2'nci maddesi gereği, halkın bir kesimi aşağılanmıştır.' dedi. Biz de Dernek olarak buna itiraz ettik. Bu davada TCK 216'nın yani 'Halkı kin ve düş-

manlığa tahik veya aşağılama' olduğunu, bunun cezasının daha ağır olduğunu ve Türkiye'deki bütün kadınların aşağılandığını ifade ettik. HâkimHâkim ise iddianame-nin de dışına taşarak 'Burada bir tezahürat suçu var. Manken yakılmasını bir hakaret olarak değerlendiriyorum. Sadece yanıcı maddenin içeri sokulması olarak değerlendirmiyorum.' dedi. Hâkim, hem hakaretten yani 6222 sayılı Kanun'un 14/1'inci maddesinden hem de kadınları aşağıladığı için 14/2'nci maddesinden ceza verdi. Bu sonuç, hukukçuların tartışması gereken bir sonuçtur. 14/2, 14/1'i yutar mı, yoksa ayrı ayrı varlığını sürdürür mü? Biz, bir taraftan bu karara da şükrettik. Eylem sükuta erdiği, Mahkeme -hapis cezası değilse de- 'Suç var' dediği ve cezalandırma verdiği için halimize şükrettik. Fakat Mahkeme her ne kadar suçu tespit edip ceza verdiyse de, 'hükmün açıklanmasının geri bırakılması' yoluna giderek cezanın infazını erteledi. Biz buna itiraz ettik. Bu davanın özelliği şu: Mahkeme, Dernek olarak bizi davaya katılan olarak kabul etti. Bundan dolayı da biz karara itiraz hakkımızı kullandık ama itiraz makamı gerekçesiz olarak uzun bir süre bizi bekletip itirazımızı reddetti. Böyle OHAL dönemlerinde hâkimlerin bu davalarla uğraşmaya fazla vakti olmayabilir. Biz uzun süre bekleyince biraz mutlu olmuştuk. İtirazımız kabul olacak diye sabırla sonucu beklemiştik.

Şu an gelinen noktada elimizde 2 dava daha var. **17+1 davası** şu an devam ediyor. Savcılık tarafından çok ciddi bir inceleme yapıldı. Şüpheli olarak 18 yaşının altında bir delikanlıyı buldular. Savcılık çocuğu çocuk şubeye gönderdi. Fakat Savcı suçu işleyen bu çocuğun çevresindeki yetişkinlerin de bulunmasını talep etti. Çocuk annesine

teslim edildi. Şu an soruşturma sürüyor.

Japon bayrağı meselesi biraz farklılık arz ediyor. Bu vakada da toplum barışına karşı işlenen suçların birden fazla görünümü olduğunu ve biz özünde -daha ağır cezayı gerektirdiği için- cinsiyet üzerinden ayrımcılık suçu işlendiğini düşünüyoruz.

6222 sayılı Kanun'da, sanıklarla ilgili yasaklama tedbirleri var. Bu Kanun gereğince, siz spor alanı içinde yasaklanan eylemleri icra ederseniz, o zaman sizi belli sürelerle spor alanlarına girmeme konusunda tedbire bağlıyorlar. Dolayısıyla her 2 Kanunu birden ileri sürdük. Son değerlendirmede Şüpheliler 'Biz gittik. Japon bayrağını birileri elimize tutuşturdu ama kim verdi bilmiyoruz. Onu orada sallandırdık ama valla kadınlara yönelik öyle bir aşağılama amacımız yoktu. Biz onu kamikaze, savaş, zafer sembolü zannettik. Kırmızı ki, zaten bizim bayrağımız da kırmızı.' diyerek ifade verdiler. Şüpheliler karşı takımı rakip değil düşman ve yenilmesi, fethedilmesi, yok edilmesi gereken bir varlık olarak görüyorlar. Karşı takımı yendikleri zaman başarı elde ettiklerini, bunun kadınlarla bir ilgisi olmadığını ve kadınları aşağılamak gibi bir amaçlarının olmadığını belirttiler. Savcılık 'Evet burada bir tezahürat var ama burada kitle ruhu durumu da var. Kadınları aşağılamaya yönelik bir suç kastı yok. Burada mağduru belli olmayan halk kesimlerine yönelik bir hakaret var ama bu basit halî. Kadınlara, kadın olmalarından dolayı bir aşağılama durumu yok. Dolayısıyla 14/2'ye dahil etmediğimiz gibi TCK 216/2'ye de dahil etmedik.' açıklamasını yaptı. Bu eylem 6222 sayılı Kanun'un 14/1'inci maddesi kapsamında değerlendirilerek Faillere sadece adli para cezası verildi. Sanıklar, dört yüz ellişer Türk Lirası para cezası ödediler. Ön ödemelerini

yaptıkları için de kamu davası açılmadı ve kendileri hakkında takipsizlik kararı alındı.

Biz her suç duyurumuzun ekine önceki açılan davaları da koyuyoruz. Savcı, eklerde yer verdiğimiz şişme manken davasını da görmüş. Şişme manken yakma davasına bakan ilgili Mahkeme, kararı 14/2'nci maddeden vermiş ve 'İşlenen suç TCK ile ilgili değildir, çünkü spor sahasıyla sınırlıdır' demişti. Japon bayrağı davasındaki Savcı, kendi dosyası olmamasına rağmen 'Burada 14/1 var, 14/2 yok; yani sadece bir tezahürat var, failler kadınları aşağılama kastıyla hareket etmiyorlar.' diyerek şişme manken davasında mahkemenin vermiş olduğu karara itiraz etti. Bunun yanı sıra bizim Derneğin suçtan zarar görmediğini ve davaya katılmasına da itiraz ettiğini belirtti. Toparlarken, hatırlatmak gerekir ki Yargıtay'ın da mahkemelerin aldığı kararları bozma yetkisi bulunmaktadır. Burada da kadın, çocuk ve LGBTİ+ alanında çalışan temsilcilere görev düşüyor. Derneğimizin yanında yer almaları gerekiyor. Bizi süreçten kazımaya yönelik bir yaklaşım var. O yüzden bizim taraf olduğumuzu, bu davaların açılmasının ve izlenmesinin toplumsal ve hukuki görevimiz olduğunu da mücadelelerimiz içerisinde kabul ettirmemiz gerekiyor."

Moderatör İlknur Hacısöftaoğlu:

Aynur Tuncel'e, hukuk dilini biz fanilere anlaşılabilir kıldığı için çok teşekkürler (salonda kahkahalar). Çünkü hukuk dili, korktuğum ve bana zaman zaman kendimi çaresiz hissettiren bir dildir. Aynur Tuncel'in hukuksal alana dair yaptığı sunum; femi-

nistlerin de yıllardır ifade ettiği gibi yasa uygulayıcılarının da toplumsal cinsiyet eğitime ihtiyacı olduğu tespitini doğruluyor. Hukuku ve yasaları nasıl düzenlerseniz düzenleyin, ne kadar sınırları belli yasalar çıkartmaya çalışırsanız çalışın, bütün süreci uygulayıcılar yorumluyorlar. Nihayetinde, uygulayıcıların perspektifi davaları belirliyor. Şimdi, üçüncü konuğumla "Çocuğun çevresindeki yetişkinler kim?" meselesine geleceğiz. Bu işin gerçekten çok önemli bir bölümü taraftarlar nezdinde yürüyor. Erkekliğin tezahüratının mekanı olan stadyumlarda, taraftarlar bu cinsel şiddet dilini tekrar üreten eyleycilere dönüşüyorlar. Ayrıca bu şiddet, oldukça yaygın ve meşru bir biçimde yürütülüyor. Burkal Efe'nin sunumuna geçmeden önce, kısaca bir çalışmadan bahsedeyim. Taraftarlık ve erkeklik üzerine yaptığımız bir çalışmada; biz bu pankartların olduğu fotoğrafları taraftar gruplarına göstererek, fotoğraflarla ilgili ne düşündüklerini sorduk. Çok ilginç cevaplar geldi. Tabii ki tahmin edebileceğiniz gibi birinci cevap: 'Esprili bir dil, aslında eğlenmeye çalışıyorlar.' Bir başka cevap da şuydu: 'Burada bir emek var, bu pankartları hazırlamak kolay değil. Günlerce uğraşyoruz. Buna saygı gösterilmesi gerekiyor.' Yani taraftarlar nezdinde yapacak çok şey var. Bu anlamda Burkal Efe Sakızlıoğlu'nun başkanı olduğu Taraftar Hakları Derneği'nin çabalarının çok önemli olduğunu düşünüyorum. Çünkü bu şiddeti en çok üreten aktörler olan taraftarlar alanında mücadele vermeye çalışıyorlar.

Tribünlerde Kullanılan Cinsel Şiddet Dili Önlenebilir mi?

Burkal Efe Sakızlıoğlu

Taraftar Hakları Derneği Başkanı

"Burada olmaktan ötürü çok mutluyum. İşin suçlanan tarafını temsilen burada değilim. Biz de taraftarların yaptığı ayrımcılığa, tüm cinsiyetçi tezahüratlara ve pankartlara karşı dernek içerisinde ve iletişim halinde bulunduğumuz taraftar gruplarıyla birlikte çalışmalar yürütüyoruz. Bu çerçevede, hukuki anlamda neler yapıldığını 3 örnek üzerinden dinledik. Biz hukuki boyutuna ek olarak aynı zamanda bu işleri yapan taraftar gruplarıyla da görüşüyoruz çünkü iletişimin çok önemli olduğuna inanıyoruz. Bu yüzden de taraftar gruplarıyla devamlı iletişim halindeyiz. Bu sunumu, her ne kadar Taraftar Hakları Derneği Başkanı kimliğimle yapsam da, sunumumu akademik olarak eğitim aldığım psikolojik danışmanlık bölümünden faydalanarak insan doğasına yönelik konularda zenginleştirmeye çalışacağım. Şayet ilerleyen dönemlerde bu konuyla ilgili bir kazanım elde edilecekse; şimdiden Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği'ne teşekkür etmek gerektiğine inanıyorum. Önce sorunu tanımlamak, sonra onu görünür kılmak ve sorunun üzerinde tartışabilmek gerekiyor. Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği, yaptığı çalışmalarla bunlara zemin hazırlıyor. Bir sorun olarak gördüğümüz, spor alanlarında kullanılan cinsel şiddet dilini önleyebilmek ve bu anlamda çözüm yöntemleri geliştirebilmek için öncelikle sorunu görünür kılmamız gerekiyor. Sorunu görünür kılıp tanımladıktan sonra; disiplinler arası bir çalışma yöntemiyle, bu toplumsal alana temas eden tüm paydaşlar ve kurumlarla

birlikte çözüm üretebiliriz. CŞMD'yi de cesaretinden ötürü kutluyorum. Çok kayda değer ve önemli işler yapıyorlar.

Sunuma küfür ve cinsel şiddet dilinin basit tanımıyla başlayacağım. İnsanlar neden küfreder?

Küfretme davranışını tetikleyenler nelerdir? Küfrün psikolojisi, fizyolojisi ve sosyo-kültürünü kısaca anlatmaya çalışacağım. Daha sonra taraftarların, toplumun diğer katmanlarıyla stadyum dışında ilk defa bir araya geldiği Gezi Parkı'nda yaşadığımız deneyimi anlatacağım. Cinsel şiddetle ilgili neredeyse her gün canımızı acıtan örnekler yaşıyoruz ancak bu konuda hepimizin aklında kalan ve hiç unutmayacağımız isim Özgecan Aslan'dır. Bu konuyla ilgili yapılan çalışmaları ve taraftarların bu konuya bakış açısını anlatacağım. Daha sonra futbol sahalarına gelip Türkiye'deki tezahüratın içinde bulunduğumuz 2016-2017 futbol sezonundaki bilançosunu ortaya koyacağım. Bu bilançoyu ortaya koyduktan sonra, Türkiye Futbol Federasyonu'nun olaya bakış açısını da bir nevi görmüş olacağız. Tüm bu çizdiğim resim çerçevesinde; çözüm önerileriyle, paydaşlarla ve bir soruyla sunumumu tamamlayacağım.

Küfür, TDK'nın tanımına göre; 'sövme ve sövmek için söylenen söz, sövgü' demektir. Cinsel şiddet diliyse, bu dili kullanan kişi ya da grubu aktif, etkin, güçlü olarak tanımlayan; bu dili meşrulaştırmak için edilgen ya da pasif olarak gördüğü, öteki tarafı/kadını kimliği veya bedeni üzerinden aşağılayarak geliştirilen ayrımcı üsluptur. Tabii bu tanım kültürlerden kültürlere, ülkelerden ülkelere farklılık arz edebiliyor. İnsanlar hangi duyguları hissettiklerinde küfrediyorlar ve cinsel şiddet dilini ortaya koyuyorlar? İnsanlar; tükenmişlik, kandırılmışlık, aşı-

ğılanma, güçsüzlük, nefret ve üzüntü gibi duyguları hissettiklerinde, tehdit edildiklerinde, başka bir grubu aşağılayarak rencide etmek istediklerinde, içinde buldukları grup tarafından kabul görmek istediklerinde küfrediyor ve cinsel şiddet dilini kullanabiliyorlar. Bunun yanı sıra insanların olumlu duygular hissettiklerinde de küfrettiklerini görüyoruz.

Bilim insanları, küfür kelimelerinin beynin farklı bir bölümünde yer aldığını düşünüyor. Küfür ve cinsel şiddet dili konusu insanlık tarihi kadar eski bir konu olmasına rağmen, psikoloji alanıyla ilgilenen akademisyenler tarafından yeni yeni fark edilen bir konudur. Son yapılan çalışmalarda, konuşmanın çoğunlukla serebral korteks sahası içerisinde istemli eylemleri ve rasyonel düşünmeyi kontrol eden bir üst beyin fonksiyonu olduğu ortaya konuldu. Konuşma kelimelerinin aksine küfür kelimeleri genel olarak duyguyla mücadele etme veya kaçma tepkisi ile kalp atışı ve kan basıncını düzenleyen otonom sinir sisteminden sorumlu alt beyinde yani limbik sistemde depolanır. Bilim insanları, bir hastalık nedeniyle yahut korku, heyecan ve acı gibi duygulanımlardan ötürü üst beyin fonksiyonlarını yitiren yani konuşamayan insanların da küfür edebileceklerini belirtiyor. Yani konuşma yetimiz kayboldu bile küfür etme yetimizin devam ettiği ifade ediliyor. Bilim insanları, küfür etme davranışının sağ yarım küredeki 'ilkel' bölümden yani limbik sistemden kaynaklandığını iddia ediyorlar. Beynin sağ yarım küresi; selam verme, teşekkür etme, rica etme gibi geleneksel ifadeleri; ayrıca şarkı söyleme, sayı sayma, küfür etme gibi otomatik davranışları da kontrol eden bir bölümdür. Alzheimer veya sol beyindeki sorunlar sebebiyle anlamlı konuşma yeti-

lerini kaybeden insanların dahi küfür edebildiklerini görüyoruz.

Araştırmalar, sosyo-kültürel olarak alt düzeyde olan insanların daha fazla küfrettiğine dair önyargıları çürütmüştür. Bu konuda Paul Cameron çalışmalar yapmıştır. Bu psikolog, üç farklı sosyo-kültürel düzeyden gelen grupla bir araştırma yapmış ve bu üç grubun kullandıkları kelimelerin frekans sıklıklarını ölçmüş, bu grupların kullandıkları kelimeleri sınıflandırmıştır. Cameron bu sınıflandırmalarda; birincisi zamirlerin ortak olduğu, ikincisi edatların ortak olduğu, üçüncüsü de çok ilginç bir şekilde küfürlerin ortak olduğu sonucuna varıyor. Küfretme davranışının fizyolojisi ve sosyo-kültürel yapısına ek olarak, bilim insanları küfürün sağ ve sol beyinin ortak bir eylemi olduğu kanısını ortaya koyuyor. Pek çok insan, beyinde herhangi bir psikopatoloji olmaksızın küfretme davranışını sergileyebiliyor. Beynin, her insanda var olan küfür etme potansiyelini dil mekanizmasına dönüştüren ve icra alanı olan ön korteksin gücüyle, bu potansiyeli hükümsüz kılma, diğer bir ifadeyle içinden deli gibi küfür etmek gelirken bile bu isteği önleyebilme gücü vardır.

Bu noktada, Taraftar Hakları Derneği olarak bizlerin meydanlarda kullanılan cinsel şiddet dilinin önlenmesi noktasında yaşadığımız çok önemli bir deneyim var. Toplumun minyatürü olan taraftarların, farklı katmanlarla birlikte alanlarda, meydanlarda kullandıkları cinsel şiddet dilini saha dışına taşıdıkları ilk alan Gezi Parkı'dır. Taraftarlar, toplumun her kesiminden insanla stadyum dışında ilk defa Gezi Parkı'nda bir araya geldi. Stadyum içindeki alışkanlıklarını, yaptıkları yazılamalarla, pankartlarla, tezahüratlarla ve sloganlar-

la Gezi Park'ına taşındılar. Toplumun farklı katmanları tarafından eleştirilen bazı deneyimler yaşadık. Bu noktada Taraftar Hakları Derneği olarak neler yaptığımızı kısaca anlatmak isterim.

Gezi Parkı eylemlerinde kullanılan, ayrımcılığı ve cinsel şiddeti besleyen taraftar diline karşı, Dernek olarak bir basın bildirisini hazırladık. Bu basın bildirisini açıkladıktan sonra baskı ile karşılaştık. Bu bildiriye taraftar gruplarına ve gördüğümüz her insana dağıttık. Ek olarak yine taraftar gruplarının kanaat önderleri ve liderleriyle görüşmeler yaptık. Bu görüşmeleri aynı zamanda tribünlerde maçlarla ilgili de yapıyoruz. Bu farklı bir örnek olduğu için anlatmaya çalışıyorum. Bu bildiri sonrasında tamamen önleyememek de, İzmir özelinde kullanılan dilin değişip dönüştüğünü gözlemledik. Şimdi sizlere bildiriye okumak istiyorum:

'MARJİNAL' VE 'ÇAPULCU' TARAFKARLARA...

Günlerdir ülke sathında farklı siyasal görüşlerden, inançlardan, etnik kökenlerden ve cinsel yönelimlerden kadınlar ve erkekler olarak; siyasal iktidarın otoriterliğine, yaşam tarzlarımıza ve alanlarımıza iktidarın kendi tercihi yönündeki müdahalelerine ve polis devletinin şiddetine karşı omuz omuza direniriz.

Bu direniş ve mücadele sürecine yoğun katılım sağlayarak; kararlı ve direngen bir tutum sergileyen taraftarlar, ilk günden itibaren milyonların gönlünü ve sempatisini kazanmıştır. Daha birkaç hafta önce ana akım medya ve spor basını başta olmak üzere yazılı ve görsel medya, spor alanlarında yaşanan şiddet olayları nedeniyle 'Futbol Terörü' kavramsallaştırmasıyla taraftarları

hedef haline getirmiştir. Taraftarları 'vandal' ve 'yağmacı' olarak gösteren bu yayınlara, taraftarlardan en anlamlı yanıt 10'uncu gününü aşan direnişte verilmiştir ve verilmeye de devam edilmektedir. Çok yaratıcı eylemler ve sloganlar üreterek sürdürdüğümüz bu direniş, her türlü ayrımcılığa ve ötekileştirmeye karşı özgürlük, eşitlik ve demokrasi mücadelesidir. Ancak, çok sık kullanılan bazı sloganlar var ki, kadın-erkek birçok yurttaşımızı rahatsız ediyor. Bunların başında küfürlü sloganlar geliyor.

Bu küfürlü sloganlarımızla büyük bir ayrımcılık üretiyoruz. Onurlu direnişimizde omuz omuza haysiyet mücadelesi verdiğimiz, barikat yoldaşlığı yaptığımız; tomalı, coplu ve 'eli sopalı'ların insanlık dışı saldırılarında bizlere evlerinin kapılarını açan halkın yarısını yani kadın yoldaşlarımızı aşağılıyor ve onlara yönelik cinsiyet ayrımcılığı yapmış oluyoruz.

Günlerdir Gezi Park'ında, İzmir'de ve Türkiye'nin her yerinde kadınlar direnirler... Eşcinseller, trans bireyler yani LGBTİ+'lar direnirler. Atılan küfürlü ve erkek egemen sloganlarla, tüm bu yoldaşlarımızı aşağılayıp, onlara ayrımcılık uyguluyoruz.

Böyle yaptığımızda da kadınların bedeni üzerinden politika yapan, kürtajı yasaklayan, kadınların üç çocuk doğurmasını isteyen, eşcinselleri yok sayan yani insanların yaşam tarzlarına müdahale etme hakkını kendinde gören baskın söylemden hiçbir farkımız kalmıyor. Türkiye halklarının tarihi direnişinde saf tutma onurunu taşıyan taraftarlar olarak; karşılıksız sevmenin, renklere gönül vermenin, dayanışmanın güzelliğini, tutkusunu ve yaratıcılığını öne çıkartırken bu günkü omuzdaşlarımızı yarınlarda tribünlerimizde de omuz omuza olmaya çağırarak için kazanalım, kaybetmeyelim.

07.06.2013

Küfretmeyelim, Ayrımcılık Yapmayalım ve Hep Birlikte Direnelim!

Yaptığımız çalışmalar neticesinde alanlarda ve meydanlarda taraftarların konuyla ilgili biraz daha bilinçli davrandıklarını gördük. Bu bilinci yaratma noktasında, alanlardaki kadınların Gezi direniş diline müdahale ettiklerini çok net bir şekilde gördük. Şimdi kısa bir video izleyeceğiz. Videoda, meydanlardaki kadınların küfürlü sloganları silip yerine 'Küfürle değil, inatla diren' şeklinde yazılamalar yaptıklarını görüyoruz.

Yine başka bir örnek, Özgecan Aslan olayıdır. Taraftar gruplarıyla Alsancak Kibris Şehitleri Caddesi'nde yürüyüş ve basın açıklaması yaptık. 'Kadına Yönelik Şiddete Sessiz Kalma, Ortak Olma, Tribünde Küfre ve Şiddete Hayır' yazan pankartlarla yürüdük. Burada çarpıcı bir örnek var. Özgecan Aslan olayı sonrasında, neredeyse Türkiye'deki tüm tribünlerin taraftar gruplarının konuya tepki verdiğini görüyoruz. O süreçte birçok futbol takımı, sahaya pankartlarla çıktı. Futbolcuların formalarının içine giydikleri tişörtlerle olayı protesto ettiklerini gördük. Taraftar gruplarının sosyal medyada konuyla ilgili güzel tepkiler verdiklerini gördük. Ben Karşıyaka taraftarıyım. Olayın gerçekleştiği hafta sonu Karşıyaka'nın basketbol maçına gittim. Takım Özgecan Aslan olayını protesto etmek adına maça pankartla çıktı. Tribünlerden çok güzel tezahüratlar yapıldı ancak maç esnasında tribünlerde kadın bedeni üzerinden üretilen çirkin ve kötü tezahüratları yine duyduk. Burada konuşulması gereken başka bir husus; taraftarın Özgecan Aslan olayını eleştirip protesto edip, olayın cinsel şiddet diliyle kö-

rüklendiğini göz ardı etmesidir. Neredeyse her taraftar grubu, Özgecan Aslan olayına dair tepki verdi fakat aynı zamanda cinsel şiddeti ve ayrımcılığı yeniden üreten dili sonraki süreçlerde yeniden üretti.

TFF Çirkin ve Kötü Tezahürata Nasıl Bakıyor?

Bu sezon, stadyumlardaki çirkin ve kötü tezahüratlar nedeniyle verilen cezaların analizini yaptık. Profesyonel Futbol Disiplin Kurulu, çirkin ve kötü tezahüratları cezalandırabiliyor. Bu sezon içinde 9 Mayıs 2017 tarihine kadar kesilen cezaları çıkardık. Türkiye Futbol Federasyonu 1. Ligde toplamda 77 kez tribün kapatma cezası vermiş ve 1 milyon 100 bin TL'ye yakın para cezası kesmiş. Spor Toto'da ise hesap biraz daha kabarıktı. TFF, kulüplere 123 kez tribün kapatma cezası vermiş ve 5 milyon 121 bin TL para cezası kesmiş. TFF, küfür kumbarası oluşturmuş. Taraftarlar küfrettikçe bu kumbaraya para toplanıyor. 1. Lig ve Spor Toto Süper Lig'de 2016-2017 Futbol Sezonu'nda çirkin ve kötü tezahürat ve taraftarların sebep olduğu olaylar gerekçe gösterilerek 200 kez tribünler kapatıldı ve 6 milyon 216 bin TL para cezası kesildi. TFF, sadece ceza sopasını gösteriyor. Gençlik ve Spor Bakanı ve TFF Başkanı; passolig alan taraftarları makbul taraftarlar olarak tanımlamakta oysa bu cezalar bu cümleyle çelişmektedir.

Çözüm Paydaşları

TFF, bu sorunun en önemli paydaşlarından biridir. Kulüplerin çirkin ve kötü tezahüratları gerekçesiyle, hem tribünleri kapatıyor hem para cezası veriyor. Para

cezası verildiğinde mağdur olan kulüplerin tribünleri kapatılıyor, aynı zamanda prestij kayıpları da oluyor. Taraftar gruplarıyla da bu sorunu çözebiliriz. Taraftar gruplarını buraya da çağırdık ama katılım olmadı. Belki de bizim onlara gitmemiz gerekiyor çünkü onlar da bu sorunun en önemli paydaşlarıdır; mekanizma onlar üzerinden dönüyor. Medya, yazılı görsel basın ve sosyal medya da çözümün paydaşlarıdır. Akademisyenlerin de sorunun çözümünde masada olması gerekiyor. Sivil toplum örgütleri, spor hukukçuları, spor asayiş birimleri ve medyatik isimler de çözümün paydaşlarıdır. Herkesin sorumluluk aldığı, bir masada oturduğu ve soruna katkı koyduğu bir çözüm stratejisi geliştirilmesi gerektiğine inanıyorum. Ne Taraftar Hakları Derneği ne Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği ne de bu listedeki herhangi bir kurum bu sorunu tek başına çözemez.

Kadın Futbol Tribünleri Neden Boş?

Bir diğer konumuz, kadın futbolu. Program içerisinde kadın futboluyla ilgili güzel oturumlar ve sunumlar olacak. Biz 2002 yılında İzmir’de kurulduk. Dernek olarak kurulduğumuz günden beri Konak Belediyespor Kadın Futbol Takımı’nın maçlarını tribünde takip ediyoruz. Bu takım, 4 yıl üst üste şampiyon oldu ve bu sene yine Beşiktaş’la şampiyonluğu kovalıyor. Belki de ülkemizin spor anlamında en başarılı takımlarındandır. Salonda kadın futbol takımıyla ilgilenenler dışında bu takımın varlığından haberi olmayan çok insan vardır. Bu takımın her maçına gidiyoruz ve tribünlerdeyiz fakat kadınları tribünlerde çok az görüyoruz. Kadın futbolunda erkekleri de çok az görüyoruz. Kadın bedeni üzerinden üretilen cinsel şiddet diliyle mücadele ederken,

Şubat 2017, Konak Mülteci Meclisi üyeleri ve Suriyeli mültecilerin taraftar olarak katıldığı Konak Belediyespor Kadın Futbol Takımı maçı

mağdur olan ve hak mahrumiyetleri yaşıyan kadın futbolcularımızın sorunlarını da görmemiz gerekiyor. Burası da ihmal edilmemesi ve çalışma yapmamız gereken alanlardan birisidir. Bu sene bu takımın tribündeki boşluklarını doldurmak için kadın örgütleri ve STK'larla ortak çalışmalar yaptık. Farkındalık yaratabilmek adına tribüne insan taşımaya çalışıyoruz. Bunu tüm Türkiye'ye yaymamız gerekiyor. Çok güzel maçlar ve gerçek futbolu izliyoruz. Faul olduğunda birbirini yerden kaldıran sporcuları görüyoruz ve tribünde küfür duymuyoruz ve bu tür maçları izlemekten çok keyif alıyoruz. Bu alanda madem mücadele etmemiz gerekiyor o zaman bu alan da boş bırakılmamalıdır. Bir soruyla bitirmek istiyorum: **“Kadın futbol tribünleri neden boş?”** Teşekkür ederim.”

Modaratör İlknur Hacısöftaoğlu :

Taraftar Hakları Derneği'nin yaptıkları çok önemli çünkü onlar olmadan bu işe çözüm

bulmak zor. Tribünlerde cinsel şiddet dili bu kadar yoğun üretilirken, bu dile karşı olan taraftarların yaptıkları çok değerli diye düşünüyorum. Burkan Efe'nin de söylediği gibi bu iş çok boyutlu, bu işin başka bir boyutu da medya. Biz 4-5 yıl önce AMK gazetesi ilk çıktığında, medya alanı üzerine yoğun olarak tartışma yürütmüştük. Bu gazeteyi protesto ettik, gazetenin kapanması ya da adının değiştirilmesi için mücadele ettik ama bugün gazete halen yayınlanıyor. Cinsel şiddet ve cinsiyet ayrımcılığının üretildiği alanlardan birisi olan spor medyası karşımıza çıkmaya devam ediyor. Bu yüzden şiddet diline ve ayrımcılığa karşı çıkan ve söyleyecek sözü olan, medya alanındaki insanların burada olmasının çok değerli olduğunu düşünüyorum. Kenan Başaran da bunlardan birisidir.

Medya, Futbol, Cinsel Şiddet ve Dil

Kenan Başaran

Gazeteci / Yazar

“Aslında burada medya adına fail olarak da bulunuyorum. Tecavüz marşı çok konuşuldu. Medyanın duayen isimlerinden Hıncal Uluç, programında tecavüz marşını eleştirenleri gereksiz bir iş yapmakla ithaf etti. Hatırlarsınız, Hıncal Uluç; ‘Konuşulacak başka konu mu yok?’ demişti. Hıncal Uluç’un bu söylemi, medyanın bu mevzu-ya nasıl baktığını özetlemektedir. Hıncal Uluç 1956’dan beri bu işin içinde olan ve sporu seven bir insandır. ‘Suç ortağı’ olduklarını düşündüğüm medya, futbol ve taraftarları kapsayan bir çalışma yaptım. Öncelikle medyada kısa bir değişime vurgu yapmak lazım. Türkiye tarihinde 90'lara kadar TRT'nin hâkim olduğu televizyon yayıncılığı vardı. Spor gündeminde ise yazılı basın hâkimdi. 90'ların ikinci yarısıyla beraber özel yayıncılık hayatı başladı. O sürece kadar insanlar TRT'nin resmi dilinden sıkılmaya başlamıştı; özel televizyonların sivil dili insanlara çok cazip ve seksi gelmeye başladı çünkü kural ve kaide yoktu, insanlar istedikleri gibi konuşabiliyor ve programlarda sigara içebiliyordu. Yani böyle bir dünya bize cazip geldi. İnsanların Cem Özer'in programını, şifreli olmasına rağmen karıncalı halde bile izlemeye çalıştıklarını hatırlıyorum. TRT'nin spor programı, sporla başlayıp eskrimle biterken; özel kanalların spor bültenlerinden biri sadece Rıdvan Dilmen'in sakatlanmasını anlatarak programı bitirebiliyordu. Dolayısıyla TRT'nin sıkıldığımız resmi dilinin yerini özel televizyonların sivil dili aldı. Zamanla

anonslar manşetlerin yerine geçmeye başladı. 2000'li yıllarla birlikte internet çağına girdik. Bilgi toplumu çağına girdik. İlber Ortaylı'nın deyişiyle 'cahiliye devri' de başlamış oldu. Şeklen çoklu ama çoğulcu olmayan bir medyamız var. Bir sürü internet sitesi, televizyon, gazete var ama hepsi tek taraflı yayın yapıyor. Şu anda da sosyal medya dönemindeyiz, ben buna 'vahşi medya' diyorum. Akıllı telefonlarla birlikte her birimiz konvansiyonel ve bireysel medyaya sahip olmaya başladık. Bu medyanın en önemli özelliği, anonim olmasıdır. İnsanlar sanal kimliklerin arkasına saklanıyor. Bu gizlenme hali insanlara sosyal medyada cesaret veriyor, aslında gizlendiklerini sanıyorlar ama gizlenemiyorlar. Emniyet ve yargı mensupları, insanları dijital izlerinden çok rahat takip edebiliyor. O yüzden sanal kimlik arkasına sığınıp, cinsiyetçilikten ırkçılığa kadar birçok nefret suçu işleyenlerin, hayatın her alanında dijital iz bıraktıklarını unutmaması gerekiyor. Futbol alanında sosyal medya aracılığıyla cinsiyetçilikten nefret suçuna kadar çok fazla dijital suç işlendiği için ne yazık ki hepsinin takibi yapılamayıp, incelenememektedir.

Andy-Ar'ın 2016'da yaptığı taraftar araştırmasından da bize önemli bilgiler kaldı. Taraftar, futbolu bir aşk ilişkisi olarak tanımlar ve bunu tezahüratlarına da yansıtır. 'Üzgünüm sevgilim, gelemem sana çünkü Beşiktaş'ın maçı var.' minvalindeki tezahüratlarla sevgiliyi arka plana iten ve takımını öne çıkartan bir anlayışa sahiptir. Bu sıkıntılı bir aşk ilişkisidir. Türkiye'de 'Hangi takımı tutuyorsunuz?' diye sorulduğu zaman, bilinenin aksine Galatasaray daha öndedir. Burada da kadın taraftar sayısı önemlidir. Galatasaray toplam taraftar grubunun

içinde kadın sayısı en fazla olan kulüptür. Bu da 2007 yılında alınan UEFA kupası ile oluşmuş bir durumdur. En fazla kadın taraftar sayısı Galatasaray'dadır, ikinci Fenerbahçe, üçüncü Beşiktaş, dördüncü Trabzonspor ve diğerleri olarak sıralanır. 2000 taraftar üzerinde bir inceleme yapılmıştı. Bu sayının yaklaşık %37'si kadın deneklerden oluşuyordu. Yaşlara göre bakınca; 45 yaşına kadar Galatasaray, Beşiktaş, Fenerbahçe benzer bir tablo gösteriyor. En yaşlı taraftarlar Trabzonspor'da görülüyor. Bu da başarıyla doğru orantılı bir durumdur. Mesela bu araştırma önümüzdeki yıl bir daha yapılırsa, son 2 yıldaki başarılarından dolayı Beşiktaş'ın kadın taraftar sayısının arttığını görebiliriz. Galatasaray ve Trabzonspor'un kadın taraftar oranı, Beşiktaş ve Fenerbahçe'ye göre daha yüksektir.

Bu çalışmada, taraftarların eğitim düzeyleri de incelenmiştir. Taraftarların ağırlıklı bir kısmı lise mezunudur. İkinci sırada ilköğretim mezuniyeti gelmektedir. Beşiktaş taraftarı eğitim düzeyi en yüksek olan gruptur. İnsanlara takımlarını nasıl seçtikleri sorulduğunda ise, taraftarlar aile, anne, baba etkisinden bahsetmiştir. Yanı sıra, sokak da çok belirleyici oluyor. O sezon hangi takım şampiyon olmuşsa, sokaktaki çocuklar bu başarıdan etkilenerek takım seçebiliyor. %38,4 oranında taraftar, statta hiç maç izlememiş. %61,6 ise 'En az 1 maçı statta izledim.' diye belirtmiş. Suç işleyen taraftarlar, cezaları az bulduklarını söylüyorlar; yani hem kabahat işleyip hem de verilen cezaları yeterli bulmadıklarını söyleyecek kadar açık yürekliler.

Taraftarın çoğunluğu, kendisini Türk milliyetçisi ve muhafazakar olarak tanımla-

maktadır. Taraftarların %7'si kendisini İslamcı ve %5,2'si muhafazakar olarak tanımlamaktadır. Taraftarların çoğunluğunu, %40'ı aşan bir oranla milliyetçi muhafazakar kesim oluşturmaktadır. Böylesine muhafazakar ve milliyetçi bir taraftar kitlesi, sahalarda en çok kutsal saydığı annelere küfür ediyor. Kitlenin tatmin olduğu tek şey maçı kazanmak; kazanmak dışında tatmin olduğu hiçbir şey yok. Bu toprakların asıl sorunu birçok alanda erkekliğin hâkim olmasıdır. Erkeklerin çocukluklarından beri bir kimlik arayışı var ve sürekli kendini ispatlama problemleri mevcut. Sünnetle başlayan, okulda ders kırmayla şekillenen, öğretmene karşı çıkışla delikanlılık pozlarına bürünen ve askerde yat-kalk eğitiminde Türkiye'nin en şöhretli kadın yıldızlarının isimleriyle motive edilmeye çalışılan bir erkek kimliği var. Askerlikten sertifikasını alınca, işle ve eşle taçlandırılan bir erkeklik var. Tüm bunlara rağmen bu erkeklik problemi tatmin olmadığı için erkekler futbol topuna sarılıyor. Erkeklik, günlük yaşamda tatmin olmadığı için tribünlerde küfürle, hakaretle ve marşlarla tatmin edilmeye çalışılıyor. Mutluluk, futbol topunda aranıyor. Spor, erke dair yaratılan tüm değerlerin yeniden üretildiği bir alan haline geliyor. Medya da bunun suç ortağı oluyor.

Türkiye'de taraftarlığın Üç Büyükler üzerinde odaklanmasının bazı sıkıntıları var. 1959'da profesyonel futbola geçildikten sonra endüstriyel futbolun ilk adımları atıldı. Televizyon yayıncılığıyla beraber, endüstriyel futbol katmerlendi. Daha sonra 2. Ligin kurulması aşamasında federasyon zoruyla bütün illere 'Bir tek takım etrafında birleşin.' dendi. Bu da oralardaki yerel rekabeti ortadan kaldıran bir durum. Birçok kulübün birleşmesi, güçlü yerel

kulüplerin bir araya gelmesiyle oluşuyor. Mesela Trabzon İdman Yurdu, İdman Ocağı vardı ama hepsi yok oluyor. O yerel takımlar yaşıyor olsaydı ve hepsinin amacı Süper Lig olmasaydı taraftarlık üç büyük takım üzerinde odaklanmayacaktı. Çokça örneği verilen İngiltere gibi olacaktı. Neredeyse her mahallenin takımı ve taraftarı olacaktı. Bir Londralının Liverpool'u tutması çok nadirdir ama Türkiye'de Erzurumlular önce Galatasaray'ı tutar sonrasında kendi takımlarını tutar. O da ancak rakip Fenerbahçe olursa. Maalesef endüstriyel futbolun piyasaya sürülmesiyle birlikte artık yerel takımlar yaşamıyorlar. Herkesin Süper Ligi hedeflemesi 'vur, kır, parçala; ne olursa olsun bu maçı kazan' kültürünü yaratıyor. Tarihsel olarak spor, erkeğe ait değerlerin üretimine katkı sağlıyor. Yani üstün başarı = erkek.

Biyolojik üstünlük de kadını aşağılamanın meşru bir aracı olarak gösteriliyor. Spor, daha da özünde futbol, erkeğin kadın üzerinde iktidarını tesis ettiği bir alana dönüşmüş durumdadır. Spor alanında cinsiyetçi dil de pervasızca kullanılmaktadır. Örneğin 'Kadın ofsayttan anlamaz' en çok karşımıza çıkan klişedir. 'Kadın ofsayttan anlamıyor' deniyor ama erkeklerin de en çok tartıştığı konudur ofsayt. Üstelik video desteğiyle tekrar tekrar izlemelerine ve izlerken de görüntüyü her an dondurup ileri-geri oynatabilmelerine rağmen, gece yarısına kadar oturup bir türlü karara bağlayamadıkları bir konudur.

Erkekler tarafından kadın voleybolu çok sevilir. Kadın voleybolundaki giyim kuşam ve çekim teknikleri, erkeklerin bu spora cinsel nedenlerle ilgi duymasına sebep olur. Keza erkekler aynı nedenlerden ötü-

rü tenis izlemeyi de çok severler. Eski FIFA Başkanı, kadın futbolunun daha fazla ilgi çekmesi için kadınların daha dar formalar tercih etmeleri gerektiği yönünde bir açıklama yapmıştı. Bu cümle, dünyanın bu mevzudaki ruh halini özetliyor. Kadın basketbolu da çok rağbet görmez çünkü formalar çok boldur ve kadınlara yakışmaz. Dolayısıyla kadın basketbolu saçma bir oyundur. Bu seksist bakış, spor mediasındaki haberlerin görsellerinde, yazı dilinde ve çalışanların dilinde de yeniden üretilir. Medyada çok satmak ve 'tık almak' için çıplaklık ve kadın cinselliği sık sık kullanılır. Hürriyet dahil herhangi bir siteyi açtığınızda, sanki futbolla bir ilişkisi varmış gibi gösterilen fakat futbolla hiçbir ilişkisi olmayan kadınların fotoğraflarını görürsünüz. Buradaki editör ya da muhabir kurnazlık yapar, sanki bu kişinin futbolla ilişkisi varmış gibi bağlantı kurup, 'Futbolu çok seviyor.' der ve bu kişinin en az yirmi seksi fotoğrafını arka arkaya sıralar.

Tanıl Bora 'Futbol ortamında erkek, homo-sosyalliğin en güçlü karelerindedir.' diyor. Bu homo-sosyal ortamda erkekler, yenerken de yenilirken de rakibini aşağılamak için tezahüratlarda ve pankartlarda hep kadını kullanır. Bu durum tribündeki taraftar için olduğu kadar, sahadaki oyuncu ve yönetici için de geçerlidir. Eski Trabzonspor Başkanı İbrahim Haciosmanoğlu delikanlılığını ortaya koymak için; ne kadar mert, ne kadar yüce bir insan olduğunu anlatırken kadınları aşağılayan bir dil kullanmıştı. Daha sonra özür diledi. Meğer kendisi kadınları çok sayan, seven bir kişiymiş; yargı süreci sonunda açıklamalarından bunu öğrendik. En son derbi maçında bir hadise yaşandı. Beşiktaşlı bir futbolcu, Fenerbahçe Kaleci

Kaptanı'na cinsel çağrışimli bir el hareketi yaptı. Bunun karşılığında Kaleci Kaptan'ın tepkisiyse ana avrat küfür oldu. Nahoş duruma yine aynı dille cevap verildi. Çok tartışılan 'Japon bayrağı' meselesine gelelim. Japon bayrakları, tribünlerde 1990'lardan beri var. Örneğin Beşiktaş'ın Vodafone arenadaki ilk yenilgisinden sonra, rakip takım taraftarları mutlaka Japon bayraklarını kullanacaktır çünkü Beşiktaş o statta ilk kez kaybedecektir. Sahalarda 'Nataşa' metaforu da çok fazla kullanılıyor. Rus ve Ukraynalı kadınlar, seks işçisi yaftasıyla aşağılanıyor. Çok takip edilen bir internet sitesi, yakın zamanda Ukrayna takımlarıyla eşleştirmişti içerisinde prezervatif vs. olan 'taraftar bavulu' diye bir şey hazırladı. Yani erkekler büyük bir çaresizlik içerisindedir. Milliyetçi, muhafazakar bir taraftar kitlesinin yaptığı bir tezahüratta; Şirinler çizgi filminin Şirine karakterine, başka bir tezahürattaysa Temel Reis çizgi filmdeki Safinaz karakterine küfrediliyordu.

2012'de 'Tribünlerde çiçek açsın' şiarıyla tribünlerde erkekler çok fazla küfür ettiği için onların yerine tribünlere kadınlar alındı. Bu da kadınları spor alanında aşağılamanın başka bir çeşidiydi ve erkeklerin küfür etmelerinin cezasını nasıl çekeceklerinin belirlenmesi yerine 'Kadınlar tribüne gelsin' denildi. Kadınlar maçları izlediklerinde erkeklere örnek olurlar diye düşünüldü. Tribünlerde seksist küfürler ve tezahüratlar eden kadın sayısının artışı da bu meseleyi çözemedi. Maalesef, kendi duruşuyla var olmak yerine erkekleşen kadın örneklerini gördük. Kendim de tribünlere sık gidiyorum ve edilen küfürlere coşkuyla katılan birçok kadına da fazlasıyla tanık oluyorum.

Medya Mahallesi

Medyadan örnek vermek gerekirse, Radikal gazetesinde yaptığımız bir eleştiriden dolayı AMK'yı kuranlarla arkadaşlığımız bitti. AMK, sosyal medyanın bir sonucuydu. AMK'yı kuranlar AMK'nın 'açık, mert ve korkusuz' anlamına geldiğini; herhangi bir küfürle ilgisi olmadığını ve gazetenin isminin değiştirilmesini isteyenlerin AMK'nın açılımını yanlış anladıklarını belirtmişlerdi.

Atılan manşetlerde, yabancılar söz konusu olduğunda her türlü ırkçı, cinsiyetçi küfür rahat rahat kullanılıyor; yerelle ilgiliyse daha mesafeli haberler yapılıyor. Mesela yakın dönemde Beşiktaş, Şampiyonlar Ligi maçı oynadı ve deplasmanda kaybetti. Hakem hatası vardı ve o dönemki hakem İskoç'tu. Bu olayın üzerine hakem İskoç olduğu için yine kadınları aşağılayan 'Eksik etek' manşeti atılmıştı. Başka bir örnekte, doktor yorumcumuz, bir futbolcuyu yorumlarken; Haydar Dümen'in toplumdaki algılanma biçiminden faydalanarak 'Bence bırakın yapsın.' diyerek cinsel çağrışimli bir ifade kullanmıştı. Dick Advocaat ve John Benjamin Toshack isimleriyle de cinsel çağrışimli birçok manşet atılmıştı. "Özbek Tolstoy'u ben Goethe'yi seviyorum" ifadesinden cinsel içerikli anlam çıkarmaya çalışılan cümleler de ne yazık ki ekranlarda kuruldu.

Spor medyasında, özellikle sosyal ve dijital medyada ırkçılık ve cinsiyetçilik gündemi sürekli meşgul ederken yeniden üretilmekte ve meşrulaştırılmaktadır. Yazılı basın ve televizyon bu cinsiyetçi yaklaşımdan kısmen uzaklaşmış gözüküyor. On binlerce kişiye ulaşan sosyal medya ise, amiyane tabirle 'diline düşülmekten korkulan' bir alana dönüştü. Sanal kimliği bastırılmış bir

kimlik olarak görüyorum ve özellikle de yabancılar söz konusu olduğunda, sanal kimliklerin ırkçı ve cinsiyetçi dili çok pervasızca kullandığını gözlemliyorum. Fenerbahçeli bir futbolcu, Beşiktaşlı bir futbolcunun Türkiyeli olmayan eşine ilgisini sosyal medya üzerinden yansıttı; bir sürü çirkin caps⁵ denemesine konu olmuştu. Çeşitli internet sitelerinde 'Ozan Tufan patlaması', 'Ozan Tufan öyle bir şey yaptı ki!' başlıkları atılarak ve caps'ler kullanılarak haberler yapılmıştı. Bu olaydan dolayı Beşiktaş taraftarları, haklı olarak Hürriyet gazetesinin önüne kadar gelip protesto eylemi yaptılar. Fakat aynı taraftar kitlesi, kendileri için küfürlü sanal bir tişört yaptırarak ikiyüzlü bir tutum sergiledi. Almanya'nın Brezilya'yı yendiği bir maçla ilgili çeşitli yorumlar yapılmıştı. Burada kadınların sosyal medyada yaptıkları paylaşımlardan birine dikkatinizi çekmek istiyorum: 'Tecavüz kaçınılmazsa zevk alın'. Ünlü bir yorumcu bir tartışmada 'Karı gibi' tabirini kullanmıştı. Bu yorumcu halen büyük bir medya kuruluşunda programlar yapmaya devam ediyor. Genel olarak medyada, özeldeyse spor servislerinde kadının yeri yok. Spor servislerinde çalışan kadınlar da tribünlerdeki kadın taraftarlar gibi erkeklaşıyorlar. Bulduğumuz ortamlarda, bu tip espriler yapmamız bütün o cinsiyetçi esprileri ve ifadeleri desteklediğimiz anlamına geliyor.

Eğitim şart tabii ki ama bize okullarda öğretilen hayat bilgisiyle bu işin olmayacağı aşikar. 'Faşizm günlük dilde başlar.' önermesi, cinsiyetçilik için de geçerlidir. Spor medyasında kullanılan dilin ne mesleki ne de hukuki denetimi bulunmuyor. Günlük yaşamdaki dilimizle, futbolun dilini değiştiremeyeceğimiz de bir gerçektir."

İlknur Hacisoftaoğlu: Medya, gerçekten bu cinsiyetçi dilin üretilmesindeki önemli bileşenlerden birisidir. Cinsiyetçi dille mücadele etmeye devam etmek gerekiyor. Gerçekten sizin de belirttiğiniz gibi bileşenlerin erkek olduğu ve üretilen dilin de erkek şiddetini çok yoğun içerdiği bir alan olan medyada, içeriden de mücadele etmek gerekiyor. Şimdi sırada soru ve cevap bölümü var.

Moderatör İlknur Hacisoftaoğlu:

Medya, gerçekten bu cinsiyetçi dilin üretilmesindeki önemli bileşenlerden birisidir. Cinsiyetçi dille mücadele etmeye devam etmek gerekiyor. Gerçekten sizin de belirttiğiniz gibi bileşenlerin erkek olduğu ve üretilen dilin de erkek şiddetini çok yoğun içerdiği bir alan olan medyada, içeriden de mücadele etmek gerekiyor. Şimdi sırada soru ve cevap bölümü var.

⁵ Caps sözcüğü İngilizce "capture" kelimesinden gelmektedir. Caps'ler filmlerden, fotoğraflardan ya da çeşitli görüntülerden oluşan karelerin mizahi yazılarla bütünleşmesini içerir.

SORU - CEVAP

İdil Elveriş:

İstanbul'un maratonlara en çok hazırlık yapan, herkesin beyaz yakalı ve eğitilmiş bir koşu takımındaydım. Bu takımın WhatsApp grubunda sürekli olarak 'amk'lı yazışmalar vardı. Bunu yazan kadınlarla da karşılaştım. Grupta küfürlerden rahatsız olduğumu defalarca belirttim ve en sonunda "Ben bu şekilde burada olmayacağım. Sürekli referans olarak verdiğiniz yurtdışında, hiç kimse bu WhatsApp grubundaki cinsiyetçi dili ve ifadeleleri kullanamaz. Bu şekilde konuşanların gruptan çıkarılması gerekir." açıklamasını yaparak gruptan çıktım. İkincisi de bu bir eril tahakküm ilişkisi ve kadınlar da tabii ki kullanılan dille bu eril tahakkümü içselleştiriyorlar. Bu tahakküm dilini kırabilmek de çok önemli.

Katılımcı:

Trabzonspor Kulübü Başkanı İbrahim Hacıosmanoğlu, TFF'den 9 ay 10 günlük bir ceza aldı. Bu konu hakkındaki düşüncelerinizi merak ediyorum. Gayet mesaj içeren bir cezaydı. Cezayı yeterli görüyor musunuz? Daha mı fazla olması gerekirdi?

Kenan Başaran:

Trabzonspor Kulübü Başkanı İbrahim Hacıosmanoğlu bir hakemi eleştirirken: "Öleceksek adam gibi öleceğiz, kadın gibi yaşamayacağız. Bizi kadın gibi yaşatmaya da kimsenin gücü yetmez." demişti. Hacıosmanoğlu, bu cümleyi sarf ettiği için, bir insanın anne karnında geçirdiği ortalama

9 ay 10 günlük süreye eşit ceza aldı. Bu cezanın kendi içinde sorunlu olduğunu düşünüyorum. Bir erkeğe kadınları aşağıladığı için ceza verirken, onu kadınlaştırma cezası verdiler. Bu belki de Hacıosmanoğlu'nun kabahatinden daha büyük bir kabahattir. TFF Disiplin Kurulu, kadınların doğurganlığına gönderme yaparak ve "Sen kadın oldun." diyerek Hacıosmanoğlu'na bu cezayı verdi. Zamanında bu ceza çok yadırganmıştı.

İlknur Hacısoftaoğlu:

Aslında 9 ay 10 günlük ceza, herkes tarafından bu şekilde yorumlanmadı. Kadınlar tarafından bir cevap olarak da yorumlanabilir diye de düşünüldü çünkü kadınlaştırma değil de kadınların ona verdiği bir ceza gibi yorumlanmıştı.

İdil Elveriş:

Burada şunu da vurgulayalım. Her kadın anne olmak zorunda değil ve kadınlığın sürekli annelik üzerinden tanımlanması da doğru değil. Dolayısıyla bu annelik üzerinden bir kutsallık yaratma meselesi değil. Kadın da bir birey ve bir kişidir. Bunun üzerinden de bir yorum getirmenin mümkün olduğunu düşünüyorum. Şunu unutmamalıyız ki; her şeyi yargıya taşıyamayız. Bazı şeylerin etik kurallarla az da olsa halledilebilmesi gerekiyor. Bir davranış suç olmasa bile etik açıdan doğru olmayabilir. Dolayısıyla etik kuralları uygulamaları için TFF'ye, kulüplere ve medyaya toplumsal baskının yapılması gerekir. Etik kuralların uygulanması, sonuç elde etmek ve baskı araçlarını çeşitlendirmek bakımından önemlidir. Yargının ceza vermediği

bir yerde, TFF'nin Haciosmanoğlu'na yaptırım getirmiş olmasını bu açıdan da değerlendirmek istiyorum.

Katılımcı:

Bir medya çalışanı olarak Kenan Başaran'ın konuşması çok dikkatimi çekti. Konuşmasında çok doğru noktalara değindi. Özellikle Hürriyet ve Fanatik gazetelerinde yer alan "Futbolcu avcısı çıplak mankenler" başlıkları ve çıplak kadın fotoğraflarıyla süslü sayfalar hakkında ne düşündüğünüzü sormak istiyorum. Basın kuruluşlarının kendi iç departmanlarında, bu haberleri tartışıp tartışmadığınızı çok merak ediyorum. Etik değerleri öğrenmiş olması gereken erkek ya da kadın gazeteciler, bu içeriğe sahip haberlere eleştiride bulunmuyorlar mı?

Kenan Başaran:

Bahsettikleriniz daha çok dijital medyada gerçekleşiyor. Türkiye'de şu anda dijital medyaya ilgili sorunlu bir süreç yaşıyoruz. Gazetelerde işleyen hiyerarşik editöryal aşamalar ne yazık ki internet medyasında uygulanmıyor. İnternet, gazetecilerden ziyade bambaşka bir şekilde örgütlenen operatörlerin çalıştığı bir ortamdır. Bütün amacı, ajanstan, oradan buradan düşen haberleri mümkün olan en hızlı şekilde dijital medyaya servis etmektir. İnternette, 1990'ların ikinci yarısındakine benzeyen, sadece reytingi önemseyen, Reha Muhtar tarzı haberler yapılıyor. Şu an reytingin yerini ise tıklama sayısı aldı. Dolayısıyla orada çalışan birçok insanın mesleki nosyonları eksiktir. Mesela Ozan Tufan vakasında bu caps'i alıp koyan

arkadaş, ayrımcılık suçu işlediğinin farkında değildi. 'Doğan Yayın ilkeleri gazete için geçerliyse; internet için neden geçerli değil?' sorusunu bu tür somut haberler üzerinden kendi içimizde tartışıyoruz.

Şu anda vahşi sosyal medya ve dijital medya dönemindeyiz. Kurallar, kaideler oturana kadar bir süre bu şekilde gidecektir. Beşiktaş'ın futbolcusu Tosiç'in eşi ve Ozan Tufan olayında somut bir durum yaşadık. Şimdi arkadaşlarımız daha dikkatli olmaya çalışıyorlar. O olaya ilk reaksiyon veren de bendim. Kendi iç yazışmamızda "Eğer burada Ozan Tufan'ın bu caps'indeki kadın yerli bir futbolcunun eşi olsaydı, biz bunu yayınlar mıydık?" diye sorduğumda "Yayınlamazdık" diye yanıt geldi. Bu olayda haberi yapanın "yayınlamazdık" demesi ırkçılık anlamında bilgili olmalarından kaynaklanmıyordu. Şayet Tosiç'in yerine yerli futbolcu olsaydı böyle bir şey yapmaya cesaret edemeyeceklerdi. İnternet haberciliğinde editöryal yapılanmanın yerleşmesi gerekiyor.

Katılımcı:

Maçlara gidip futbolu takip eden birisiyim. Biri medyayla, diğeri de taraftar gruplarıyla ilgili iki sorum var. Taraftar gruplarıyla ilgili olarak: Galatasaray'da Burak Yılmaz döneminde, Burak'a ilk tepki doğu tribününden, elit taraftar kesiminden gelmişti. Futbolcuya ana avrat küfredilmiş, kendisi medya önüne atılmıştı. Yönetim de orada futbolcuyu korumak yerine taraftar tepkisinden çekinerek sessiz kalmıştı. Taraftarların yöneticilerle bağlantıları ne kadar sağlam ki, yeri geldiğinde

bir futbolcuyla harcayabilme noktasına gelebiliyorlar? Diğeriyse, TFF tarafından 'Saygı' adlı proje için yola çıkmıştı. Medya, bu projeyi desteklemedi. Neden bu projenin üzerinde durulmuyor?

Burkan Efe Sakızlıoğlu:

Taraftarların Türkiye'de yöneticilerle, kulüplerle organik bağları var. Taraftarları tamamen kulüp yönetimlerinden bağımsız olarak değerlendiremeyiz. Bağımsız olan taraftar grupları elbette var. Taraftarların; yönetimlerin, kulüp başkanlarının ve yönetim kurullarının birer uzantısı olarak hareket ettiği dönemler çok fazla oluyor.

Kenan Başaran:

Türkiye'de eşlerine en çok şiddet uygulayanların üniversite mezunu oldukları araştırmalarda çıkmıştı. Futbolda da bu durum değişiyor. Saygı meselesine geldiğimizde; federasyonun ya da futbol yöneticilerinin yaptıkları kampanyaların, futbol aleminde karşılığını bulabilmesi için taraftar gruplarının o kurumun adil olduğuna inanmaları gerekiyor. Türkiye'de temel problem adalettir. Düzenin adil olduğuna hiç kimse inanmadığı için sunulan 'doğrulara' da inanılmıyor. Bu yüzden de kişiler tepkilerini küfürle, tezahüratla ortaya koyuyorlar. Adalet, önceliğimiz olmalıdır.

Katılımcı:

Sorudan ziyade katkı sunmak istediğim bir nokta var. Arkadaşın sorduğu soru, Kenan Başaran'ın daha çok kişisel konumunu sorguladı. Doğan

Yayın ilkeleri, çok yuvarlak ve zemini olmayan bir tanımdır. Doğan Yayın ilkelerinin; spor politikaları ve yazılı ya da görsel televizyon ekranlarındaki politikalarının tutarlılık esasına dayandığını düşünmüyorum. Bunu, kanallarından da takip edebiliyoruz, dolayısıyla buraya yaslanarak bir şey söylemenin doğru olmadığını düşünüyorum. Kişisel olarak arkadaşın da dediği gibi, sosyal medyanın bu kadar yaygınlaşmadığı dönemlerde Hürriyet'in, internete düşmeyen basılı yayındaki spor haberlerindeki cinsiyetçi haber içeriğinde ilk sıralarda olduğuna dair çok ciddi çalışmalar var. Konyaspor taraftarlarıyla ve Kırşehirspor'da yapılan çalışmalar var. Fanatik, Hürriyet ve Fotomaç gibi gazeteler cinsiyetçiliği ve ayrımcılığı üreten haber dilinde ilk sıralarda geliyor. Bu araştırmalar; yazılı, basılı yayın organlarına dayanan anket çalışmalarını baz alıyor. Dolayısıyla burada şunu ortaya net koymak lazım: Bu zaten bir devlet politikası, ataerkil egemen bir yaklaşım ve ideolojik bir aygıt. Bu aygıtı ortaya koymak açısından baktığımızda, bütüne de aynı şekilde yaklaşmak gerekiyor.

Kenan Başaran:

Ben zaten yazılı medyada bunun olmadığını söyleyemiyorum ama geçmişe göre daha iyi bir tabloyla karşı karşıya olduğumuzu söyleyebilirim. Bunun bir devlet politikası olması mevzusunda ise şunu söyleyebilirim: Ben de önceden bu merkez medya dışındayken, bir takım ezberlerim vardı. Mesela Hürriyet'te akşama kadar birileri bir şey dizayn ediyorlar diye

düşünürdüm. Fakat birçok şeyin aslında tesadüfen olduğuna, dediğim gibi o operatörün ya da editörün yaptığı hatanın farkına varmamasından veya görevini iyi yapamamasından kaynaklandığına tanıklık ettim. Yani çok da böyle arka planı yok. Kimsenin orada oturup bunu planlı bir şekilde yapmadığını söylemeye çalışıyorum. En azından ben planlı bir suçun direk muhatabı olmadım. Hiç kimse bana planlı bir şekilde bu duyguyu vererek "Hadi bugün cinsiyetçilik yapıyoruz, uzun bir süre bunun politikasını yürüteceğiz." demedi. Medyanın temel problemi, mesleki denetimin olmaması ve çalışanların örgütsüzlüğüdür. Eğer bir sendika olsa, çalışan kendisini güvende hissedecektir. Önceki yıllarda Türkiye Spor Yazarları Derneği, medya çalışanlarına eğitimler verirdi ve düzenli seminerler yapardı. Şu anda maalesef çalışanlara hiçbir eğitim verilmemektedir. Çalışanlar; sürekli olarak ofis ve plaza ortamında, 9:00 - 18:00 saatleri arasında, burada tartıştığımız kavramların birçoğunun farkında bile olmadan otomatlaşarak çalışmaktadırlar.

İlknur Hacısöftaoğlu:

Bence ataerkil dil ya da cinsiyetçi şiddet yeniden üretilirken; bir takım stratejik toplantılar yapıp "Şu gün cinsiyetçi olacağız" denmiyor. Ataerkillik, biz feministlerin yıldır söylemeye çalıştığı gibi gündelik dilin içine sirayet etmiş, normalizasyon ve meşrulaştırma ile el ele yürüyen bir kurumdur. Biraz önce verdiğimiz örneklerde olduğu gibi, bütün bir yapıdan bahse-

derken gazetecilerin de bu ataerkinin içerisinde ve bir parçası olduğunu unutmamak gerekir. Gazeteciler cinsiyetçi manşetler hazırladığında, kendilerine "Neden böyle bir şey yazdın?" diye sorulduğunda, "Burada bir emek var." diye cevap verebiliyorlar çünkü kendilerini meşru görüyorlar. Bütün bunlara karşı mücadele etmek çok zor fakat çok önemlidir.

Kenan Başaran:

Bir manşet atılma durumu olduğu zaman; haber yapanların aklına ilk önce ırkçı, cinsiyetçi, milliyetçi içeriğe sahip manşetler gelir ve onun bir geyiği yapılır. Sonra "saçmalamayın" denilir ve makul bir başlık atılır. İlk etapta hep cinsiyetçi esprilerle insanlar içindekileri döker. Spor servislerinin genel durumu budur.

İlknur Hacısöftaoğlu:

Bu da masum oldukları anlamına gelmiyor.

İdil Elveriş:

Soruyu soran kişi gazetecilerin ayrımcılığı ve şiddeti besleyen dili kullanmamaları gerektiğini bilmek zorunda olduklarını söylemişti. İnsanlar eğitim alıp, belli bir meslek grubuna dahil oldukları için onlardan toplumsal cinsiyet farkındalığına sahip olmalarını bekleyemeyiz. Polis, yargıç, doktor veya gazeteci olup bu farkındalığa sahip olmayan birçok insan bulunmaktadır. Herkesin bu ayrımcı dilin nerelere gittiğine daha çok kafa yorması ve toplumsal cinsiyet farkındalığını artırması gerekiyor. Ayrımcılığı

ve şiddeti besleyen dil, kendiliğinden dönüşecek bir şey değil.

Aynur Tuncel:

Avukat olarak daha çok ceza alanında çalışıyorum. Şike operasyonlarında, davalarda görev alırken TFF'nin yapısını ve nasıl yönetildiğini mecburen çalışmak zorunda kalmıştım. Herkesin dini, imanı paradır. UEFA

FIFA - Türkiye ilişkilerine baktığınız zaman, iktisadi aklın var olduğu çok farklı bir sektörle karşı karşıyasınızdır. Herkesin soruna bu verili koşulları yeniden üretmek ve zenginleşmek üzerinden baktığını, cinsel şiddetin de aslında bunun içerisinde bir alt başlık olduğunu belirtmek isterim.

II. OTURUM:

SPORDA CİNSEL TACİZ / İSTİSMAR SORUNLARI ve MÜCADELE YÖNTEMLERİ

Moderatör: İdil Elveriş

Konuşmacılar:

Ersoy Yüce

Mert Yaşar

Seren Akıncı

TCK'da Cinsel Suçlar: Birbirlerinden Farkları ve İspatları

Sporda Çocuk İstismarı ile Mücadelede Karşılaştırmalı Hukuktan Örnekler

Antrenör-Çocuk-Futbolcu İlişkilerinde İstismar ve Çocuk Koruma

TCK'da Cinsel Suçlar: Birbirlerinden Farkları ve İspatları

Ersoy Yüce

İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi

20. Ceza Dairesi Başkanı

"Konumuz cinsel şiddet, ama Ceza Kanunu'nda bu isimde bir suç yok. Ceza Kanunu'nun hiçbir yerinde, cümle içerisinde dahi cinsel şiddet ifadesi geçmemektedir. Cinsel şiddetin Ceza Kanunu'ndaki ismi 'Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlar'dır. Dolayısıyla paneli düzenleyen Derneğin ismine 'cinsel suçlar' ifadesinin de eklenmesi taraftarıyım; yani adı 'Cinsel Şiddetle ve Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlarla Mücadele Derneği' olmalıdır. Bu kelimenin eksikliği, derneğin davalarda taraf olmasına da engeldir. Hâkim diyebilir ki: 'Şu anda yargıladığımız suçun içerisinde cinsel şiddet yoktur, çünkü bütün cinsel suçlar cinsel şiddet içermeyebilir. Bazı suçlarda şiddet yoktur'. Şiddet kelimesi Arapça kökenli bir kelime olup sertlik, bir gücün derecesi gibi bir takım anlamları da kendi içerisinde barındırıyor. Şiddet, fiziksel olabileceği gibi ekonomik, cinsel ve psikolojik de olabilir. Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı'nın internet sitesinde cinsel şiddet 'İstenmeyen cinsel davranışları yapmaya zorlama' olarak tanımlanıyor. Bazı suçlar zorlamadan da işlenebiliyor. Bunu birazdan açıklayacağım.

Şu an yürürlükte olan Türk Ceza Kanunu, 1 Haziran 2005'te yürürlüğe giren 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'dur. Bu Kanun aracılığı ile cinsel suçlarla ilgili eski düzenlemelerin hepsi çöpe atılarak yeni düzenlemeler getirildi. Eski Türk Ceza Kanunu 765 sayılıydı. Bu Ceza Kanunu'nda cinsel suçlar; "Adabı Umumiye ve Nizamı Aile Aleyhine

Cürümler" başlığının içerisine, 414'üncü ve 447'nci maddeler arasına serpiştirilmişti ve genelde cinsel suçlarda fail, erkek olarak tanımlanmıştı.

Eski Ceza Kanunu'nda düzenlenen cinsel suçlarla ilgili birkaç örnek vermek istiyorum:

Madde 420: 'Adabı umumiye mugayir olarak açık yerlerde veya halkın suhuletle muttali olabileceği açık mahallelerde fuhuş maksadıyla kadın oynatanlar ve bilhizari oynayan kadınlar bir aydan altı aya kadar hapsolunur.' Demek istiyor ki; kadınların oynatılması fuhuş oluyor ve erkeklerin oynatılması suç değildir.

Madde 422: 'Kadın kıyafetiyle kadınların bulunduğu mahallere girenler mücerret bu fiilden dolayı üç aydan bir seneye kadar hapsolunurlar.' Bu maddeden de bu suçu sadece erkeklerin işleyebileceğini anlıyoruz.

Madde 423: 'Her kim on beş yaşını dolduran bir kızı alacağım diye kandırıp kızlığını bozarsa altı aydan iki seneye kadar hapsolunur.' Anlatıma göre, bu suçu sadece erkek işleyebiliyor. Haliyle bir kadın diğer bir kadını kandırıp bekaretini bozarsa suç olmuyor.

Madde 428: 'Halkın ar ve haya duygularını inciten veya cinsî arzuları tahrik ve istismar eder nitelikte genel ahlaka aykırı şarkıları alenen söyleyenler...' Buradan da anlıyoruz ki şarkı söyleyerek cinsel arzuyu tahrik ederseniz başınız belaya girebilir. Piyasada söylenen bazı cinsi arzuları tahrik eden şarkıları yazanların bile başı belaya girebilir. Örneğin: 'Dam üstünde un eler tumbul tumbul memeler.'

Madde 429: 'Her kim cebir ve şiddet veya

tehdit veya hile ile şehvet hissi veya evlenme maksadıyla reşit olan veya reşit kılınan bir kadını kaçıtır veya bir yerde alıkoyarsa üç seneden on seneye kadar ağır hapis cezası ile cezalandırılır.’ Kadın evliyse ya da bekarsa farklı cezalar verilir. Görüldüğü üzere fail yine erkektir.

Madde 434: ‘Kaçıtırılan veya alıkonulan kız veya kadın ile maznun veya mahkumlardan biri arasında evlenme vukuunda koca hakkında hukuku amme davası ve hüküm verilmiş ise cezanın çektirilmesi tecil olunur.’ Yine gördüğünüz üzere fail erkektir. Ne yazık ki devletimizin kanununda da ‘kadın’ ve ‘kız’ diye yaptığı ayırım yeni ceza kanununun yürürlüğe girdiği 2005 yılına kadar mevcuttu.

Eski Ceza Kanunu’nun içerisindeki tüm bu gereksiz düzenlemeler, 2005 yılında yürürlüğe giren 5237 sayılı Ceza Kanunu’yla ayıklandı ve 5237 sayılı Ceza Kanunu cinsel suçları toplamda 4 madde içerisinde düzenledi. Bunlar Kanun’un 102, 103, 104 ve 105’inci maddeleridir. Eski Ceza Kanunu’nda ‘Adabı Umumiye ve Nizamı Aile Aleyhine Cürümler’ (Genel Ahlak ve Aile Düzenine Karşı Suçlar) başlığı altında düzenlenen cinsel suçlara, yeni Ceza Kanunu’nda ‘Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlar’ başlığı altında yeni bir anlayış getirilmiştir. Bugünkü panelde tartıştığımız cinsel şiddet terimi, yeni ceza kanununda geçmiyor. Cinsel şiddet kavramı sadece 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun’da geçmektedir. Bu Kanun’un 2’nci maddesinin (d) fıkrasında şiddet, ‘kişinin fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik açıdan zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskı-

yı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, toplumsal, kamusal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik her türlü tutum ve davranış’ şeklinde tanımlanmış ve böylece cinsel şiddet de şiddetin bir türü olarak ortaya konmuştur.

5237 sayılı Ceza Kanunu’nun cinsel suçlarla ilgili maddeleri, cinsel suçlarla ilgili ayrı bir perspektife ve günümüze daha uygun bir içeriğe sahiptir. Yeni Türk Ceza Kanunu’nun 102’nci maddesinde **cinsel saldırı**, 103’ncü maddesinde **cinsel istismar**, 104’üncü maddesinde **reşit olmayanla cinsel ilişki**, 105’inci maddede ise **cinsel taciz** suçları tanımlanmıştır. Ceza Kanunu’nda tanımlanan bu suçlar haricinde cinsel dokunulmazlığa karşı işlenebilen bir suç tanımı bulunmamaktadır.

Yeni Ceza Kanunu’nun 102 ve 103’üncü maddelerinde tanımlanan suçlar, kendi içlerinde üç kategoriye ayrılmıştır. Cinsel saldırı suçlarını düzenleyen 102’nci madde kendi içinde sırası ile **sarkıntılık yapmak suretiyle cinsel saldırı**, **basit cinsel saldırı** ve **nitelikli cinsel saldırı** suçlarını tanımlar. Cinsel istismar suçlarını düzenleyen 103’üncü maddede ise sırası ile sarkıntılık yapmak suretiyle cinsel istismar, basit cinsel istismar ve nitelikli cinsel istismar suçları tanımlanır. Her iki madde içerisinde ayrı bir fıkra ile; bu 3 şekilde görünen suçların hangi hallerde nitelikli hale gelebileceği, yani cezalarının hangi hallerde artırılması gerektiği tanımlanmaktadır. 2014 yılından önce 102 ve 103’üncü maddelerin içerisinde ‘suçun sonucunda mağdurun beden veya ruh sağlığının bozulması halinde’ cezanın alt sınırını yüksek tutan bir düzenleme vardı. Bu düzenleme yüzünden mağdurlar, yargılamanın her safhasında

doktor doktor gezdirilerek 'cinsel saldırıya/ istismara maruz bırakılan bireyin beden veya ruh sağlığının bozulup/bozulmadığı' yönünde bir Adli Tıp raporu almak üzere bir kez daha mağdur ediliyorlardı. Bu raporun alınmaya çalışıldığı dönemin oldukça uzun sürmesi sebebiyle de yargılamalar uzuyordu. 2014 yılında yapılan bir değişiklikle, bu raporun alınması gerektiğini belirten fıkra yasa metninden çıkartılmıştır. Cinsel şiddet mağdurları, cinsel şiddete maruz bırakıldıktan sonra bu rapor süresi içerisinde yeniden ve yeniden travmalara maruz kalıyordu. Tecavüze uğrayıp zevk alan mı var ya da ruh sağlığı bozulmayan mı var? Bir insanı bir kere öldürürsün, ölü gider. Fakat bir kişinin maruz bırakıldığı cinsel şiddet, kişinin tüm hayatı boyunca onu takip eden travmatik bir vaka haline dönüşebilir ve kişide iz bırakabilir. Bu nedenle mağdurları olumsuz etkileyen bu rapor süresinin kaldırılması isabetli oldu.

Türk Ceza Kanunu'nun 102'nci maddesindeki **cinsel saldırı** suçunun oluşabilmesi için, mağdurun mutlaka 18 yaşından büyük olması ve mağdurun vücut dokunulmazlığını ihlal eden cinsel eylemlerin zorla, tehditle veya iradeyi etkileyen bir davranışla yapılması gerekmektedir. Belirtmekte yarar vardır ki, rıza ile yapılan eylemler suç teşkil etmemektedir.

103'üncü maddedeki **cinsel istismar** suçunun mağduru, 0-18 yaş arasındaki çocuklardır yani 18 yaş altındaki tüm çocuklar bu suçun mağdurları arasında olabilir. Fakat 103'üncü madde kendi içerisinde çocukları da bir ayrıma tabi tutmuştur. Madde, çocukları 0-15 yaş ve 15-18 yaş gibi iki kategoriye ayırmıştır. 15 yaşını tamamlamamış veya tamamlamış olmakla birlikte fillin hukuki anlam ve sonuçlarını

algılama yeteneği gelişmemiş olan çocuklara karşı gerçekleştirilen her türlü cinsel davranış, şikâyet olsun ya da olmasın, suç teşkil edecektir. 15 yaşından büyük olan 'diğer çocuklara' karşı ise sadece cebir, tehdit, hile veya iradeyi etkileyen başka bir nedene dayalı olarak gerçekleştirilen cinsel davranışlar cezalandırılabilir. Bunun haricindeki cinsel davranışlar ise cinsel içerik taşısa bile cezalandırılmamaktadır. Anayasa Mahkemesi, Ceza Kanunu'nun 103. Maddesindeki düzenlemenin bazı kısımlarını iki kez iptal etti. Bu iptalin ardından bu madde üzerinde yeniden düzenlemeler yapıldı. Örneğin suçun mağduru olan çocuğun yaşının 12'den küçük olması halinde verilecek cezanın alt sınırı çokça artırıldı.

102 ve 103'üncü maddedeki **sarkıntılık yapmak suretiyle suçun oluşması** hali yasa metinlerine ancak 2014 yılında yapılan değişikliklerle eklenmiştir. Bu tarihten önce cinsel amaçlı basit tek bir dokunuş ile cinsel amaçlı cinsel ilişkiye varmayan birden fazla dokunuşun cezası aynıydı. Bu husus, ceza adaletsizliğine sebebiyet veriyordu. Daha sonra kanun koyucu bu durumu düzeltmek amacıyla, 102 ve 103'üncü maddelere 'sarkıntılık yapmak suretiyle işlenebilen suç' eklemesi yaparak bu ceza adaletsizliğini ortadan kaldırmaya çalıştı.

102 ve 103'üncü maddelerde tanımlanan bu üç türlü cinsel eylem nasıl oluşuyor kısaca örnekler verelim: **Sarkıntılık yapmak suretiyle cinsel saldırı /cinsel istismar** suçuna örnek olarak, bir kişinin vücudunun bir yerini ellemek ve kaçmak verilebilir. Eylemin ani ve kesintili olması gerekir. Bu suçun en basit şeklidir ve maddeye göre de en az cezası olan davranıştır. Bu tür davranışın bir veya en fazla iki kere

olmasını **sarkıntılık** olarak düşünürken; ikiden fazla olması halinde, dokunulan bölge ve davranışların niteliğine göre yeniden bir değerlendirme yaparak bu defa suç **basit cinsel saldırı / cinsel istismar olarak** değerlendirebiliyoruz. Basit cinsel saldırı veya basit cinsel istismarın cezası, sarkıntılık yaparak işlenen suçtan daha fazladır. Sanık ani dokunmayı ileri götürüp okşayabilir, öpebilir ya da başka bir eylem yapabilir. Bu da **basit cinsel saldırıdır**. Çocuklarda da **basit cinsel istismardır**.

102'inci maddede tanımlanan gerek 'sarkıntılık yaparak cinsel saldırıda bulunmak' gerek ise 'basit cinsel saldırıda bulunmak' suçları şikâyete tabi suçlardır. Bu suçlarda mağdur 18 yaşından büyük olduğu için, mağdurun şikâyeti yoksa savcılar fail hakkında kendiliğinden işlem yapamazlar. Fakat çocuklarda bu durum farklıdır. 103'üncü maddede düzenlenen gerek 'sarkıntılık yapmak suretiyle çocuğun cinsel istismarı' suçunda gerekse 'basit cinsel istismar suçunda' çocuğun veya kanuni temsilcisinin şikâyetçi olup olmamasının bir önemi yoktur. Savcılar kendiliğinden kamu davasını açabilirler. Fakat sarkıntılık yapılan çocuğun cinsel istismarı suçunda, fail de çocuk ise o zaman durum farklıdır. Sarkıntılık düzeyinde kalmış suçun failinin çocuk olması halinde soruşturma ve kovuşturma yapılması; mağdurun, velisinin veya vasisinin şikâyetine bağlıdır. Şikâyet yoksa savcılar kendiliğinden dava açamazlar.

102 ve 103'üncü maddede tanımlanan cinsel suçun üçüncü haliyse, cinsel saldırı veya istismarın vücuda organ veya sair bir cisim sokulması suretiyle; **nitelikli cinsel saldırı/cinsel istismar** şeklinde gerçekleştirilmesi halidir. Bu, cinsel suçların ceza yönünden yaptırımı en ağır olanıdır. Bu

suçta, sadece mağdurun sanığın eşi olması halinde suç şikâyete tabidir. Diğer hallerdeyse, şikâyete tabi değildir, yani savcılık kendiliğinden soruşturma yapabilir ve dava açabilir.

102 ve 103'üncü maddelerde tanımlanan suçların işlenmesinde, aşağıda yer alan bazı özel hallerin varlığı halinde cezalar yarı oranında arttırılmaktadır:

- *Çocuğa karşı cinsel suç işleyen aile fertlerinden biri olması veya suçun birden fazla kişi tarafından işlenmesi,*
- *Suçun; vasi, eğitici, öğretici, bakıcı, koruyucu aile veya sağlık hizmeti veren ya da koruma, bakım veya gözetim yükümlülüğü bulunan kişiler tarafından işlenmesi,*
- *Suçun, kamu görevinin veya hizmet ilişkisinin sağladığı nüfuzu kötüye kullanmak suretiyle işlenmesi.*

Yeni Ceza Kanunu'ndaki 104'üncü maddede **"Reşit olmayanla cinsel ilişki"** başlığını taşıyor. Bu suçun mağdurları 15-18 yaş arasındaki çocuklardır. Bu suçun 1'inci fıkrasındaki suçun oluşabilmesi için; mağdurun 15-18 yaş grubundaki bir çocuk olması, mağdur çocuğun şikâyetçi olması ve bu şikâyetin de suçun işlenmesinden sonra en geç 6 ay içerisinde yapılması gerekmektedir. Bu maddede cinsel ilişki cezalandırılıyor ve Yargıtay bu cinsel ilişkiyi sadece penetrasyon olarak değerlendiriyor. Yargıtay'a göre eğer penetrasyon yoksa cezalandırma olmuyor. Cinsel davranış, mağdurun orasını burasını ellemek ya da öpmek şeklinde gerçekleştiyse; bu maddeye göre mağdur çocuk şikâyetçi olsa bile, bu fiiller madde 104 kapsamında cezalandırılmıyor. Bana göre Yargıtay cinsel ilişkinin tanımlanması babında zamana ayak uyduramadı. Onlara göre bu madde

babında, kadın kadına ya da erkek erkeğe ilişkiler de suç kabul edilmiyor. 2014 yılında 104'üncü Maddeye 2'nci ve 3'üncü fıkralar eklendi. Eklenen 2 ve 3'üncü fıkradaki suçların da mağdurları 15-18 yaş grubundaki çocuklardır. 2'nci fıkradaki suçun oluşabilmesi için, failin, mağdur ile aralarında evlenme yasağı bulunan kişi olması gerekmektedir.⁶ 3'üncü fıkradaki suçun oluşabilmesi için ise; suçun, evlat edineceği çocuğun evlat edinme öncesi bakımını üstlenen veya koruyucu aile ilişkisi çerçevesinde koruma, bakım ve gözetim yükümlülüğü bulunan kişi tarafından işlenmesi gerekmektedir. Bu eklenen fıkralardaki suçlarda, şikâyet aranmadan dava açılabilir. Bir başka deyişle, 1'inci fıkradaki suçta şikâyet yoksa dava açılmazken, 2 ve 3'üncü fıkralarda şikâyet yoksa bile dava açılabilir.

Yeni Ceza Kanunu'nun 105'inci maddesinin başlığı ise **"Cinsel taciz"**dir. Bu suçun oluşabilmesi için bir kimsenin cinsel olarak taciz edilmesi ve davranışın bedensel temas içermemesi gerekir. Bu maddeye 2014 yılında eklemeler yapıldı. 2014 öncesinde herkese karşı işlenen suça aynı ceza verilirken, 2014'de yapılan eklemelerle suçun çocuğa karşı işlenmesi halinde daha fazla ceza düzenlemesi getirildi. Yine 2 fıkraya eklemeler yapılarak bu suçun da nitelikli hallerinin varlığında, cezanın artırılması getirildi. Bu maddedeki suç şikâyete tabidir yani şikâyet olmadan savcılar dava açamaz. 2014 yılında eklenen 2'nci fıkradaki hallerin varlığı halinde, şikâyet olmasa bile savcılar dava açabilir. 105/2'deki haller

örnek vermek gerekirse:

- *Kamu görevinin veya hizmet ilişkisinin ya da aile içi ilişkinin sağladığı kolaylıktan faydalanmak*
- *Teşhir*
- *Posta veya elektronik haberleşme araçlarının sağladığı kolaylıktan faydalanmak (internet üzerinden mesajla işlenmesi gibi)*
- *Vasi, eğitici, öğretici, bakıcı, koruyucu aile veya sağlık hizmeti veren ya da koruma, bakım veya gözetim yükümlülüğü bulunan kişiler tarafından ilişkinin sağladığı kolaylıktan faydalanmak*
- *Aynı işyerinde çalışmanın sağladığı kolaylıktan faydalanmak*

Bir Kimse Cinsel Şiddete (Saldırıya/İstismara) Maruz Bırakıldığında Neler Yapması Gerekir?

Cinsel suçların ispatı oldukça zordur. Genellikle iki kişi arasında geliştiği için beyandan başka delil bulunmayan dosyalar ortaya çıkar. Mahkemeler de genellikle mağdurun beyanını esas alarak ceza verirler. Cinsel şiddete maruz kalan kişinin, zaman geçirmeksizin güvenlik güçlerine başvurarak şikâyetçi olması gerekir. Şikâyette bulunurken eylem sırasında üzerine bulunan kıyafetleri güvenlik güçlerine teslim etmesi, failin kıyafetler üzerindeki DNA örneklerinin araştırılması için önem arz etmektedir. Mağdurun üzerindeki elbiseleri yıkamaması gerekir. Özellikle zaman ge-

⁶ Medeni Kanun'un 129'uncu maddesine göre, şu kimseler arasında evlenme yasaktır:

1. Üstsoy ile altsoy arasında; kardeşler arasında; amca, dayı, hala ve teyze ile yeğenleri arasında,

2. Kayın hısımlığı meydana getirmiş olan evlilik sona ermiş olsa bile, eşlerden biri ile diğerinin üstsoyu veya altsoyu arasında,

3. Evlât edinen ile evlâtlığın veya bunlardan biri ile diğerinin altsoyu ve eşi arasında.

çirmeden şikâyetle bulunmak çok önemlidir. Ceza Kanunu'nun 104/1 ve 105/1 maddelerindeki suçlarda dava açılabilmesi için şikâyetçi olmak şarttır ve bu şikâyetin altı ay içerisinde yapılması gereklidir. Bu süre geçtikten sonra yapılan şikâyetler çok bir anlam ifade etmemektedir. Dolayısıyla altı aydan sonra yapılan şikâyetlerde, takipsizlik ya da beraat geldiği zaman şaşırılmamak gerekir. Şikâyet sırasında mağdurlardan faillerin fiziksel görünüşlerini ve olayın geçtiği mekanı çok ayrıntılı tarif etmeleri beklenir. Çünkü sanığın suçu inkarı halinde, faili tanımayan veya az tanıyan mağdurların sanığın kendisini götürdüğü yeri ayrıntılı tarif edebilmesi, suçun varlığının ortaya konması açısından savcı ve hâkimlerin fikirlerini etkilemektedir. Dosyanın seyri ve yapılacak olası olay yerinin keşfi esnasında bu tarifler çok önemlidir. Çocuk mağdurların ifadesi alınırken, mutlaka pedagog ve psikolog bulundurulması istenmelidir. Böyle bir yasal zorunluluk zaten var ve çocuklar onlarla daha rahat konuşuyorlar.

Mağdurlar avukat istediğinde, devlet avukat temin etmektedir. Bu sebeple mağdur muhakkak bir avukat yardımı talep etmelidir. Mağdurun kadın, çocuk olması ya da eylemin aile içinde olması halinde; 6284 sayılı Kanun'un 20/2'nci maddesi gereğince

ce Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'ndan avukat isterseniz, savcılık avukat yollamak zorundadır. Bu süreçte, hiçbir şekilde yalana başvurulmaması gerekir. Olay ne ise abartmadan olduğu gibi, ekleme-çıkarma yapılmadan anlatılması gereklidir. Dosyaların çoğunda beyanlarla ilerlediğimiz için, küçük bir gerçeğe aykırı beyan bile dosyanın gidişatını ve sonucunu değiştirebilmektedir."

Moderatör İdil Elveriş:

Özellikle bu cinsel suç tasnifleri ve tariflerinde bazı kavramların netleşmesi açısından önemli uyarılar yapmanızın yanı sıra, aslında hak arama yollarını bilmeyenler açısından hak aramanın ne kadar çetrefilli olabileceğini de göstermiş oldunuz. Hakları kullanabilmek için; hak bilincine sahip olmak, neyi nasıl yapmanız gerektiğini ve süre meselesini bilmek, süreci avukatla takip etmek ve yargı organlarının bazı suçlara nasıl baktığı ve suçları nasıl yorumladığını bilmek gerekiyor. Biraz çocukların cinsel istismarı meselesine de girmiş bulduk. Kendisinin de spor geçmişi olan Mert Yaşar'a sözü vereceğim. Özellikle çocuk istismarının spor boyutunu ve bunun hukuktaki karşılaştırmalı örneklerini anlatacak.

Sporda Çocuk İstismarı ile Mücadelede Karşılaştırmalı Hukuktan Örnekler

Mert Yaşar

Avukat/Arbulucu

"Gülhan Hanım'ın katılmaması çok kötü oldu. TFF Çocuk Koruma Programı nedir, ne değildir dinledikten sonra benim yapacağım sunum daha anlamlı olacaktı. TFF'nin sitesine girdiğiniz zaman; çocuk koruma programının gelişim ligleri statüsünde yer aldığını görüyorsunuz fakat 2016-17 gelişim ligleri statüsüne ulaşamıyorsunuz, site hata veriyor. Şu anda 2015-16'ya ulaşabiliyorsunuz. Bu da kanımca Federasyon'un bu işe ne kadar ciddi yaklaştığını gösteriyor.

TFF gelişim liglerinde yer alan kulüpler, çocuk koruma programı hazırlamak ve çeşitli kurumlarla işbirliği yapmak zorundalar. Peki, TFF nerede? TFF'nin bu programları hazırlayıp, üniversitelere sunması gerekiyor. Çocuk koruma programı mevzusunda genel ölçütler oluşturması ve bunların takibini yapması gerekiyor. Çocuk koruma programı kapsamında kulüplere eğitim veriliyor ama ne yazık ki TFF eğitimlerin sonrasında takip yapmıyor. TFF, kendisine ihbar edilen ve müdahale ettikleri vakaların sayısı ile ilgili bilgi vermiyor. Oysa çocuk koruma programının ilk ilkesi şeffaflıktır. Kim neden ceza aldı, kaç kişi ceza aldı, hangi kulüplerde bu iş gerçek-

leşti, kamuoyunun buna tepkisi nedir, yöneticilere ceza verildi mi, kaç çocuk koruma altına alındı, kaç olay suç duyurusu suretiyle savcılığa sevk edildi gibi sorulara TFF'nin yanıt vermesi lazım, ama yanıt vermiyor. Çocuk istismarı kavramı, gelişim liglerindeki cinsel şiddet biçimlerinin hepsini kapsayıcı bir kavram değildir çünkü istismar, bir yetişkin tarafından yapılan bir cinsel şiddet biçimidir. Ama çocuklar, takım arkadaşları tarafından da cinsel şiddete maruz bırakılabilir. Bu şiddet, zorbalık ya da takıma girme esnasında yapılan zorunlu ritüeller şeklinde olabilir. Bana da bir ritüel yapıldı ve çok ucuz atlattım. Ben de bu ritüeli uygulayanlardan oldum. Apış arasına Bengay kremi sürerek başlayan, çok daha sert hareketlerle devam eden şiddet davranışları gerçekleştirdik. Çünkü bunları yapmazsanız takımın üyesi olamıyorsunuz. Kulüplerin, antrenörün ve yönetimin haberi olmasına rağmen; birçok takımda bu ritüeller uygulanmaya devam ediyor. Bu tür hareketlerin hem sporcuya hem de kulübe ve federasyona yönelik zararları var.

Şu an TFF'nin çocuk koruma konusunda ciddi olduğuna inanan var mı aramızda? Ben inanmıyorum. Bu inanmama hali, bu kulüplere karşı güven ve sponsor kaybına yol açıyor. Türkiye'de Ensar Vakfı örneği var. Turkcell'i halen birçok federasyon destekliyor. Ben, Turkcell'in sponsor olduğu federasyonlara çocuk koruma konusunda güvenemem.⁷ Ayrıca bu güven

⁷ Karaman'da Muharrem Büyüktürk adlı öğretmen hakkında, Ensar Vakfı'na ait evlerde kalan 45 çocuğa tecavüz ettiği iddiasıyla 2016 senesinde ceza davası açılmıştır. Karaman Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülen davada sanık Muharrem Büyüktürk çocuklara tecavüz ettiğini itiraf etmiş ve 'çocuğun nitelikli cinsel istismarı', 'hürriyeti tahdit', 'kasten yaralama' ve 'müstehcen görüntüler izletme' suçlarından her öğrenci çocuk için ayrı ayrı olmak üzere toplamda 508 yıl 3 ay hapis cezası almıştır. Kamuoyunun gündemini uzun süre yakından meşgul eden dava süresince, başka Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı olmak üzere dönemin siyasetçilerinin Ensar Vakfı'nı korumacı söylem ve demeçlerde bulunmaları kamuoyunda büyük infiale neden olmuş ve ülkenin farklı yerlerinde protesto gösterileri düzenlenmiştir. Bu kapsamda, Ensar Vakfı'nın sponsoru Turkcell'e boykot çağırısı yapılmış ve kısa sürede binlerce kullanıcı Turkcell aboneliklerini sonlandırmıştır. Tepkilere rağmen Turkcell, yaptığı basın açıklamasıyla Ensar Vakfı'nın ismini geçirmeden de olsa sponsorluğa devam edeceklerini belirtmiş, ve sosyal medyada kendilerine tepki gösteren hesaplara 'erişimin engellenmesi' talebiyle dava açmıştır. Turkcell, sosyal medya kullanıcılarına yönelik açtığı tüm davaları kaybetmiştir.

kaybını sadece çocuklarla sınırlı düşünmemek gerekir. Türkiye'nin aksine dünyada bu iş çok ciddiye alınıyor. Birleşmiş Milletler, Avrupa Konseyi, Avrupa Birliği, UNICEF, Uluslararası Olimpiyat Komitesi, Uluslararası Paralimpik Komitesi'nin bu alanda özel programları, tavsiye kararları var. Ulusal Olimpiyat Komitesi'nin hazırladığı kılavuzlar Spor Bakanlıklarına ve federasyonlara gönderiliyor. Bu kılavuzlar hayata geçiriliyor. Avrupa Birliği, Avrupa Konseyi ve UNICEF'in sporda cinsel şiddetle ilgili kitapçıkları mevcut. Uluslararası Olimpiyat Komitesi'nin 'Sporda Taciz ve İstismar' adında özel bir internet sitesi bulunuyor. Spor alanında yaşanan cinsel şiddetle ilgili bilgilere ve dokümanlara internet sitelerinden her daim ulaşabiliyorsunuz.

Türkiye'de Spor Alanında Cinsel İstismarın Varlığı

Bizim ülkemizde çocuk istismarı maalesef çok ciddi boyutta yaşanıyor. İstismar çok ciddi konuşulması gereken bir konu. Öncelikle istismar sorununun, Türkiye'de her alanda olduğu gibi spor alanında da olduğunu kabul etmek gerekir. Bir yandan spor, cinsel şiddet konusunda daha az korunaklı bir alan. Türkiye'de aileler çocuklarını kulüplere 'eti senin, kemiği benim' mantığı ile teslim ettikleri için çocuklar daha korunmasız oluyorlar. Aileler, çocukları bakkala göndermezken; kulüp etkinlikleri için şehirlerarası yolculuk yapmalarına

ve otellerde kalmalarına izin veriyorlar. Ama çocuklarının kimlerle kalacaklarına izin verdiklerini bilmiyorlar. Çocukların kulüplerde ne yaşadıklarına dair bilgi sahibi değiller. Ailelerin kulüplerle işbirliği yok ve kulüpler de bu işbirliğini istemiyorlar.

Bu konuyla ilgili bir Hakikat Komisyonu kurulabilir.⁸ Dünyada bunun örnekleri var. Mesela ABD, bir buçuk seneden beri bir jimnastik antrenörünün yaptığı istismar olayıyla çalkalanıyor. İngiltere olayını zaten biliyorsunuz. İngiltere'de henüz bu komisyon kurulmadı ama ABD'de dünyaca ünlü eski jimnastikçiler Amerikan Kongresi'nde sunum yaptılar. Aynı zamanda AB'de '**Voice**' yani '**Sesini Duyur**' adlı bir proje başladı. Bu proje kapsamında; eski-yeni tüm sporculara 'Gelin, bizimle konuşun.' şeklinde çağrıda bulunuluyor. Sporcuların anonim olarak kendi şiddet hikayelerini paylaşmaları; hem cinsel şiddete maruz bırakıldıkları süreç boyunca hem de bu süreçten sonra neler yaşadıklarını anlatmaları isteniyor. Bu tür somut örnekler ve veriler olduğu zaman, en azından sorunun kapsamı açığa çıkıyor ve sorunla mücadele ediliyor.

Türkiye'de sporda cinsel şiddetle ilgili Hakikat ve Araştırma Komisyonlarının kurulacağına inanmıyorum. Örneğin dopingle ilgili bir komisyon kuruldu. Komisyon raporunu çıkaralı 2 sene oldu fakat dün Meclis'in internet sitesine girdim ve raporun artık güncel olmadığını gördüm. O Komisyon'un kurul raporunu okuduğunuz

⁸ Crewe, Bury ve Sheffield United futbol takımlarının eski oyuncusu Andy Woodward, 2016 yılında yaptığı bir açıklamayla, futbola başladığı dönemde teknik direktör Barry Bennell'in cinsel istismarlarına maruz kaldığını anlattı. Ardından, aralarında Paul Stewart ile David White'in da bulunduğu, pek çok eski futbolcu benzer açıklamalar yaparak hikayelerini kamuoyuyla paylaştı. Artan ihbarlarla başlayan soruşturmanın ardından 2018 yılında Liverpool Kraliyet Mahkemesi, 1979-1991 yıllarında İngiltere'de Manchester City ve Crewe Alexandra genç takımlarında görev yaptığı sırada 50 çocuğa cinsel istismarda bulunduğu gerekçesiyle Barry Bennell'i suçlu buldu. 64 yaşındaki eski teknik direktör, 31 yıl hapis cezasına çarptırıldı.

zaman; Aslı Çakır Alptekin'den başlayarak, şu anda çok ünlü olan pek çok milli sporcunun nelere bulaştığını görüyorsunuz. Şimdi olması gereken nedir? Spor, Adalet, Sağlık, İçişleri Bakanlıkları; spor bilimleri, hukuk ve psikoloji bölüm akademisyenleri ile beden eğitimi ve spor yüksek okulları (BESYO) ve STK'ların bir araya gelerek birlikte çalışması gerekiyor. Mesela Norveç ve Avustralya'da Hakikat Komisyonları, akademi ve STK'larla toplantılar yaparak çocuk istismarı politikalarını belirlediler. Biz de bu şekilde politikalar oluşturabiliriz fakat yurtdışından alınacak örneklerin yerleştirilmesi gerekiyor. İngiltere'de şu anda Sporda Cinsel İstismarla Mücadele Kurulu var. Hollanda, Norveç, İsveç ve Almanya cinsel istismarla Spor Bakanlıkları üzerinden mücadele ediyor. Türkiye'nin de, kurul kurup kurmayacağına dair araştırma yapması, şayet bir kurul kurmayacaksa bu alandaki çalışmaları hangi bakanlık veya kurum aracılığı ile yürüteceğine karar vermesi gerekiyor.

Çocuk Koruma Politikaları Oluştururken Nelere Dikkat Edilmelidir?

Sporcuların daha çok antrenörleri tarafından istismar edildiği düşünülüyor. Fakat sporcular; aileleri, yöneticileri ya da arkadaşları tarafından da cinsel şiddete maruz bırakılıyor. Dünyada çocuk koruma programı kapsamında etik davranış kodları belirleniyor. Bu etik davranış kodları, madde madde belirlenip açıklanmıştır. Etik davranış kodlarına göre örneğin;

- *Antrenörler, çocukla bir arada tek başına kalamazlar.*
- *Antrenörlerin çocuklarla seyahat eder-*

ken birtakım hususlara dikkat etmeleri gerekmektedir.

- *Çocukla sosyal medyadan ve whatsapp'tan iletişime geçemez ve çocuklara e-mail gönderemezler.*
- *Çocuklara dokunmaları yasaktır, hangi durumlarda çocuklara dokunabilecekleri ve çocukların bedenlerinde nerelere temas edebilecekleri belirlenmiştir.*
- *Ailelerin kulüplerle ilişkilerini düzenleyen birçok davranış kodu mevcuttur.*
- *Yöneticilere, antrenörlere ya da çocuklara şiddetin herhangi bir türünü uygulayabilen birçok ebeveyn vardır ve bunlara ilişkin de birçok davranış kodu belirlenmiştir.*

Avrupa'da çoğu ülkede, çocuğa karşı şiddetten yargılanmış ve bu suçtan hüküm giymiş kişilerin özel listesi bulunmaktadır. Eğer Türkiye'de de böyle bir sistem uygulansa, bu listeler nerede tutulacak? Listeler Adalet veya İçişleri Bakanlığı tarafından mı tutulacak yoksa mahkemeler bünyesinde mi saklanacak? Kim bu listeye erişimi sağlayacak; örneğin çocuklarla çalışan bir kulüp doğrudan bu listeye erişim sağlayabilecek mi yoksa mahkeme üzerinden mi erişebilecek? Yurtdışında bu soruların hepsi sorulmuş ve cevapları verilmiştir. Bazı ülkelerde kulüpler özel bir giriş koduyla bu listeye ulaşabiliyorlar. İsveç ve Norveç'te kulüpler bu sicilleri incelemiden antrenörleri işe alamıyorlar ve bu sicillere girilmeden yapılan işe alımlarda kulüpler devlete para cezası ödüyorlar. Antrenörler, yöneticiler, masörler, hakemler özel eğitimden geçerek lisans alıyorlar ve lisansları olmadan çocuklarla çalışan kulüplerde görev alamıyorlar. Antrenörler, özel eğitim almazlarsa antrenörlük yapamıyorlar.

Almanya, İsveç, Norveç ve Avustralya'da velilerin ve çocukların ayrı çalışan kurulları ve bu kurulların komiteleri mevcuttur. Yöneticilerle toplantılar yapılır. Yönetim kurulu çocuklarla ilgili bir karar alacağı zaman hem çocukların hem de velilerin temsilcileri yönetim kuruluna çağırılır; her ikisinin de görüşleri alınır. Veliler kulüplerin karar alma mekanizmalarında söz sahibidirler. Türkiye'de ise hiçbir federasyonun bünyesinde veli ya da çocuk komitesi bulunmamaktadır.

Yurt dışında spor alanında cinsel şiddetle ilgili ihbarlar, kulüp içi ihbar, federasyon içi ihbar ve devlet bünyesinde yargıya ihbar diye üç başlıkta gruplandırılmıştır. Hangi durumda nereye, nasıl başvuru yapılacağı prosedür olarak belirlenmiştir. Herhangi bir olay olduğunda; bu olayın nasıl raporlandırılacağı, raporların kamuya açık olup olmayacağı da sorulması gereken sorular arasındadır.

Peki federasyonlar ve kulüpler çocuk koruma politikalarını nasıl belirleyecekler? Türkiye'de federasyonlar ve kulüpler bu politikayı belirleyemez. Yöneticiler profesyonel değiller, ayrıca spor yönetimi eğitimi almıyorlar. Çocuk koruma politikasını devlet oluşturmalıdır. Mesela Avustralya'da Bakanlık, federasyonlar ve kulüpler için örnek çocuk koruma programları hazırladı. Bıraktığı boş alanların kendisine de danışılarak doldurulmasını ve programın uygulanmasını istiyor. Pek çok iyi örnekte genel çerçeveyi bakanlıklar çizmektedir. Türkiye'de Bakanlık, STK'lar, Ulusal Komiteler, Federasyonlar ve BESYO'lar eğitim verebiliyor. Muhatapları yani eğitim alması gerekenlerse kulüp yöneticileri, hakemler, sporcular, antrenörler, medya çalışanlarıdır.

Cinsel İstismar Vakalarına Müdahale Süreçleri

Profesyonel Futbol Disiplin Kurulu'nun çocuk istismar vakaları kararlarını tarayıp; faillere ceza verilip verilmediğini öğrenmeye çalıştım ama herhangi bir bilgi bulamadım. Soruşturmanın nasıl yürütüldüğü, kime nasıl ceza verildiği, faillerin hangi talimatlara göre cezalandırıldıkları belli değil. Çocuk koruma programlarının tertipli bir şekilde uygulandığı ülkelerde; bir vaka yaşandığında neler yapılacağına dair ayrı ayrı yol haritaları çıkarılmıştır. Failin yönetici ya da antrenör olduğu durumlarda ya da vakayı keşfeden kişi antrenör, yönetici, masör, hakem ya da karşı takımın üyesi olduğu durumlarda neler yapılacağı netleştirilmiştir. Cinsel istismar vakası olduğunda, tüm velilere vakayla ilgili bilgilendirme içeren ve soruşturma sürecinin ne aşamada olduğunu anlatan mektuplar gönderilir. Ayrıca yargı kararları kamuoyuna açık olur. Hangi hareketin, hangi davranış kodu üzerinden soruşturulduğu ve hangi cezanın verildiği medyadan duyurulur. Avustralya, Almanya, Kanada'da bu haberlerin özellikle manşetten verilmesi isteniyor. Medyaya bu konuda nasıl haber yapmaları gerektiğine dair eğitimler de veriliyor. Yardım ihbar hatları üzerinden de destek verilebiliyor. Hollanda, dünyada sporda istismarla ilgili online hat açan ilk ülkedir. WhatsApp numarası dahil, tüm erişim bilgileri mevcuttur. Anında ihbar yazabiliyorsunuz. Almanya Spor Bakanlığı listesinde ise, online yardım alabileceğiniz kurumların telefon numaraları ve internet siteleri bulunuyor.

Türkiye'de cinsel istismar vakalarının soruşturmaları genellikle gizli yürütülüyor

ve kamuoyu bilgilendirilmiyor. TFF sadece 'Çok olay oluyor. Biz de o yüzden çocuk koruma programını başlattık.' diye bir açıklama yaptı. Ne yazık ki medyaya başka hiçbir açıklama yapılmadı. TFF, medyadan sürecin önemli bir kısmını saklıyor. Medya, TFF'ye hiçbir soru sormuyor ve bu haberleri manşet yapmıyor. Oysa kamuoyu bilgilense, kulüpler, federasyon ve yargı üzerinde çok fazla baskı yaratabilir.

Mağdura psikolojik destek mutlaka verilmeli. Psikolojik desteği kulübün mü yoksa devletin mi vereceği de belirlenmesi gereken bir konu. Tabi bu karar belirlenirken, suçun kulübün denetimindeyken işlendiği de göz önünde bulundurulmalıdır.

Federasyonları Çocuk Koruma Programlarına Dahil Olmaları İçin Nasıl İkna Edeceğiz?

Avustralya'da, çocuk koruma programını uygulamayan federasyonların, olimpiyat elemelerine katılamayacağına dair bir ku-

ral belirlendi. Bu strateji burada çok uygulanabilir değil çünkü TFF için olimpiyat önemli değil. Türkiye'de genel bir çocuk koruma programı hazırlanıp bu programa geçiş için bir sene süre tanınabilir. TFF'nin de bir kamu kurumu olduğu belirtilerek 'kamu düzenine ve güvenliğine ilişkindir' gerekçesiyle bu programın uygulaması sağlanabilir. 'Bir sene içinde bu programı hayata geçirmeyen federasyonlar; sadece uluslararası olimpiyatlara değil, turnuvalara da katılamaz.' kararı verilse; tüm federasyonlar çocuk koruma programını uygulamak zorunda kalacaklardır."

Moderatör İdil Elveriş:

Mert Yaşar'a Türkiye'de olmayan birtakım uluslararası mekanizmaları bize gösterdiği ve bazı toplumsal pratikler üzerine düşünmemizi sağladığı için teşekkür ederiz. Şimdi psikolog katılımcımıza dönmek istiyorum. Seren Akıncı aynı zamanda klinik alanda çalışan bir spor psikoloğu.

Antrenör-Çocuk-Futbolcu İlişkilerinde İstismar ve Çocuk Koruma

Seren Akıncı

Spor Psikoloğu

"UNICEF, çocuk koruma mevzuunda 'Çocuğun fiziksel, duygusal, sosyal, ekonomik, kültürel, etnik, ahlaki, dini ve siyasal açılardan güvenliğinin hukuki zeminde ve uygulamada sağlanması temel alınmalıdır.' ilkesine sahiptir. Bu ilke gereğince çocukların sporda maruz bırakıldığı her türlü şiddet, çocuk koruma programının içerisinde ele alınmalıdır. Bu oturumda, sporda çocuk istismarını engelleme amacıyla kurulan çocuk koruma programlarını konuşuyor olacağız.

Ebeveynlerin, yaşça büyük takım arkadaşlarının veya antrenörlerin, çocuklarla kurdukları, onların bedensel ya da psikolojik sağlığına zarar verebilecek türde olan bütün etkileşimleri **istismar** olarak tanımlanır. İstismarda niyet değil sonuç önemlidir; yani istismar eyleminde bulunan bireyler, takıma yeni gelenleri **kabul ritüeli** adına istismar edebilirler ve bu eylemi istismar niyetiyle yapmamış olabilirler. Ritüellerin espri olduğu düşünülerek istismar boyutu gözden kaçırılmaktadır ama aslında ritüellerin birçoğu, istismarın ta kendisidir. Bununla birlikte, istismarın yalnızca cinsel içerikli olması gerekmez. Büyüklerin ya da fiziksel olarak daha kaba ve iri olan çocukların, fiziksel olarak daha küçük olanların üzerindeki hâkimiyetleri de istismardır. Türkiye'de kulüplerin altyapılarında altı farklı yaş grubu bulunmaktadır ama yalnızca iki soyunma odası bulunur. Soyunma odalarında büyükler ve küçüklerin beraber duş alıp almamalarına asla dikkat edilmez.

Soyunma odalarının fiziki koşulları bireylerin mahremiyetini koruyacak bir sisteme sahip kurgulanmamıştır. Örneğin duş alınan yerlerde, duş perdeleri dahi bulunmamaktadır. Farklı yaş gruplarının aynı soyunma odasını kullanması bir problem değildir ve orada tek dikkat edilen şey, antrenman programlamasıdır. Soyunma odalarında yaşananları **soyunma odası travması** olarak tanımlıyorum. Şu anda çok ünlü bir teknik direktör şöyle bir hikaye anlatmıştı. 'Bizim zamanımızda bu işler daha acımasızdı. Gözleri zor gören bir masörümüz vardı. Kör derdik ona. Takımın yıldızları, duş alırken sabunu yere atarlardı. 'Gel sabunu bul' diye özellikle masöre bağırırlardı. Masör sabunu bulmaya çalışıyor ve bulamadığında hep bir ağızdan masöre gülünüyordu.' Bu olay size anlatılırken bile hep beraber gülmek zorundasınız çünkü gülmezseniz 'Ne oldu, bir şey mi var?' denilerek tepki alıyorsunuz. Bana bunu anlattıklarında, gülemedim. 'Çok acımasızca' dediğimde de 'Siz de her şeye takılıyorsunuz.' yorumu yapılmıştı. 'Futbolun doğası bu, Seren Hanım.' cümlesi de sık sık duyduğum tepkilerdendir.

İstismar türleri; fiziksel, cinsel, duygusal olarak sıralanabilir. **Fiziksel istismar**; çocuğun yaşamına, gelişimine, bedenine ya da onuruna zarar veren ya da zarar verme ihtimali olan hareketlerde bulunmak ve çocuğun kaza dışı her türlü yaralanmasına sebep olmaktadır.

Son dönemde özellikle Çin'in futboldaki başarısı üzerine pek çok makale var. Çin'de çocukların bedenini esnetmek adına kendi rızaları olmadan, bedenlerini zorlayıcı pek çok uygulama yapılmaktadır. Hasbelkader Uzak Doğu sporu yaptığım dönemde, oldukça uzun boylu ve kilolu bir antrenörü-

müz vardı. Kelebek hareketiyle esneme yapmaya çalışırken; ayak tabanlarımızı birleştirip oturduğumuzda, esnek olmayanların tepesine gelir ve ayaklarıyla onların dizlerine baskı yapardı. Ben daha az bağırdım çünkü esnektim. Bağırınlaraysa 'Yeterince ısınmadın galiba, bu ayak nasıl kalkacak yukarıya.' diye söylenirdi. Olimpiyatlara hazırlanan sporcularla çalışma şansına sahibim ve ne yazık ki halen bu zorlu antrenman yöntemlerinin bacağı yeterince açabilmek veya vücudu esnetebilmek için uygulandığını görüyorum.

Cinsel istismar, 18 yaş altındaki bir bireyin, bir yetişkin tarafından cinsel doyum amacıyla kullanılmasıdır. Cinsel istismarın; elleme, teşhircilik, röntgencilik, pornografi ya da ırza geçmeye kadar geniş bir yelpazesi vardır ve tabii ki rıza dışında gerçekleşir.

Duygusal istismar; ebeveyn, akranlar ve antrenörler tarafından gerçekleştirilir. Altyapılarda çocukların duygusal istismara daha çok antrenörleri tarafından maruz bırakıldığını düşünürüz oysa çocuklar evlerinde aileleri tarafından 'Bugün topa iyi vuramadın, neden sen yine yedeksin, kendine dikkat etmiyorsun, çalışmazsan böyle olur.' gibi çok ciddi kıyaslamalar, suçlamalar ve aşağılamalarla duygusal istismara maruz bırakılıyor. Spor alanında; akran zorbalığının had safhada olduğu, çocukların takım arkadaşları tarafından yeterince değer görmediği, takımda değer görmenin belli kıstas ve kriterlere bağlı olduğu, takım kaptanının gerçekten lider sorumluluğuna sahip kişilerden ziyade, kaba kuvveti kullanan ve kullanmaktan çekinmeyen kişiler olduğu ve 'futbol kültürü budur' diyerek istismarın makul karşılandığı acımasız bir sistem mevcuttur.

İyi sayılabilecek uygulamaların olduğu kulüplerin ve milli takımın altyapılarında çalışma şansına sahip oldum. Hem yurtiçi hem de yurtdışında çok farklı müsabakaları izleme şansım oldu. Türkiye'de benim çalıştığım kulübün dışındaki kulüplerde ve yurtdışında işlerin nasıl yürüdüğünü karşılaştırma şansım da oldu. Dünya Sağlık Örgütü tarafından belirlenen istismar türlerinden biri de **ihmal**dir. Çocuğun beslenme, korunma, değer görme, sevilme gibi temel fiziksel ve duygusal gereksinimlerini karşılamada ihmal edilmesidir. İhmalde akla daha çok ebeveynler geliyor. Kulüplerin bu konuda ne kadar doğru şeyler yaptıklarını konuşmanın da zamanıdır. Belli bir antrenman düzeninde, çocukların antrenmanlarda harcadıkları kalori miktarları hesaplanmıştır. Çocuklar gelişim dönemindedir, antrenmanlardan sonraki ilk iki saat onların gelişimi için çok kritiktir ve harcadıkları enerjiyi geri almaları gerekir. Antrenman programında belli bir kuvvet çalışması yaptılarsa; antrenman çıkışında bunu kompanse etmek için çocukların belli bir beslenme düzenine sahip olmaları gerekir. Maalesef çoğu kulüpte çocukların beslenme düzenine dair hiçbir şey yapılmıyor ve kulüplere bunu söylediğinizde, paralarının olmadığını ifade ediyorlar. TFF, Milli Eğitim Bakanlığı'nın süt ve fındık dağıtımına benzer bir uygulamasını kulüplere mecburi tutmalıdır. Hem bunu yapabilecek maddi kaynakları hem de yaratabilecekleri projeler var. Olimpik seviyedeki sporcunun sabah evinden iki vasıtayla okula gidip, okuldan yine iki vasıtayla idmana gelip, metroda ödevini yapıp, dört saat antrenman yapıp sonra gene iki vasıtayla evine gittiği bir sistem var. İhmal sadece belli branşlarda değil, ne yazık ki her yerdedir.

Spor faaliyetlerinin içerisinde, sporun doğası gereği istismar açısından çok büyük riskler barınmaktadır. Türkiye’de ‘Otoriteye karşı boynumuz kıldan incedir.’ ya da ‘Kaz gelecek yerden tavuk esirgenmez.’ mantığıyla çocuk istismarına razı gelme hali oldukça yaygındır. Özellikle aileler, çocuklarının milli takımda oynamaya ve yıldız olmaya aday olmaları sebebiyle, kulüplerde yaşanan istismarlarına göz yummaktadır. Aynı nedenlerden dolayı veliler çok saldırgan, acımasız ve hırslıdır.

Antrenörlerin kötü niyetli olmadan yaptıkları bazı espriler, tavırlar ve özellikle cinsiyetçi yaklaşımlar mevcuttur. Daha geçenlerde bir kulüpte ağlayan bir erkek çocuğuna ‘Hadi kızım gel artık. Hadi kızım.’ denmiş. Çocuk, evdekilere kulüpte kendisine sürekli ‘kızım’ dendiğini söylemiş. 2017’deyiz ve halen böyle olaylar yaşanabiliyor çünkü spor alanında maalesef denetim yok ve denetim uygulamak çok zor. Yaşadığımız bir olaydan bahsetmek istiyorum. 16 yaş yüzme milli takımıyla bir aylık irtifa kampına gitmiştik. Bulgaristan’da internetin olmadığı ve telefonun hemen hemen çekmediği bir bölgedeydik. Bu kadar denetimsiz ve yalnızca antrenöre güvenilen bir kampın ne kadar sağlıklı ve doğru olduğunu da şu anda sorguluyorum. Sadece döndüğümüzde bizden alınan bir rapora güveniliyordu. Kampta bir sorun olmadı; o anda nasıl müdahale edeceğimize ya da sonrasında bir sorun ortaya çıkarsa, nasıl toparlanılacağına dair elimizde hiç bir şey yoktu.

Birçok vaka medyaya yansımıyor diye konuştuk. Medya desteği, güçlü kulüplerin ve başarılı oyuncuların yanında. Bu nedenle de birçok cinsel istismar olayı hem bilinmiyor hem de su yüzüne çıkarılmıyor.

Vakalar su yüzüne çıkarıldığı zaman da üzerleri örtülüyor. İstanbul’da bir antrenörle ilgili bir ihbar vardı. Bu antrenör şu anda Türkiye’de antrenörlük yapmıyor ve yurtdışında yaşıyor, yani olayın üzeri örtüldü. Ben de bu sempozyumda TFF’nin çocuk koruma ve esenlik programıyla ilgili bir sunum olacağı için çok heyecanlanmışım. TFF’deki çocuk koruma programı, 2014’te başlatılan bir projedir. Bütün antrenörlerin alması gereken bir dersi içerir. Bu ders, genelde antrenörlerin mecburi tutuldukları için sıkılarak dinledikleri ve federasyona da ‘Tamam, verdik bu eğitimi’ dedikleri bir uygulama olarak devam etmektedir. Daha ötesini ben de bilmiyorum.

Altyapılardaki İstismar Türleri Nelerdir?

- *Çocuğun yeteneğiyle, beden yapısıyla, performansı ile ilgili olumsuz duygular içeren bütün söylemler*
- *Çocuğun rızası dışında yapılan bütün eleştiriler*
- *Yüksek performansa erişebilmesi için yapılan baskılar, ceza antrenmanları, aşırı yüklenme*
- *Yanlış beslenmeye yol açan tutumlar ve diyetler*
- *Dayak ya da şiddetin davranışa dönüşmesi*
- *Eskiye göre daha az olmasına rağmen aşırı risk alma mesela sakat oyuncuyu maçı kurtarabilmek için oynatma, spor hekiminin sözüne inanmadan oyuncuyu maçta oynatma*
- *Yeterince dinlenememek*

- *Cinsel içerikli şakaların yapılması ve bunların makul karşılanması*
- *Başarılı ve yıldız oyuncuların ayrı tutulması*
- *Soyunma odası baskısı*

Cinsel istismar sorunlarının çözümünde varız diyen STK'lar ve akademisyenlerden oluşan bir ekibin, uygulamada çalışan kişilerle beraber; bu işe elini, gönlünü koyması ve belki de bir ses vermesi gerekiyor.”

Moderatör İdil Elveriş:

Spor; içerisindeki hegemonik tavırla, güç ilişkileriyle ve bedensel temas içermesiyle

belli ki cinsel şiddete imkan sağlıyor. Seren Akıncı, altyapılardaki birçok sorunu anlattı. Birçok kulüpte duş bile bulunmadığından bahsetti. Dolayısıyla spor gerçekten denetimsiz, kaderine bırakılmış ve bir takım skandallar ortaya çıkarıldığında bunların üstünün kapatıldığı bir alan. Sunumuma başladığımda da cinsel şiddeti görünür kılmamanın öneminden bahsetmiştim. Biz bunu kadınlar olarak bir takım kampanyalarla başarabildik ama çocukların bunu yapabilmesi çok daha zor gözüküyor. Cinsel şiddeti görünür kılmayı, özellikle çocukları koruma yükümlülüğü olanların gerçekleştirilmesi gerekir. Şimdi soru-cevap bölümüne geçebiliriz.

SORU - CEVAP

Canan Koca:

Öncelikle sorularım Mert Bey'e ve Seren Hanım'a olacak. Mert Bey uluslararası alandaki mücadele yöntemlerini anlattı. Türkiye'de performans sporunun ağırlıklı olduğunu ve özel federasyonların yanı sıra devlete bağlı spor kurumlarının da baskın olduğunu düşündüğümüzde; her federasyona ya da spor dalına özgü farklı mücadele yöntemleri oluşturulabilir mi? Spor dallarına göre cinsel şiddete dair farklı politikalar geliştirilebilir mi?

Mert Yaşar:

Araştırmalarım sonucunda Avustralya'nın uyguladığı sistemi çok beğendim ve sunumumda bu örneği anlattım. Bu sistemde antrenör eğitimi, her spor dalı için aynıdır. Ayrıca sporcuların, velilerin ve ebeveynlerin her spor dalı için aynı şekilde eğitim alacağı belirtilmiştir. Öte yandan, spor dalının kendine özel yönetiminin de olabileceği belirtilmiştir. Koruma programı kapsamında genel çerçeve bütün federasyonlar için zorunludur; bir yandan da her federasyon, kendi alanındaki spesifik sorunlara dair çalışmalar yapabilir. Ben her federasyonun ayrı bir şey yapması gerektiğine katılmıyorum, çünkü bizim önümüzde bir TFF örneği var. TFF 'Ben özerkim, kimseyi tanımıyorum.' diyor. Spor dallarına uygun farklı politikalar, genel koruma programı uygulandıktan sonra devletten onay alarak geliştirilmelidir. Federasyonlar sorunları çözmek

için inisiyatif alabilir ama bunu denetimden onay alarak yapmalıdırlar. Bu sebeple başlangıçta belli bir standardizasyonla ilerlemek daha doğru olabilir.

Seren Akıncı:

Şu anda spor branşlarına göre yarışma, maç ya da müsabaka tanımlarını kullanıyoruz. Nasıl ki bu tanımlar, bireysel sporcunun motivasyonu, takım sporcusunun motivasyonu, branşlara göre kullanılan dil ve teknik açısından çeşitlilik arz ediyorsa; çalışan uygulamacıların da bu esnekliği göstermesini sağlamak gerekir. Belki alt metinlerde olabilir: "Uygulamalar alanında şu farklılıklar ya da esneklikler görülebilir." denebilir. Farklı uygulama örnekleri de bulunabilir ama ben de Mert Bey gibi genel çerçevede konusunda net olmamız gerektiğini düşünüyorum.

Efsun Sertoğlu:

Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği gönüllüsüyüm. Sorudan ziyade duygu, düşünce paylaşımında bulunmak istiyorum. Sunumlar sırasında bazı yerlerde bir parça tetiklendiğimi hissettim. Ersoy Bey; hukuktaki kavram karışıklığından, bu kavramlardan sizin ne anladığınız ve bizim gibi alan dışından insanların ne anladığından, ayrıca kavramların aralarındaki farklılıklardan bahsettiniz. Yaklaşımınızla ilgili ciddi farklılıklarımız var. Hukuk alanında çalışıp emek veren insanlar ve sahada çocuk alanında çalışıp, koruyucu önleyici çalışma yapan bizler bir parça daha farklı noktalarda durabiliyoruz.

“Bir insanı bir kere öldürürsünüz ama istismarda ya da cinsel şiddetin herhangi bir biçimine maruz bırakılan bireyler ölmeye devam eder.” demeniz bana sorunlu geldi. Biz bu alanda çalışan insanlar olarak, cinsel şiddetten şifa bulmanın ve hayatta kalmanın mümkün olacağına inanıyoruz; bunu savunuyoruz ve konuşuyoruz. Salonda da cinsel şiddetin herhangi bir biçiminden hayatta kalanlar olabilir; bu kişi ben de olabilirim. Dolayısıyla bu dil ve yaklaşımın, kavramlardan ve hukuktaki yasa maddelerinden çok daha önemli olduğunu düşünüyorum. Bunun üzerinde daha fazla durmamız gerektiğini düşünüyorum.

Ersoy Yüce:

Benim demek istediğim şeydu: Bu suçun ispatı mevzusunda öyle kurallar koymuşlar ki; mağdur olaydan sonra bu kurallar yüzünden defalarca ölüyor, ölmekten beter oluyor ve hayata tutunamıyor. Dokuz sene süren cinsel şiddet vakası davaları var. Yani mağdura, yaşadığı travma yetmezmiş gibi, travma üstüne travma yaşatılıyordu. Mağdur hayata tutunamıyordu. Bunu belirtmek istemiştım. Başka bir dava on altı senede bitmişti. Bahsetmek istediğim, düz anlamıyla mağdurun hayata tutunmasıyla alakalı bir şey değil; mağdur hayata elbette ki bir şekilde tutunacaktır. Eski düzenleme kalkınca mağdurun hastane hastane gezdirilmediğini, sadece bir kere dinlendiğini ve bu süreç içerisinde mağduriyetinin giderildiğini belirtmek istemiştım. Sunum yaparken, zaman baskısı olduğu için cümlem sanırım yanlış anlaşıldı.

Seren Akıncı:

Klinikte ve spor ortamında travmayla çok karşılaşılıyor ve çalışıyoruz. Basit tanımıyla travma, insanın hayat çizgisini ortadan ikiye kesen bir durumdur. Yaşanan; bedensel istismar, tecavüz ya da başka bir şey olabilir. Yurtdışında yapılan bir çalışma, kişinin kendi bedeninde yaşadığı bir travmanın, yakınının kaybindan daha ağır sonuçlar verdiğini ortaya koymuştur. Bir birey kaza geçirdiğinde ya da cinsel şiddete maruz bırakıldığında, bedninde bir değişim ya da herhangi bir iz kalabilir. Bedenimizle beraber yaşıyoruz. Bu nedenle biz travma çalışırken hep şunu hatırlatmaya çalışırız: “Evet, yaşadıkların çok ağır ama bunu çözebiliriz. Bunun üstesinden gelebiliriz. Biz sana destek olmak için buradayız”. Travmayla yaşamak ve travmayla çalışmak elbette ki zor ama çoğu zaman travmanın üstesinden gelinebiliyor.

Aynur Tuncel:

Benim otizmlı bir oğlum var. Otizmlı mücadele yöntemlerinden birisi de spor eğitimidir. Spor eğitmenleri, bir yandan engellilerin kişisel bakımı ve özel eğitimini de üstleniyorlar. Bu bir sektör ve bu sektörde de bir yığın sıkıntı yaşanıyor. Ben oğlumun paranoyak bir şekilde izleyerek istismardan korumaya çalışıyorum ama buna rağmen koruyamadığım kanaatindeyim. O yüzden kendimiz bir dernek kurduk. Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği'ne engellilerin eğitimiyle ilgili bir çalışma yapmalarını ve bu çalışmayı birlikte yürütmemizi öneriyorum.

Son 6 ay içerisinde çalıştığım projelerde Çocuk İzlem Merkezlerini (ÇİM) izleme şansım oldu. Barolar, mağdur haklarıyla ilgili eğitimler veriyorlar. Çocuk İzlem Merkezlerine bakarsanız, bunların Avrupa Konseyi'nin Çocuk İstismarı Sözleşmesi'nden sonra, Türkiye'de Başbakanlık Genelgesi'yle kurulduğunu görüyorsunuz. Ayrıca ÇİM Yönetim ve Koordinasyon Kurulu var. Bu Kurul'da Diyanet Başkanlığı bile var ama Barolar Birliği yok. Nasıl çalıştıklarını dikkatlerinize sunmak istiyorum: CMK 236 ve 52'nci maddede belirtildiği üzere; suç tanığı çocuk kesinlikle psikiyatrist ya da psikologların katılımıyla dinleniyor ve elektronik kayıt yapılıyor. Artık adli görüşmeci olarak savcı ve avukatların geride kaldığı, sosyal hizmet uzmanı ve psikologların öne çıktığı; 2 aylık bir eğitimle hemşirelerin dahi adli görüşmeci olabildiği bir sistem mevcut. Çocuğa vakayı bir daha anlattırmama adına, avukatla çocuk yan yana getirilmediği için, vakalarda avukatlar ilk yardım sunamıyorlar. Adalet Bakanlığı, bu sistemin iyi bir şey olduğunu zannediyor. Adalet Bakanlığı'nın Barolar Birliği'ni yok sayan bu tavrının değişmesini talep ediyorum. CŞMD'nin bununla ilgili çalışma yapmasını öneriyorum. CŞMD'nin İstanbul Barosu ve Barolar Birliği'ne; çocuk hakları, cinsel istismarla mücadele, hukuki yardım sunulması konularında destek vermesini istiyorum.

Katılımcı:

Türkiye'de spor dediğimizde futbol önemli bir yere sahip. Sokaktaki insanlarla hangi takımı tuttuklarına dair

anket yapacak olsak, Anadolu Efes Basketbol Takımı'nın adı cevaplardan çıkmaz; cevap olarak öncelikle futbol takımları gelir. Bu spor dalının başındaki isimler, mesela Fatih Terim, etrafına sürekli direktifler verip, basına ve çevresindekilere rahatlıkla ithamlarda bulunup, saha içerisinde rahatça küfredip ceza almıyor. Böyle insanlarla çalışmaktan rahatsız oluyor musunuz? Bu gibi insanlarla yol alabiliyor musunuz?

Seren Akıncı:

Bir gün, konuyla çok alakasız bir spor kanalından "Röportaj yapmak için bağlanabilir miyiz?" dediler. Konuyla hiç ilgisi olmadığı halde "Fatih Terim'le ilgili ne düşünüyorsunuz?" diye sordular. Herkes bu sorunun cevabını merak ediyor. Sadece Fatih Terim'le ilgili değil, futbolda adı çokça geçen isimlerle de ilgili olarak da bu merak var. Sadece belirli bir olay ya da olaylar silsilesi üzerinden kişileri değerlendirmemek gerektiğini düşünüyorum. Olayları "Yaptıklarını makul karşılıyorum." ya da "Onlar zaten ünlü olmuşlar, her istediklerini yapabilirler." gibi bir genellemeyle değerlendirmiyorum. İnsanlar, doğrularıyla ve yanlışlarıyla var olmaktadır. Yapılan doğrular varsa, onların da görmezden gelinmemesi gerekiyor. Mesleki olarak söyleyebilirim ki, Fatih Terim'in "Keşke yapmasaydı, söylemeseydi." diyebileceğimiz bir sürü davranışı bulunmaktadır. Ama vizyon açısından da futbol alanına çok yenilik getirdiğini, bu alanda doğru şeyler yapabildiğini ve en önemlisi yapılan hataları basın önünde kabul ettiğini

biliyoruz. Fatih Terim'in sadece kötü taraflarını dile getirirsek hata yaparız. Gazetelerde bu kadar haber olacağını bile bile "Cinsel istismara ilişkin bir sürü vakayla karşılaşılıyor ve bunun üzerine çalışıyoruz." demesi bile çığır açtı. Bence meselenin bu taraflarını da ele almak gerekir.

Katılımcı:

Marmara Üniversitesi'nde Spor Psikolojisi yüksek lisans öğrencisiyim. Sunumlarda özellikle çocukların istismar edilme süreçlerinde hep bir iyi niyetten veya istismarın farkında olmadan yapılma hallerinden söz ettiniz. Takıma kabul ritüeli gibi bir şeyin iyi niyetle yapıldığından ama istismar olduğundan bahsettiniz. Aslında cinsel istismarın normalize edilmesinden bahsettiniz. Peki bunu kırabilmek için ne yapmamız gerekiyor?

Seren Akıncı:

Burası gibi platformların çoğalması gerekiyor. Sahada çalışırken ne kadar çok şeyi farkında olmadan yaptığımızı sonradan anlayabiliyoruz. Buradaki tavrımız elbette ki yapılanları "iyi niyetle yapıldı" diye okumak olmamalıdır. İstismar vakaları asla "kötü niyet yoktu" diyerek analiz edilmemelidir. Yalnızca bilmeden ve farkında olmadan, ezbere yaptıklarımızın altını çizmek istedim. Belki ben de farkında olmadan birçok hata yaptım; daha önce de belirttiğim gibi istismar duygusal ya da fiziksel de olabilir. Ben de duygusal istismara yol açıp açmadığımı bilmiyorum. Belki benim odamın kapısını çaldığında; çocuğun beni orada görmemiş olması ya da "Şu an meş-

gulüm, birazdan gelir misin." deyip o anda çocuğu reddetmiş olmam da onun dünyasında bir istismar olarak algılanmış olabilir. Ona bu şekilde zarar vermiş olabilirim, bilmiyorum. Tek bildiğim, isteyerek ve bilerek bir şey yapmadığımdır. Antrenörlerle, çalışan ekiple ve yöneticilerle bunları konuşabilmek gerekir. Koruma programı kapsamında tepeden bir dille, sonuçlarının izlenmediği bir eğitim vermek yerine; bir vaka üzerinde daha interaktif olarak konuşulabilir. Futbol alanındaki rekabetin de etkisiyle, güvenli bir ortamın oluşturulması ve açılmaların yaşanması vakit alabilir. Bizler; bu tür platformları geliştirip istismarı konuşabilirsek, çocuklara "Sesini duyur, korkma" diyebilirsek ve arkalarında durabilirsek o zaman işler değişecektir.

İdil Elveriş:

Ersoy Bey size bir şey sormak istiyorum. "Niyet değil, eylem önemlidir." dendi. Hukuk açısından baktığınızda eylemleri cezalandırıyorsunuz ama niyetlerin de önemli olduğunu belirttiniz.

Ersoy Yüce:

Bildiğiniz üzere suçların çoğunluğu kastla işleniyor. Bu cinsel suçlar için de geçerlidir. Düşündüğünüz değil, yaptığınız önemlidir. Yaptığınızı da niyetiniz belirler. Kişinin suçu hangi niyetle yaptığı önemlidir. Birinin poposuna bir şaplak atabilirsiniz. Bunu cinsel amaçla yapabileceğiniz gibi, sporda motivasyon ya da sadece öylesine vurmak için de yapabilirsiniz. Eylem yapılırken kastınızın ne olduğu

hukuk tarafından öğrenilmeye çalışılır. Avukatlar da çoğunlukla niyet merkezli olarak bize savunma yaparlar. Niyet, hukukta kast demektir. Neyi kast ediyorsanız, onunla cezalandırılırsınız. Bir iş yapmak için önce niyet edersiniz sonra bu niyetinizi dışa vurursunuz yani yaparsınız. Halisane niyetiniz, yanlış da anlaşılabilir. Yani karşınızdakinin sizi nasıl anladığı da önemlidir. Hukuk da bunu çözmeye çalışıyor.

Katılımcı:

Eski bir futbolcuyum. Takıma kabul sürecindeki başlangıç ritüelleriyle ilgili bir soru sormak istiyorum. Altyapılarda futbol oynadığım süreçte, yaşlılarımdan daha yetenekli olduğum için ne yazık ki kendimden büyüklerle oynamak zorunda kaldım. Takım içerisinde grup bütünlüğünü sağlamak için disipline ayak uydurma, itaat etme ve başarıyı hep beraber elde etme amacı vardır. Dolayısıyla en küçük yaşta bile, takımlarda yer edinme kaygısıyla hareket edilir. Bu da bize profesyonel mantığın, rekabetçi argümanın ve kapitalist düşüncenin spor ortamını nasıl dönüştürdüğünü gösterir. 20-25 yıl öncesine baktığımız zaman mahalle kültürünün içerisinde, dayanışmacı bir futbol görüyoruz. Fakat futbol, mahalleden çıkıp başka ortamlara aktarılarak, kapitalist bir dönüşüme uğramıştır. Tanıl Bora'nın futbol için "Böyle bir sevmek görülmemiştir." dediği noktada biz artık futbolla ilgili "Böyle bir vahşet görülmemiştir" diyebileceğimiz örneklere sahibiz. Futbolun kapitalizmle ilişkisine dair öngörüleriniz var mı?

Kapitalist mantık, bize hep üstün başarıyı, performansı, rekabeti ve 'en'leri dayatıyor. Bu algıyı aşabilmek için, futbolu zihnimizdekilere bir şekilde uyumlu hale getiriyor ve rasyonelleştiriyoruz. Kapitalizmle ilişkili sınıfsal olarak bu alana dair ne söylenebilir?

İdil Elveriş:

Bir siyaset bilimci olarak şöyle bir cevap vereyim: Ataerkillikle ilgili ne söylenebiliyorsa futbol için de onları söyleyebiliriz. Çünkü sosyo-siyasal kültür, hayatımızın her alanını etkiliyor. Dolayısıyla bunun ötesinde bir varlık göstermemiz giderek zorlaşıyor.

Şehlem Kaçar:

Biz 'rıza inşası' diye bir kavram kullanıyoruz. Suç işleme kastıyla yapılmayan eylemlerde bile, kişinin üzerinde baskı veya otorite kurularak kişinin eyleme rıza göstermesi sağlanmaya çalışıldığında bunun da bir şiddet biçimi olduğunu ifade ediyoruz. Tartışmaya buradan da yaklaşmak gerekir. Suçun kendisini tanımlamaya ve yasaların net olmasına ihtiyacımız var. Dernek olarak, savunuculuk da yapmaya çalışıyoruz. TCK 103 ile ilgili bir çalışma yapmıştık. Boşanma komisyonuyla beraber yasalarda sürekli değiştirilen düzenlemelere dair çalışıyoruz. İdil'in de katkılarıyla İspanya, İtalya, İspanya, Almanya ve Fransa'daki yasaları inceledik. Bu ülkelerin yasaları açık, net ve yasalarında eylemlerin cezaları da o kadar anlaşılırdı ki, bizim de böyle şeylere ihtiyacımız olduğunu fark ettik. Bu netlikte yasaların ülkemizde de yerleşmesiyle ilgili çalışmalar yapıyor musunuz?

Mert Yaşar:

Bu mevzuda, karşılaştırmalı hukukun çok faydalı olduğunu düşünüyorum. Sahadaki avukatlar "Biz hâkime laf anlatamıyoruz." diyorlar. Türkiye'de yasalar net olmadığına, mağdurların aleyhine sonuçlar çıkıyor. İlgili fiillerin hangi suç oluşturduğunu elbette ki hâkim takdir edecektir. Yurtdışında her fiil ve her suç, ayrı ayrı düzenleniyor. Suçların cezaları da, asgari ve azami cezalar olarak belirlenmelidir. Karşılaştırmalı hukuk olmadan iç hukuk maalesef adil bir şekilde oluşturulamıyor.

Ersoy Yüce:

Avukatların böyle söylemesi çok doğaldır. Biz öyle bakmıyoruz, çünkü suçun bir sanığı var ve o sanık da bazen mağdur olabiliyor. Herkes 18 yaşını geçtikten sonra suç işlemiyor, 12 ya da 13 yaşında da suç işlenebiliyor. Biz bu sebeple, olaylara daha geniş

bakabiliyoruz; bakmak da zorundayız. Avukat Bey'in anlatmaya çalıştığı şey: "Doğal hukuk mu yoksa pozitivizm mi?" tartışmasından başlayarak kazuistik hukuka kadar gider. Kazuistik hukukta, yapılan tüm eylemlerin cezaları ayrı ayrı ve her somut olay tüm detaylarıyla belirtilmiştir. Bu yöntem göre hazırlanan yasalar, her somut olay kanunda öngörülme çalışıldığı için çok ayrıntılıdır. Oysa bizim de dahil olduğumuz ceza hukuku sistemi böyle değildir.

İdil Elveriş:

Ceza hukuku da dinamik bir alandır. Uygulayıcıların takdir yetkisini tamamen ellerinden alan ve onlara hiçbir takdir hakkı bırakmayan yasalar, ABD'deki gibi iki buçuk milyon insanın cezaevine gönderilmesiyle sonuçlanır. Türkiye'nin bunu kaldırabilecek ne sosyo-ekonomik gücü ne de böyle bir cezaevi altyapısı bulunmaktadır.

III. OTURUM:

SPORDA AYRIMCILIK ve MÜCADELE YÖNTEMLERİ

Moderatör: Emir Güney

Konuşmacılar:

Canan Koca

Fatma Şahin

Aysu Melis Bağlan

İtir Erhart

Sporda Cinsiyet Ayrımcılığı Karşıtı Politikalar

*Engelli Sporcular ve Altyapılarda
Yaşanan Ayrımcılık ve Mücadele Yöntemleri*

Spor Kulüplerinin Altyapılarında Yaşanan Ayrımcılığın Hukuki Boyutları

Tribünlerde Hegemonik Erkekliliği Aramak

Sporda Cinsiyet Ayrımcılığı Karşısı Politikalar

Canan Koca

*Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri
Fakültesi Profesör Öğretim Üyesi*

"Sunumumda öncelikle spor alanında var olan cinsiyetçiliğe ve toplumsal cinsiyet ayrımcılığına özgü birkaç örnek vermek istiyorum. Bu tür ayrımcılıklarla ne şekilde mücadele edildiğine dair örneklerle, ulusal ve uluslararası mücadele ve deneyimlere değineceğim. Birçoğumuzun yaşadığı bireysel mücadeleleri ve deneyimleri de anlatacağım çünkü bunları çok önemsiyorum.

Kathrine Switzer, Boston Maratonu'na erkek ismiyle kaydolmuştur ama sonrasında organizatörlerin bunu fark etmesiyle yarıştan kovulmuştur. O anı gösteren, şu anda gördüğünüz fotoğraf benim için çok önemlidir. Bu durum, kadınların maraton tarihinde çok önemli bir olaydır. Kadınlar maratona resmi olarak 1972'de, bu olaydan sonra dahil edilmeye başlandı. Spor tarihine baktığımızda, kadınların spor alanında hem bireysel hem örgütlü olarak farklı pozisyonlarda var olmaya çalıştıklarını görüyoruz. Bu kişilerden bazıları çok önemli isimlerdir. Örneğin Alice Milliat, kadınların modern olimpiyatlara dahil edilmesi için mücadele vermiş bir kürekçidir.

1967, Yalnızca erkeklerin yarıştığı Boston Maratonu'nda koşan ilk kadın Kathrine Switzer'in yakalanışı

Sporda Ayrımcılık Örnekleri

Resmi tarihe ya da olimpiyat tarihine baktığımızda, kadın sporcuların fazla olmadığını görüyoruz. Feminist tarihçilerin, kadın sporcuları resmi tarihe ekleme çabaları vardır. Kadınların olimpiyatlara dahil olabilmesi için emek harcayan kadınlar ve kadın

örgütleri, bu anlamda çok başarılı mücadeleler vermişlerdir. Kadınlar olimpiyatlara dahil edilmeyince, 1917'de Fransa'da Kadınlar Spor Federasyonu kuruldu. Sonrasında da Fransa; İsviçre, Belçika ve İngiltere'yi de dahil ederek Uluslararası Kadınlar Spor Federasyonu'nu kurdu. Bu Federasyon, kadınların özellikle atletizm

dalında olimpiyatlara katılabilmesi için mücadeleye vermiştir. Fakat Olimpiyat Komitesi, kadınların olimpiyatlara katılmasına izin vermemiştir. Kadınlar 4 yılda bir yapılan kendi olimpiyat oyunlarını düzenlemeye başlamışlar. Bu olay, hem bir ayrımcılık hem de mücadele örneğidir.

Bir diğer ayrımcılık örneği, benim bir arkadaşımın 2002 yılında yaşadığı olaydır. Kendisi okulun rafting takımındaydı. Rafting yarışmalarında, fiziksel zorlukları çok fazla olan bir etap vardır. Organizasyon komitesi, kadınların o etaba katılmalarını bir kararla engelledi ve o etaba sadece erkekler katıldı. Arkadaşım bu durumu şöyle yorumluyor: 'Doğada bir tehlike varsa bu tehlikenin bu kadar sert bir şekilde kadın ve erkek ayrımı yapacağını hiçbirimiz düşünmüyorduk. Biz gerçekten iyi bir takım olduğumuzu düşünüyorduk. Daha önceki yarış parkurlarında aldığımız dereceler erkek takımlarından daha iyiydi.'

Bir diğer sporda ayrımcılık örneği, Güney Afrikalı kadın koşucu Caster Semanya'ya uygulanan ayrımcılıktır. 2009 Atletizm Şampiyonası'nda, Semanya Atletizm Federasyonu tarafından fiziksel görünüşü sebebiyle cinsiyet testine tabi tutulmuş; kadın olup olmadığı soruşturulmuştu. Bu bir insan hakları ihlaliydi; kadın spor bilimciler, feministler ve hukukçular bunun mücadelesini verdiler. Başta IAAF (Uluslararası Atletizm Federasyonları Birliği) ve daha nice cinsiyet testi uygulamalarını devam ettiriyor.

2012 yılında yaptığımız bir TÜBİTAK projesinde, Türkiye'deki 60 spor federasyonunun üst düzey yöneticileriyle görüştük. Başkanlar, kadınların özellikle spor kurumlarındaki yönetim mekanizmalarında yer

alabilecek bilgi, beceri ve fiziksel kapasiteye sahip olmadıklarını düşünüyorlardı. Bir federasyon başkanı konuşmasında 'Kabul edelim; kadın ve erkek eşitliğinde fiziksel eşitlik yoktur. Dolayısıyla fiziksel yük gerektirecek işlerde kadınların tercih edilmemesi çok doğaldır.' cümlesini kurmuştu. Bir başka spor federasyonu başkanıysa 'Spor teşkilatında kadınların üst düzeyde faydalı olabileceklerine inanmıyorum. Genel sekreterler var tabi ama başarı oranları tartışılır. Cinsiyet farkı var bir kere; kuvvet, denge, her şey var.' demişti.

Beden eğitimi dersleri kızların ve oğlanların sporla ve fiziksel aktiviteyle tanıştıkları bir alandır. Bu alanda çok önemli politikalar yürütülebilir. Maalesef burada da kız çocuklarının çok görünür olduğundan bahsedemiyoruz. Kızlar, bu alanın daha çok kıyısında kenarındayken, erkek çocuklarıysa bu alanın merkezindedir. Beden eğitimi öğretmenleri, beden eğitimi derslerinin programlarını geleneksel erkeklikten beslenerek oluşturuyorlar. Kızların beden eğitimi dersine katılımları çok düşüktür. Derslerde neredeyse kenarda oturuyorlar. Özellikle ergenlik dönemine geldiklerinde 'hastayız' diyerek rapor da alıyorlar. Kızlar, beden eğitimi derslerinde banklarda oturup dersi izliyorlar ya da telefonlarıyla oynuyorlar. Bununla beraber birçok araştırma, kızların beden eğitimine yönelik tutumlarının da olumsuz olduğunu gösteriyor. Beden eğitimi öğretmenlerinin, ders içerisinde kız ve oğlanlarla kurduğu etkileşimin düzeyi ve biçimi de çok farklı. Erkek öğrencilere daha çok beceriye yönelik geri bildirim verilirken, kızlara daha çok davranışa yönelik geri bildirim veriliyor. Politika yapıcıların çalışması gereken alanlardan birisi de öğretmenler olmalıdır. Beden eği-

timinde yapılabilecek eşitlik stratejileri; performanstan ziyade oyunu vurgulamak, kızları ve oğlanları ayırmayan spor dallarını koymak olabilir.

Spor da Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğini Nerelerde Arayabiliriz?

Öncelikle performans sporuna, performans sporcu sayısına bakıyoruz. Spor Genel Müdürlüğü'nün verilerine güncel olarak ulaşabilirsiniz. Bu veriler aylık güncelleniyor. Kadınlar, toplam sporcuların %32'sini oluşturuyor. Aktif sporcular üzerinden bu yüzdenin dörtte üçünü düşünmek gerekir; çünkü sporcular sonrasında sporu bırakabiliyorlar. Ayrıca, sporcu lisanslarının her yıl yenilenmesi/tescillenmesi ve sonrasında bu sayıların güncellenmesi yapılmalı; fakat bu sayıların oluşmasında bu tür bir işlemin yapıp yapılmadığını bilemiyorum.

Performans sporunun bir diğer aktörü antrenördür. Kadın antrenörlerin, performans sporunda sayılarının az olduğunu görüyoruz. Üstelik ciddi ayrımcılıkla baş başa kalıyorlar. Bu alan, maalesef henüz KASFAD olarak bizim dokunabildiğimiz alanlardan birisi değil. Antrenörlerin %84'ü erkek, %16'sı kadındır. Üst liglere taşındıkça bu oran daha da azalıyor. Doktora öğrencimle birlikte yaptığımız bir araştırma kapsamında, bir kadın antrenörün anlattığı ayrımcılık örneğini size aktarmak istiyorum: 'İlk maçımızdı ve sahaya çıkmıştık. Islıklar, hakaretler geldi ve başımıza su şişeleri fırlattılar. 'Bu kadın işi değil, evinize gidin' dediler.'

Spor da toplumsal cinsiyet ayrımcılığını izleyebileceğimiz bir diğer alan, spor kurumlarında karar alma mekanizmalarında bulunan kadın ve erkek yöneticilerin sayı ve oranıdır. Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın yönetim kademelerinin %8'ini kadınlar oluşturuyor. Bakanlık çalışanlarında ise kadın oranı %32. Spor Genel Müdürlüğü'nde de rakamlar benzer oranlarda. Federasyonlarda ise erkekler sayıca çok daha fazla. Federasyonlarda var olabilmek için siyasi, ekonomik, sporculuk ve erkeklik sermayelerinizin olması gerekiyor. Ekonomik sermaye özellikle çok önemli çünkü federasyon başkanlığı gönüllü yapılan bir iş. 60 federasyon başkanının yalnızca 3'ü kadındır. Satranç, oryantiring⁹ ve yelken federasyonlarının başkanları kadındır.

Ayrımcılıkla Nasıl Mücadele Ediliyor?

Önemli spor feministi Patricia Vertinsky şöyle söylüyor: 'Çok sayıda kararlı kadın, kamusal alandaki olanaklardan yararlanmak için çabaladılar. Evlenip evlenmemeyi seçerek, profesyonel kariyer yaparak, tenis ya da golf oynayarak ve bisiklete binerek; kendi bedenlerini kendi istedikleri gibi kullanabilme hakkına sahip olabilmek için mücadele ettiler. Kadınların spor alanındaki mücadelesi, genel kadın mücadele tarihinin bir parçasıdır.' Bu söz, Victoria döneminde söylenmiştir ve bu dönem kadınların spor tarihinde önemli bir mihenk taşıdır.

Uluslararası spor alanında çok güçlü kadın spor örgütleri ve STK'lar var. International

⁹ Oryantiring, harita yardımı ile yön bulmayı içeren, zamana karşı yapılan, katılımcıların kontrol noktalarını harita ve pusula yardımı ile en kısa zamanda ziyaret etmeye çalıştığı bir navigasyon sporudur.

Working Group on Women and Sport (Uluslararası Kadın ve Spor Çalışma Grubu) bunların başında gelmektedir. Önemli karar alma mekanizmalarında lobi faaliyetleri yapıyorlar. Ayrıca politika metinleri mevcut. Amacı kadınların spor alanında güçlenmesi için küresel düzeyde devlet kurumları, STK'lar ve bireylerle çalışmak. En önemli izleme faaliyeti yapmalarıdır. 4 yılda bir yaptıkları dünya kongresinde de bu izleme faaliyeti raporlarını sunuyorlar. Bu kurum, 1994 yılında Brighton Bildirgesi'ni yayınladı. Bu belge, spor alanında bilinen en önemli politika belgesidir. Bu belgeye göre devlet ve hükümet mekanizmaları ile spordan sorumlu kurumlar ve organizasyonlar; İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin ve BM Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi başta olmak üzere tüm Birleşmiş Milletler enstrümanlarının eşitlik konusundaki yükümlülüklerine uyum sağlamak için çaba göstermelidir. Şu anda 441 ulusal ve uluslararası organizasyon bu bildiriye imza atmış bulunuyor. Bildiri imzalandıktan sonra, imza atan kurumların bir takım ödev ve sorumlulukları oluyor. Aynı örgütün yaptığı bir izleme faaliyeti var. Birçok ülke bu web sitesi üzerinden, özellikle toplumsal cinsiyet eşitliği göstergelerini girebiliyorlar. Örneğin Norveç'te, kadın derneklerinin ya da spor kurumlarının yönetim kademelerinde bulunan kadın oranı %37.30 olarak belirtilmiş. Buraya Türkiye'den herhangi bir giriş yapılmamış.

International Association of Physical Education and Sport for Girls and Women (Uluslararası Kadın ve Kız Çocukları için Fiziksel Eğitim ve Spor Derneği) ise bu alanda çalışan en eski derneklerden birisidir. Bu dernek, dünyada farklı ülkelerde bu

alandaki mücadele eden kadınları bir araya getiriyor. Her dört yılda bir yapılan kongrede hem uygulamada hem de akademi de çalışanlar buluşuyor. 'Kabul et ve saygı göster' bildirgesi var. Bu bildiri özellikle Müslüman kadın ve kız çocuklarının, sporda kendi dini gerekliliklerine göre yer alabilmeleri konusunda atılmış çok önemli bir adımdır. Women's Sports Foundation (Kadın Sporları Vakfı) da bu alanda çalışan önemli bir oluşumdur. Spor alanında kadınların varlığını artırmaya çalışan birçok kurum ve kuruluş mevcut.

Farklı ülkelerde kadın sporcular tarafından yürütülen, eşit işe eşit ücret mücadeleleri de var. Amerikalı kadın futbolcular, erkeklerle kıyasla çok daha iyi olmalarına rağmen daha az maaş aldıkları için hukuk mücadelesi yürütüyorlar.

Kendi adıma kadın sporcu rol modellerini çok önemsiyorum. KASFAD'ın bu konuda yapmış olduğu bir proje var. Önemli kadın sporcularımızı okullara götürüyoruz. Projenin ismi 'Sporun Kadınları'. Manş denizini yüzerek geçen ilk Türk kadını Nesrin Olgun Arslan'ı bilmenizi isterim. Türkiye'de de spor yoluyla mücadele veren birçok kadın grubu var. Meme kanserini atlatmış kadınlardan oluşan Genç Amazonlar Kürek Takımı, Kızlar Sahada, Koşu Kadınları, İzmirli Süslü Bisikletli Kadınlar ve KASFAD bunlardan bazılarıdır.

KASFAD 2012 yılında kuruldu. Her yıl bir araştırma raporu hazırlıyoruz. **Spor Alanında Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Dil Rehberi**¹⁰ hazırlayarak spor fakültelerine ve okullara gönderdik. Okullarda bazen fiziksel aktiviteler de yaptırıyoruz. Başkent Üniversitesi ile birlikte Türkiye'deki ilk Kadın ve Spor Çalıştay'ını

düzenledik. Uluslararası Kadın ve Spor Sempozyumu'nu düzenledik. Farkındalık atölyeleri düzenliyoruz. Malatya futbol takımıyla cinsiyetsiz tezahürat atölyeleri düzenledik.”

Moderatör Emir Güney :

Canan Koca'ya teşekkür ediyoruz. Şimdi sözü Fatma Şahin'e bırakıyorum. Kendisi, engellilerin sesi olmuş bir insan. Siyasi alanda da aktif olan Fatma Şahin, engellilerin sesini siyasi platformlarda duyurmaya çalışmaktadır.

¹⁰ Spor Alanında Toplumsal Cinsiyet Dil Rehberine ulaşmak için: <http://www.stoag.hacettepe.edu.tr/KASFADdilrehberi.pdf>

Engelli Sporcular ve Altyapılarda Yaşanan Ayrımcılık ve Mücadele Yöntemleri

Fatma Şahin

Bağcılar Belediyesi Engelliler Spor Kulübü Başkanı

"Programda sürekli olarak sporda, futbolda cinsel istismardan ve bu alanda yapılan çalışmalardan bahsedildi fakat hiçbir konuşmada engelli sporuyla ilgili bilgiler yer almadığını fark ettim. Bunu suçlama mahiyetinde söylemiyorum. Engelli sporuna Türkiye'de yeterince önem verilmiyor. Yakın zamanda engelli basketbol takımları, yurtdışında futbolda UEFA değerindeki önemli uluslararası şampiyonalara katıldılar ve kazandılar. Dünya Şampiyonası'nda, Tekerlekli Sandalye Basketbol Takımı dünya birinciliği kazandı. Bir takımımız Avrupa'da 2. Lig'i kazandı, Türkiye'ye geldi ve bunlardan hiç kimsenin haberi olmadı. Ne yazık ki basında da hiçbir şekilde yer almadık. Türkiye'de çoğu basketbol olmak üzere, 100'e yakın engelli spor kulübü var. Süper Lig'imiz var fakat basında yer alamıyoruz. Biz Bağcılar Belediyesi olarak Süper Lig'de Beşiktaş ve Galatasaray'la mücadele ediyoruz. Bunlardan hiç kimsenin haberinin olmaması da bize uygulanan psikolojik şiddettir diye düşünüyorum.

Engelli Spor Kulübü'nü, öncelikle engellilerin sosyal rehabilitasyonu için kurduk. Engellileri çeşitli alanlarda rehabilite etmeye, onlara kurslar vermeye başlamıştık; ama bir şeyler eksikti. Engellilerin hayatın içine daha hızlı bir şekilde girmesi, rehabilite olması ve hem psikolojik hem de fiziksel açıdan rahatlamaları gerekiyordu. Biz rehabilitasyon amacıyla bir spor kulübü

kurduk. Birkaç yılda başarı elde ettikten ve sporun hazzını aldıktan sonra hedeflerimizi yükseltmeye başladık. Şu an geldiğimiz noktada, basketbolda Süper Lig'deyiz ve çok değerli sporcularımız var. Beşiktaş'tan, Galatasaray'dan sporcu alıyoruz ve onlara sporcu yetiştiriyoruz. Başlangıçtaki hedefimize tamamen erişmiş durumdayız. Biz Beşiktaş'a, Galatasaray'a sporcu gönderiyoruz; Süper Liglere çıktığımız için orada yetişen sporcuları da ücret karşılığında alabiliyoruz. Futboldaki kadar olmasa da, basketbolda da çok ciddi paralar dönüyor.

Sporda cinsel şiddete gelince, basketbolda şöyle bir sıkıntımız var: engelli basketbol branşında puanlama vardır. Takım, 14 puanla oynar. Her sporcunun engeline göre bir puanı vardır ve bu puanın toplamda 14'ü geçmemesi gerekir. 4-4,5 puanlık bir oyuncu iyi derecede bir oyuncudur ve yürüyebilir, bacağında hafif bir problemi vardır. Bu sporcunun sandalye hâkimiyeti çok iyi olduğu için başarılı da olur. İki 4-4,5 puanlık oyuncu oynatabilmek için, kadın da oynatılmak zorundadır. Basketbolda kadınlar ne yazık ki etkisiz elemandır. Her takımda kadın sporcu mutlaka vardır ama takımdaki on dört puanı yakalayabilmek adına kadın sporcu transfer edilir. Kadınlar, en fazla 1 puanla oynarlar; 0 ya da -1 puanla bile oynayanlar vardır. Kadın basketbolcular, kulüp içerisinde hiçbir şekilde kendilerini geliştiremezler ve etkisiz eleman olduklarını bilirler. Bu durumu benimsemişlerdir ve buna uygun hareket etmeye devam ederler. Bu durum aslında kadınların cinsiyetlerinden dolayı maruz bırakıldıkları şiddettir.

Atletizmde de çok ciddi başarılar elde etmiş bir kulübüz. 2016-17 paralimpik olimpiyatlarına Türkiye'den atletizm ala-

nında dört sporcu gitti. Dördü de Bağcılar Belediyesi'nin sporcusuydu. Herhangi bir derece alamadılar ama oradaki varlıkları bizim için önemliydi. Türkiye'ye Avrupa Şampiyonası'nda atletizm dalında ilk altın madalya getiren sporcu da bizden çıktı. 10 yıldır Avrasya maratonunda birinci, ikinci ve üçüncülüğü elde eden sporcular da bizden çıktı. Biz derken, engellileri kastediyorum. Kendi grubumu yüceltmek adına da söylemiyorum. Sakın yanlış anlamayın. Bunlardan hiçbirinizin haberi olmadı. Orada kazanan Kenyalı atletlerden bütün televizyonlar bahsediyor. Bizim sporcularımız 42 kilometreyi tekerlekli sandalyeyle koşuyorlar. İki buçuk saat gibi bir sürede bu mesafeyi tamamlıyorlar. Bu, çok ciddi bir başarıdır. Şu anda da Fransa'da yapılacak bir şampiyonaya gitmek için kamptalar ve çalışmalarını sürdürüyorlar. Atletizmde başarı elde etti dediğimiz kadın sporcuları, kulübümüze katabilmek için aileleriyle çok ciddi mücadele ettik. Ben, aynı zamanda engellilerin rehabilite edildiği özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde çalışıyorum ve bundan dolayı otistik çocukların sporla nasıl rehabilite edilebileceğini çok iyi biliyorum. Galatasaray ve Beşiktaş'ın basketbol branşları hariç hiçbir spor kulübünde engelli branşı bulunmamaktadır. O kadar masrafsız branşlar var ki. Bocce branşı, benim gibi ağır engelli olan kollarını çok rahat kullanamayan spastik engellilerin ve kas hastası çocukların sosyal hayata adapte olması için yapılabilecek bir spor dalıdır. Çok az malzemeye yapılabilir ve çocukların hayatına çok fazla renk katabilir. Dolayısıyla tüm spor kulüplerinin; engelliler alanında sorumluluk alarak, engelli branşını sadece engelli spor kulüplerine yüklememeleri ve ellerini taşın altına koymaları gerekiyor.

Spor kulüplerinin hepsinin alt yapısına da engelli spor kulübü kurulmalıdır. Bu, bizim için çok önemlidir. Böylece engelliler, çok daha hızlı bir şekilde topluma adapte olup rehabilite olabilirler.

Engelli branşlarına, engelli çocukları ve yetişkinleri dahil edebilme noktasında ailelerle sorunlar yaşayabiliyoruz. Aileleri ikna etmek için yoğun enerji sarf ediyoruz. Sporcular başarı elde ettikçe ve aileleri ekonomik anlamda rahatlatmaya başladıkça; ailelerin de spora karşı ön yargıları ortadan kalkıyor. Atletizmde bir sporcumuzla ilgili yaşadıklarımızı anlatmak istiyorum. Bir ailede, çift bacak ampute iki engelli vardı. Biz dernek olarak, bir engelli çocuğu rehabilite etmek istediğimizi ailesine söyledik. Çocuğu alması için servis gönderdiğimizizi de belirttik. Çocuk, fiziksel olarak engelli sporu yapmaya uygundu. Aile, spor yapması için çocuğa izin vermedi. Biz aileyi ikna edebilmek için 3 sefer çocuğun evine gitmek zorunda kaldık. Şu anda o kız Fransa'ya gitmek için kampta. Yarışlar için birçok ülkeye gitti. Kız, başarı elde etmeye ve aileyi ekonomik anlamda rahatlatmaya başladıkça, ailenin de ön yargısı ortadan kalktı. Biz her zaman şunu savunuyoruz: Engelliye engelini aştırmakla uğraşmayın, önce aileleri sonra da toplumu bu konuda bilinçlendirin. Biz zaten kendi kendimize bir şeyler yapmaya çalışıyoruz. Ben dahil, hayatımızda belli bir aşamaya gelene kadar aile engeline takıldığımız konular oluyor. Büyüklerime niye yıllarca benimle uğraştıklarını sordum. Keşke ailelerimizle uğraşsalar da; gidebileceğimiz yolları bilinçli bir aileden öğrenseydik ve bir şeyleri bir takım yanlış tecrübelerle öğrenmek zorunda kalmazaydık. Pazarda, sokakta gördüğümüz engellileri de spor yapmaya

ikna ediyoruz. Pazarda tanıştığımız bir engelli, şu anda Süper Lig takımında oynuyor. 5 sene bizde oynadı, sonra Süper Lig takımına transfer oldu ve şimdi Avrupa'ya gidiyor. Yine yetiştirdiğimiz bir kız şu anda Galatasaray'da, başka bir kızsda Beşiktaş'ta oynuyor. Engelli kız çocukları ve kadınları spor alanında destekleyip, yetiştirmeye çalışıyoruz.

Kadınların sporda ve hayatın farklı alanlarında da maruz bırakıldığı cinsel şiddeti kamuoyuna anlatıyoruz. Kadınlar, engelliler ve çocuklar toplum içerisinde dezavantajlı gruplardan sayılıyor. Engelli kadınlar, toplumda kadın olarak da görülüyor. Ben arkadaşlarımla bir yere gittiğimde arkadaşım 'hanımefendi' diye hitap eden beyefendi bana 'abla, bacı, yenge' diyor. Oysa ben de bir kadın, hanımefendi ve bireyim. Engelli kadının cinselliği, kadınlığa dair hiçbir isteği ya da beğenilme arzusu yokmuş gibi düşünülüyor. Sokakta birçok arkadaşım para veriliyor. Kabul etmediğimiz için neredeyse şiddete uğruyoruz. Görme engelli avukat bir arkadaşım var. Karşıdan karşıya geçerken bir vatandaş ona yardım ediyor. Sonrasında da Ramazan ayı olduğu için cebine para sıkıştırıyor. Arkadaşım da 'Ne yapıyorsunuz?' diye sorunca 'Yanlış anlamayın, yardım etmeye çalışıyorum.' cevabını alıyor. Arkadaşım da cebinden kartvizitini çıkarıp 'Ben avukatım, ihtiyacınız olduğunda gelirsiniz.' diye yanıtıyor. Bunları halen yaşıyoruz. Biz topluma halen varlığımızı kabullendiremedik ki sorunlarımızı konuşmaya başlayalım.

Engelli kadınlar, kadın olarak görülüyorlar. Zihinsel engelli kadınlar, daha savunmasız oldukları için cinsel obje olarak görülüyorlar. Ben sosyal medyada şöyle bir test yaptım: Sosyal medyaya engelimin belli

olmadığı bir resim koydum ve onlarca insan bana yazmaya başladı. Engelimin belli olduğu ve tekerlekli sandalyede oturduğum bir resim koyduğumda ise daha önce yazanlar 10 kişiye bunların 8'i 'Görmedik', 'Dikkat etmedik' ya da 'O sandalyeye neden oturdun?', 'Niye öyle bir poz verme gereği duydun?' gibi yorumlar yazdılar. %10'luk bir kısmı da seni cinsel obje olarak görüyor, kendince beğeniyor ve sana farklı niyetlerle yaklaşmaya çalışıyor. 'Hayır' dediğindeyse, 'Ben sana razıyım da, sana ne oluyor?' diyor. Ben engellyim dediğimde 'Kusura bakma, hiç fark etmedim. Rahatsız ettiysem özür dilerim.' diyerek yazışmayı sonlandırıyor. Biz toplum içerisinde çok ciddi başarılar elde etmek, bir şeyler yapıp sesimizi duyurmak için uğraşırken; bir taraftan da toplumun büyük bir kısmına toplumun bir parçası olduğumuzu anlatmaya çalışıyoruz. O yüzden işimiz çok zor.

Engelli çocukların cinsel tacize karşı bilinçlendirilmesi gerekiyor. Çocukları cinsel tacizden korumak gerekiyor. Zihinsel engellilerin zihinsel zekaları daha düşük olabilir ama bu durum duygusal ve cinsel zekalarını etkilemiyor. Hepsi sağlıklı yetişkinler gibi cinsel ihtiyaçlarını gidermek istiyor ve eylemlerini bilinçli bir şekilde yapmadıkları için toplumda da kabul görmüyorlar. Bu konuda engelli ya da engelsiz bütün spor kulüplerindeki insanların bilinçlendirilmesi gerekiyor. Özel eğitim öğretmenlerinin bile bu konuda bilinçli olmadığını görüyoruz. Zihinsel engelli bir çocuk, sınıfta cinsel organına dokunduğu için okuldan uzaklaştırılabilir. Bu durumda, çocuğu okuldan uzaklaştırmaktan ziyade başka bir yöntem kullanılmalıdır. Çocuğa toplum içerisinde ya da yaşadığı evin oturma odasında, bu tür hareketleri yapmaması gerektiği öğ-

retildiği için bu hareketleri yapmıyor ama sınıfta bu hareketleri yapmaması gerektiği çocuğa öğretilmediğinden; bu eylemleri okulda yaptığında, okuldan uzaklaştırılıyor. Ne yazık ki o aileler çok ciddi yıkıma uğruyor. Çocukları okuldan uzaklaştırıldığı için bize ağlayarak gelen çok fazla ebeveyn var. 'Çocuğum benden önce ölsün.' diye dua eden anne, babalar gerçekten var; çünkü 'Ben öldükten sonra çocuğum ne yapacak.' kaygısını halen yaşıyorlar."

Moderatör Emir Güney:

Buraya gelen konuklarımızın ve dinleyicilerimizin bu konuda bir farkındalığı olduğunu tahmin ediyorum ve bu farkındalığı ne kadar çok yayabilirsek o kadar iyi olacaktır. Engelliliğin ne demek olduğu, engelli

bireylere nasıl yaklaşılması gerektiği ve onlara karşı neyin yapıp neyin yapılmaması gerektiği ilkokulda öğretilmesi gerekir. Yaklaşık bir ay önce Türkiye Paralimpik Komitesi Başkanı Yavuz Kocaömer, bizim eğitim programlarımızdan birine gelmiş ve bu konuda güzel bir örnek vermişti. Almanya'da ilkokul müfredatında engellilerle ilgili farkındalık için bir ders olduğunu belirtmişti. Bu farkındalığın sosyal bir ders gibi hayatın bir parçası olduğunu anlattı. Belli bir yaştan sonra bunları öğrenmek çok kolay olmuyor çünkü sosyal alanlar ve alışkanlıklarımız, üzerimizde çok fazla baskı oluşturuyor. Dolayısıyla bu içerikteki eğitimleri çocuklarımıza daha genç yaşta ve daha fazla vermemiz gerektiğini düşünüyorum. Bu noktada Avukat Aysu Melis Bağlan'a sözü vermek istiyorum.

Spor Kulüplerinin Altyapılarında Yaşanan Ayrımcılığın Hukuki Boyutları

Aysu Melis Bağlan

Sporun Hukukçusu - Avukat

“Sözlerime bana ilham veren şeylerle başlamayı düşünüyorum. Ben de eski bir yüzücüyüm. On sene Edirne DSİ kulübünde yüzdüm. Edirne’de yüzdüğüm tarihlerde hiç ayrımcılığa, tacize maruz bırakılmadım. Aynı branşı birlikte yüzmek zorunda olduğumuz bir arkadaşımınla beraber antrenmana gidiyorduk. Bu arkadaşım, benden daha yavaş atlıyordu. İkimizin arasındaki belirleyici şeyler, dönüşler ve atlayışlarımızdı. Ben ondan daha hızlı atlayıp dönebiliyordum. Bu arkadaşımın hızlı atlama antrenmanına ihtiyacı vardı. Arkadaşım, depar taşında ‘hazır ol’da beklerken; antrenör, tahta sopasıyla depar tahtasına vurup ardından arkadaşımın poposuna vuruyordu. Eğer antrenör arkadaşımın poposuna vurmaya yetiştirilirse, arkadaşım hızlı atlayamıyor anlamına geliyordu; ama antrenör onun poposuna vurmaya yetişemezse, bu, arkadaşımın hızlı atladığı anlamına geliyordu. Şimdi de kendi hikayeme gelmek istiyorum. Türkiye’de avukat olmak, sosyal ortamda çok havalı ve geçerli fakat adliyedeki yaşantı pek öyle değil. Sizin duruşmalara gülerek girmeniz, kendiniz gibi giyinmeniz, rujunuzun rengi adliyede hep bir direniş meselesidir. Ben bunu avukatlığı bıraktıktan sonra anladım. Kadın avukat olarak, spor hukukuyla ilgilenmeye başladığımda kaygılarım vardı. Ne zaman ‘Sen ne anlarsın!’ diyecekler, ne zaman bir eleştiri gelecek veya konu benimle konuşulmaya

layık görülmeyecek diye kaygılanıyordum. Basında, medyada çıkan birçok haberde bunları görüyoruz. ‘Kadınla futbol konuşmam’ diyenler, yayını terk edenler ve kadınlara yayın terk ettirenler medyada çok fazla olduğu için kaygılarımda kendimce haklıydım.

Eski olimpiyat oyunlarında, ayrımcılıklar tarihi olarak bir sayfa açmak mümkündür. Berlin Olimpiyatlarında, Mexico City Olimpiyatlarında ve Nazi döneminde spor alanında ırkçı ve ayrımcı tutumlar görülmüştür. Sporcuların elini sıkmamaya varan diplomatik krizler, Amerikalı siyahi futbolcuların başarılarının protesto edilmesi, siyahi futbolculara destek veren başka milletten sporcuların ülkelerinde spordan men edilmeleri hep geçmişe dayanıyor. O tarihlerden itibaren spor alanında ayrımcılığa karşı bazı uluslararası yasal düzenlemeler getirildi. İnsan Hakları Bildirgesi’nde, Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi’nde, Her Türlü ırk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme’de, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi’nde, Çocuklara Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Birliği ve Avrupa Konseyi ırkçılık ve Hoşgörüsüzlükle Mücadele Komisyonu’nda ayrımcılığa karşı maddeler mevcuttur.

Türkiye’de Neler Var?

Anayasamızda da ‘Bireyler arasında dil, din, ırk, cinsiyet, renk, statü, siyasal ya da başka bir fikir, ulusal ya da toplumsal köken, mülkiyet, doğum ve benzeri statüler bakımından hiçbir ayırım gözetilmeyeceği’ belirtilmiştir. Devlet Memurları Kanunu’nda, Siyasi Partiler Kanunu’nda ve İş Kanunu’nda da bu madde mevcuttur.

Sportif faaliyetlerin, olimpiyatların, ulusal ve uluslararası müsabakaların, turnuvaların amacı tüm bu açıkladığımız farklılıkların bir arada olmasıdır. Yaşadığımız örneklerle baktığımızda ise, tüm bu yasal düzenlemelerin hayatlarımızda tam karşılığını bulamadığını görüyoruz. Dil, din, ırk, cinsiyet olarak her birimizin ezberle söyleyebildiği kavramlar, ne yurt içinde ne de yurt dışında, ne yazık ki kültürel ve sosyal kodlara yerleşmemiştir.

Türkiye'deki örnekler kısaca bakalım. Samet Aybaba Gençlerbirliği'nde teknik direktörlük yaptığı sırada, Mısırlı oyuncu El Saka'yla ilgili 'Beni bir Arap'a tercih ettiler.' demişti. Mısırlı futbolcunun buna karşılık ne söylediği üzerineyse bir açıklama yoktu. Agos Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Hrant Dink'in katledilmesinden sonra Afyonkarahisar - Bozüyükspor karşılaşmasında "Hepimiz Ogün'üz, Hepimiz Türk'üz" tezahüratıyla Ogün Samast'ın işlediği cinayet meşrulaştırılmıştı. Uluslararası örnekler bakacak olursak, kış olimpiyatlarından önce, Rusya İçişleri Bakanlığının 2014 SOÇİ Kış Olimpiyatları'na katılacak olan eşcinsel sporcuların ve izleyicilerin LGBTİ+ propagandasını yasaklayan bir yasa çalışması üzerine LGBTİ+ sporcuların olimpiyatları boykot tartışmaları başlamış ve ortalık alevlenmişti. Bunun üzerine, olimpiyatlara ev sahipliği yapabilecek ülkelerin sözleşmelerine ayrımcılık yasağını öngören maddeler eklendi. Zaten olimpiğin ruhunun en vazgeçilmez şartlarından birisi, ayrımcılığın yasak olmasıdır. Yine futbola ilgili ve daha sansasyonel olduğu için, bir örnek daha vereceğim. Barcelona maçında taraftarlar ırkçılık yaparak Samuel Eto'ya maymun sesleri çıkarmaya başladı. Eto, bundan o kadar rahatsız oldu ki sahayı terk

etmek istedi sonra çeşitli iknalarla geri geldi. Günümüzde olimpiyatlarda, liglerde işlenen ayrımcılık suçlarında spor kulüpleri ya da tribünler sadece parayla cezalandırılmaktadır. Bunun dışında bugüne kadar başka bir ceza verilmedi. Türkiye'deki meseleleri incelerken de bir bulunmazlık ve bilinmezlik silsilesi söz konusudur. Mesela Fatih Terim, çocuk koruma programını kurduklarını diyor fakat bu program ne zaman, nasıl kuruldu; ya da bu programda neler yapılıyor, elimizde hiçbir bilgi yok. Ben FIFA'ya, UEFA'ya, İspanya Futbol Federasyonu'na mail attığımda en az 2-3 gün içerisinde ya kibar bir şekilde teşekkürle ya motive edici bir teşekkürle karşılıyorum. Sorumun cevabını çok net bir şekilde alabiliyorum. Türkiye'de ise cevap alabildiğimiz bir merci neredeyse yok. Umarım bu durum bir gün değişir ya da benim bireysel tecrübelerim değişir.

Örneklere devam edecek olursak; Mesut Özil'in altyapıda ayrımcılığa uğradığına dair bir açıklaması olmuştu. Altyapılarda oynadığında performansının her zaman üst düzey olmasına rağmen bir üst takıma transferinin gerçekleşemediğini anlatmıştı. Bir yandan bu haberinde ibadet meselesine de yer veriyor. Bir Müslüman olarak yaşam tarzından ödün vermemenin tabii hakkı olduğunu, Umre ziyaretlerinde bulunduğunu; ama bunun kışkırtıcı bir tavır olmadığını da açıklamış. Dini inancından dolayı bazı dışlamalar yaşadığını anlatan demeçleri vardı.

TFF ya da buradaki federasyon ne yapıyor? Herhangi bir ihbar hattının oluşması için TFF'nin ne gibi bir katkısı oldu? Bununla ilgili nasıl bir çalışması var? Biz bunların cevabını ne yazık ki alamıyoruz veya bulamıyoruz. Fatih Terim cinsel is-

tismar mevzuuyla ilgili açıklamalarında anahtar kelime olarak 'haberimiz oluyor artık' diyor ama hangi birim üzerinden haberinin olduğuna dair bir bilgiye ulaşmıyoruz. İhbar sisteminin, kurulmasını emrettiği bir birim üzerinden yürüteceğini söylüyor ama buradaki çözüm ortaklarının kim olduğuna dair açıklama yapmıyor. Bu sorunun çözülmesinde hangi yasal zeminde, hangi yönetmelikle ve kiminle hareket edileceğine dair de bir açıklama yok. Cinsel istismarla karşılaşıldığında temasa geçilebilecek yeterlilikte olan kim var? Bu tip soruların hiçbirinin cevabını alamıyoruz. İngiltere meselesine de değinmek istiyorum. İngiltere'de Futbol Federasyonu'nun katkısıyla kurulan ihbar hattına sporculardan ve yurttaşlardan çok ciddi katkı geliyor. Hatta gelen ihbarlarla bir soruşturma süreci başlatılıyor. İngiltere'de bu hat kurulduğundan beri gözaltı sayılarının arttığı söyleniyor. Türkiye'de birçok cinsel şiddet vakası olmasına rağmen; Fatih Terim, açıklamalarında yalnızca bir tane adli vakadan bahsediyor. Soruşturması bitmiş, kovuşturma aşamasına geçilmiş bu vakayla ilgili gazetelerde haber yapılmıştı. Levent'te bir spor kulübünde bir antrenörün sporcu çocukları cinsel ilişkiye zorlaması üzerine; failin cezasının her bir sporcu çocuk için ayrı ayrı hesaplanarak 153 yıl olarak hesaplandığına dair bir haberdirdi. Haberde vakayla ilgili başka hiçbir ayrıntıya yer verilmemişti. Haberde olayın hangi kulüpte olduğuna, failin kim olduğuna, bu vakayla ilgili ne kapsamda bir soruşturma yürütüldüğüne, federasyon yetkililerinin soruşturma sürecinde olup olmadığına ve ihmallere dair hiç bir veri bulunmamaktaydı. Uluslararası açıklamalara bakıldığında, vakaların bu boyutlarla soruşturma kapsamına alındığını

görebiliyoruz. Fatih Terim, 'Spor eğitimi veren yatılı kurum kılavuzu yazıyoruz.' diyor. Bu cümle üzerine hiçbir ayrıntı verilmiyor. Esenlik ve Çocuk Koruma Programı'nın ne olduğunu okuyup, tartışmak isterim. Spor eğitimi veren yatılı kurum kılavuzu ile ilgili de bilgi bulamadım. Coca Cola Gelişim Lig'leri statüsünün içinde, Esenlik ve Çocuk Programı'na tabii olunan bir düzenlemeye dair bir madde göremedim. Benim eksikliğimse tekrar çalışırım, sorun değil. Futbolun, cinsel taciz vakalarında her şeyi erkeklikleriyle kanıtlayan ve vakaları örtbas eden uygulamalarından ziyade; başka başka cinsiyet, ırk, dil, din, renk, siyasal görüşlerin yönetimlerde, sahalarda, federasyonlarda dolaşması dileklerle..."

Moderatör Emir Güney:

Bugün panellerde hukukun; cinsel istismar boyutundan spor boyutuna kadar etkileşimde olduğu farklı alanlara dair konuşmaları dinledik. Hepsinde bir ortak nokta vardı: o da tanımlama konusundaydı. İstismar nedir, çocuk nedir gibi tanımlanması kolay olmayan ama tanımlanamadığı zaman da ihlallerinde gerekli yaptırımların uygulanmadığı durumları konuştuk. Bu tanımların yapılabilmesi ve bunların birimlere ulaştırılabilmesi noktasında, hem hukukçulara hem de aktivistlere çok iş düşüyor. Aynı zamanda bu tanımlamaların spor alanında yapılabilmesi için Uluslararası Olimpiyat Komitesi'ne (IOC) de sorumluluk düşüyor. Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi'nden ziyade IOC bu konuda daha aktif.

Ülkemizdeki sporda tahkim konusu Anayasa'nın 59.uncu maddesinde "Spor federasyonlarının spor faaliyetlerinin yönetimine ve disiplinine ilişkin kararlarına

karşı ancak zorunlu tahkim yoluna başvurulabilir. Tahkim kurulu kararları kesin olup bu kararlara karşı hiçbir yargı merciine başvurulamaz." şeklinde düzenlenmiş durumda. Bu maddenin getirdiği tahkim kurulu kararlarının nihai olması hususu aslında Anayasa'nın vatandaşlara tanıdığı hak arama özgürlüğü ilkesine aykırı düşüyor. Spor hukuku anlamında son karar merci olan iki tahkim kurumu var. Bunlar, Türkiye Futbol Federasyonu Tahkim Kurulu ve

Spor Genel Müdürlüğü (SGM) Tahkim Kurulu'dur. Tahkim kurullarına hesap sorulamama halinden dolayı çok sıkıntı çekiliyor. İhtiyaçlara cevap vermediklerinde, gidilebilecek başka bir merci de bulunmamaktadır. Bu noktada Türkiye'den Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne spor alanında hak arama hürriyetinin kısıtlanması başlığı altında giden birden fazla başvuru olduğunu biliyorum.

Tribünlerde Hegemonik Erkekliği Aramak

İtir Erhart

*İstanbul Bilgi Üniversitesi İletişim Fakültesi
Doçent Öğretim Üyesi*

"11 yıldır çok sayıda amatör koşucu ile birlikte sivil toplum yararına koşuyorum. Yavaş bir koşucuyum ama uzun mesafeleri tamamlıyorum. Bu alanda kadın olmak halen zor. Özellikle göğüs numaramı almaya gittiğimde sorun yaşıyorum. Mesela İstanbul Maratonu'nda, özellikle 15 km ve 10 km koşuluyor. Emin adımlarla maraton standına doğru her gidişimde 'Emin misin maraton koşacağına, doğru yerde olduğuna emin misin?' diye soruyorlar. Kadınsanız ve maraton koşucusuysanız sizden oldukça atletik bir vücut yapısına sahip olmanız bekleniyor. Maraton koşmaya devam ediyorum. Maraton koşan kadın sayısı her geçen gün artıyor. Özellikle ultra maratona ilgi artıyor. Buradan Bakiye Duran'a selamlarımı iletiyorum, çünkü o olmasa hiçbirimiz ultra maratona denemeye cesaret edemezdik.

Ben bugün tribün kültürü ve hegemonik erkeklik üzerine konuşacağım. Futbol taraftarlığı severek çalıştığım bir alan. Çok küçük yaştan beri kendim de futbol taraftarıyım. Stadyumlarda gördüklerim, yaşadıklarım o kadar ilginç geldi ki bir süre sonra çalışma alanım oldu. Futbol kültürünü anlamak ve 'erkeklik' kavramı üzerine düşünmek gerekiyor.

Erkeklik Nedir?

Erkeklik, erkeklerin sahip olduğu özellikler midir, yoksa davranışlar mıdır ya da bir tür performans mıdır? Kadınsı olarak dü-

şündüğümüz özelliklerin tam tersi midir? Erkeklerden beklenen nedir? Bunun ne kadarı biyolojik ne kadarı toplumsaldır? Erkeklik çalışmaları öncelikli olarak bu sorularla başlıyor.

Bu alanda devir açan Connell'e göre: 'Bir tür erkeklik yoktur, farklı tür erkeklikler vardır.' Connell, 'hegemonik erkeklik' diye bir tanım yapıyor. Erkekliğin her zaman akışkan olduğunu, zamandan zamana, toplumdandan topluma değiştiğini de unutmamalıyız. Hegemonik erkekliğin ataerkil yapıyı bir şekilde meşrulaştırması, erkek üstünlüğünü ve kadın itaatini sürdürecektir bir şekilde ortaya konması gerekiyor. Hegemonik erkekliği hangi sıfatlarla bir arada düşünüyoruz? Tabii ki fiziksel güç bu özelliklerin başında geliyor. Fiziksel güç, dayanıklılık, rekabet, rasyonellik de hegemonik erkekliğin bileşenleridir. Hegemonik erkekliğe ait diğer özellikler; pragmatik düşünce, kendini duygularıyla ifade etmeme ve heteroseksüellik olarak karşımıza çıkıyor. Yani hegemonik erkeklik tanımı şu anda içinde yaşadığımız toplumlara baktığımız zaman daha çok bu çerçevede değerlendiriliyor ve karşımıza çıkıyor. Hegemonik erkeklik sürekli tehdit altındadır ve süresiz olarak kazanılamaz. Her an kaybedilebilir. 'Şu anda kendimi güçlü, kuvvetli, standartlara uyan bir erkek olarak hissediyorum ama yarın öyle bir şey olur ki ben bunu kaybederim' korkusu ve endişesiyle sürekli yeniden ve yeniden inşa edilen bir şeydir. Bu inşa etmenin yolu ise kadınlar ve diğer erkeklerdir: erkeklikler üzerinde baskı kurmak, onları ötekileştirmek ve aşağılamaktır. Diğer erkeklikler ise her türlü marjinalleştirilen; eşcinsel, trans, mavi yakalı, göçmen, sığınmacı ve yaşlı erkeklikler olabilir. Kimi toplumlarda siyahi erkeklik ya da Asyalı

erkeklik olabilir. Hegemonik erkekliğin, diğerleri üzerinde kurduğu baskı ve şiddet kimi zaman fiziksel olabilir. Onlardan üstün olduğunu göstermek için fiziksel şiddete başvurulabileceği gibi, bu şiddet sözlü ve cinsel de olabilir. Makbul olmayan diğerlerini aşağılayıp küçümserken; 'Ben bu değilim, ben kesinlikle bunlardan değilim' diyerek kendini de sürekli ispatlamaya gider. Kendisini sürekli hetero-normatif davranışlar sergilemeye mecbur hisseder.

Sevdiğim hegemonik erkeklik temsillerinden biri Güzel ve Çirkin'in Disney versiyonundaki Gaston karakteridir. Gaston, köyün erkeğidir ve kimse onun kadar erkek değildir. Gaston'un bunu anlattığı bir şarkısı var: 'Kimse benim kadar erkek değil'. Fiziksel görüntüsü hegemonik erkekliğin bir temsilidir. Şarkıya günde 5 tane yumurta yediğiyle başlıyor. Yumurta yemenin erkeklikle ilişkisi de sürekli kurulmaktadır. Şarkının devamında boynunun ne kadar kalın olduğu ve vücudunda kılsız hiçbir nokta olmadığıyla ilgili sözler mevcut. Türkiye'de sizce hegemonik erkek kimdir? Ben Kadir İnanır ve Özcan Deniz'i düşündüm. İki temsili karakter de ideal, baskın erkeklikler olarak çoğu yerde karşımıza çıkmaktadır.

Hegemonik erkekliğin inşasını ve yeniden üretimini en iyi gözlemleyebileceğimiz mekanlardan biri de futbol stadyumudur. Erkek taraftarların çoğu küfürsüzlüğü kadınsılık olarak gördükleri için, küfürlü tezahüratlara devam ediyor. Hegemonik erkeklik; soyunma odasından saha içine, taraftarların oturduğu tribünlere, spor medyasına, futbolla ilgili konferanslara kadar futbolun her alanında yeniden üretilmektedir. Futbolun erkek alanı olduğuna dair halen çok kuvvetli bir algı var. Futbol

oynayan kadınlarla uzun zamandır derinlemesine görüşmeler yapıyorum. Onların bazıları, hatta kadın futbol hakemler ya da antrenörler bile; futbolun, futbol oynamanın, futbol üzerine yazı yazmanın ve konuşmanın erkek işi ya da erkek olmanın doğasında olduğunu içselleştirebiliyorlar. Futbol, erkek işidir. O yüzden de hegemonik erkeklik gösterileri, antrenörler, spor medyası, oyuncular ve taraftar arasında değer buluyor.

Türkiye'de maça gidip herhangi bir hegemonik erkeklik gösterisiyle karşılaşmamak mümkün değildir. Futbolda hegemonik erkeklik, karşı tarafın erkekliğine küfrederek, onun erkekliğini sorguladığını göstererek üretilir. Kimdir bu karşı taraf, bu ötekî? Bu, rakip takımın oyuncusu, taraftarı olduğu takımın oyuncusu, antrenör, hakem ya da yönetici olabilir. Futbolda kendi erkekliğini yeniden üreten bireyler; karşı tarafın annelerine, sevgililerine, eşlerine de küfrederek. Bu sayede, hayatlarındaki kadınların 'namusunu' yeterince koruyamamış olmaları nedeniyle onları aşağılayarak kendi erkekliklerini yüceltmeye çalışırlar.

Taraftar, karşı tarafın kendisinden daha aşağıda olduğunu göstermek için ona eşcinsel bir erkek olduğunu söyler. Bu söylem de hemen hemen her maçta, tezahüratta, dilde ve her yerde aynı şekilde karşımıza çıkmaktadır. Bu homofobik söylemi yalnızca erkekler üretmiyor, kadınlar da üretiyor. Kadın olarak taraftar olmak da zordur. Ben de küçük yaştan beri stadyuma ait olmak istiyorum ve orada ötekileştirilmek istemiyorum. Çoğu kadın taraftar 'Ben de buraya aitim. Ben de futboldan anlıyorum. Ofsayttan da anlıyorum. Oyuncuların isimlerini biliyorum.' gibi cümleleri diğer güçlü erkek taraftarları tribündeki varlık-

larına ikna etmek için stratejik olarak sürekli kurarlar. Kadın taraftarlar, bir strateji olarak ve tribünde var olmak için hegemonik erkekliği benimseyebilirler. Neden? Stadyumlar ve kahvehaneler gibi erkek mekanlarına bir kadın olarak girecekseniz; orada herkesin size dönüp bakmasından ya da 'Sen ne anlarsın ki?' demesinden hoşlanmadığınız için, o erkeklik performansına dahil olmanız gerekir. Kadınlar oraya ait olmak için hegemonik erkeklikle özdeşleştirilen bütün davranışları üzerlerine giyiveriyorlar. Bunlar, kadınları ve eşcinsel erkekleri aşağılayan küfürleri söylemek olabiliyor. Birçok futbol taraftarı kadın bu tezahüratlara katılıyorlar. Ben yeteri kadar erkeğim demek için kadınlıkla özdeşleştirilen, mesela makyaj yapmak, 'ay hava soğuk', 'tuvaletler kirli' demek gibi, her türlü davranışı reddetmeye çalışıyorlar. Bir kalıptan kaçarken, başka bir kalıba sıkışıyorlar.

Gerçek Kadın Taraftar / Delikanlı Kadın Nasıldır?

Gerçek kadın taraftar nasıl olur sorusunun cevabı için Ekşi Sözlük sitesine ya da gazetelere baktığımızda şunları görüyoruz: 'Delikanlı havaları vardır.', 'Maç günü erkeklerle aynı yerlerde bulunurlar.', 'Çarşıda zaman geçirebilirler.', 'Genelde spor giyinirler.', 'Tribün kültürüne sahiptirler.', 'Erkekler kadar yaratıcıdır, yaratıcı küfürler üretebilirler.', 'Kokoreç yer, işkembe çorbası içerler.'

Bir kadın taraftarın söylediklerine dikkatinizi çekmek istiyorum: 'Ben, maçı erkek gibi izlerim. Küfür beni rahatsız etmez, hatta katılırım. Genelde soğuk da beni rahatsız etmez. Bazı kadınlar korunmak ister, onun

in de kocaları ya da erkek arkadaşlarıyla gelir. Yoksa tecavüze uğrayacaklarından korkarlar. Ben onlar gibi değilim.' Buradaki taraftarın söylemek istediği; maça sevgiliyle, kocasıyla gelen ya da yağmurdan, soğuktan rahatsız olan kadın taraftarları kendi taraftarlığına göre çok aşağıda gördüğüdür. Yağmur yağdığında kadın da erkek de olsak üşüeyebiliriz. Bu davranış, hegemonik erkekliği üzerine giymeye çalışan kadına da yakışmıyor. Küfrün rahatsız etmesini bir kadınlık göstergesi olarak gördüğü için, kendini bunu reddetmek zorunda hissediyor. Bu baskıyı tribünlerde çoğumuz yaşıyoruz. Tribünde otururken birtakım tezahüratlara katılıyorsun, sonra küfürlü tezahüratlar başladığında susuyorsun. Sustuğunda da tribünde bakışlar sana dönüyor. Peki dışlanmak uğruna susmak mı, yoksa katılıp 'ben de sizdenim' demek mi gerekir? Burada kadın taraftarın bu baskıyı hissedip sonunda 'Ben de küfrediyorum, ben de sizdenim.' dediğini görüyoruz.

Artık daha çok kadın futbolu, kadın taraftar, kadın köşe yazarları, bizler gibi bu alanda çalışan hukukçular, psikologlar, akademisyenler var. Ama taraftarlık standartları, hegemonik erkeklik tarafından belirleniyor; ancak erkeklerle aynı yerde ve erkekler gibi oluyorsak erkekler kadar gerçek ve iyi taraftar olabiliyoruz. İyi taraftarlık standartlarının değişeceği günler dileğiyle."

Moderatör Emir Güney:

Hegemonik erkeklik, futbol alanında uçsuz bucaksız bir mabettir. TFF'nin birkaç sene önce uygulamaya aldığı, seyircisiz oynanacak maçlara kadın ve çocukları götür-

me kararı buna bir örnek olarak verilebilir. Küfreden erkek egemen taraftar kitlesi yüzünden takımın aldığı 'bir sonraki maçı seyircisiz oynama' cezasının infazında; kadın taraftarlar ve çocuklar ücretsiz olarak bu maçlara alındı. Ardından hem bu duruma tepki olarak hem de hegemonik erkek tavrına yönelik "Biz de gerçek taraftarız" diyebilmek adına, kadın ve çocukların da tribünlerde küfredip takımlarını tekrar cezaya tabii tuttıkları trajikomik durumlar yaşıyoruz.

"15 yaşında 5 kız, 5 erkek çocuğu getirseniz, bakalım hangisi daha iyi oynuyor?" sorusunun cevabını bir gazete haberini okurken görmüştüm. İspanya'da 13 yaş altı kategorisinde bir kız takımı, erkek liginde oynuyormuş. 14 yaşına kadar aynı ligde oynayabiliyorlarmış. Sezon sonunda bu kız takımı şampiyon olmuş. Bu olay, güzel bir

örnek olarak bu soruya cevaben verilebilir. Bakın şartlar eşit, her şey eşit demenin de bir manası yok. Fiziksel farklılıklarda 13 yaş, belirleyici bir yaş değildir. 18-19 yaşından sonra kızlar ve oğlanlar arasındaki fiziksel farklılıklar daha fazla ortaya çıkıyor. Biz; kadın futbolu da erkek futbolu kadar iyidir, hızlıdır, güçlüdür iddiasını tartışmalıyız. Kadın futbolunun hedefi de, erkek futbolu düzeyine erişmek olmamalı. Kadın futbolunun hedefi kadın futbolunun yaygınlaşması, takımların ulusal ve uluslararası lig düzeylerine çıkıp düzenli oynamaları olmalı. Ayrıca kadınlar futbol oynamak istediklerinde buna imkan sağlanmış olmalı. Burada amaç futbola özendirilmeleridir, karşılaştırma yapmak değil. Eşit fırsat ve eşit imkan sağlanmalıdır. İspanya'daki örnekte eşit imkanlar sağlanmıştır. Şimdi soru-cevap kısmına geçmek istiyorum.

SORU - CEVAP

Mert Yaşar:

Basketbolda kadın sporcuların puanlaması, Uluslararası Federasyonu'nun mu yoksa Bedensel Engelliler Federasyonu'nun mu getirdiği bir kuraldır? Bedensel engellil kadınlara ya da çocuklara yönelik ayrımcılık yaşandığında, Bedensel Engelliler Federasyonu'yla mı yoksa Paralimpik Komitesi'yle mi temasa geçiyorsunuz? Türkiye'de özellikle spor alanında bir sorun olduğunda "Birilerini araya sokalım, bu sorunu halledelim." diyor. Yoksa bu sorunları bu şekilde mi hallediyorsunuz?

Fatma Şahin:

Burada uluslararası puanlama sistemi var. Engelli kadın sporculara basketbol branşında yapılan ayrımcılık her yerde var. Bizim kulüpte öyle bir cinsel istismar yaşandı. Araştırılması için biz başvurduk ama çok ciddi bir yaptırım olmadı. Dediğiniz gibi üstü örtüldü.

Mert Yaşar:

Burada ayrımcılıkla ilgili bir tespitim olacak. Melis Hanım Ogün Samas'la ilgili tezahürattan bahsetti. Şu anda Türkiye'de dine dayalı çok ciddi bir ayrımcılık var. Gençlik ve Spor Bakanlığı, Sünni-Müslüman sporcu yetiştirmek istiyor. Hatta geçen gün Atletizm Federasyonu Başkanı "İslam Ülkeleri Atletizm Birliği kuralım" diye bir çağrı yaptı. Sporcular, kamplardan camilere götürülüyor. Spor Bakanlığı, medyada bunu rahatça dile getiriyor. Spor

Bakanlığı'nın Diyanet'le ortak çalışması var; ama o programlar, kiliselerle ya da sinagoglarla yapılmıyor. Devlet, dine dayalı ayrımcılık yapıyor. Bu ayrımcılığı yapan, kulüplerden ziyade devlettir.

İdil Elveriş:

İtir Erhart'a soru sormak istiyorum. Aslında söylediğiniz şeyler, ilk oturumda Kenan Başaran'ın söyledikleriyle çok örtüştü. O, medyadan yola çıkarak "Bu bir kadınlık sorunu değil, erkeklik sorunudur. Kadınlar da aidiyet için bunun içerisinde yer alıyorlar." demişti. İtir Erhart sunumunda bunun bir hegemonik erkeklik meselesi olduğundan söz etti. Bu hegemonik erkek modelinin norm alınıp diğerlerini dışlayıcı şekilde kullanıldığını söyledi. Biz burada, bunun sebep olduğu saldırganlık ve şiddeti konuşuyoruz. Peki o zaman erkeklik çalışmalarında kimler yer alıyor? Bunu kadınlar mı tartışıyor? Bu alanda kimler var? Erkeklığın yeniden tanımlanması kimlerin meselesi?

İtir Erhart:

Türkiye'de, erkeklik jenerasyonlar arasında fark gösteriyor mu, ne değişiyor, ne aynı kalıyor sorularının sorulması, konuşulması bile ayıptı. Şimdi erkeklik en azından masaya yatırılıp konuşulmaya başlandı. Toplumsal cinsiyet derslerinde erkeklik üzerine okumalar da artmaya başladı. Biz yaşlılık ve erkeklik üzerine bir ders açtık; yaşlanan beden, erkeklik ve cinselliği konuşuyoruz. Erkeklik konuşulmaz-

sa, bundan asla kurtulamayacağız. Bu konuda bir görev de sivil topluma düşüyor. Bu alanda çalışanların; diğer erkekliklerin de var olduğu, onların da futbol izleme, taraftar olma haklarının ellerinden alındığını gösteren çalışmalar yapması gerekiyor. Örneğin Rüzgar Alkoçlar'ın yaşadıkları masaya yatırılıyor. Derslerde bu çok tartıştığımız bir konu. Trans kadınlığı çok konuşuyorduk ama trans erkekliği çok yeni yeni konuşuyoruz. Toplumsal cinsiyet çalışanların, bu alanı da çalışmalarına entegre etmesi gerekiyor. Her alanda erkekliğin masaya yatırılması; üzerine yazılması, çizilmesi gerekiyor. Şu anda erkeklik çalışanların çoğu kadındır. Ben de bu konuda yazıyorum. Cenk Özbay, Tanıl Bora erkeklik üzerine yazıyor. Cenk Özbay, kiralık erkeklikler ve farklı tür erkeklikler üzerine de yazıyor.

Melek Özman:

Film Mor Kadın Kooperatifi üyesiyim. Konuyla ilgili ben de deneyimlerimi ve bir travmamı anlatacağım. Cine5 ve Show TV' de canlı yayında yayın yönetmenliği yaptım. Cine5'te futbol yayınlanan yıllarda Musa Çözen canlı yayın, ben de yayın yönetmeniydim. 90 dakika boyunca canlı yayın arabasıyla bağlantıdayken; Musa Çözen'den öyle küfürler duyuyordum ki, şimdiki küfürler onların yanında çok naif kalır. Bütün ekibe küfredirdi. Ben sürekli küfredilmesinden şikâyet ediyordum. Bu küfürlere maruz kalmak istemediğimi ve bütün kameramanlara bu şekilde ağır küfredilmesine tepkili olduğumu belirtiyordum. Kadın bir yöne-

tici bana "Melek, aşk olsun. Ben sana bayılıyorum. Senin kadınlıkla ne ilgin var? Bırak Allah'ını seversen." diyordu. Yani bu arkadaşım bana 'Sen çok başarılı bir kadınsın' manasında bu cümleyi kuruyordu. O dönemde Cine5'te klasik müzik konserleri satın alındı ve onları da yayınlamaya başladık. Aynı camianın ekibi konser programında hiç küfür etmiyordu. Futbol yayınladığımızda duyduğum o küfürlerin hiç birisini konser programında duymuyordum. En sonunda işten atıldım. Kendi adıma, erkeklik çalışmalarına gün geçtikçe karşı olmaya başladım. Böyle saçma sapan şeyleri anlamak için çaba sarf etmek istemiyorum. Lütfen erkekler erkeklik çalışmalarına kafa yorsunlar. "Bu feci küfürleri ettiğimiz futbol maçlarından çıkıp birbirimizle nasıl rakı içebiliyoruz, nasıl Loreena Mckennitt konserinde yan yana durabiliyoruz?" gibi soruları kendilerine sorup araştırınlar. Eskiden futbolla erkekliğin ilişkisinde hep şunu düşünürdüm: Bu erkeklik mi futbolu böyle yapıyor yoksa futbol mu erkekleri böyle yapıyor? Futbolla ilgili hakikaten çok soru işareti var ve bu sorular bir anda cevaplanmaz. Futbolda bir erkeklik raconu var. Onun için de yayıncısından, izleyenine kadar hepimiz için hayat korkunç oluyor. Bu kadar birbirinin dilini anlayan ve birbirlerine aynı refleksleri veren bir güruhu anlamaya benim gücüm yetmedi. Ne güzel bağımsız feminist sinema yapıyorum, hayat bu şekilde çok güzel.

Canan Koca:

Erkeklik çalışmalarının genel literatürüne çok hâkim değilim ama spor alanında önemli erkeklik araştırmaları olduğunu biliyorum. Ülkemizde de yavaş yavaş sayıları artıyor. Spor bilimle ri; kitaplardan ziyade tezlerle, hakemli dergilerle yürüyen bir alan. Spor alanında erkekliği dert edinen de birçok erkek araştırmacı var. Spor çalışmalarındaki kadın araştırmacıların yoğun olarak toplumsal cinsiyet konusunda çalışması nedeniyle, toplumsal cinsiyet çalışmak isteyen erkeklerle düşen pay genelde erkeklik çalışmaları olabiliyor. “Erkekler mi futbolu böyle bir yer haline getiriyor, yoksa futbol mu erkekleri?” demiştiniz. Ben ODTÜ’de beden eğitimi bölümünde okudum. 1992 girişiyim. 1993 ya da 1994 yılında futbol ile ilgili bir dersimiz vardı. Halı sahadaki ilk derse girdiğimde, nasıl bir havaya girdiysem, küfrettim. Röveşata atışı deniyeyim derken, dizimden sakatlandım. Ertesi gün de menüsküs ameliyatı oldum. Bence her şey, halı sahada gizli. (kahkahalar)

Katılımcı:

Spor hukuku alanında kendimi geliştirip, yetkinleşmem için tavsiyeleriniz ne olabilir?

Aysu Melis Bağlan:

Zor soru. Ben bulamadım. Dediğim gibi bazı yolları denemiştım. Bu konuda çalışmaya “Bunu iş olarak yapan meslektaşlar var mı?” diye sorarak başlamıştım. Çünkü benim bu işi dert ettiğim dönemlerde bir yük-

sek lisans programı yoktu. Kadir Has Üniversitesi’nin şu anki gibi bir sertifika programı yoktu. Yüksek lisans için Galatasaray Üniversitesi’nde Spor Hukuku Bölümü’ne başvurmuştu m. İstanbul’da 5 kişi toplanamadığı için program açılmadı. Şimdi en azından size bir okuma listesi verebilecek, statü ve talimatlar hakkında fikir sahibi olabileceğiniz bir sertifika programı var. Neticede avukatız. Siz okuyacaksınız, dert edineceksiniz ve bu işin ucundan tutacaksınız. Bu işi meslek olarak yapan kişi sayısı da 10 kişiyi geçmez. Şu an için Türkiye’de bilim olma yolunda olan bir alandan bahsediyoruz. Henüz ne yazık ki bir bilim dalı değil. Uygulamalar, evrensel ya da emsal teşkil edecek nitelikte değil. Bağımsızlığı ve tarafsızlığı çok tartışmalı yargılamalarla karşı karşıyayız. Bence en iyi yol, kendi yolun olacaktır. Emir Güney: Sadece spor hukuku alanında çalışmayın. Gerçekten sadece spor hukuku yapan avukat sayısı belki de 5’tir. Onlar da bu işi 25 senedir yapıyorlar. Futbolu biraz takip eden ve avukat olan insanların yüzde 99’u, 2011 senesinden sonra spor hukuku diye bir alan olduğunu fark etti ve spor hukukçusu oldu. Kendinizi bu alanda geliştirebilirsiniz.

Burkal Efe Sakızlıoğlu:

İtir Hanım’ın sunumunu desteklemek anlamında yaşadığım bir örneği paylaşmak istiyorum. Geçen sene 14-17 Temmuz tarihleri arasında İzmir’de, Taraftar Hakları Derneği olarak “Taraftar Kongresi” düzenledik. Bu süreç içerisinde Galatasaray,

Fenerbahçe, Beşiktaş, Kasımpaşa, Beykozspor gibi birçok taraftar grubunu ziyaret ettik. Bu ziyaretlerde, hepsinin kendi aralarındaki sohbetlerin, ortamların ve ağların çok iyi olduğunu fark ettim. Ayrıca aralarında ortak iş yapanlar da var. En son dayanamayıp " Bu kadar iyisiniz, dostsunuz ve birliktesiniz. Neden tribünleri güzelleştirmeye dair beraber bir şeyler yapmıyorsunuz?" diye sordum. "Korkak derler o zaman." yanıtını aldım. Hegemonik erkekliklerini arkalarındaki kitlelere sürekli ispatlamaları gerekiyor. Belki taraftarlarla, tribün gruplarıyla toplumsal eşitlik çalışmak gerekiyor. Onlara yönelik çalışmalar yapmak gerekiyor. Taraftarlarla bu konuya yönelik bir çalışma yapmak gerektiğine inanıyorum.

1939 yapımı "Rüzgâr Gibi Geçti" filmi döneminde, Amerikan sineması kullanılmayacak kelimelerin listesini belirliyor. Sinema endüstrisinde "hırçın" anlamına gelen ve siyahileri ayrımcı bir şekilde tanımlayan "nigger" kelimesi, bu listede yer alamıyor. Diğer siyahi oyuncular toplanarak buna karşı bir duruş sergiliyorlar ve sinema sektöründe konuyla ilgili bir değişimin öncüsü oluyorlar. Belki biz de bu toplumun siyahileriyiz.

Aysu Yıldız:

Ben bir futbol hakemiyim. O küfür yiyenlerden biri de benim, neler duydum bilemezsiniz. Ama çok komik şeyler de oluyor. Tribünden evlenme teklifi bile aldım. Hatta ilk maçımda "Elindeki buket çiçeği değil, ofsayt

bayrağı. Arada kaldır." diyenler bile oldu. Size toplu şekilde küfür edilmesi çok farklı bir duygu. Bir yerden sonra küfürleri duymuyorsunuz. Ama bazen kendime "Neden buradayım?" diyorum. Sahada 22 erkek futbolcu, 3 tane de hakem var. Siz bir kadın olarak orada yalnızsınız. Size kadınlık üzerinden küfrediliyor, başka şekillerde küfrediliyor. Üstünüze yürüyorlar. Futbolcu gelip "Kadinsın sen, git evine çocuğuna bak." diyor. Orada çekip bayrağınızı oyuncuyu sahadan atıyorsunuz ama önemli olan onların zihin yapısının orada hala var olabilmesidir. Bu davranışı, 12-15 yaşındaki çocuk da, 1. Amatör Lig'deki oyuncu da yapabiliyor. Bunun için önce 12-13 yaşındaki çocukların zihin yapısını değiştirebilmemiz gerekiyor. Çünkü çocuklar babaları tribünden cinsiyetçi kelimeler sarf ederken, bunları görek büyüyor. Sonra bu çocuklardan bana saygı göstermelerini bekleyemem.

Fatma Şahin:

Tribünlerdeki kavgalardan, tartışmalardan bahsedildi. Hatırlarsanız, geçtiğimiz yıllarda engelli basketbol takımlarında; Galatasaray ve Beşiktaş taraftarları arasında bir kavga çıktı. İki takımın taraftarları da ceza aldı. Seyircisiz oynadılar. Zaten sadece Galatasaray ve Beşiktaş'ta taraftar var. Müsabakalar ücretsiz olmasına rağmen bizde taraftar yok. O kavga-dan sonra bütün haberlerde, internette "Sonunda engellilerin kavga ettiğini de gördük." başlığı yazıldı. Maalesef engellilerin kavga etmesi,

sinirlenmesi, tartişması, bağırması bile toplumumuzda absürt karşılanan bir durum ve ancak bu durumlarda haberlerde yer alabiliyoruz.

Emir Güney:

Herkese katkılarından ötürü çok teşekkürler. Organizasyon ekibi bitirmemiz için sinyal veriyor. Zannedersenem

panelistler, panelin ardından koşarak uzaklaşmayacaklardır. O yüzden kalan sorularınızı onlara panelin ardından da yöneltebilirsiniz. Katıldığınız için çok teşekkürler. Bu akşam yat gezimiz var. Yarın kaldığımız yerden devam ediyoruz. Görüşmek zere.

IV. OTURUM:

FUTBOLDA AYRIMCILIK: CİNSİYET VE CİNSEL YÖNELİMLER

Moderatör: Canan Koca

Konuşmacılar:

Pınar Öztürk

Lale Orta

Halil İbrahim Dinçdağ

Melis Abacıoğlu Sezener

Kadın, LGBTİ+ Futbolu ve Deneyimlerimiz

Futbolda Kadın Hakemler, Deneyimlerimiz ve Yönetim Sorunları

LGBTİ+'lara Yönelik Ayrımcılık ve Dava Süreci - Halil İbrahim Dinçdağ

Erkek Egemen Futbol Sahasına Binlerce Kadın Çıkartmanın Tescilli Reçetesi

Kadın, LGBTİ+ Futbolu ve Deneyimlerimiz

Pınar Öztürk

*Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri
Fakültesi Doktor Öğretim Üyesi*

Dün futbolun arka yapısını konuştuk. Hocalarımız ve alanında uzman kişilerle futbolun medya, hukuk ve erkeklikle kurduğu ilişkiyi tartıştık. Ben bugün kadınlar, LGBTİ+'lar ve özellikle lezbiyen kadın futbolcuların alanda yaşadıkları deneyimlere odaklanacağım. Kadın futbolu ve erkek futbolu tanımlarını özellikle kullanıyorum çünkü erkek futbolu tanımının kullanılmayıp, kadın futbolu tanımının kullanılması eleştirdiğimiz şeylerden biri. Biraz dünya ve Türkiye'de kadın futboluna bakacağız ardından temel problemimiz olan cinsiyet temelli ayrımcılığa odaklanacağız.

Dünkü sunumlarda konuşmacılar futbolun erkeklikle ilişkisini ortaya koydular. Modern futbol, 1850'lerden sonra oynamaya başlanmış. Hem akademik literatür hem de uygulama alanı bize gösteriyor ki futbol tarihsel ve kurumsal olarak toplumsal cinsiyeti ve cinsiyeti erkeklerle atfeden bir alan olarak kurulmuştur. Örneğin, 1988 yılında İngiltere Futbol Birliği sekreteri Ted Croker'in ifadelerine bakalım: 'Futbol, zorlu temas gerektiren mücadelenin formu olan bir oyundur. Bu nedenle de erkeğin oyunu olarak kalmalıdır. Kadınların erkekleri desteklemeleri, çocukları ile çamaşır, ütü yapmaları ve yemek hazırlayıp sunmaları dışında bu oyunda yerleri yoktur.'

Yani futbolu erkekler icat edip erkekler oynayınca; futbol, erkeklik için üretilen bir alan olmuştur. 'Futbol erkeğin oyunudur ve öyle de kalmalıdır' düşüncesi de oldukça hakimdir. Bu kadar cinsiyetli kurulan bir

alanda kadınların futbol oynaması tabii ki zordur. Sosyolog Pierre Bourdieu'nün kavramlarından biri olan 'beğeni'yi oluşturan şey de erkeklerin beğenisidir ve futbol alanında erkekler için bir 'beğeni' ortaya çıkar.

Bir futbol takımını desteklemek bile erkeklik ritüellerini ve pratiklerini temsil eder. Böylesine erkeklerle cinsiyetli kurulan bir alanda İngiltere, Almanya ve Brezilya'da 1900'lerin başlarında kadın futbol takımları da vardı. Hatta İngiltere'de 150'ye yakın kadın futbol takımı vardı ve yaklaşık 50 bin kişi maçlarını izliyordu. Fakat devreye beden politikaları girince, 'futbol oyunu kadınlar için uygun değildir ve kadınlara futbol teşvik edilmemelidir' dendi.. Kadınların annelik misyonları ön plana çıkarıldı. Kadınların futbol gibi sert bir sporda bedenlerinin deforme olmasını istemeyen bir erkekler topluluğu ortaya çıktı. Dolayısıyla Almanya'da, özellikle Nazi Almanyası'nda ve Brezilya'da futbol dışındaki diğer sporları da kapsayacak şekilde kadınların organizasyonel futbola yarışmacı olarak katılmaları yasaklandı. Türkiye'de de 2003-2006 arasında çeşitli nedenlerden dolayı Kadın Ligi üç yıllığına kapatıldı. Artık bugün dünyada Birinci Dünya Savaşı döneminin fabrikalarında kurulmuş kadın takımları yok; UEFA'nın FIFA'nın temsil ettiği büyük paraların döndüğü bir futbol dünyası var.

Hemen hemen bütün spor branşlarına kadınlar sonradan girmiştir. Örneğin, erkeklerinki 1930 senesinde olmasına rağmen, FIFA (Uluslararası Futbol Federasyonu) Kadınlar Dünya Kupası ilk olarak 1991 senesinde düzenlendi. Kadınlar ilk 1996'da olimpiyat oyunlarına katıldı ve kadınlar açısından inanılmaz geç bir giriş oldu. UEFA (Avrupa Futbol Federasyonları Birliği) Kadınlar Şampiyonlar Ligi 2002-2003 se-

zonunda devreye girdi. Bugün tüm dünyada Ulusal Kadın Ligleri ve uluslararası organizasyonlarda mücadele eden milli takımlar mevcuttur ve sporda kadınlar açısından geçmişe göre görece daha iyi bir süreç yaşanmaktadır. UEFA'nın 2016-17 raporuna göre dünyada 1 milyon 270 bin lisanslı futbolcu var ama FIFA bütün dünyada rekreatif¹¹ futbolu da hesaba kattığında 30 milyon kadar 18 yaş altı kız çocuğu ve 18 yaş üstü kadın sporunun futbol oynadığı görülmektedir.

Türkiye'de Kadın Futbolunun Durumu Nasıl?

1994 yılında resmi lig kurulmadan öncesine ait ilk kayıtlar 1954'lere dayanmaktadır. Bu dönemde gösteri maçları yapılıyordu. Bu arada Lale Orta da o dönemin Dostluk Spor futbol takımı oyuncularındandır. 1993-1994 yıllarında dünyada ve Türkiye'de kadın hareketinin güçlenmesi ve 'herkes için sağlık' politikalarının yaygınlaşmasıyla birlikte TFF 'Bayanlar Ligi'ni kurdu. Ama benim doktora tezimde de odaklandığım gibi, TFF temsilcilerinin kadınlara ve kız çocuklarına futbolu sevdirmeye niyetlerinin arka planında, 'evdeki ayrı televizyon izleme mevzu-su'nu önleme anlayışı vardı. TFF'nin o dönemin gazetelerinde yer bulan 'Bayanların ve erkeklerin bir araya gelmesi için bayan futbolunun gelişimini uygun gördük' gibi söylemleri mevcuttur. Fakat TFF'nin kadın futbolu için altyapı oluşturmaması, heteroseksist bakış açısının baskın olması, maddi kaynakların yetersizliği ve kamuoyunda bilinmezlik gibi pek çok nedenle TFF, Kadın Ligi'ni durdurmaya karar verdi. Tezimde

bu sürece 'duraklama dönemi' demiştim. 2006'da yeni hedefler ve değişen kadroların etkisiyle, daha genç bir nesilden oluşan kadın futbol takımı Gelişim Ligi statüsünde yer aldı. 2012'lere kadar yeni kurucular hep şunu söyledi: 'Bayan futbolunu geliştirme çabalarımız sadece oyunu geliştirmeye yönelik değil, öncelikle bayanların futbolu sevmesini amaçlıyoruz. Bunu başardığımızda da kadın-erkek ilişkileri açısından büyük bir iş başarmış olacağız.' Yani amaç esasen halen evdeki kadın-erkek, sevgililik ya da karı-koca ilişkisini futbol üzerinden terbiye edip düzeltmekti.

Evet, günümüzde 2003 öncesine göre çok daha iyi durumda olan bir lig var. Türkiye'de 3 lig, 126 takım ve 5807 lisanslı futbolcu var. U-11'den A takımına kadar bütün kategorilerde milli takımlar yer alıyor. Ancak ligin kalitesi ve milli takımların başarıları tartışmaya açık bir yapıda. Bu maalesef doğrudan maddi kaynakla da ilişkili. TFF'nin ne kadar bütçe ayırdığını tabii ki TFF'den öğrenemiyoruz. Bütçeyle ilgili ne kendi sitelerinden bir veriye ulaşmak mümkün ne de gönderilen maillere bir dönüş alabilmek.

Uzun zamandır dünyada yasakların bittiği, liglerin kurulduğu, yani yarışmacı futbolun hayata geçirildiği bir yapı söz konusu. Hem sempozyumun hem de benim temel konumuz, cinsiyet temelli ayrımcılıktır. Ayrımcılık öncelikli olarak kurumların tariflerinde başlıyor. Futbol, bir ön ek gerek-tirmeden doğrudan 'erkeklerin futbolu' olarak kullanılıyor. Kadınların futbolu da kadınlar ön eki ile kullanılıyor. Bu ezber artık o kadar çok ki; UEFA'nın da, TFF'nin de sitesinde bu şekilde yer alıyor. İlk ayrımcılık

¹¹ Rekreatif spor aktiviteleri yürüyüş, yüzme, balık tutma, futbol, basketbol, golf, tenis, kayak, rafting vb. olarak sıralanabilir.

bence ve KASFAD olarak bizce, dildeki tariflerle başlıyor.

Konumuz cinsiyet ayrımcılığı ise, 2015'te FIFA sempozyumuna katılan 64 ülkenin kadın temsilcisine uygulanan bir anket çalışmasının sonuçlarına bakalım: Bu anket çalışmasına katılanların %63'ü **futbolda cinsiyet ayrımcılığı gözlemediklerini**, %43'ü **futbolda cinsiyet ayrımcılığını kendilerinin birebir deneyimlediklerini** ve %82'si **cinsiyet ayrımcılığının kadınları futbol alanından uzak tuttuğunu gözlemediklerini** belirtiyorlar. Bence bu çok önemli bir anket çalışmasıdır, çünkü bunlar ülkelerini temsil eden ve bütün havayı koklayan insanlar.

Futbolda cinsiyet ayrımcılığının düğümlendiği konulardan biri de bütçedir; yani maddi kaynakların toplumsal cinsiyete duyarlı oluşturulup oluşturulmaması. Örneğin, ABD Kadın Futbol Takımı, Erkek Futbol Takımı'na göre oldukça başarılıdır ve şu an dünyanın en iyi futbol ligine sahiptir. Ancak, ABD Milli Erkek Futbol Takımı'na göre daha kötü koşullara sahiptirler. Bu nedenle ilk olarak Mart 2016'da 'Eşit işe eşit ücret' talebinde bulundular. Dediler ki: 'Biz erkeklerden çok daha fazla madalya aldık ama erkekler en iyi otellerde kalıyor, en iyi kamp malzemelerine sahipler.' Nisan 2017'de Federasyon ve Futbolcular Birliği bir anlaşma yaptı. Futbolcuların taleplerine karşılık %30'a yakın maaş artışı, primlerin iyileştirilmesi, gebelik döneminde desteğin artması gibi yeniliklerle kadın futbolcuların desteklenmesi kararı alındı.

Diğer örneğimiz Türkiye'den: Konak Belediye Spor Kadın Futbol Takımı şampiyon oldu ve UEFA'ya gideceği zaman bütçeleri çok az olduğu için hemen hemen

sadece uçak parasıyla yolculuk yapmak zorunda kaldılar. Elbette ki erkek profesyonelleriyle kadın amatörler kıyaslanmamalı, ama UEFA'ya giden takımını desteklemekte bile sıkıntı yaşayan bir ülkedeyiz. Bu zamana kadar sayısız şampiyonluk kazanan Derincespor, Trabzonspor, Gazi Üniversitesi ve Eskişehirspor kadın takımına bütçe aktarılamaması nedeniyle kapatıldı. Erkek kulüpleri dahilindeki kadın takımları ilk gözden çıkarılan takımlar oluyor. Gazeteleri tararken 02.09.2010'da Bucaspor'un takımı kapatma kararını, 'kadınların hormonal yapısının bozulduğu, ruhsal ve fiziksel olarak zarar gördükleri' açıklamasıyla aldığını okudum. Bu karar sonrasında takım çok tepki almıştı. Takımın 03.09.2010 tarihli Cumhuriyet gazetesinde şöyle bir açıklaması var: 'Yanlış anlaşıldık. Biraz daha sürdüreceğiz.' Yine de 2011 yılında, sezonun sonunda takımı kapattılar. Mesele hep cinsiyete odaklanıyor. Temel mesele, futbol ve kadının bir arada hep problemlili olması. Antrenörler, hakemler ve fizyoterapistler her yıl takımın kapanma riskiyle çalışıyorlar; yani takımların devamlılığı her daim bir problem. Kadınların futboldaki sorunlarına liglerin yapısı, TFF'nin temsili, web sayfası, bütçe ayırma, medyada yetersiz temsil, mesleki olanakların azlığı da eklenebilir. Bir kız çocuğu, top toplayıcısı olmak istediğinde bile cinsiyeti bunu engelliyor. Biraz daha derinleştirdiğimizde görüyoruz ki kız çocuklarının futbola katılımının gelişmesi de sürekli engelleniyor. Teknik ve taktik becerilerinin gelişimi için eğitim olanakları yok. Hiçbir büyük kulübün alt yapısında kız çocuklarına yönelik okul bulunmuyor. 5-6 yaşındaki oğlunuza ya da yeğeninizi rahatlıkla Beşiktaş'ın, Gençlerbirliği'nin kulübüne götürebilirsiniz.

Kız çocukları içinse böyle olanaklar maalesef yok.

Heteroseksizm, futbolda ve sporun her alanında hakim. Sporcu dediğiniz erkektir. Sporculuk erkekliği getirir, kaslı beden erkeğe atfedilir. Türkiye’de heteroseksizmin de gücüyle, lezbiyen olma ya da ideal formlardaki kadın bedenine sahip olmamanın kendisi bile problem arz ediyor. Sporcular heteroseksüel olsalar da saçları kısa olduğu için ya da sportif bir bedene sahip olduklarından dolayı etiketlenerek dışlanıyorlar. Lezbiyen, biseksüel, queer futbolcular sessiz kalmaya zorlanıyorlar. Cinsel yönelimlerini arkadaşları ya da antrenörleri biliyor fakat kamuoyuna duyurması istenmiyor. Örneğin, 9500 katılımcıyla yapılan bir çalışmadaki bulgulara göre; 1386’sı lezbiyen kadın olduğunu söyleyen sporcuların %82’si **homofobik şakalara maruz kaldığını**, %48’si **homofobiyi deneyimlediğini** belirtmiş. Literatür, spor ortamında homofobinin azaldığını bildiriyor. Fakat bir ülkenin bu mevzudaki gelişmişlik durumu, o ülkede spor kültürünün yerleşmesi ile de ilgili. Örneğin İngiltere Futbol Birliği önemli çalışmalar yapıyor. Uluslararası Gey ve Lezbiyen Futbol Birliği gibi organizasyonlar var. Dünyada LGBTİ+ sporcuların görünürlüğü arttı ve bu sporculara yapılan ayrımcılığa dair bir farkındalık geliştiriliyor. Rol modeller de oldukça önemli. Kanada, İngiltere ve ABD’de açık lezbiyen kimlikleriyle ve evlilikleriyle spor ortamında rol model olan; ırkçılığa, homofobiye karşı mücadele eden sporcular var. Kadın eşcinsel futbolcular, futboldan daha az dışlanıyor ve daha fazla kabul görüyorlar. Maalesef Türkiye’de durum böyle değil. Benim görüştüğüm futbolcu arkadaşlar ise Türkiye’de ilgi istiyor. TFF’nin kendile-

rini desteklemesini ve seyircinin maçlara daha çok gelmesini istiyorlar. Deniz isimli futbolcu zihinlerin değişmesini istiyor. Aslı ise: ‘Onların ne ayrıcalığı var. Biz neden hep aşağıdayız?’ diyor. Dün Burkan Efe Kadın futbolda tribünler neden dolmuyor?’ diye sormuştu. Aslında kadın futbolu tribünleri tüm bunların sentezi nedeniyle dolmuyor.

KASFAD olarak, kadınların spor aracılığıyla güçlenmesi için uygulamalar ve akademik çalışmalar yapmak istiyoruz. Bu anlamda, **Spor Alanında Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Dil Rehberi** adlı çalışmamızı çok önemsiyorum. Futbol, kadın futbolu mudur? Ne yazık ki değildir. Futbol kelimesini kullanacaksak; ‘kadın futbolu / erkek futbolu’ diye belirtmeliyiz. ‘Kadın futbolcu’, ‘kadın hakem’ diye belirtiyorsak ‘erkek futbolcu’ diye de belirtmeliyiz. Yani toplumsal cinsiyete duyarlı kullanımı ‘kadın futbolu / erkek futbolu’ şeklinde olmalı. Cinsiyetin ilgisiz olduğu durumlarda ise sadece futbol kelimesi yeterli olacaktır. Uygun olmayan kullanım ise ‘futbol / kadın futbolu’dur.

Sonuç olarak; futbolda cinsiyet temelli ayrımcılık, kadınların oyunda kalmasını engelliyor ve onları oyundan dışlıyor. Bir yandan futbolun kurumsallaşması da tek cinsiyetli olduğu için, kadınlar bu alanda var olabilmek için mücadele veriyorlar. Almanya, Brezilya, Kuzey Amerika’daki kadınlar mücadele ederek bu alanda var oldular ve var olmaya devam ediyorlar. Etnografik çalışma yaptığım kadınlar da yokluğa, parasızlığa rağmen futbolcu kalmaya devam ediyorlar ve bu çok değerli. Açıkçası TFF kadın futbolunu önemsemezse bizler hiçbir şey yapamayız. Yapılacak çok şey var ve işe kadınların futboldaki görünürlüğü ile başlamak gerekiyor. TFF’nin kadın futboluna

değer vermesi lazım, kadınların futbolda 'futbolcu' olabilmesi lazım."

Modaratör Canan Koca:

Sadece futbolda değil; genel olarak spor alanında, özellikle de medyada kadın sporcuların temsili çok az. Bunu ne zaman dile getirsek; bize hep "Olay ekonomik. Kadınların sporu öyle bir ekonomik serma-

yeye dönüşmedi, öyle bir kazancı olmadı. Siz yanlış yerden bakıyorsunuz." diyorlar. Pınar'ın sunumunda da gösterdiği gibi futbol ekonomik getiri var mı yok mu ile başlamıyor; tamamen zihinsel cinsiyetçi haritalarla başlıyor. İyi ki mücadele ediyoruz ve iyi ki mücadele var; yoksa bu ayrımcılık bizim hormonal yapımızı bozacak. Lale Orta'yı kürsüye davet ediyorum.

Futbolda Kadın Hakemler, Deneyimlerimiz ve Yönetim Sorunları

Lale Orta

*Türkiye'nin İlk Kadın FIFA Hakemi ve
Antrenörü (Kaleci, C, B, A, UEFA A Lisans)
- Maç anlatan ilk kadın spor spikeri
- İlk kadın UEFA Gözlemcisi Eğitimsi ve
Merkez Hakem Kurulu Üyesi*

"Hiçbir zaman futbolun erkeklere ait bir alan olduğunu düşünmedim, bu nedenle de hep içinde yer almaya çalıştım. Futbolu çok seviyor, sokaklarda futbol oynuyordum. Çocukluk hayalim, saha içinde maçları daha yakından seyredebilmek için foto muhabiri olmaktı. Ailem ise okumam ve meslek sahibi olmam için beni sürekli teşvik ediyordu. Hep ideallerimin peşinde koştum. O zamanlar benim oynayabileceğim bir futbol takımı yoktu, ben de erkek çocuk arkadaşlarımın arasına katılıyordum. Ne kadar yadırganırsa yadırgansın, yine de aralarından çıkmıyordum ve futbol becerimi bu şekilde geliştirişiyordum. Hiç unutmam; ilkokuldayken, okulun kantini işletilecekti, sınıftaki bütün erkek arkadaşlarım parmak kaldırmıştı, kızlardansa bir tek ben parmak kaldırdım, bütün sınıf çok gülmüştü. Ama, zafer benimdi! Kantini ben işlettim. İdeallerimin peşinden gitmeye, farklı bir şeyler yapmaya o zamandan başlamıştım.

Dostluk Spor Kız Futbol Kulübü, gerçekten misyoner bir takımdı. O zamanlar başka hiçbir kız takımı da yoktu. Kulübün hikayesini yaptığım araştırmalarda anlattım. 1969 yılında ilk kız futbol takımının oluşması, bir Avrupa takımının Türkiye'ye gelip İstanbul'da maç yapmasıyla gerçekleşmiş. Kınılıada'da bir kız takımı oluşturulmuş. Buradan yola çıkarak "Dostluk Spor Kız

Futbol Kulübü" 1972-1973 sezonunda kurulmuş. Dostluk Spor'un varlığını ve çalışmalarını öğrendiğimde; 'Ben de orda olmalıyım, spor yapıp futbol oynamalıyım' dedim. Babam, önceleri burada futbol oynamama engel oldu. Ancak azmimi ve isteğimi gördükçe, ablamlarla beraber olmak şartıyla, bu takıma gitmeme izin verdi.

Dostluk Spor, kadın futbolunun yaygınlaşması için bir araya gelmiş idealist arkadaşlardan oluşuyordu. Türkiye'de kadın futbolunun yaygınlaşması için inanılmaz mücadeleler verdik. Hep erkeklerle maç yaptık çünkü başka kız takımı yoktu. Erkeklerle maç yaptığımız için de, daha çok futbolu bırakmış oyuncularla oynamayı teklif ediyorduk. Çünkü gençlerle maç yapmak çok büyük cesaret istiyordu ve onlar yenilgiyi asla kabul edemiyordu. Maç başladığında bizi ciddiye almadan oynuyorlardı ve gol yemeye başladıklarında ciddiye alarak oynamaya başlıyorlardı. En kötüsünden maçın beraberlikle bitmesi için büyük çaba sarf ediyorlardı. Derbi maçlarından önce yaptığımız dostluk maçlarına basın da çok ilgi gösteriyordu. Toplumda farkındalık yaratmak ve kadın liginin kurulmasını sağlamak ilk hedeflerimizdi. Toplumun ilgisini çekiyorduk. Kendi içimizde turnuvalar düzenleyip 4 takım kurmamıza rağmen lig kurulmadı. Oysa 1985 yılında Federasyon yetkilileri '4 takım olunca lig kurulur.' demişlerdi.

Kadın olmamın hakemlikte birçok avantajını yaşadım. Çünkü kadınlar, detaylara çok dikkat ediyorlar. Her iki takıma da eşit davranma konusunda daha adaletli olabiliyorlar. Hakemlikte, cinsiyetimin dezavantajını hiçbir zaman yaşamadım. Fiziksel açıdan dezavantajlı olduğum yönlerimi ise

1979. Ünye Stadi, Dostluk Spor Kız Futbol Takımı'nın maç öncesi seremonisi

daha fazla antrenman yaparak kapatmaya çalıştım. Kişinin yaptığı işteki kabiliyeti, yeterliliği ve yetkinliği; cinsiyetten öte, kendi yapısıyla ilgilidir. Tamamen sizinle özdeşleşen bir durumdur. Eğer yaptığınız işin içine kendinizi oturtabiliyorsanız; kendi kimliğinizi, kişiliğinizi ona uygun bulabiliyorsanız, başarabiliyorsunuz. Ne yazık ki Türkiye'de 'Ne güzel hakem olmuşsun, biz de seni bekliyorduk. Sana yolları açalım. Bu işte yürü, ilerle.' gibi bir durumla karşılaşmadım. Birçok şeyi adeta tırnaklarımla kazıyarak, çok çalışarak, hep çalışarak gerçekleştirdim. Sürekli olarak erkeklere kıyasla daha fazla sınıandım.

İlk kez 1990 yılında, Türkiye 1. Lig'inde Galatasaray - Sarıyer karşılaşmasında yardımcı hakem olarak görev yaptım. Benimle beraber başlayan başarılı erkek arkadaşlarıma Süper Lig'de maç vermeye başlamışlardı. Tabi ki bana verilmedi. Uzun süre bekledim ama kimseden bir geri dönüş olmadı. Bir gün Merkez Hakem Kurulu'nun toplantısına gittim. Bana neden maç vermediklerini sordum. 'Sana ayrımcılık yapmamızı mı istiyorsun?' dediler. Aksine bana ayrımcılık

yapmalarını istemediğimi, hakkım olanı istediğimi söylemiştim. O haftanın sonunda, Anadolu'da kimsenin görmeyeceği bir yerde hakemlik yapmam hususunda karar alındı. Hata da yapsam anlaşılmaz ve ses getirmes diye bu kararı alıyorlar. O zaman maçları yalnızca TRT yayınlıyordu. O da tek kamerayla çekim yapıyordu. Yardımcı hakem olduğum için, hata da yapsam sorun olmayacağı düşünülmüştü. Merkez Hakem Kurulu üyesi Güngör Tuncel karara itiraz etti. 'Avrupa'da ve Türkiye'de ilk defa bir kadın hakem yardımcı hakemlik yapacaksa İstanbul'da olmalıdır. Böylelikle bir kadının en üst düzey bir maçta yardımcı hakemlik yaptığının herkes farkına varır.' dedi. Böylelikle Türkiye 1. Lig'inde ilk kadın hakem oldum. İlk kez, Türkiye 1. Lig'inde Galatasaray - Sarıyer karşılaşmasında yardımcı hakem olarak görev yaptım. Üstüne birçok tartışma açıldı. 'Kadın hakeme neden maç verdiniz, dünyanın neresinde gördünüz?' diyen yazarlar olduğu gibi; 'Dünyada olmasın, bizde olsun.' diye yazanlar da oldu. 'Önemli olan yaptığı iştir, cinsiyeti önemsizdir.' diyenler de oldu.

Başarılı olmamla beraber, cinsiyetimin ikinci planda kalması gerektiği görüşü hakim oldu. Bu şekilde genç kadınların yollarını açtığımla ilgili birçok yazı yazıldı.

Toni Schumacher'in jübilesinde, Alman hakem Dieter Pauly'e yardımcı hakemlik

yaptım. Schumacher Türkiye'ye gelmeden evvel, maç içinde bir enstantanede hakemle burun buruna geldiği ve hakeme dikleştikleri bir fotoğraf bütün dünyada ilgi uyandırmıştı. Toni Schumacher, o fotoğrafı mizansen olarak jübilesinde yapmak istedi. Jübilesi, elektriklerin söndüğü

1992-1993 Futbol sezonu, Bayrampaşa Stadi, Lale Orta bir oyuncuya sarı kart gösterdikten sonra yerine geçmesi için işaret yaparken

meşhur Fenerbahçe - Atletico Madrid maçıydı. Hakem soyunma odasına geldiğinde, ben de diğer yardımcı hakemle beraber kendisini bekliyordum. 'Öbür yardımcı hakem nerede?' diye sordu. 'Diğer yardımcı hakem benim.' dedim. Çok şaşırmıştı. 'Ben bugüne kadar hiçbir maça kadın hakemle çıkmadım.' dedi. 1991 yılıydı, her şeyin bir ilki vardır tabii... (kakahalar)

Hedefim sadece yardımcı hakemlik değil, ve hakem olmak istiyordum. 3. Lig'de hakemlik yaptım. Onda bile tereddüt ettiler. Yükselineceğiniz zaman mutlaka kritik maçlarda görev almanız gerekir. Kritik maçlarda görev almıyorsanız sizi yükseltmezler.

Zor maçlarda görev yapıp başarılı olduktan sonra gözümü 2. Lig'e diktim. 2. Lig'de de maç almayı başardım. Bütün zorlu maçlara da çıktım. Asıl amacım Türkiye Süper Lig'inde hakem olarak görev yapmaktı. Gayet başarılı maçlar yönettikten sonra Süper Lig'e çıkmayı isteyince 'Yok artık, o kadarı da olmaz.' dediler. Hatta bir hakem abimiz, eşime 'Lale'nin amacı nedir?' diye sorduğunda eşim 'FIFA hakemi olmak.' demiş. O da gülmüş sadece. Bir erkek hakem için bile FIFA hakemi olmak o kadar zordur ki... Ama benim hedefim gerçekten FIFA hakemi olmaktı. Nitekim 1995'te FIFA kartını aldım. FIFA İcra Kurulu Üyesi sayın Şenes Erzik kokartı kendi elleriyle taktı.

Uluslararası alanda başarılı bir grafik çizdimi düşünüyorum.

Kadınları bu alana daha fazla çekebilmek ve kadınların da bu işten anladığını kamuya anlatabilmek adına, TRT'de iki yıl ka-

dar spor spikerliği yaptım. Sayın Orhan'la birlikte (Orhan Ayhan) Türkiye'de ilk defa bir kadın maç spikeri olarak canlı maç anlattım. 2002 yılında Uluslararası Olimpiyat Komitesinin Avrupa kıtası büyük ödülünü kazandım. Cumhurbaşkanından 'Yılın Spor

17.10.1997 tarihli Milliyet gazetesi haberi

Adamı' ödülünü aldım. (kahkahalar) 2002 yılında Kadınlar Şampiyonlar Lig'i'nin final maçını yönettim. Merkez Hakem Kurulu Üyeliği ve UEFA gözlemciliği yaptım. Bir hakem odasına adımın verilmesinden gurur duyuyorum. Umarım bir gün bir stada da adım verilir... Gerçekten böyle de bir beklentim var.

Sayısal anlamda baktığımızda şu an Türkiye'de 312 lisanslı kadın hakem bulunmaktadır ama Süper Lig düzeyinde maç yönetecek kadrolarda kadın hakemimiz yok, mutlaka olması gerektiğini düşün-

yorum. En azından üst düzey hakem kadrosunda 1 kadın hakem, yardımcı hakem kadrosunda da 2 kadın yardımcı hakem olmalıdır. Alt liglerde de erkek futbolu maçlarını yöneten kadın hakemler sayısal olarak daha fazla olmalıdır."

Modaratör Canan Koca:

"Lale sadece ilkleri yaşamamış, aynı zamanda ilkleri yaşatmış da. Şimdi Halil İbrahim Dinçdağ'ı konuşmacı olarak davet ediyorum.

LGBTİ+'lara Yönelik Ayrımcılık ve Dava Süreci

Halil İbrahim Dinçdağ

Futsal¹² ve Futbol Hakemi

- İnsan Hakları Aktivisti

"Lale Orta'nın yaşadığı ayrımcılıkların birbir aynılarını yaşadım, yaşıyorum ve yaşamaya devam edeceğim. Lale Orta, 1995'te FIFA kokartını taktı. Ben, 1996 yılında lisanslı hakem oldum. 10 yıl kadar amatör olarak futbol oynamıştım. Futbolu çok seviyordum, çocukluğumdan beri hep futbolcu veya maç spikeri olmak istedim. Maçları hep radyodan dinlerdim. TRT spikerlerinin anlatımlarını çok seviyordum. 18 yaşında bir bel rahatsızlığı geçirdim ama futboldan da kopmak istemiyordum. Hakemlik sınavına hazırlandım ve 1996'da lisanslı hakem oldum. Sonrasında 14 yıl kadar aktif hakemlik yaptım. 2008'de askerlikten muaf raporu aldım. İl Hakem Kurulu, benden askerlikle ilişkim olmadığına dair yazı istedi ve iki ay kadar görevime devam ettim. Askerlik yapmayı rapor aldığım için artık hakemlik yapamayacağımı söylediler. Buna gerekçe olarak da Merkez Hakem Kurulu'nun İç Talimatı'nın 25'inci maddesinde 'sağlık sorunları nedeniyle askerlik yapamayanlar hakemlik yapamaz' hükmü gösterildi. Ben de kendilerine sorunumun sağlık sorunu olmadığını defalarca anlatmaya çalıştım. Ancak İl Hakem Kurulu'ndaki görevliler askerlik yapmadığım için hakemlik yapamayacağımda ısrarcı oldular. Sağlık raporumu birkaç tane doktora gösterdiler ve doktorların hepsi hakemlik yapabileceğimi belirttiler. İl Hakem Kurulu'ndan Merkez Hakem Kurulu'na kadar her yere yazı yaz-

dılar. Merkez Hakem Kurulu da 2009 yılının Mayıs ayında 25'inci maddeyi gerekçe göstererek hakemliğimin bittiğini belirtti. O zaman bölge sorumlusuna, Tahkim Kurulu'na başvuracağımı ifade ettim. Tahkim'e başvurursam arkadaşlarımla ve Merkez Hakem Kurulu'nun her şeyi öğreneceklerini söylediler. Ben o zamana kadar eşcinsel bir birey olduğumu ne gizleme ne de söyleme gereği duymuştum. Ben olduğum gibi yaşamaya devam ettim ve ediyorum. Hiçbir zaman da bundan vazgeçmeyeceğim. Tahkim Kurulu'na başvuru yapmak için büyük meblağlar gerekiyordu ve yeteri kadar bütçem olmadığı için başvuramadım. Türkiye Futbol Federasyonu'na dilekçeyle başvuruda bulundum. Aynı zamanda Türkiye'nin ilk futsal hakemlerinden de biriyim. Bütün haklarımı elimden aldılar. Haklarımla iadesi için dilekçeyle başvuruda bulundum. 11 Mayıs 2009'da dilekçe yazdım. 13 Mayıs'ta gazete manşetinde, kendi yaşadığım süreci ayrıntılarıyla anlatan, yalnızca adımın verilmediği bir haber okudum. Fanatik Gazetesinde haberi yapan Hakan Can beni aradı. 'Ben siz zor durumda kalın diye değil, gerçekten bir haksızlık olduğu için, bu hakkınız verilsin diye bu haberi yaptım.' dedi. Bu telefon görüşmesinde, TFF'nin Hakem İşleri Müdürlüğü'nde çalışan eski bir hakemin dilekçeyi basına servis yaptığını öğrendim.

Avukatla görüştüm ve 2009'da hukuk mücadeleme başladım. Basın ve medya beni o kadar sıkıştırıyordu ki, dilekçeyi yazanın ben olduğumu beyan etmek için televizyon programına çıkmak zorunda kaldım. Çünkü gidip ailemi ve çevremdeki insanları sıkıştırabilirlerdi. Televizyona çıkmak,

¹² Salon futbolu

benim için ölüm kararıydı. Televizyona çıkıyorsunuz ve 32 yılınız tamamen yok oluyor. Tekrardan ya kendinizi yeniden var edeceksiniz ya da yok olup gideceksiniz. Beni neyin beklediğini bilmiyordum. Bana programda neden futbolu tercih ettiğimi sordular. 'Eşcinsel bireyler genelde modacı, sanatçı oluyorlar.' dendi. Ben de soran hakeme neden hakem olduğumu sordum. Benim için en önemli şey, ailemin tepkisiydi; çünkü ailemi kaybetmek istemiyordum. Annem, telefonda ağlıyordu ve bana 'Oğlum, kim ne söylerse söylesin; sen benim evladımsın. Ne olur bizi terk etme.' demişti. Ben o zamana kadar ailem beni terk eder mi diye düşünüyordum. Burada olmanın en önemli destekçisi ailemdir.

O süreçte Erman Toroğlu 'Eşcinselden hakem olmaz. Yakışıklı futbolcuya nasıl penaltı çalacak?' gibi bir ifade kullanmıştı. Ben de bir röportajda kendisine cevap olarak 'Erman Toroğlu sokakta gördüğü her kadına saldırıyor mu?' dedim. Yakın zamanda, şu anda milletvekilliği yapan eski futbolcu Saffet Sancaklı 'Eşcinselden futbolcu da futbol hakemi de olmaz.' demişti. Son günlerde kendisinin Spor Bakanlığı konuşuluyor, umarım olmaz. Olursa onunla da mücadele ederiz. O günlerin Merkez Hakem Kurulu genel sekreteri Osman Avcı, aynı zamanda Süper Lig hakemlerindendi. Avukatıma, benim bundan sonra nerede hakemlik yapacağımı sormuş. Avukatım da İstanbul'da hakemlik yapacağımı belirtmiş. Osman Avcı da 'O zaman üçümüz bir araya geliriz. Mahkemeye gideriz. Halil İbrahim'in ismini ve soy ismini değiştiririz. Hakemliğe başlar ve onun eşcinsel hakem olduğunu hiç kimse anlamaz.' demiş. Tüm bunları, erkek egemen zihniyeti anlamanız açısından anlattım.

Şu an İstanbul'da özel ve çok güzel futbol liglerimiz var. Efendi Lig'inde hakemlik yapıyorum. Dün yaşadığım bir olayı sizinle paylaşmak istiyorum. Boğaziçi Üniversitesi'nde bir etkinlikteydim. Boğaziçi mezunları ile İTÜ öğrencileri arasında bir futbol müsabakası vardı. Maç boyunca itişmeler, itirazlar, tartışmalar oldu. Bir ara oyunu durdurdum. 'Arkadaşlar, yarın bir sempozyuma katılacağım. Bugün de gitmem gerekiyordu ama sizler için buraya geldim. 'Futbol herkes içindir' diye bir slogan var ama bu kesinlikle sizin için değildir' dedim. (kahkahalar) Buna da itirazlar geldi. Türkiye'de insanlar hem antrenör, hem futbolcu hem de hakem olduklarını; yani her şeyi bildiklerini düşünüyorlar. 'Buyurun, siz yapın bu işleri' dediğimde ise 'Ben karışmam, işim olmaz' cevaplarını alıyorum.

Hukuk mücadeleme geri döneyim. Eşcinsel kimliğimden dolayı hakemlikten atıldım ve TFF'ye dava açtım. Hukuk mücadelede, 2009-2010 yılları arasında Futbol Federasyonu'na sürekli dilekçeler yazdım, fakat hiç geri dönüş alamadım. Merkez Hakem Kurulu üyeleriyle toplantı talep ettim ve neden bana bunu yaptıklarına dair konuşmak istedim. Tekrar hakemlik sınavına girebileceğimi bildirdiler, ama yaz tatilinde oldukları için toplantı yapamadık. Sonrasında kurulun belirlediği tarihte, Türkiye genelinde sınava girememiş veya girip başarısız olmuş bütün hakemlere sınav yapıldı. 2010'un ortalarına kadar bana hiçbir cevap gelmedi. Özel hayatın ihlalden dolayı Futbol Federasyonu'na maddi ve manevi tazminat davası açtım. Benim hayatımla oynandı. 2011 yılında, açtığım manevi tazminat davasının ilk duruşması oldu. Şimdiye dek 19 duruşma yapıldı. 5 yıl süren bir dava sürecine

girdim. Futbol Federasyonu ve Trabzon İl Hakem Kurulu'ndan sürekli eksik evrak geldi. Her seferinde de aynı evrak yollandı. Mahkemeden, Trabzon'da bir futbol sezonu boyunca bir hakemin ortalama kaç maça çıktığına ve ne kadar ücret aldığına dair belgeler isteniyordu. Mahkeme, bu belgelerle bilirkişi maddi tazminatını hesaplayacaktı. Kurul, benim performansımı yetersiz bulduğu için işime son verdiğini açıkladı. 14 yıl boyunca çıktığım bütün müsabakaların, maçların gözlemci raporlarının hepsini saklıyordum. Yıllık çıktığım maç sayısı en az 80'di. Yıllık not ortalama da 10 üzerinden 9'du. Bunların hepsini mahkemeye delil olarak sundum. Kurulun, performansım üzerinden yaptığı savunma da böylece geçersiz oldu. Trabzon İl Hakem Kurulu'nun değişmesiyle birlikte, orada çalışan çok değerli hocalarımızdan biri ortalama maç ücretlerini ve yıllık kaç maça çıkıldığına dair belgeleri yolladı. Son duruşmam, 29 Aralık 2015 tarihinde mahkemeyi kazandım. 29 Aralık tarihinin, eşcinsel bireyler ve tüm ötekileştirilenler için zafer günü olduğunu düşünüyorum. Ben bu mücadeleyi verirken, ötekileştirilen herkes için yapılan tüm haksızlıklara karşı durmayı da hedefledim.

Davayı kazanmış olmakla birlikte, Mahkeme, gerekçeli kararında 'Futbol Federasyonu, cinsel ayrımcılık yapmadı.' dedi. Maddi tazminat tabii ki çok komik bir rakamdı. Mahkeme sonucunda davayı kazandım. En önemli husus davayı kazanmamdı ve bunu başardık. Verilen gerekçeli karar için Yargıtay'a başvurduk. Biz itiraz edince Federasyon da itiraz etti ve dosyamız şu an Yargıtay'da. Olumlu sonuç çıkmazsa Anayasa Mahkemesi'ne, oradan da olumlu sonuç çıkmazsa verilen gerekçeli karar için AİHM'e kadar gideceğim. Ben bu mücade-

leyi sonuna kadar sürdüreceğim. Bu elbette ki çok zor bir süreçti.

O zamanlar bazı yazarlar 'Olabilir, neden eşcinsel hakem olmasın, hakemlik yapabilmeli.' diye beni savunurken, bazıları da 'Yapmamalı, kesinlikle hakem olmamalı.' gibi ifadeler kullandılar. İnsanlar benimle yüz yüze geldiklerindeyse önce şaşırıyorlardı. Ayşe Arman'a, çıkacağım televizyon programından bahsetmişler ve 'Programı izle; onunla röportaj yaparsın.' demişler. Arman'la ilk yaptığım röportajda, Arman 'Televizyonu açtığımda hafif feminen birini bekledim. Oysa ekranda gömlek giymiş, kravat takmış, gayet rahat cevaplar veren, konuşkan bir insan gördüm.' demişti. Ben de 'Ne bekliyordunuz, ekranda kalkıp göbek atan biri mi olmalıydım?' diye sormuştum. Aslında bu algıyı değiştirmek çok önemli. Arkadaşlarım arasından bana halen eşcinsel olmadığını söyleyenler var. 'Sen askerlik yapmamak için bunu yaptın.' diyorlar. İşin içerisinde eşcinsel algısı, medyanın ve toplumun dili, ayrıca futbol da olunca; bu tür cümleler üretilebiliyor.

Yorulduğum, nefes alamadığım zamanlar çok oldu; ama hiçbir zaman umudumu kaybetmedim. Meclis'e gidip siyasi parti yetkilileriyle ve birçok milletvekiliyle görüştüm. Hakemlik yaparken de toplantılarda yapılan olan tüm haksızlıkları dile getirip, itiraz ediyordum. Beni hep çibanbaşı olarak gösterirlerdi. Ben, inancım gereği Allah'tan başkasına boyun eğmem. Kula kul olmak, kula boyun eğmek için dünyaya gelmedim. Ne zaman nerede haksızlık varsa, onun karşısındaydım. Karşısında olmaya da devam edeceğim. Bu süre içerisinde küçük bir kanser hastalığı atlattım ve onu da yendim. (alkışlar)

Biri Türk futbol hakemliğine el atmalı diye düşündüm ve o da ben olmalıyım dedim. Merkez Hakem Kurulu Başkanlığına adaylığımı açıkladım. (alkışlar) Ahmet Çakır'ın sunduğu televizyon programında, projelerimi açıkladım. Bir hakem bu işi yapacaksa, bunu yapan neden ben olmayayım? Resmi olarak işinize el koyabilirler, ama hayallerinize ve mücadelenize asla.”

Modaratör Canan Koca:

Teşekkürler Halil, konuşmanı çok güzel kapattın. Bu yüzden ben vakit kaybetmeden diğer konuşmacımız sevgili Melis Abacıoğlu Sezener'e geçiyorum.

Erkek Egemen Futbol Sahasına Binlerce Kadın Çıkartmanın Tescilli Reçetesi

Melis Abacıoğlu Sezener
Dönüşüm Girişimcisi

“Pınar Öztürk’ün konuşması sayesinde bundan sonra ‘kadın futbolu’ ve ‘erkek futbolu’ demeye dikkat edeceğim. Futbol, yaklaşık 3 buçuk milyar insanın izlediği bir spordur. Bu kadar çok insanın içinde bulunduğu bir spor dalında, futbola yüklediğimiz çok farklı metaforlar ve anlamlar var. Bu saha, aynı zamanda çok kuvvetli bir sahadır. Aslında daha çok erkek futbolundan bahsediyoruz ve ona anlam yüklüyoruz. Erkek futbolunun taşıdığı anlamlar dönüştürücü ve patlayıcı bir güç de barındırıyor. *Kızlar Sahada* yolculuğumuz beş sene öncesinde başladı. Bir arkadaşımınla beraber erkeklerle futbol üzerine yazışıyorduk, ‘Sizinle futbol oynamak istiyoruz.’ dedik. Onlar da bizimle dalga geçti. Beş sene öncesine kadar hiç sahada futbol oynama deneyimim olmamıştı. İlk sahaya çıktığımda, takım için oynadığımı hissettiğimde, kendimde bir dönüşüm his-

settim. Erkekler de bizim oynayıp oynamayacağımıza bakmak için halı sahaya gelmişlerdi. Normalde çok hırslı bir insan değilimdir. Maçta bir anda kendimden geçmiştim ve önümdeki kıza çelme takıyordum; kazanmak için elimden gelenin yüzde yüzünü ortaya koyuyordum. Fark ettim ki bunu kendim için olmadığından yapabiliyorum. Takım arkamda olduğu için o hırslı sahaya koyabilmişim. Bu durum bende inanılmaz bir dönüşüm başlattı. Hırslı olmamak ve hırslımı göstermemek, liseden bu yana öğrendiğim bir davranıştı. Hırslı olmanın hep utanç verici bir şey olduğunu düşünmüştüm. O gece bütün hırslım dışarı çıkınca, kendime ‘Ben bunu neden yapıyorum?’ diye sordum ve arkasında takım ruhunun dönüştürücü gücünün olduğunu fark ettim. *Kızlar Sahada* zaten bu deneyimle başladı. O kadar hırs ve tutku diyorum; lakin hırs ve tutku pek bir işe yaramadı. Biz o maçta 6-2 yenildik. Fakat bunu bir turnuva haline getirip bütün kadınlara ulaştırmak istedik. Ben işin bu tarafıyla ilgileniyorum. *Kızlar Sahada*, şu an bir kadın futbol platformudur. Bu platformun bizi en çok ilgilendiren ve heyecanlandıran kısmı, futbolu sevdirmekten ziyade futbolu bir araç olarak

Kızlar Sahada antrenmanlarından

kullanarak insanların bu saha üzerinde nasıl döneceklerini görmeyi.

Beş sene içerisinde ortaya birçok dönüşüm hikayesi çıktı. Yaptığımız organizasyonların temel amacı, kadınları takım ruhuyla güçlendirmek. Biz bir sosyal girişimciyiz. Bir sosyal girişimci olarak, futbolda dönüştürücülüğü sağlamanın yanı sıra sivil toplum için bağış toplamaya ve kaynak yaratmaya çalışıyoruz. İlk yıldan bu yana seyirci gelirlerimizi sivil topluma bağışlıyoruz. İlk iki yıl Toplum Gönüllüleri Vakfı (TOG)'na, son üç yıl da Anne Çocuk Eğitim Vakfı (AÇEV)'na bağış yaptık. Çok minik rakamlar olmakla birlikte, organizasyon düzenlediğimiz üniversitelerde burs imkanı da yaratıyoruz. 2016'da seyirci gelirlerimiz 12 bin liraydı. Seyircilerden topladığımız 10 liralara bu gelirlere ulaştık. Kapıda maça giriş ücretini zorunlu tutmuyoruz, herkes vermiyor. Bunun çok anlamlı olduğunu düşünüyorum. Sonuçta seyirci gelirlerinin nereye gittiği günümüzde büyük bir tartışma konusu olduğu için, yaptığımızın bir metafor olduğunu ve dönüştürücü bir güç barındırdığını düşünüyorum.

Geçtiğimiz Beş Sene İçinde Neler Oldu?

İlk sene, 2013'te 16 takımdan oluşan ilk kadın futbol turnuvasını düzenledik. Kurumların içerisinde ya da dışarıdan arkadaşların bir araya gelerek kurdukları takımlardan oluşan bir turnuvaydı. Acayp keyifli geçmişti ve basın turnuvaya ilgisi büyüktü. İkinci sene 32 takıma çıktık. Takımları 2 kategoriye ayırdık, çünkü kurumsal takımlar ve dışarıdan toplama olan takımlar arasında çok büyük fark vardı. Dışarıdan toplama olan takımlarda eski-

den futbol oynamış kadınlar vardı ve 60 metre koşup gol atabiliyorlardı. Üçüncü sene gençlere de dokunmamız gerektiğini düşündük. Gençlik kupası yarattık ve lise-ler arası turnuva düzenledik. 2015'te 56 takıma ulaştık. 56 takım arasında *Gençlik Kupası, Takımını Kur Gel ve Kurumsal* kategorileri vardı. Dördüncü sene gençlik kupasını devam ettirdik ve geçtiğimiz sene bizim için çok heyecan verici olan, 8 hafta süren bir lig yaptık. Son olarak da **Kızlar Sahada Akademi**'yi yarattık. Toplamda her sene 100'e yakın takımı sahaya çıkarıyoruz.

Ben beş senedir sponsor bulmaya çalışıyorum. Sponsor bulma süreçlerinde enteresan şeyler yaşıyorum. Akademi'yi bütün ülkeye yayabilmemiz ve çalışmalarımızı sürdürebilmemiz için Gençlik ve Spor Bakanlığı'ndan fon istemeye gittik. Bizi Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na yönlendirdiler. Orada sunum yaptık. 'Bu sporun konusu, siz futbol oynatıyorsunuz.' dediler. Ben bayağı kavram karmaşası yaşadım. Yani her iki Bakanlık da bize karşı net değildi. Sonrasında sponsorluk yapacak kurum arayışına geçtik. TFF'nin sponsorluk verdiği firmaları inceledik. Kadın futbolu, çok sıra dışı olarak düşünüldüğü için birçok kurum sponsorluğu reddetti. Sponsorluk için gittiğimiz firmalar 'Bizim için kız çocuklarının futbol oynaması çok önemli, fakat biz insanlara bir şeyler satmaya çalışıyoruz. Kadın futbolu gibi marjinal bir şeye destek verirsek, insanlar bizim ürünlerimizi almazlar.' dediler. Biz de bildiğimizi yapalım dedik ve kurumların buraya oyuncu olarak katılmalarına karar verdik. *Kızlar Sahada'nın* gelir modelleri bunun üzerine kuruldu. Kurumlar kendi içlerinde çalışan kadınların takım kurmasıyla *Kızlar Sahada'ya* dahil oluyorlar. Bu takımlar, kendi kategorile-

rinde oynuyorlar. Buradan elde ettiğimiz gelirler sayesinde diğer tüm turnuvaları, ligi, Gençlik Kupası'nı ve Akademi'yi organize edebiliyoruz. Ligimiz 8 hafta sürüyor. Muhakkak sizleri de bekleriz.

Akademi, benim gözbebeğim. Akademi'nin gerçekten çok heyecan verici olduğunu düşünüyorum. Gençlik Kupası'na katılan, Robert Koleji'nden adı Gökçe olan bir kızımız var. Gökçe bir gün gelip bize 'Ben futbolu tüm Türkiye'de oynatmak istiyorum. Ne yapabilirim?' diye sordu. Sonrasında Gökçe'nin de içerisinde yer aldığı, iki sene boyunca devam eden bir proje çıkardık. Bu projede amacımız, kız çocuklarına ulaşarak onlara sporu sevdirmektir. Sonra başımıza başka şeyler geldi. İlk kurulduğumuzda 20 öğrenciyi Eskişehir'e götürdük. Orada, 10-12 yaşlarındaki 52 kız çocuğunu futbol sahasına çıkardık. 1 saat sahada oynadılar. Sonrasında onları sınıflara aldık ve gelecekte ne olmak istediklerine dair resimler çizmelerini istedik. Bir çocuk itfaiyeci resmi çizmişti. 'Ben futbol oynayabiliyorsam, itfaiyeci de olabilirim.' dedi. Çalışmanın sonunda bir arkadaşımızın desteğiyle sosyal etki ölçümü yaptık. Sonuçlar çok etkileyiciydi. Örneğin bir başka kız çocuğu 'Babam futbol izliyor. Oradaki abiler çok güçlü. Ben de sahaya çıktım, ben de o kadar güçlüyüm artık.' demişti. Acayip bir transferans oluyor. Yani sahalardaki erkek futbolunun bütün metaforları, çocukların içine işliyor ve bir dönüşüm yaşıyorlar. Bir kısmı, toplumun yapamazsın dediği şeyleri yapabilme gücünü kendisinde bulabiliyor. Başka bir kısmıysa 'Erkekler çok güçlü, ama ben de bunları yapabilirim.' gibi bir fikir ediniyor.

Şimdi *Kızlar Sahada Akademi'nin* videosunu seyredeceğiz. Videoda gördüğünüz güzel şeyleri yapabilmek için, kurumları

ikna etmem gerekiyor. Kurumlarda insan kaynakları yöneticileriyle konuşuyorum. Kurumlardaki katılmak isteyen kadınlarla konuşuyorum. Kurumlarda konuştuğumuz insanlarla, konuşma esnasında belli aşamalardan geçiyoruz. İlk etapta, hiç kimsenin kafasında kadın futbolu diye bir şey olmuyor. Kadın futbolunun varlığından haberdar değiller ya da hiç akıllarına gelmemiş. Sonra ben gidip 'Burada görmüş olduğunuz limon sıkacağı...' diye başlayarak kadın futbolunu anlatmaya başlıyorum. İlk tepki 'Ben futbol oynamam ki!' oluyor. Bu, genelde karşılaştığım ilk bariyer oluyor. Kimisi de 'Ben çok yaşıyım, yapamam.' diyor. 'Futboldan nefret ediyorum, zaten hiç izlememem!', 'Bizim futbol takımımız yok ki!' ve 'Bizim kadınlarımız ilgilenmez.' gibi tepkiler de geliyor. Bunların ardından ben heyecanla sunum yapıyorum. *Kızlar Sahada* olarak yaptıklarımızı anlattıktan sonra 'Neden olmasın ki?' demeye başlıyorlar. Ayaklarına top değdiği anda dönüşüm çarkının içerisine dahil oluyorlar. Çok heyecanlı bir şekilde sahada çok farklı dönüşümler yaşıyor. Dönüşümü tetiklerken duvarları yıkmaya çalışıyoruz ve duvarları yıkmak için bazı özel teknikler kullanıyoruz. Bu aşamada medyayı çok etkin bir şekilde kullanmaya çalışıyoruz.

Kadınların sahaya çıkmasını normalleştirmek ve sesimizi duyurmak için medyayı kullanıyoruz. *Kızlar Sahada'yı* ekranda gören kadınlar 'Bunlar yapabiliyorsa, ben de yaparım.' diyor. Medyanın dezavantajı da olabiliyor tabii. Beş sene önce halı sahada ilk turnuvayı düzenlediğimizde basını da çağırmıştık. Basından bir arkadaş geldi, çekimleri yaptı. 6 buçuk dakikalık özel bir video hazırladı. Videoda kadınlar tırnaklarına oje, kirpiklerine rimel sürüyorlardı ve videonun mesajında 'Kadınlar ne de komik

futbol oynuyorlar' vardı. Biz de ortalığı ayağa kaldırdık, bizden özür dilenmesi için dilekçeler verdik. İki sene evvel bir maçımıza Arda Turan katılmıştı. O zaman da haberde 'Kızlar kök söktürüyor. Topları Arda Turan'ın elinden aldılar.' manşetini kullanmışlardı. Şu anda ise yaptığımızı çok normal ve sıradan gösteren haberler yapılıyor. Gazetecileri aradığımızda 'Bu haber eskidi, yeni bir şey yapıyor musunuz?' diye soruyorlar. Buna çok seviniyoruz, o yüzden de her sene yeni bir şeyler yapıyoruz. Maçlara ünlüleri çağırıyoruz. Ünlüler aracılığıyla kendimizi çok daha fazla duyurma fırsatımız oluyor. Biz bu fırsatları hunharca kullanıyoruz ve çok iyi PR yapıyoruz.

Kadın maçlarında genellikle maça kenardan müdahale eden seyirciler ve bir anda gaza gelerek kendilerini Fatih Terim zanneden ve sahaya yürümeye kalkan erkek antrenörler oluyordu. Onları nasıl durduracağımızı düşündük ve bu durumun önüne geçmek için ödüller hazırladık. Ödüller arasında 'gol kraliçeliği' yok, çünkü en son bir takıma 13 gol atmaya çalışan bir kadın oldu ve 13. golde kendisini durdurduk. O yüzden bu sene 'iyi futbol kraliçesi' ödülü koyduk. 1'inci, 2'nci ve 3'üncü kadınlara ödül vermiyoruz. Takım ruhuyla en çok ilham veren ekibe ödül olarak hediye çekleri veriyoruz. Özellikle 'Siz takım ruhuyla güçlenin diye biz buradayız.' ve 'Futbol bizim için bir araç.' mesajını vermeye çalışıyoruz.

Seyircilerimiz muhteşemler. Seyircilerimizle, toplumsal cinsiyet eşitliğinin altını çizen, doğru slogan atölyeleri yapıyoruz. Seyircileri sahaya çekmek için bağışları da kullanabiliyoruz çünkü insanlar bağış yapacakları maçları izlemeye geliyorlar. Ücretsiz olduğunda daha çok insanın maç izlemeye geldiğini düşünebilirsiniz diye

tahmin ediyorum; ama öyle olmuyor. Bağış yapacaklarını bildiklerinde, daha çok insan maç izlemeye geliyor. Geçen sene, 5300 kişi geldi. Bu sene ilk iki günde 9000 TL'nin üzerinde bağış topladık ve maça toplamda 3500'e yakın insan geldi. Bu rakamlar final haftalarında daha da artıyor. Sahaya çok fazla çocuk geliyor. Çocuklar için orası bir dönüşüm alanı. Maça gelen çocuk 'Baba, şuna baksana: Annem futbol oynuyor!' diye çığlık atarak koşuşturuyor. Çocuklar için çok keyifli bir eğitim aracı oluyor. Biliyorsunuz, ne yazık ki kadınların futbol oynadıklarını televizyon ekranlarında göremiyoruz.

Çok iyi dostluklar kuran takımlar oldu ve hâlen birbirleriyle arka planda oynamaya devam ediyorlar. Kadınlar, yaratıcı pankartlarla maçlara çıkıyorlar. Ponpon dansı yapan, viledasını kapıp gelen erkek modeli, en beğendiklerimdenidir. Ekranlarda ve toplumda futbol hep erkeklere ait bir alan gibi gösteriliyor ne yazık ki. O kadar erkek egemen bir alan ki; kadınlar sahaya çıktığında, erkekler de saha kenarında onlara ponpon dansı yaptıklarında çok kuvvetli bir metafor oluşuyor. Kadınlar oynarken, erkekler de onlara destek olarak 'Hadi devam edin!' diyorlar.

Dilin, Pınar Hoca'mın da dediği gibi çok önemli olduğunu düşünüyoruz. Dil, her şeydir. Dilde dönüşümün, toplumsal dönüşüm için çok önemli olduğunu düşünüyoruz. Biz geçen yıl 'Topukluyla koşturana, kramponla harikalar yaratır.' sloganını ürettik. Bu sene de 'iyi futbol' sloganımız ön plandaydı."

Modaratör Canan Koca:

Çok teşekkürler Melis. Şimdi sorularınızı ve katkılarınızı alalım.

SORU - CEVAP

Mert Yaşar:

İlk sorum Pınar Hanım'a olacak. Belki kadın futbolundan ya da saha çalışmalarınızdan biliyorsunuzdur; kadınlar neden Türkiye Profesyonel Futbolcular Derneği'ne üye olmuyorlar? Bu dernekle ilişkileri var mı? Kendileri Kadın Futbolcular Birliği Derneği kurmayı düşünüyorlar mı? World Players' Union (FIFPro)'nun kadın futboluna dair büyük çalışmaları var. Hatta FIFPro, kadın futbolunda hak arama savaşı yapıyor. FIFPro'yla ilişki kurmayı deneyecekler mi, deniyorlar mı? Uluslararası gey futbol turnuvaları var. Türkiye'den oraya katılım var mı? TFF üzerinden katılım gerekiyorsa, katılım mevzusunda bürokratik engel var mı?

Pınar Öztürk:

Ben ancak saha çalışmalarından bildiğimle ilerleyeceğim. Ülkemizde, Kadın Futbolu Kulüpleri Birliği var. 2016-2017 sezonunun başkanlığını Trabzon İdman Ocağı takımının başkanı yürütüyor. Aslında Futbol Kulüpleri Birliği olarak var; kadın sporcular olarak yok. Uluslararası ilişkileri ne durumda açıkçası bilmiyorum. Bizim ülkemizde futbolcular zaten amatör statüye bağlı, profesyonel değil. Türkiye'de 8 profesyonel futbolcu var. Onlar da Avrupa'dan gelen ve Avrupa'ya transfer olan fut-

bolcularımızdır. Birliğin son dönemde yaptığı bir açıklamaya göre; TFF'den fikstürlerin düzgün bir zamanda çekilmesi, yabancı oyuncu sayılarının artırılması, İddaa'da¹³ kadın futbol liglerinin devreye girmesi gibi profesyonellik düzeyinde ilerlemeye yönelik talepler vardı. Gey futbol organizasyonları için ise; TFF'de böyle bir birim olmadığını söyleyebilirim. Zaten tanıma ve meşruiyet yok. Benim birebir bildiğim kadarıyla; Ankara'da ilişkide olduğum Sportif Lezbon futbolcuları, 2016'da Berlin'de oyunlara katıldılar ve ülkeyi temsilen oradaydılar. Bu takımlar, genellikle farkındalığı geliştirme boyutunda kaldı. TFF ise bu takımları zaten tanımıyor. Bir de Halil Hoca'mın bahsettiği gibi Efendi Ligi gibi takımlar var.

Mert Yaşar:

FIFA ve UEFA'nın kurallarında diyor ki: "Bizim kurucu unsurlarımıza aykırı davranan federasyonlara ceza verilebilir". Bu anlamda hem FIFA hem UEFA'da zaten ayrımcılık yasakları var. Halil İbrahim Dinçdağ, siz yaşadıklarınızı buraya taşıdınız mı? Yoksa sadece Türkiye içinde mi mücadele ediyorsunuz? Ben sizin Medyascope'daki röportajınızı izledim, orada projelerim var dediniz ama projelerinizi çok araştırmama rağmen bulamadım. Başkanlık adaylığınızı koyarken projelerinizi de bir yerde yayınladınız mı?

¹³ Spor Toto Teşkilatı'nın resmi oyunu olan İddaa, yerli ve yabancı liglerdeki futbol karşılaşmalarının maç sonuçlarını tahmin etmek suretiyle oynanan bir oyundur.

Halil İbrahim Dinçdağ:

FIFA ve UEFA nezdinde çalışmalarımız oldu. Şu anda asıl olarak Yargıtay'dan gelecek sonucu bekliyoruz. Oradan gelecek kararlar birlikte FIFA ve UEFA'ya da başvuracağız. FIFA ve UEFA ırkçılıkla mücadele alanında çok güzel işler yapıyor. Homofobiyle mücadele anlamında kağıt üzerinde mücadele ediyorlar; onlar da bu konuda yetersizler. Bu kararlar birlikte FIFA ve UEFA'dan bir isteğimiz olacak: Homofobiyle mücadele anlamında gerçekten ciddiyseler, FIFA ve UEFA'nın futbolda homofobiyle mücadelede Türkiye sorumlusu olmak istediğimi söyleyeceğim. Projeler, sadece ara başlıklar halinde gazetelerde çıktı. Herhangi bir yerde projeleri henüz paylaşmadım. Projelerimin detaylarını, ara ara panellerde anlatmaya çalışıyorum.

Mert Yaşar:

Neden yayınlamıyorsunuz? Siz ben-den daha iyi biliyorsunuzdur, MHK her an değişebilir ya da görevden alınabilir. Benim şu an, her hafta sonunda Merkez Hakem Kurulu'nun değişeceğini uman hakem müvekkillerim var. Şu an kulüplerin desteği olmadan MHK'ye giremezsiniz. Projelerinizi şimdiden yayınlayıp herkesten destek alarak bir lobi faaliyeti yürütmeniz, MHK'ye girmeniz açısından, yani en azından hipotetik olarak, size daha fazla fayda sağlamaz mı?

Halil İbrahim Dinçdağ:

Gazetelerde, televizyonlarda birkaç

yerde röportajlarımız çıktı, oralarda projelerimi anlatmaya çalıştım. Ama tabii ki bu aşamadan sonra çalışmalarını yaygın medyada yavaş yavaş hızlandırmamız gerekiyor. Daha çok görünür olmak ve projelerimizi anlatabilmek elbette ki çok önemli. Aslında ilk hedeflerimden biri, Kulüpler Vakfı Başkanı'yla görüşmek. Sivil toplum kuruluşlarıyla beraber, onların da desteğini alarak bir basın toplantısı düzenleyip projelerimi anlatmayı düşünüyorum.

Mert Yaşar:

Melis Hanım'a 3 sorum var. Madem erkek antrenörler bu kadar sorun yaratıyorlar ve bu kadar hırslılar, neden turnuvaya kadın antrenör bulunma zorunluluğu getirmiyorsunuz? Kadınlarla kadınların çalışmasını sağlamak belki daha iyi olabilir. Akademik dünyayla ilişkiniz var mı? Bu projenizi, yabancı dille ya da Türkçeyle yazılmış makalelere geçirme niyetiniz var mı? Bu çocuklarla çalışma konusunda bir yerden destek alıyor musunuz? Son sorum da magazin bir soru: Arda Turan'ın eski kadın mankenlere, magazin programlarında çıkan yarışmacılara yazdığı cinsiyetçi Instagram mesajları yayınlanmaya başladı. Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

Melis Abacıoğlu Sezener:

Biz aslında erkekleri işin içine dahil etmek için şöyle bir şey yapıyoruz: kurumlara gittiğimizde "Bize antrenör gönderecek misiniz? Biz parayla sizden alalım." diyorlar. İlk iki sene

para karşılığında kurumlara antrenör yolladık. Güzel de geri dönüşler oldu. Maçlarda çok da memnun olduk. Öyle yaptığımızda şunu fark ettik: Maçlara şirket içerisindeki takımlarda oynayan 13 kişi geliyordu ve takımın dışında kimse gelmiyordu. Biz maçlara hem seyirci hem de erkekler gelsin istiyoruz. Erkekleri de bu işin içine dahil edebilmek için 3'üncü seneden itibaren kurumsallara antrenör vermeye başladık. "Siz kendiniz bunu şirket içinde çözün, birileri vardır zaten." dedik. O birileri de hep erkek çıktı. Şu an bizim geldiğimiz noktada kimi zaman sahada ekranlardakinin kötü bir kopyasını görüyorum. "İyi futbol" diye bas bas bağırmanın sebebi de bu. Kızlar Sahada'nın devam etmesini istiyorsak, gerçekten dönüşmemiz gerekiyor. Yalnızca bir ya da iki tane olay oluyor belki, ama onlar da hepimizin keyfini kaçırıyor. Biz de bunları yaşadığımızda bu çalışmayı neden organize ettiğimizi tekrar sorguluyoruz. Hem bizim hem de katılımcılar için daha iyi bir deneyim olması açısından önümüzdeki sene maçlarda kadın antrenörlerin çalışması zorunluluğunu nasıl getirebiliriz diye düşünüyoruz. Bu konuda da ciddi soru işaretlerimiz var. Öncelikle bu zorunluluğu getirebilmek için antrenörlere bir eğitim vermemiz gerekiyor. Federasyonla konuşuyoruz fakat 2 senedir TFF'yle böyle bir eğitim programı oluşturamadık. Şu anda başka bir yerden mi destek alsak diye düşünüyoruz ama seneye mutlaka bununla ilgili yeni bir düzenleme yapacağız.

Akademi tarafında ise; Itir Erhart ve

Yağmur Nuhurat, Kızlar Sahada ile ilgili 1 senelik geniş bir araştırma yaptılar. Araştırmayı yayınlamaya başlayacaklar. Akademi alanında başka bir çalışmayı Boğaziçi Üniversitesi ile düzenleyeceğiz. Boğaziçi Yaşam Boyu Eğitim Merkezi'yle çalışmanın içeriğini netleştiriyoruz. Sosyal etki ölçümleri için de danışmanlık hizmeti aldığımız, akademi tarafı çok kuvvetli olan bir ekiple çalışıyoruz.

Biz, sahaya çağırdığımız ünlüleri çok özel olarak seçiyoruz. Arda Turan'la ilgili duyduklarım çok üzülüm.

Gizem Derin:

Harekete geçirerek bir dönüşüm yaratabilmenin güzel bir örneğini izledik. Orası, toplumsal dönüşümün çok hızlı sonuç verebileceği ve toplumsal sorunlara çözüm oluşturabilecek bir alan. Oradaki kadın ve kız çocukları hangi kadın ve kız çocukları? Örneğin trans, mülteci kadın ve çocuk takımları projeniz var mı? Onların katılımları için bir şeyler düşünüyor musunuz?

Melis Abacıoğlu Sezener:

Biz, her sene işin içine önce kendi sürdürülebilirliğimizi koyduk ve bu iki senemizi aldı. 3'üncü senede gençlik kupası meselesi, 4'üncü senede lig ve akademi çıktı. Bundan sonraki aşamada dezavantajlı gruplardan ilk olarak mültecileri dahil etmeyi düşündük ama kafamızda mülteci çocuklarla çalışmakla ilgili çok soru işareti var. Orada bir eğitim eksiği var. Daha ABC'yi yapamadan onlara futbol oynatmak ne kadar doğru? Bunu önce

akademiden birileriyle konuşmak lazım diye düşünüyorum. Bir sonraki adımımız, böyle bir şeyin altyapısını çalışmak olacak. Bir sonraki aşama, bizim için Akademi'yi Türkiye geneline yaymak olacak. Hangi kadınlar, hangi kız çocukları konusunda da çok dürüst konuşacağım: "Bundan sonraki projemiz kız çocukları" diye düşündük hep ve bu konuya hiç söylediğin şekilde bakmamıştık. Birlikte oturup bunu konuşmak isterim, Akademi tarafıyla da düşünüp konuşabiliriz. Akademi şu an 10 - 12 yaşındaki kız çocukları için var ve bizim en büyük gelişme alanımız da burası. Mültecileri hep konuşuyoruz ama şimdiye kadar bu konuyla ilgili çalışmadık. Trans ve LGBTİ+'larla ilgili de çalışma yapmadık ama sen bu soruyu sorduktan sonra oturup bu konuyu araştıracağım.

Katılımcı:

Burada Pierre Bourdieu'yu hatırlamak gerektiğini düşünüyorum, çünkü failin yapıyı belirleyebilecek gücünün olduğunu söylüyor. Aynı zamanda failin yapıyı da belirleyen olduğunu söylüyor. Arkadaşın sorduğu "Hangi kadınlar ve kızlar?" sorusu bence sınıfsal açıdan da ele alınması gereken bir konu. Pınar'ın çalışmasının bulgularına bakıldığında da, kadınların dönüşebileceği bir ortamı federasyon ve ilgili kurumların mümkün kılmadığını görüyoruz. Futbol federasyonuna bağlı olan kadın ligleri, sizin CNN Türk'e ve Arda Turan'a ulaşabilme imkanınıza sahip değiller. Dönüşümün aslında çok daha kolay olabileceği bir sınıfsal muhiti bulmuş-

sunuz. Dolayısıyla, burada öznenin dönüşümü çok daha kolay. Ben de buna benzer bir çalışma yapmıştım. Futbolcu olmak isteyen kadınlar, artık futboldan umudunu kesiyor çünkü ilgisiz, alakasız ve seksist bir ortamlara karşılaşıyorlar. Kadınlar, beden eğitimi öğretmeni olmak için futbolu bir araç olarak kullanıyorlar. Benim elde ettiğim bulgularda da böyle bir şey var: Futbol, yeteneğin kendini ürettiği bir ortamdır ve ABC'si yoktur. Siz "Mülteci çocuklara ABC'yi öğretmeden, onlarla nasıl bir temas kurabiliriz." dediniz ya; bunun çok örneği var. Bugün, iptal olmasaydı, mülteci çocuklarla Bayramtepe'ye gidecektim. Biz ABC'yi bilmeyen mülteci çocuklarla bu işi yapabilecektik. Aslında bu öncelikleri ve hedefleri nasıl belirlediğimizle de alakalı. Bence sizin bu ivmenizi çok farklı yerlere kaydırma zorunluluğunuz var. Öbür türlü sizin dönüştürücülük dediğiniz şeyin sosyal etkisinin gideceği yer bence sınırlı. Bu konuda ne düşündüğünüzü merak ediyorum.

Melis Abacıoğlu Sezener:

Akademi'yi biz zaten bu yüzden oluşturduk. Akademi'de hedefimiz 81 ilde var olmak. Verebileceğim en açık ve net cevap bu. Akademi tarafında, en azından finansal dezavantajlı kız çocuklarıyla çalışıyoruz. Ben bunun da çok iyi bir başlangıç olduğunu düşünüyorum. Dönüştürücülüğü kolay olan tarafta çalıştığımızı düşünmüyorum ve bu konuda söylediğimize katılmıyorum. Bir yerden başlamanız için, bu oyunda kız çocuklarının da

oynamasını normalleştirmeniz ve bir yandan da çalışmalarınızla ses getirmesi gerekiyor. Bu sene içerisinde beş ilde; Robert, En-ka, Boğaziçi Üniversitesi, ILCS gibi kurumlarla iş birliği yaparak Akademi'yi yaygınlaştıracacağız. Oralardaki gönüllü çocukları alıp Akademi'yi farklı şehirlerde düzenleyeceğiz. Çocuklara verebileceğimiz en güzel hediyenin, sahalardaki dönüştürücü gücün farklı şehirlerde ortaya çıkmasını sağlamak olduğunu düşünüyorum.

Katılımcı:

Tüm konuşmacılara teşekkür ediyorum. Eğer müsaade ederseniz ufak bir düzeltme yapmak istiyorum: "Yılın spor adamı ödülü" yanlış bir tanım değildir. Çünkü "adam" kelimesi, TDK'da "insan" karşılığına gelir ve buna gülmemiz yanlıştır. Toplum içerisinde "adam" kelimesini sadece erkekleri tanımlamak için kullanmamız da yanlıştır. O yüzden "adamlık" ya da "adam" kelimelerini, sosyal hayatımızda "kadınları" tanımlamak için daha fazla kullanarak bu kelimeleri gerçek anlamlarına yeniden kavuşturmamız gerektiğini düşünüyorum. Pınar Hanım, size bir sorum var ama hepimiz cevap verebilirsiniz. "Kadın futbolu" gibi bir sınıflandırma ihtiyacı duyulması konusunda size katılıyorum. Serena Williams "Ben en iyi kadın tenisçi değil, en iyi tenisçi olmak istiyorum." demişti. Sonuna kadar haklı olduğunu ve kendisinin sonuna kadar desteklenmesi gerektiğini düşünüyorum. Bu isimlendirme konusunda da çalışmalarınız var mı? Bir isim koy-

ma ya da ismi yok etme gibi bir çabanız var mı?

Pınar Öztürk:

Aslında söylediğiniz şey sadece Türkiye'ye değil, tüm dünyadaki spor dallarına özgü. Ben burada küçük bir örnek de vermek istiyorum: Spor Bilimleri Kongresi'nde sunmak üzere Canan Hoca'nın yüksek lisans öğrencisiyle birlikte bir çalışma hazırladık. Çalışmada internetteki spor haberlerini inceledik ve 6700 civarında haberin 469'unun kadın sporculara ait olduğunu fark ettik. Gerisi erkek sporuna ve sporcularına ait çıktı. Eurospor, Ntvspor ve sportxx.com sitelerinin haberlerinin %86,5'inde "kadın" ya da "bayan" kavramı geçiyor. Erkek haberlerinin %2'sinde "erkek" kavramı geçiyor; o da voleybol ve teniste zorunlu olduğu ve resmi dil kullanıldığı için. Tablo, medyada da bu şekildedir. Medyada böyle olmasının nedeni, federasyonların da bu şekilde olmasıdır. FIFA ve UEFA'da da böyle olduğunu belirtmiştim. Dolayısıyla bu ne zaman eşitlenir? Açıkçası bu sorun bizim gibi STK'ların, üniversitelerin ya da bilim kurullarının bir çalışmasıyla çözülmez diye düşünüyorum. Biz ne yapıyoruz? KASFAD'lı akademisyenler olarak, kendimizi üniversite sıralarında toplumsal cinsiyete duyarlı nesiller yetiştirmekle yükümlü hissediyoruz. Bir dil rehberi hazırladık. Rehberi bütün federasyonlara ve spor bilimleri fakültelerinin dekanlıklarına gönderdik, akademisyenlerle paylaştık ama TFF'ye "Buna kadın ligi değil de, şu ligi deyin." diye bir öneride bulunma-

dık. Bu öneride bulunmamız için de TFF'ye tek başımıza değil; iyi bir ön çalışma, bütüncül bir iş yaparak gitmemiz gerekir. Dolayısıyla şu an için öyle bir resmi bir çabamızın, önerimizin olmadığını belirtebilirim.

Lale Orta:

"Adam" kelimesi tabii ki insan anlamında kullanılıyor. Sözlük anlamını buradaki herkes biliyordur ama bazı kelimeler zihinlerimize hangi anlamları yüklüyor, önemli olan bu. Sonuçta spora zaten erkeksi bir bakış açısıyla bakılıyor. "Yılın spor adamı" denildiği zaman da tabii ki cinsiyetçi bir yaklaşım oluşuyor. "Yılın spor insanı" veya "Yılın spor kadını" diyebilirsiniz. "Yılın spor adamı" tanımı gayet cinsiyetçi bir ödül adıdır. "Adam"ın anlamının insan olduğunu bildiğim halde, yine de bana cinsiyetçi geliyor. İnsanların dalga geçiyorlarmış gibi algılanmasına ben de şaşırdım. Siz buradaki kitleye hitap ederek "Gülmenize gerek yok." dediniz. Gülmek, güzel bir şey. Keşke her ortamda gülebilseniz ve her zaman gülebilseniz. Her eleştiri gülerken yapılsa insanlar dostluk ortamında çok daha anlayışlı olur diye düşünüyorum. Bir kadına "adam gibi adam" denmiyor, "adam gibi adam" erkeklerle söyleniyor. Önemli olan ödüle layık görülme, ama birçok ödül bu erkeksi bakış açısıyla veriliyor. "Adam" kelimesi "insan" anlamına geliyor ama günümüzde kullanılan ve algılanılan anlamı o değildir.

Hilal Esmir:

Latince'den gelen 'oumre' kelimesi

insan anlamında kullanılıyor aynı zamanda erkek anlamında kullanılıyor, yani Avrupa dil kökeninde öyledi. Türkçe'de aslında öyle bir şey yok. Eskiden kadınların insan olup olmadığı tartışılıyordu. Adam kelimesi, insan anlamında kullanılırken; adam olmayanların insan olup olmadığının tartışılması üzerinden gayet cinsiyetçi bir tanımdır. Aslında Türkçe'de adam, kadının karşılığıdır; insan anlamında değil. Dolayısıyla sadece kadınların görünmediği ve olmadıkları ortamlarda, insan anlamına geldiği için adam kelimesi o kadar insanlaşmış.

Katılımcı:

Ben Antalya Cumhuriyet Savcısı'yım. Spor suçlarını soruşturmakla görevliyim. İki gündür bu semineri yakından takip etmeye gayret ediyorum. Seminerden fazlasıyla istifade ettiğimi söylemek istiyorum. Panelistlerin bir bölümünü dinlerken meslek hayatları boyunca uğradıkları haksızlıkları ve marka değerleri yaratırken karşılaştıkları engelleri dinledik. Sizlerle gururlandık. Fakat az önce Mert Hoca'nın bir konuşması beni fazlasıyla rahatsız etti. Arda Turan'ı beğeniriz, beğenmeyiz; ama kendisi bu ülkenin marka değerlerinden biridir ve dünya futbolunda ülkemizi temsil eden ciddi bir markadır. Arda Turan bekar bir sporcudur. Turan'ın bekar bir kadınla özel mesajlaşmaları; kadının sosyal medya hesabının ele geçirilip basına servis edilmesiyle magazini meşgul etti. Ben, herkesin ama herkesin hukuksuzluk karşısında sert

ve eşit bir duruş sergilemesi gerektiğini düşünüyorum. Çünkü orada "Özel hayatın gizliliğinin ihlali" gibi çok ciddi bir suç işlenmiş durumdadır. Bizim o konuşma içeriklerini hiç okumadan, içselleştirmeden ve değerlendirmeden; o mesajlaşmaların ele geçirilme şekline tepki göstermemiz gerekiyor. Bunu özellikle belirtmek istiyorum,

çünkü bu olayın bir şikayet edeni ve mağduru yok; iki insan arasında gelişmiş bir olay.

Modaretör Canan Koca:

Katılımcılarımıza ve dinleyicilerimize katkılarından ötürü teşekkür ediyoruz. Bugünün programı atölyeler ile devam edecek.

3. Bölüm

Atölyeler

Atölye 1: Tezahüratta Mağdursuz Küfür Atölyesi

Moderatör: Nil Delahaye

Nil Delahaye

BoMoVu Kurucusu

"Bu atölye, daha çok sizlerin katılımı ile gerçekleşecek ve ilerleyecek. Öncesinde kısaca BoMoVu'dan bahsetmek istiyorum. Bir yıl önce kurulmuş bir derneğiz, İstanbul'da çalışıyoruz. Sporu ve beden hareketlerini, sosyal fayda üretmek amacıyla kullanıyoruz. Bir başka deyişle, sosyal güçlendirmeyi amaçlarken, sporu kullanıyoruz. Sporun bu amaç için kendi başına mükemmel bir araç olmadığına da farkındayız; çünkü sporun içinde de çok fazla ayrımcılık yer alıyor. Futbol, her zaman siyasi bir araç olarak da kullanılmıştır. Bu yüzden sporun kendisi ve araç edindiğimiz futbol etrafında düşünmeye ve farkındalık yaratmaya çalışıyoruz. Bu atölyeyi ilk olarak geçen yıl 15 Temmuz'da, İzmir'de Avrupa Taraftarlar Birliği Konferansı'nda 40 kadar taraftarla birlikte gerçekleştirdik. Siz de taraflarla çalışmak istiyorsanız ya da çalışıyorsanız; belki bu atölyeyi kullanabilirsiniz. Bizim için paylaşmak keyif verici olur.

Ben Capoeira yapan bir kadınıyım. Capoeira, endüstriyel olmayan bir spor. Hemen hemen hiç kimse capoeiradan para kazanmıyor. Capoeira, endüstriyel olmadığı ve hiç kimse bu spordan para kazanmadığı için rekabetçi bir spor değil. Bu yüzden bu sporda 'gender segregation' yani 'cinsiyet üzerinden ayrıştırma' olmuyor. Zaten bir sporcu olarak ben cinsiyet üzerinden gerçekleşen bu ayrıştırmayı anlamıyorum ve bu ayrıştırmaya anlam veremiyorum. Neden kadınlar ve erkekler ayrı oynamak zorundalar? 2017'de bunu düşünüyor olmak bana üzücü geliyor. Aslında; müthiş paraların döndüğü, müthiş bir rekabet sistemi içerisinde futbol denilen güzel bir oyun var. Bu, erkeklerin ve güçlülerin

tekeline olan bir oyun. Gördüğümüz gibi federasyonlar ve yönetim kurulları erkeklerden -hatta yalnızca orta yaşlı erkeklerden- ibaret. Bu alanlarda kadına verilebilecek yer, ancak bir lütuf olarak görülüyor. Bir gün belki de cinsiyet üzerinden yapılan bu ayrımcılığa son verilir. Yapıcı adımlar da atıldığında, bu adımların yansımaları tribünlere doğrudan yansıyor. Aslında taraftarları suçlamanın çok mantıklı olduğunu düşünmüyorum. Çünkü tribünlerde olağanüstü bir olay olmuyor; sporu ne hale getirdilerse, tribünde de onun yansımaları gerçekleşiyor. Dünyanın genel gidişatına ve güç ilişkilerine baktığımızda, küfür etmeyi olumlamaksızın anlamaya çalışabiliriz. Taraftarları barbar bir kitle olarak değerlendirmenin ötesine geçebiliriz; çünkü bu sefer kendimize de bir ayna tutmuş oluru.

Şimdi kısaca şöyle yapacağız: Sizleri düşünmeye davet edeceğim. Neden küfür bu kültürde, özellikle futbolda bu kadar hakim? Neden küfür ediliyor? Bunları mümkün olduğunca samimice ve kimseyi düşmanlaştırmadan düşünmenizi istiyorum. Ardından da, bütün değerleri tersine çevirerek başka bir tezahürat nasıl olabilir diye düşüneceğiz.

Gelelim Konumuza:

Neden Küfür Kullanılıyor? Küfür Ne İşe Yarıyor?

Filiz Bingölçe'nin *Futbol Argosu Sözlüğü* var. Filiz Bingölçe, sözlüğün önsözünde "Neden küfür kullanılıyor?" diye soruyor. Karşı takıma çok küfür edilerek karşı takımın dumura uğratılması amaçlanıyor ki; karşı takım dumura uğrayınca gol atamaz hale gelsin. Küfürdeki asıl amaç budur. O yüzden de küfürün yeterince ağır olması

gerekiyor ki, karşı takım oynayamaz hale gelsin. Peki bu küfürler ne üzerinden şekilleniyor ve neden aslında karşı takımı değil de, dolaylı bir şekilde başkasını hedef alıyor? Çünkü başkasının sevdiği kişiye, mesela annesine küfür etmek; onu en çok dumura uğratacak, ona en çok zarar verecek şey haline geliyor. Bu yüzden anneler özellikle hedef alınıyor. Filiz Bingölçe, sözlüğün önsözünde futboldaki küfrün doğasını bu şekilde anlatmaya çalışmış. Amaç karşı takımın kaybetmesine yol açmak ama bu tezahürat kültürünün başka neler yol açtığı da iki gündür burada gayet kapsamlı bir şekilde konuşuluyor. Bu böyle olmak zorunda mı gerçekten?

Aslında küfürden özellikle kim etkileniyor? Biz kadınlar olarak tribünlerde mücadelemizi nasıl vereceğiz ve mücadelemize nereden başlayacağız? Karşı takımı aşağılayan küfürler, gerçekte durmadan kadınlara edilirken, kadınlar sahaya nasıl inecek? Şimdi bir duyarlılık oyunu düzenlemek istiyoruz. Üçer kişilik gruplar haline gelir misiniz? Şu an toplam beş grubumuz var.

Duyarlılık Oyunu Soruları

Sizce Türkiye’de Meclis’te ve tribünlerde lezbiyenler, biseksüeller, kadınlar, transgender¹⁴ deneyimi yaşayan bireyler, Kürtler ya da başka etnik kimlikler baskın olsaydı; AMK Gazetesinin ismi ve alternatif sloganlar ne olurdu? Bunu bir distopya¹⁵ olarak düşünelim: Var olan güç ilişkileri

tamamen tersine çevrilmiş olsaydı; sizce nasıl olurdu, o durumda kime şiddet uygulanırdı? Sloganlar nasıl olurdu? Şimdi hepimizden alternatif bir gazete ismi ve alternatif sloganlar yazmanızı rica ediyorum. Meclis’te ya da tribünlerde, insanların birbirlerine şiddet uygulama hallerinin yerini ne alabilirdi? Örneğin; şişme mankenlere tecavüz edilip kayda alınıyor ve Youtube’ya koyuluyor. Distopyamızda, bu sahnelerin yerini neler alabilir? Herkesin özgür olduğu, Meclis’in olmadığı, varsa da Meclis’te herkesin adil bir şekilde temsil edildiği bir ütopya düşünelim. Tribünler ve sahalarda hiç kimsenin ayrımcılığa uğramadığı bir dünya olsaydı, tribünlerdeki sloganlar ne olurdu?

Her çalışma grubu, temsil ettikleri grup üzerinden sloganlar üretecek. Bu ütopyada; kendinizi yükseltmek, kendinizi iyi hissetmek ve takımınızı iyi hissettirerek desteklemek için nasıl sloganlar atacağınızı sormak istiyorum. Bu bireyleri içerisinde barındıran bir tribünün coşkulu ve mutlu sloganları ne olurdu? Her bir gruba temsil edeceği tribünün adını söyleyeceğim. İlk sıradaki grup siyahlar, 2’nci sıra Kürtler, 3’üncü sıra kadınlar, 4’üncü sıra LGBTİ+’lar, 5’inci sıra Ermeniler tribünü olsun. Çalışmanızı tamamlamak için 5 dakikalık zamanınız var.

Süremiz bitti, gruplardan çıkan çalışmalara bakalım:”

¹⁴ Cinsiyet kimliği basmakalıp kadın veya erkek rollerine uymayan; bu rollere sığmayan, bu iki rolü de kapsayan veya bu iki arasında gidip gelen kişilerdir. Transgender terimi herhangi bir cinsel yönelimi işaret etmez. Transgender kişiler heteroseksüel, eşcinsel, biseksüel, panseksüel, poliseksüel veya aseksüel yönelimlere sahip olabildikleri gibi, bu cinsel yönelim etiketlerinin kendilerine yetmediğini veya uymadığını da düşünebilirler. Türkiye’de transgender teriminin kullanımı çok yeni olsa da özellikle LGBTİ+, feminist ve diğer anti-otoriter çevrelerde kullanıma girmiştir.

¹⁵ Ütopya, gerçekte mevcut olmayan, ileriye yönelik tasarlanan ideal toplum biçimi anlamına gelir. Distopya ise, ütopyik bir toplum anlayışının anti-tezini tanımlamak için kullanılır. Distopik bir toplum; otoriter - totaliter bir devlet modeli ya da benzer bir başka baskıcı sistem altında karakterize edilebilir.

Siyahlar Tribünü

Distopya - Aşk Gazetesi, Slogan: "Futbol aşksa, aşk tribünde."

Ütopya - Neredesin Aşkı Gazetesi, Sloganlar: "Tribündeyim aşkı", "Kara kedi burada, sen neredesin?", "Tribün trollerini karalıyoruz", "Bütün renkler kardeşdir", "Siyah burada, sen neredesin?"

Kürtler Tribünü

Distopya - Süpürge Gazetesi

Ütopya - Futbol Gündemi ve Depar Gazeteleri, Sloganlar: "Hep beraber tribüne", "Azız, azınlığız ama galibiz."

Kadınlar Tribünü

Distopya - AMK gazetesine karşı RWP gazetesi; Rastgo (dürüstlük), Wekhevi (eşitlik) ve Plüralizm (çoğulculuk)

Ütopya - Halay Gazetesi, Slogan: "Geceleri de, sokakları da, tribünleri de bırakmıyoruz", Adana İdmanyurdu Kadın

takımına destek olsun diye: "Çukurovalı kadın bağı yanık, Çukurovalı kadın kalbi açık, Çukurovalı kadın olmazsa büyük kayıp, Çukurovalı olmazsa olmasın dersin sana ayıp, Çukurovalı kadın sanki neval¹⁶, Çukurovalı kadın her dem heval"¹⁷

LGBTİ+ Tribünü

Distopya - Kes Kese ve Hevi Gazeteleri

Ütopya - Açık tribünden "Neredesin aşkı? Tribündeyim aşkı!", kapalı tribün ya da kale arkalarından "Gol Gol Gol" sloganıyla karşılık. Pankart: "Heteroseksüeller hoş geldiniz!"

Ermeni Tribünü

Distopya - Fotomor ve Oral Gazeteleri. Tribünlerde kına gecesi ritüelinin yerine halay çekilmesi. Sloganlar: "Ağos'ta, tribünde; Hrants her yerde!", "Soykırımı haykır, paso lige hayır", "Soykırımı kabul et, Ahparig'i¹⁸ davet et"

¹⁶ Kürtçe "akan su, ırmak, nehir"

¹⁷ Kürtçe "arkadaş, dost"

¹⁸ Ermenice "kardeş, abi"

Atölye 2: Kadın ve LGBTİ+'ların Tribündeki Temsili Atölyesi

Moderatör: İrem Kvasoğlu, Gizem Derin

"Kadınlar Sahada Biz Tribünde" Projesi
Tribünde LGBTİ+ Deneyimleri

“Kadınlar Sahada Biz Tribünde” Projesi

İrem Kavasoğlu

Çukurova Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu Öğretim Üyesi

“Çukurova Üniversitesi Spor Yöneticiliği bölümünde bizi çok mutlu eden bir ilk yaşandı. Toplumsal Cinsiyet ve Spor dersi, 3. sınıf öğrencilerinin programına zorunlu ders olarak alındı. Dersin yürütücüsü de benim. 14 haftalık ders boyunca, öğrencilerle etkileşim içinde, teoride öğrenilen bilgilerin uygulamaya döküldüğü etkinlikler yaptık. Bunlardan biri Toplumsal Cinsiyet ve Spor paneliydi. Bu panele Halil İbrahim Dinçdağ, Hacettepe Spor Bilimleri Fakültesi’nden Pınar Hoca’m ve Kaos GL’den Seçim Tuncel katıldılar. Bu panelden 2 hafta sonra ise; eski FIFA hakemi Seçim Demirel Altuncan ile Futbolda Kadın Hakem Olmak temalı bir söyleşi yaptık. Bu derse katılıp homofobik olduğunu ısrarla belirten öğrenciler olmasına rağmen, dersin sonunda çok güzel bir dönüşüm yaşadık. Tüm dönem boyunca işlediğimiz ders, izlediğimiz videolar ve düzenlediğimiz etkinlikler sonucunda bu dönüşümü görmek çok güzeldi. Örneğin İstanbul’a gittiklerinde Halil İbrahim Dinçdağ ile görüşüp bana görüştükleri kafeden fotoğraf yollayan ve ‘Hocam, Halil Abi’nin size selamı var.’ diyen öğrencilerim oldu. Bu nedenle öğrencilerin öteki, norm dışı gördükleri kimliklerle temas etmelerini ve onlarla etkileşim kurmalarını inanılmaz dönüştürücü bir güç olarak görüyorum. Şimdi 4’üncü sınıfta olan bu öğrenciler Yöneticilik Deneyimi adında bir ders alıyorlar. Bu öğrencilerin bir kadın futbol takımında staj yapmalarının çok iyi olacağını düşündük. Kadınlar Sahada, Biz

Tribünde Projesi, öğrencilerin bu ders kapsamında gönüllü olmaları üzerinden yürüdü. O nedenle benim için de çok kıymetli. Ahmet Talimciler ‘Futbol Türkiye’de bir turnusol kâğıdı gibidir, oradan bir çok şeyi görebiliriz. Aynı zamanda futbolu anlayıp, iyi analiz edebilmek; içinde yaşadığımız toplumu ve dünyayı daha iyi anlamamıza da yardımcı olur.’ diyor. Dolayısıyla futbol toplumda var olan her türlü pratiğin, ayrımcılığın, ötekileştirmenin, dayanışmanın yani olumlu, olumsuz tüm deneyimlerin aktarılıp yansıdığı bir aynadır. Bu yüzden de bizim futbol ve spor alanını incelememiz, bu alanlarda faaliyette olmamız çok önemli.

Bu staj grubu ve bize destek olan bölümdeki diğer gönüllü öğrencilerimizle, takıma özgü bir taraftar grubu oluşturmaya çalışıyoruz. Ürettiğimiz tezahüratların cinsiyetçilik, küfür, ırkçılık veya homofobi içermeyen bir formda olması bizim için son derece önemli. Bu proje kapsamında birçok şey yaptık. İlk olarak takımın sezon açılışındaki antrenmanına gittik. Takımın antrenörüyle, yöneticisiyle ve futbolcularıyla tanıştık. Bizden istedikleri ilk şey, sosyal medyadaki görünürlüklerini artırmamızdı. Biz de bu konuda onlara destek olduk. Yağmurlu günlerde onlar antrenman yaparken, biz de yanlarına gidip onlarla beraber ıslandık. Takımla zaman içerisinde bağlılığımızı artırmaya başladık. Takımın İlkadım Belediyesi Yabancılar Pazarı Spor ile oynayacağı maç için afiş hazırladık ve üniversitenin elektronik panolarında paylaştık. Yemekhaneye, havuza giden ve üniversitenin diğer tüm alanlarını kullanan öğrenciler; elektronik afişlerde maçın hangi gün - saatte oynanacağı ve ücretsiz olacağı bilgilerine sahip oldular.

Bu proje kapsamında, Adana İdmanyurdu Kadın Futbol Takımı'nın, Adana'da oynadığı tüm maçlara tribün desteği sağladı. Bunu yaparken tüm üniversiteye maç günü ve saatini içeren afişler astık; Milli Eğitim'de görev yapan tanıdığımız beden eğitimi öğretmenlerinden öğrencilerini maça getirmeleri konusunda destek aldık. Adanaspor ve Adana Demirspor kulüplerinin tribün liderleri ile görüştük, kritik maçlarımızda seyirci desteğini artırmamız konusunda onlarla dayanışmak istediğimizi belirttik. Bir maçımıza davullarını alarak geldiler. Çok güzel bir atmosferdi. Sezon sonunda takımın 1. Lig'den düşme riski vardı, bu nedenle sezonun son maçı bizim için sonucu belirleyecek çok önemli bir maçtı. Sosyal medyadan da yararlanarak takımımız için kısa bir video çekmelerini ve bize yollamalarını istedik. Adanaspor'un bir antrenmanına katılarak onlarla bir destek videosu çektik. Seçim Demirel Altunkan öğrencileriyle çektiği videoyla bize destek oldu. Ayrıca, bölümümüzden mezun olan, şu an öğretmenlik yapan öğrencilerimiz, futbol antrenörlüğü yapan arkadaşlarımız ve trans aktivist Gizem Derin videolarıyla takımımıza moral verdiler. Bu videoyu son maçtan önce takıma ilettik, inanılmaz mutlu oldular. Kısacası kapısını çaldığımız herkesten güzel dönüşler aldık ve bu bizi çok motive etti. Şu an halen ligde kalma mücadelemiz devam ediyor. Takımın motivasyonunu artırmak ve tribüne gelecek insanların sayısını artırmak için sosyal medya hesaplarımızdan çevremize 'Bize küçük bir video çeker misiniz?' diye sorduk. Çekilen bu videoları birleştirerek takıma motivasyon olması amacıyla güzel videolar ortaya çıkardık. Videoyu çekerken Adanaspor'u bir araya getirmek ve istediklerimizi onla-

ra söyletmek biraz zor oldu, fakat bizi çok güzel karşıladılar. Giderken de, gelirken de desteği ve dayanışmayı çok net hissettik. Sanırım Adana'da ve yerelde olmanın böyle bir avantajı var. Merkezde Süper Lig'de oynayan takımlara bu amaçla bu kadar rahat ulaşabilir miydik, açıkçası bilmiyorum.

Gelen taraftarlar küfür ediyor veya hake-me, kulüp başkanına, antrenöre karşı kızgınlık içeren bir ifade kullanıyorsa anında müdahale ediyoruz. Bu tür şeyler yapmalarını gerektiğini, bizim tribünlerde bulunmamızın bir amacının da o tribünü hali hazırdaki eril kültüre karşı savunmak olduğunu söylüyoruz.

İlk etaplarda gittiğimiz maçlarda tezahürat edemedik, çünkü ilk defa bir araya geldiğimiz gruplardı. Bu anlamda bizim de kendimizi yenilemeye ve bu alanda birlikte ne gibi tezahüratlar üretebileceğimiz üzerine atölyeler düzenlemeye ihtiyacımız var. Bir araya gelerek daha güçlü bir tezahürat oluşturduğumuza inandığımız noktada; bu tezahürat takım için maç skoruna da etki edebilecek ölçüde önemli oluyor. Pek çok araştırma, özellikle ev sahibi takımların tezahüratla (seyirci etkisi) maçı kazanma avantajının olduğunu gösteriyor. Bu çalışmaların çoğu da erkek liglerinde yapılmış. Bizim burada 10-20 kadar taraftarımız olsa bile; maçın skoruna, yönetimin kararlarına (hakemlerin karar verirken daha özenli/dikkatli davranması) veya takımdaki oyuncuların performansına yönelik bir katkımız olduğunu gözlemledik. Bu yüzden de orada bulunmamız çok önemliydi.

Gittiğimiz her maçta futboldan bahsettiğimiz pankartlar hazırlıyoruz. Bu pankartlar aynı zamanda politika ürettiğimiz alanlara da dönüşüyor. Toplumda o gün gündemde olan, özellikle kadın ve LGBTİ+ alanında bir

sorun varsa; mutlaka bu soruna dokunan pankartlar oluşturmaya özen gösteriyoruz. Pankartlarımızda KASFAD'ı anmadan geçemedik; 'Herkes'e selam, KASFAD'a hasret' mesajını da verdik. Çünkü KASFAD der ki: 'Kadınlar Sporla Özgürleşir'. Bu söylemi düstur edindiğimizi gönül rahatlığıyla söyleyebilirim. Bunun yanı sıra erkek futbolunda tribünlerde sıklıkla davul kullanıldığını bildiğimiz için, biz de bir davul aldık. Tribündeki bu davul kültürü nasıl bir kültür diye gözlemedik ve hararetli, coşkulu takımı ateşlemek için seslerin aynı anda üretilmesi gereken bir atmosfer oluştuğunu fark ettik. Bizim için önemli bir maçta, davul çalarken tokmağını kırdık, biraz fazla ateşlenmişiz. Bir aradayken o enerjiyi üretmek de bizim için çok anlamlı ve güzeldi. Tokmağı yaptırdıktan sonra, davullu taraftar grubu olarak yeniden tribünde yerimizi almaya devam edeceğiz.

Bunlar dışında, Beşiktaş takımıyla yaptığımız mücadele de önemliydi. Bu maçta çok farklı deneyimlerimiz oldu. Bu maçtan önceki oyunlarımızda, maçın sonunda genellikle kaptanımızı ya da takımı çağırıyor ve onları alkışlarla soyunma odasına yol-luyorduk. Kazandığımız ve kaybettiğimiz her maçta bunu yapıyoruz, çünkü onlara duyduğumuz sevgi, skor ve başarı odaklı değil. Orada yaşadığım çok duygusal bir anı paylaşmak istiyorum: Takımımızın kaptanı tribüne gelerek 'Haftaya da gelin. Beşiktaş maçında bizimle olun. Bu maç bizim için çok önemli' dedi. Ben de 'Tabi ki, biz hep geleceğiz.' dedim. Onlar bizim orada olmamızdan ötürü mutluymuştu. Bu yaptığımız şeyin, onlar açısından anlam ifade ettiğini hissetmiştik. Bir sonraki maça bu bilinçle gittiğimizde, Çarşı taraftar grubundan 100 kadar heteroseksüel erkeğin hiç durma-

dan tezahüratlarıyla tribünü nasıl domine ettiklerini gördük. Adanalılar da Çarşı grubuna katıldı. Bu endüstriyel futbolun ve büyük kulüplere dair bir taraftarlık oluşturarak diğer temsilcileri (çeperde kalanları) pek desteklememenin bir görüntüsüydü ve çok üzücüydü. Çarşı grubu, esasen kadınlara yönelik bilinci oluşmuş bir gruptur ama bu maçta hiç susmadılar ve biz çok az sayıda tezahürat edebildik.

Projemizin bu sene ilk yılıydı. İlerleyen senelerde de projenin devam etmesini istiyoruz. Amacımız öğrencileri baz alarak, erkeklerin hâkim olduğu bu alanda kadınların, eşcinsellerin ve transların da varlığını göstermek ve 'Kadınlar sizin cinsiyetçi/ayrımcı bakış açınızın dışında bir futbol oynamalıdır.' mesajlarını vermektir. Bunu göstermek için önemli alanlardan birisi de tribünlerdir. Kadınlar futbol oynarken tribünde olmak, onları desteklemek, bu alanda farkındalık oluşturmak, kadın futbolunun yaygınlaşması ve kadınların bu alanda güçlenmesine destek olmak son derece önemli diye düşünüyoruz. Bunu sağlamak için tribünleri hakim söylemden kurtarmak gerekiyor. Örneğin tribünde küfür etmek, rakip takımın oyuncularını hedef alan tezahürat üretmek; hakeme, başkana, oyuncularımıza yönelik cinsiyetçi, ayrımcı bir dil kullanmak kesinlikle yasak. Bunu anlatırken, bizim için bunları yapmamak zaten çok kolaymış gibi görünebilir ama özellikle genç erkek arkadaşlarımızı bu konuda uyardığım hemen her konu için 'E hocam bunları da söylemezsek ne söyleyebiliriz yahu!' ya da 'Böyle futbol mu izlenir?' gibi serzenişleri de sıklıkla duydum. Tüm bunlara rağmen bugün gittiğimiz tribünün, ilk gittiğimiz günden daha farklı bir tribün olduğu da su götürmez

bir gerçektir. Örneğin 8 Mart'ta tribününü mor balonlar ve afişlerle doldurduk, bizim için çok anlamlıydı bu. Tribün, erkekliğin dolaşıma girdiği bir mekân ve erkekliğin doğal mekânı olarak algılanıyor. Kadınlar, LGBTİ+'lar ve diğer kimlikler bu alanın tamamen dışında kalıyor. Tribünde görünür olmak, mekânın cinsiyetini alt üst etmek için de önemli bir strateji aynı zamanda. Türkiye'de farklı tribünlerin var olduğuna ve bu farklılıkların çoğalması gerektiğine de değinmek isterim: Mor Tribün, Mor Barikat, Karadeniz'in Asi Kadınları ve Amedspor'un Kadın Taraftar Grubu farklı tribün örneklerindedir. Ortak noktaları, cinsiyetçi ve ırkçı söylemlere karşı bir duruş oluşturmak. Türkiye'de farklı tribünler özelinde homofobiye karşı ortak bir duruş ve dilin henüz oluşmadığını görüyoruz. Dünyaya baktığımızda örneğin Saint Pauli Başkanı'nın eşcinsel olduğunu, kulüp taraftarlarının sol görüşlü ve endüstriyel futbola karşı bir duruş sergilediklerini görüyoruz. LGBTİ+ dostu bir tribün olunca, görüntülerin de daha coşkulu ve renkli olduğunu fotoğraflardan hissedebiliyoruz. Bu tribünlerin varlığının cinsiyetçiliğe, ötekileştirmeye, ayrımcılığa, homofobiye, ırkçılığa, militarizme ve heteroseksizme karşı bir mücadele ve direniş alanı oluşturduğunun farkındayız. Bunu yerel boyutta Adana ve Mersin illerinde bizim de yapabileceğimiz önemli.

Tüm bunlarla birlikte, ülkemizdeki kadın futbolunun gelişebilmesi için ülkemizdeki kadın futbol takımlarının, yerelde Adana İdmanyurdu gibi taşra kadın futbol takımlarının tanınırlığını artırmak son derece önemli. Bu takım, Adana'da 1. Lig'deki tek takımımız ve şu an kümede kalmak için mücadele veriyor. Tribünde olmanın ve

onlar için tezahürat üretmenin çok kritik olduğunu düşünüyoruz. O nedenle bu takıma destek olmaya çalışıyoruz. 3. Lig'de oynasalar bile, biz oynadıkları tüm maçlarda tribün desteği sağlamayı kendimize misyon edindik ama biliyoruz ki 1. Lig'de olmak maddi anlamda da Takım için daha faydalı olacak.

Medyada kadın futbolu ile ilgili yapılan yorumlar içler acısı durumda. Bu programlarda konuşan kişiler, ipin ucunun nereye gittiğini pek düşünmüyorlar. Mesela Ahmet Çakar'ın 'Kadınlara futbolu, güreşi, halteri uygun görmüyorum.' sözleri ataerkil zihniyetin söze dökülmüş halidir. 'Biz bu branşları kadınlara uygun bulmuyoruz.' derken; aynı zamanda 'Erkekler için de dansı, jimnastiği ya da buz patenini uygun görmüyoruz.' demek istiyor. Yapılan birçok araştırma, spor alanında toplumsal cinsiyet normlarının hakim olduğunu, sporun geleneksel kadınlık ve erkeklik rollerinin yeniden üretildiği bir alan haline getirildiğini göstermektedir. Bu anlamda yapılan yorum ve söylemlere cevap üretmenin de mücadele için önemli olduğunu düşünüyorum. Ahmet Çakar'ın bu sözüne karşılık bizim cevabımız, futbolcularımızın performanslarını ortaya koydukları kısa bir video çekip Sportif Lezbon'a yollamak oldu. Sessiz kalmamak ve direniş imkanları üretmek mücadelenin olmazsa olmazıdır.

'Futbol sadece basit bir oyun değildir, futbol devrimin silahıdır.' diyoruz. Bir alanda bir devrim yapmak veya burada kullandığımız anlamda bir 'dönüşüm'de bulunmak istiyorsak; o alanı farklı kimliklere, yönelimlere, etnik gruplara daha açık hale getirmemiz gerekiyor. Bu adımı bölümdeki öğrencilerle atabiliyor olmak bizim için oldukça önemli."

Tribünde LGBTİ+ Deneyimleri

Gizem Derin

Muamma LGBTİ+ Gönüllüsü

"Muamma LGBTİ+ gönüllüsüyüm. Mersin yerelinde LGBTİ+ hakları üzerine faaliyetlerde bulunuyoruz. LGBTİ+ haklarını ve LGBTİ+'ların maruz kaldığı ayrımcılığı görünür kılmaya çalışıyoruz. Benim için 2016, mekanların cinsiyeti üzerine çalışma fırsatı bulabildiğim bir yıldır. 2016'da *LGBTİ+ Dostu Kent ve Mekanlar Projesi*'nin koordinatörüyüm. Mersin'de kafe, restoran, belediye, bar, emlakçı, kuaför, güzellik merkezi ve hukuk bürolarından oluşan 25 mekanla LGBTİ+ dostu olduklarına dair bir protokol imzaladık. O projeden sonra, mekanların içerisinde ayrımcılığa maruz kalanların yaşadıkları hak ihlallerine karşı mücadele etmeye dair inancım daha da pekişti. Toplumsal cinsiyet, insan hakları ve LGBTİ+ hakları üzerine çalışıyordum ama sporla bu konuyu flört ettirmek benim için yeni. O yüzden de heyecanımı mazur görün.

Mekanların cinsiyeti üzerine kafa yormaya ve mekanların ayrımcılığa uğrayan gruplar için nasıl LGBTİ+ dostu olabileceklerine dair çözüm üretmeye başladıkdan sonra; tribünlerin hegemonik erkeklikle çok sıkı ilişkilmesi, erkekliği tekrardan üreten yerler olması nedeniyle mücadele edilmesi gereken bir diğer alan olduğuna karar verdim. Tribünde LGBTİ+ temsiliyle ilgili İrem'le (Kavasoğlu) beraber bir çalışma hazırladık. Önce bir giriş yaparak çalışmanın kavramsal çerçevesini aktaracağım. Görüşmecilerimizle birebir derinlemesine görüşmeler yaparak nitel bir araştırma yürüttük. Oradan alıntılar paylaşacağım. Bulguların temel başlıkları altında ortakla-

şan sonuçların neler olduğunu birlikte tartışabileceğimizi umut ediyorum.

Araştırmaya geçmeden önce, bu derdi neden edindiğimizden bahsetmek istiyorum. Spor özgürleştirici olduğu kadar tektipleştirici bir alan. Sahalar ve tribünler toplumdaki azade yerler değil. Toplumda ayrımcılığa uğrayan bütün gruplar, bir mekan olarak tribünde ve sahalarda da aynı şekilde ayrımcılığa uğrayabiliyorlar. İktidarın toplum içerisinde varlıklarını kabul ettiği, uygun gördüğü bireyler, tribün ve sahalarda özgürken; kabul etmediği ve normun dışında olduğunu düşündüğü bireyler bu mekanlardan dışlanmaktadır. Tribün ve sahalarda tektipleştirilmiş mekanlar ve ayrımcılık merkezi olarak varlıklarını sürdürüyorlar. LGBTİ+'lar, farklı etnik kimlikler ve kadınlar bu spor alanının dışında kalıyor. O yüzden en fazla mücadele verilmesi gereken alanlardan birisi sahalarda ve tribünlerdir.

Yaptığımız saha çalışmasında, insanların spor alanında öfkelerini, sevincini, heyecanını yani bütün duygularını kadın bedeni üzerinden, kadına olan düşmanlığı ya da kadını ikincilleştirmesi üzerinden ifade ettiğini görüyoruz. Tribünlerde ırkçılık, homofobi ve şiddet yanlılığı oldukça baskın. 2006'da Bursa Gökkuşuğu Derneği, Bursa'da Onur Yürüyüşü gerçekleştirmek istedi ve birçok kentten LGBTİ+ aktivisti Gökkuşuğu Derneği'yle dayanışmak için Bursa'ya gitti. Bursa taraftar grubu ve Bursa Esnaflar Odası'nın çağrısıyla yürüyüşün tarihi ve saati yaygınlaştırılarak yürüyüşe gelenlere linç girişiminde bulunuldu. Arkadaşlarımız orada çok zor durumda kaldılar, yürüyüşü gerçekleştiremediler, otobüsleri taşlandı. LGBTİ+ ve tribün dediğimizde, maalesef benim aklıma gelen ilk

şey bu olay oluyor. Ardından bu olayla ilgili **Yürüyoruz** isimli kısa bir film hazırladık. Youtube'dan izleyebilirsiniz.¹⁹

Araştırmamızda 19-54 yaş aralığında lezbiyen, gey, interseks, trans kadın ve trans erkek 8 arkadaşla görüşmeler yaptık. Bu kişiler; bir kısmı açık, bir kısmı kapalı kimliğiyle, tribün deneyimi yaşamış kişiler. Tribün deneyimi olmayan yalnızca bir arkadaşımız vardı, ki onunla da tribün deneyiminin olmayış sebebi üzerinden bir görüşme gerçekleştirdik.

Tribün algısına dair bulgularımızın birkaçı şöyle:

'Bence tribünün cinsiyeti yoktur. Genel algıya göre tribün erkektir.'

'Tribün tamamen erkek, çünkü tribün zaten neredeyse erkeklerden oluşuyor.'

'Erkeklerin kullandığı dil tamamen erk ve şiddet içermektedir. Şiddete dayalı olduğu için de tribünün cinsiyeti erkektir.'

Tribün deneyimlerine dair örneklerse:

'Şimdiye kadar gitmiş olduğum tüm tribünlerde yüzüme maske takmak zorunda kaldım.' (Açık kimliğiyle orada var olamayan bir arkadaşımız)

'Erkekler, tribünün sadece kendilerine ait olduklarını hissettiriyorlar ve bizim için tribünde dışlanma etkisi yaratıyorlar.'

Tribün deneyimlerini konuşurken bir trans kadın, trans geçiş sürecinden önce ve sonra açık kimliğiyle bizimle deneyimlerini paylaşmıştı. Tribünde hep arkadaşlarıyla birlikte olmuş, çünkü hiçbir zaman tribüne tek gitme cesaretini elde edememiş. Linç edilme korkusu olduğunu ifade etmişti. O, tribün algısını 'Trans geçiş sürecine girmeden önce, feminen yapıya sahipken, açık

kimliğimle arkadaşlarımla tribünde yer aldım. Onların 'İbne hakem' sloganlarına uyarıda bulunduğumda, 'Biz sana demiyoruz ki' cevabıyla karşılaşıyordum. Geçiş sürecimden sonra da açık kimliğimle tribünde benzer deneyimler yaşadım.' diyerek anlattı. Yani burada, tribünün tıpkı toplum gibi ikiyüzlü olduğunu, insanların yanında trans arkadaşları bulunmasına rağmen tribünde homofobik, transfobik, cinsiyetçi küfürleri rahatlıkla ifade edebildiklerini görüyoruz.

Tribün de mekan olarak toplumun bir parçasıdır, toplumda yaşadığımız tüm ayrımcılıklar tribünde de tezahür etmektedir. Egemen kimlik, toplumun her alanında ve her mekânda nasıl özgürse ve kendiliğinden kabul ediliyorsa, tribünde de aynı şekilde kabul ediliyor. Egemen kimliğin dışındakiler, yani dışlanan kimliklerse tribünden de dışlanıyor. Sadece LGBTİ+'lar değil; engelliler, kadınlar ya da farklı etnik kimliklerden bireyler de tribünden dışlanabiliyor. Tribünün normatif erkekliliği ve maskülen kadın kimliğini kabul ettiğini; feminen erkek ve kadın LGBTİ+'ları dışladığını gözlemledik. Aslında kimlik bile yetersiz kalıyor, cinsiyet ifadesi de bir yerden dışlanmanıza neden olabiliyor. Erkek olmanız, biyolojik cinsiyetinizin erkek olması ve cinsiyet kimliğinizin erkek olması tribünde kabul göreceğiniz anlamına gelmiyor. Feminen bir ifadeye sahipseniz, tribün sizi yine reddedebiliyor.

Tribün, erkek olmayan herkesi dışlıyor. Kadınların tribüne girmesi çok kolay değil. Kadınlar, tribüne gittiklerinde pek çok şeye maruz kalıyor. Bir gey arkadaşımız: 'LGBTİ+'lar tribünlerde tacize maruz kalıp

¹⁹ www.youtube.com/watch?v=jhFbKWqrqFa0

oldukları ve istediği gibi hareket etmeyecektir. LGBTİ+'lar, tribünün dışladığı kimliklerdir.' diyor.

Yine dışlanan kimlikler arasından transseksüeller, trans kadınlar, trans erkekler ve geyler tribünde en fazla ayrımcılığa uğrayan gruplardır. 'Lezbiyenler cidden çok rahat. Trans kadınlar aşırı derecede korkuyorlar. Ben tribünde trans kadınları değil de trans erkekleri daha çok görüyorum.' diye de bir görüş var. Görüşler kişiden kişiye değişebiliyor. Yine az önce bahsettiğim trans kadın arkadaşımız: 'Arkadaşlarım olmadan, tek başıma gitme korkum tacize uğramak, şiddete maruz kalmak. Fakat tribüne müdahale edemem. Söylersem linç edilirim.' demişti.

LGBTİ+'lara tribün tahayyüllerini, nasıl bir tribün istediklerini sordüğümüzde ise aldığımız yanıtlar şöyleydi:

'İnsanları olduğu gibi kabul eden, cinsel yönelimi nedeniyle yargılamayan, dışlamayan insanların olduğu bir tribün hayal ediyorum.'

'Bizim gibi LGBTİ+ bireylerin daha rahat girebildiği, 'Şu kız mı, erkek mi?' ya da 'Küpesi var.' gibi düşüncelerin olmadığı, insanların çocuklarına 'Bak onlardan olma, şunlarla gezme.' demediği, tribüne gittiğimizde bizim de onların çocuklarıyla yan yana oturabileceğimiz bir tribün hayal ediyorum.'

'LGBTİ+ dost tribünler için ne yapmalı, ne gerekli?' diye sordüğümüzde aldığımız yanıtlardan bazıları ise şu şekilde:

'Nefret dilinden arındırıcı eğitimler verilmeli, nefretin yaptırımları olmalı. Tribünlerde çok kadın görmek orayı LGBTİ+ dostu yapmak için de bir adımdır.'

'Ben bir lezbiyenim. Tamamıyla duygularımdan yola çıkıyorum. Sadece kalbimin

götürdüğü yerde, kalbimin söylemek istediği şeyleri söylüyorum. Kalbim hiçbir zaman küfür etmek istemez bence.'

Sonuç olarak:

• *Tribünün algısına göre; tribünler heteroseksüel erkekler için ama heteroseksüel erkeği de açmak gerekiyor: Burada kastedilen maskülen olan erkekler. Tribünlerde küfürlü, şiddet odaklı, ayrımcı ve dışlayıcı bir algı yaratılıyor. 'Tribünün eğer bir cinsiyeti, bir yönelimi, bir karakteri veya davranış biçimi olsaydı; böyle olurdu.'* diyor arkadaşlarımız. Bu da bize hegemonik erkekliliği işaret ediyor. Böylelikle tribün, erkekliliğin üretildiği bir alan haline getiriliyor.

• *Tribün deneyimlerini topladığımızda; tribünlerde maskülen olanların kabul edildiği ve daha rahat edebildiği; feminen olanlarınsa kendilerini ait hissetmediği, bununla doğru orantılı olarak korku, taciz, ayırım ve dışlanma yaşayabileceğine dair kaygılarının olduğunu görüyoruz. Yani erkek olmak, heteroseksüel olmak ya da na-trans olmak da yetmiyor. Feminen bir heteroseksüel veya feminen bir na-trans²⁰ erkekseniz de tribün sizi reddediyor. Çünkü toplum normlarının dışındasınız.*

• *Tribünden dışlanan kimlikler: Kadınlar, LGBTİ+'lar, engelliler, azınlık etnik gruplarıdır.. LGBTİ+'ların tribündeki varoluşlarını kolaydan zora doğru şöyle sıralayabiliriz: Maskülen geyler - yani kimliği kapalı olarak tribüne giden ve yönelimini ifade etmeyen geyler, lezbiyenler - maskülen olan lezbiyenler, trans erkekler ve en zor olarak da trans kadınların tribünde yer aldığı düşünülüyor.*

• *Tribün tahayyüllerinde de tüm kimlikleri kapsayıcı, LGBTİ+'ların görünür olduğu, şiddetsiz, küfürsüz ve egemen kimliğin*

yaratılmadığı bir tribün isteniyor. Yani sadece LGBTİ+'ların olduğu bir tribün de istemiyoruz. Tribünlerin, bütün kimliklerin kendini özgürce ifade edebildiği, takımını tuttuğu, kimsenin kimseye ayrımcılık üretmediği alanlar olmasını istiyoruz.

- LGBTİ+ dostu tribünler yaratmak için eğitim gerekli. Görüşmecilerimiz genellikle bu konuda kulüplerin ya da federasyonların yaptırımları olması gerektiğinden bahsetti. Sivil toplum örgütleri olarak müdahale edebildiğimiz kadar, bu alanlarda toplumsal cinsiyet odaklı bir şekilde bu eğitimleri gerçekleştirmemiz gerekiyor. En önemlilerinden biri de, tribünleri terk etmemiz gerekiyor. Geceleri, sokakları, tribünleri terk etmeden, oradaki görünürlüğümüzü sağlamamız gerekiyor. Buradaki ayrımcılık suçlarının da bir yaptırımı olması gerekli. Bizim bu ayrımcılık suçlarını takip etmemiz, raporlamamız gerekli. Şu an Türkiye'de LGBTİ+'ların ya da kadınların tribünlerde maruz kaldığı ayrımcılıkla ilgili

bir rapor yok. Bunları raporladıktan sonra görünür hale getirerek, dava takipleri yaparak, emsal kararları vurgulayarak, tribünleri hukuken de bir mücadele alanı haline getirerek; tribünleri kadın, LGBTİ+'lar ve diğer dezavantajlı gruplara dost hale dönüştürebiliriz. Şu an durum çok iç açıcı değil ama umudu kaybetmemek gerekiyor.

Sunumumu Nazım Hikmet'i anarak, 'Yok öyle umutları yitirip karanlıkta savrulmak; unutma, aynı gökyüzü altında bir direniştir yaşamak.' diyerek bitiriyorum."

İrem Kavasoğlu:

Gizem de ben de sunumumuzda sorunları ortaya koymaya çalıştık. Size vereceğimiz bu renkli kağıtlara, tribünlerin nasıl LGBTİ+ dostu hale getirilebileceğine, Kadınlar Sahada, Biz Tribünde projesinin ilerleyen yıllarında daha fazla insanın nasıl tribüne çekilebileceğine ya da bu noktada kurum-sallaşma adına neler yapılabileceğine dair fikirlerinizi yazarsanız çok mutlu oluruz.

Atölye 3: Medya, Cinsel Şiddet, Dil ve Çözüm Önerileri

Moderatör: Şehlem Kaçar- ÇŞMD

Şehlem Kaçar

Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği Üyesi

"Cinsel şiddet alanında çalışmalar yaparken kullandığımız bazı kavramlar var. 'Hayatta kalan' bu kavramlardan biridir. 'Dilimizi dönüştürüyoruz' sloganı bu yüzden bizim için çok önemli. Aktivizmimizi bir sorun belirleyip, o sorun üzerinden eylem yaparak gerçekleştiriyoruz. Cinsel şiddetle ilgili temel kavramlar ve yanlış inanışlar üzerinden toplumsal algı değişimini hedefliyoruz. Bu yüzden bu isimde bir eğitim projesi gerçekleştirmeyi amaçladık. Özellikle gazetecilerin cinsel şiddet alanında kullandıkları dilin, hayatta kalana yaklaşım tarzı açısından hak temelli olmadığını düşünüyoruz. Kanadalı feminist örgüt femifesto'nun Use the Right Words (Doğru Kelimeleri Kullanmak) isimli bir kitapçığı vardı. Bu kitapçık gazetecilerin hak temelli olarak cinsel şiddet alanında nasıl haber yapabileceklerine dair bir rehber niteliğindedi. Biz de bu rehberin iki önemli bölümünü çevirdik. Cinsel Şiddet Alanında Hak Temelli Yayıncılık isimli bir rehber çıkardık. Sonrasında medya çalışanlarına yönelik hazırladığımız bir başka proje kapsamında bu yayının tamamını Türkçeye çevirdik.

CŞMD olarak kavram tartışmalarıyla beraber özellikle 'hayatta kalan', 'onay kültürü', 'rıza kültürü' gibi kavramlar üzerine konuşmaya başladık. Cinsel şiddet alanındaki medya dilinin ne kadar kötü olduğu, bu kavram tartışmalarıyla ortaya çıktı. Görsellerde gördükleriniz cinsel şiddetten hayatta kalan bireylerdir. Bu örnekler gazetelerde gördüğümüz cinsel şiddet haberlerinden derlendi. Bir cinsel şiddet haberi yapıldığında; hayatta kalanlar örnek görseldeki gibi temsil ediliyorlar. Genellikle rahatsız edici görseller görüyoruz. Bu

görsellerde hayatta kalanın çaresizliği ön planda. Hayatta kalanlar genellikle köşelerine sinmiş, korkmuş, hayatı bitmiş, utanılacak bir şey yapmış gibi temsil edilmektedir."

Katılımcı:

Bu fotoğraflara baktığımızda çok net bir şekilde cinsiyet ayrımcılığını görüyoruz. Hayatta kalanlar hep kadınlardır ve güçsüz olarak temsil edilirler. Medyada, erkek fail fotoğraflarını görmüyoruz.

"Medya dili ve görsellerinde hayatta kalanlarla ilgili yanlış bir algı oluşturuluyor. Maalesef medyada çocuk görsellerinin de kullanıldığını görüyoruz. Gerçek çocuk fotoğrafı yerine çizim bile olsa; çocuk görsellerinin kullanılmasını doğru bulmuyoruz. Çocuk görsellerini kullanmak, çocuğun rızası olmadığından -çocukta rıza aranmayacağından-; çocukların yetişkin dünyasında herhangi bir algıya hizmet etmek üzere kullanılmaları, yani istismar edilmeleri anlamına gelir. Haberin verilmiş tarzları da problemlili olabiliyor. Kırılmış ve parçalanmış oyuncaklar; çocuğun beden bütünlüğünün bozulduğuna dair bir algı yaratmayı hedefler. Kullanılan çocuk görseli temsillerinde de çocukların bu travmayı bir daha asla atlatamayacakları gibi mesajlar oldukça yaygın. 'Cinsel şiddet kurbanı' demek, toplumsal yapının ürettiği şiddete kurban olmuş ve hiçbir çaresi bulmayan birey anlamına gelir. Haberin sürekli bu şekilde mağdurlaştırma ve kurbanlaştırma dili üzerinden verilmesi de oldukça sorunludur.

Medyada gördüğümüz failerin görselleri ise birbirine benzerdir. Çoğunlukla failin ellerini görüyoruz bu görsellerde. Görselde gördüğümüz eller, genelde işçi sınıfını tem-

sil ediyor. Fail temsillerinde genellikle failin yüzü yoktur ve failin kirli ve alt sınıfı temsil eden elleri vardır. Topraklı ellerden failin sosyal statüsünün çok yüksek olmadığını çıkarabiliyoruz. Failler, bizim hayatımızda fazla temas etmediğimiz, bize yabancı ve sokağın kuytu köşesinde bekleyen, üzerimize atlayan birer sapık olarak temsil edilir. Fakat biz biliyoruz ki; birisini sapıklaştırmak ya da birisine pedofili demek onu ve yaşanan şiddeti marjinalleştirmek demektir. Oysa cinsel şiddetle sıradan, gündelik yaşamımızda karşılaşabiliriz. En yakınımızda olan kişilerden; mesela eşimiz, öğretmenimiz, ordudaysak komutanımız veya doktorumuz tarafından cinsel şiddete maruz bırakılabiliriz. Bununla birlikte, hiyerarşi ve otoritenin olduğu her yerde cinsel şiddet yaşanabilir. Cinsel şiddetin çoğu zaman toplumsal cinsiyet temelli şiddet yüzünden yaşandığını görüyoruz. Cinsel şiddet ayrımcı dilimizle başlıyor. Kadın düşmanlığından, hedef göstermeden, homofobik ve transfobik şakalardan beslenen dilimiz cinsel şiddeti besliyor. Çünkü sunumlarda da birçok örnek verildi. Fail şiddet uygularken; şakalaştığı için şiddet uyguladığını bilmiyor olabilir. Şiddet piramidinin en alt noktasında bu şakalar vardır. Olayın şakalaştırılması ya da sıradanlaştırılması, cinsel şiddetin normalizasyonuna yol açmaktadır. Dernek olarak biliyoruz ki ayrımcı ve sorunlu dil; geleneksel cinsiyetçi rolleri, cinsiyetçi baskın engellemeleri yaratmaktadır ve bu normları yaşamlarımıza dayatmaktadır. Bu normlar sonrasında taciz, sokak tacizi, sözlü saldırı ve tehditler olarak karşımıza çıkıyor. Şiddetin skalası biraz daha yükseldiğinde; tecavüz, cinsel şiddet, fiziksel, duygusal ve ekonomik sömürü gerçekleşebiliyor. Bizim

futbola yönelmemizin nedenlerinden biri de, bu sorunlu dilin ve tecavüz kültürünü besleyen bu alanın da deşifre edilmesinin gerekliliğidir.

TCK 103'üncü maddeye bir değişiklik önerisi getirildi. Çocukların tecavüz failleri ile evlendirilmeleri gibi bir düzenleme yapılacaktı. Onun hemen ertesinde Galatasaray - Fenerbahçe maçı öncesinde tribünlerde, taraftar gruplarının sosyal medya hesaplarında da paylaşılan, çocuğa karşı istismarı meşrulaştırmaya çalışan '17 yıldır illegal, bundan sonra legal. +18' yazılı bir pankart açıldı. Bu pankart, tecavüz kültürüyle oldukça ilişkiliydi. Bu ayrımcı, hedef gösteren, cinsiyetçi dili sorunlu buluyor; cinsel saldırı, tecavüz ve genel şiddetin yok sayıldığı, sıradanlaştırıldığı, normalleştirildiği ve şaka malzemesi yapıldığı tüm durumları tecavüz kültürü olarak tanımlıyoruz. Cinsiyetçi küfürler etmek, şiddeti normalize ederken tecavüz kültürünü yaratır. Birkaç örnek verebiliriz. Tecavüzle ilgili yorum ve hikayelerin espri olarak algılanması ve komik bulunması, tecavüzle özdeşleşen karakterlerin ikonlaşması tecavüzün normalleştirilmesini sağlar. Taraftarlar, Antalyaspor - Fenerbahçe maçında diğer takıma gol atıldığında, Nuri Alço filmlerinin tecavüz sahnelerinde kullanılan müziği çalmaya başladılar. Dernek olarak bu olaya suç duyurusunda bulduk. Antalyaspor'un savunması, tecavüz marşını taraftarların çaldığı yönündeydi. Biz biliyoruz ki taraftar stadyumun içerisine ses sistemini kurup, istediği müziği çalamaz. Bunların beslendiği yerlerin aslında kurumsal yerler olduğunu da görüyoruz. Burada yapılan sadece bir taraftar eylemi değildir; kurumların kendi inisiyatiflerini tecavüz kültürünü önlemek yolunda kul-

lanmadıklarının da göstergesidir. Bu olayın, yaptıklarının bir suç olduğunu görmelerinden kaynaklandığını düşünüyoruz. Tecavüz kültürü, tecavüz ve cinsel şiddetin kabul edilebilir bir durum olduğu, suç olarak görülmediği her yerdedir. Bu normların kendisi önümüze şarkılarda, dizilerde, tezahüratlarda da çıkabiliyor.

Biraz da rıza kültüründen bahsetmek istiyorum. Rıza, kişinin belli bir davranışı özgür iradesiyle, sözlü veya bedensel ifade yoluyla onaylamasıdır. Rıza kelimesi hukuku çağrıştırdığı için rıza yerine 'onay' kavramını kullanmayı kararlaştırdık. Rıza inşası, kişinin rıza göstermediği herhangi bir cinsel davranıştaki 'hayır', 'evet'e çevirmek için kullanılan, fiziksel zorlama içermeyen bütün yöntemlerdir. Bu yöntemler ısrar, hediye vermek, kaygıyı azaltmak, güvence vermek olabilir. Onay kültürü duygulara, cinselliğe dayalı tüm ilişkiler ve ilişkilenmelerde; rızanın varlığının sorgulandığı, konuşulduğu iletişim biçimlerinin toplumda normalleştirilmesi ve doğallaştırılması olarak geçiyor. Sarılmak, el ele tutuşmak, öpüşmek ya da cinsel temas içeren her eylem öncesi onay almak gereklidir. Hedefimiz tecavüz kültürünü onay kültürüne çevirmektir. Medyada kullanılan dil, kesinlikle tecavüz kültürünü beslemektedir. Tecavüz kültürünün normalleştirilmesi, toplumda herkesin hayatını kötü etkiliyor.

İki tane haber örneği vermek istiyorum. İlkinde biri erkek, diğeri kadın iki takım kavga ediyorlar. Erkeklerin kavga ettiği olaya ilişkin haber bülteninde geçen manşet 'Sahada yumruklar konuştu.' şeklindeydi. Kadınların kavga ettiği olayla ilgili olarak ise 'Kadınlar birbirine girdi.' diye manşet atılmıştı. Bir diğer haberde 12 erkek futbolcu şampiyon olamadığı için kadınsılaştı-

rılarak '12 dev madam' başlığıyla haberleştirildi ve kadınlık bir aşağılama aracı olarak kullanıldı. Cinsiyetçi haberlerde ise kadınlar sürekli güzellik üzerinden temsil edilmektedir. Google aramalarında 'Kadınlar futbol oynamasın', 'Kadınlar futbol oynarsa' aramaları çok yaygındır.

Manken yakma davasını açtığımızda, bu dava üzerinden bu kadar geniş bir kitleye ulaşabileceğimizin farkında değildik. Gerçekten o kadar geniş bir kitleye ulaştık ki; bu ayrımcı, fobik dilin nerelerde üretilmediğinin ve sahaların bu ayrımcı dilin üretilmesi noktasında ne kadar etkin olduğunun farkına vardık.

Medyanın cinsel şiddet olaylarını verdiği birkaç haber örneği göstermek istiyorum.

'Kadın, yıldız sporcunun onu oral seks yapmaya zorladığını itiraf etti.'

Bu haberde neden oral seks ayrıntısına giriliyor? 'Yapmaya zorladığını itiraf etti' dersiniz bir kişiyi zan altında bırakmış olursunuz. 'Cinsel şiddete maruz bıraktığını söyledi.' denebilir. Yapılan eylemin ayrıntısının verilmemesi gerekiyor. Yaşanılan durumun pornografikleştirilmemesi, zihinlerde bir resim ya da fotoğrafın canlanmaması gerekiyor.

İkinci haber şu şekilde:

'İzmir'in Bornova ilçesinde atama bekleyen Türkçe öğretmeni 23 yaşındaki Neriman G., part time garsonluk yaptığı işyerinden dönerken, giydiği elbisenin dekoltesinden aldıkları cesaretle yanına yaklaşmış, tanışmak isteyen iki erkeğe 'hayır' deyince, hayatının şokunu yaşadı.'

Bu haber üzerine birlikte konuşalım.

Bu haberi siz yazsanız nasıl yazardınız?

Haberden neleri çıkartırdınız?

Katılımcı: Mağdurun mesleğinin, yaşının ve isminin belirtilmemesi gerekirdi. Bahsedilen küçük bir yer olduğu için mağdur deşifre olabilir. Sadece "İzmir'de bir kadın taciz edildi." diye haber yapılabilir. Olay ne şekilde olduysa sadece onun haberi yapılabilir. Elbise, dekolte, part time garsonluk, 23 yaş gibi ayrıntıların verilmemesi gerekir. Bu ayrıntılar tacize meşruiyet kazandırmaktadır.

Katılımcı:

Cinsel şiddetin meşrulaştırılmasını, bu haberde iki yerde görebiliyorum: "açık bir elbise giydiği" ve "hayır deyince hayatının şokunu yaşadığı" yazan bölümlerde. Sanki "hayır" dersin zaten yaparlar gibi bir durum söz konusu oluyor.

Katılımcı:

Ben "Atama bekleyen Türkçe öğretmeni" kısmına da takıldım. Haberde çok fazla gereksiz bilgi var. Haberde cinsel şiddetten ziyade başka şeylere odaklanılmış. Burada "Sokakta yürüyen bir birey, iki erkeğin tanışma girişimine olumsuz cevap verdiğinde, kendisine şiddet uygulandı." diye yazılabilirdi.

Katılımcı:

"İzmir'de, 23 yaşındaki N.G. iki erkeğin cinsel saldırısına uğradı" diye bir cümleyle haber yapılabilirdi. Neden yaşını belirtiyoruz? 12 yaşındaki bir çocuğa cinsel saldırıyla, 80 ya da 23 yaşındaki bir kadına yapılan cinsel saldırı birbirinden farklıdır. O yüzden yaşının belirtilmesi önemlidir. Hukuki açıdan bakıldığında cinsel saldırının uygulandığı yaş grupları önemlidir. Neriman G. kesinlikle kullanılmamalıdır. Çok kısa bir araştırma ile kim olduğu bulunabilir. Kanun zaten

kimliğin saklanması ve anonimleştirilmesi gerektiğini söylüyor. Faillerin açıklamasında "üzerinde dekolte vardı" olabilir, ama haberde bu ayrıntıya kesinlikle yer verilmemelidir. "İş yerinden dönerken" ayrıntısı da gereksizdir, çünkü okuyanda gereksiz bir şekilde "o kadın ne yapıyordu ki?" merakı uyandırabilir. Benim hukukçu olarak bu kararları okuduğumda sürekli canım acıyor. Savcıların iddianamelerine, Yargıtay'ın kararlarına, hatta makalelere bakıldığında; adaletsizliğin oldukça yaygın olduğunu görüyoruz. Ben birçok savcının, hakimin sahada çalışan hukukçuları temsil ettiklerini; hukukta düzenleyicilerin hepsinin hakkaniyetli kararlar aldıklarını düşünmüyorum.

Şehlem Kaçar:

Bu haberde faillerin kim olduğuyla ilgili bir bilgiye sahip değiliz. "Hayatının şokunu yaşadım" diye açıklanan olayla ilgili de bir bilgiye sahip değiliz. Biz bu haberi okuduk ve insanlara bazı sorular sorduk. İnsanlardan aldığımız cevapları ise hazırladığımız bir videoda derledik. 5N 1K ilkesindeki "Ne, neden, nasıl, nerede, ne zaman, kim" sorularına verilen cevaplardan oluşan videomuzu izleyelim.

Katılımcı:

Yaptığınız videonun çok yanlış olduğunu düşünüyorum. Haberin içeriğine bakmanız lazım. 5N 1K'yı neden insanlara yönlendirip cevap almaya çalıştınız ki? Haberciliğin altın kuralı olan 5N 1K'ya bu haberde zaten cevap bulamıyoruz. Bu haber zaten zihniyet olarak yanlış yapılmıştır.

Katılımcı: Tepkiler üzerine, CNN Türk bu haberi değiştirdi. "İzmir'in Bornova ilçesinde atama bekleyen 23 yaşındaki Türkçe öğretmeni Neriman G. işyerinden eve dö-

nerken iki kişinin tacizine uğradı ve dayak yedi.” şeklinde yeniden yapıldı. Bu cümlede, 5N 1K yapabiliyoruz.

Şehlem Kaçar:

Medyada yayınladığınız her şeyin söylem üretme gibi bir gücü var. Bu gücün kendisi, kullandığınız spot başlıktan ya da fotoğraftan da kaynaklanabilir. Post-yapısalcı feministler, söylemlerin kendisini oluştururken nerelerden ne almamız gerektiğini söylerler. Yani biz okuduğumuz her metinden aslında bir mesaj alıyoruz. Bu gücün kendisi de tecavüz kültürünü destekleyen bir yerden olursa; okuyucuların bu süreci normalleştirdiklerini görüyoruz.

“İzmir’in Bornova ilçesinde işinden evine dönerken bir kadını iki erkek taciz etti. Kadın, tacize karşı çıkınca erkeklerden biri kimse bana hayır diyemez diyerek kadına saldırdı. Fail, cinsel şiddete maruz bıraktığı kadının yüzüne peş peşe yumruk attı ve kadını tekmeledi.”

Haberi gereksiz ayrıntılarından arındırarak bu şekilde yaptık. Haberin doğru bulduğumuz bu halini okuyup tekrar 5N 1K sorularıyla beraber video derledik. Şimdi videomuzu beraber izleyelim. 2 video arasındaki farklara dikkat edelim.

Katılımcı:

Haberin dilinin doğru olması çok önemlidir. İnsanlar, eğer bu haberin tüm haline baksalardı yine çarpık tepkiler verebilirlerdi. Haberde kullanılan dil, insanları yönlendiriyor. Haber doğru anlatılarak insanların medyadan daha doğru ve temiz bilgi almaları sağlanabilir. Sizin yaptığınız haliyle haber yorumdan uzak ve temiz olmuş. O yüzden ikinci haberin videosundan da daha başarılı ve net cevaplar alınmış.

Şehlem Kaçar: Biraz da futbol alanında düşünürsek, cinsiyetçi pratiklerin ve tecavüz kültürünün bu alanda da yeniden üretildiğini göreceğiz. İncelediğimiz örnekler, cinsel şiddet haberlerinin nasıl verildiği üzerineydi. Şimdi de, medyada cinsel şiddetin futbol üzerinden nasıl üretildiğine bakıp üzerinde düşünelim. 4 kişilik gruplar oluşturup bu örneklerdeki sorunları beraber üzerinde çalışarak belirleyebilir misiniz?

Belirlenen Sorunlar;

- Erkek egemen medya
- Cezalandırma mekanizmasının olmaması (örneğin dijital medya alanında)
- Hedef kitleyle özdeşleşme çabası (uyum sağlama, hedef kitlenin dilinden konuşma)
- Spor medyasında çalışan nitelsiz kişiler (torpille işe alım, yetkin ve iletişim etiğine hakim çalışanların olmaması)
- Kulüp başkanlarının ve yönetimlerinin medya üzerindeki etkisi
- Editörlerin bilgili, deneyimli ve sorumluluk sahibi olmamaları
- Kulüplerin cinsiyetçi yaklaşımları
- Galip gelme isteğinin erkeklikle bağdaştırılması (erkeklik=galibiyet söylemi)
- Kaybedenin kadın ve LGBTİ+ olarak gösterilmesi (bunun zayıflık ya da edilgenliği çağırıştırıyor olması)
- Kulüp yönetimlerinde kadınlara yer verilmemesi (temsiliyet sorunu)
- Kadın sporcuların başarılarının medyada yeterince yer bulamaması
- Spor haberlerinde kadınların cinsiyet olarak özellikle belirtilmesi
- Haberlerin izlenebilirliğini artırmak için kadının obje gibi kullanılması
- Kadınların futbol oynadıkları için erkek gibi algılanmaları

Biraz da medya ekosistemi ile ilgili bil-

gi vermek istiyorum. Yazılı, görsel, radyo veya online medya haberciliğinde, bir haberin meydana getirilmesinde payı olan bir çok özne var. Haberin bir tek gazetecinin kaleminden çıktığını söyleyemeyiz. Bu ekosistemin yapısını da biraz düşünmek gerekiyor. Gazeteci haberi yazdıktan sonra editöre gönderiyor. Editör başlığı değiştirebiliyor. Tiraj kaygısından dolayı, haberi tirajı artıracak hale getirebiliyor. Haberler sosyal medya dolaşımındaysa, bu sefer sosyal medya yöneticileri için içerisine girebiliyor. Örneğin: ' ... şok bir şey yaşadı, ... öyle bir şey yaşadı ki' şeklinde haber başlıkları olabiliyor. Haberin daha fazla tıklanmasına neden olabilecek, sansasyonel, pornografik ve erotik başlıklar da görebiliyoruz. Cinsel şiddetin bir suç olduğu vurgusu yapılmıyor. Fotoğrafçılar bir öyküye eşlik edebilecek fotoğrafları çekebiliyorlar. Online içerik tasarımcıları, online içerik görseli olarak hazır stok görselleri kullanıyorlar veya arşivde bulunan görselleri kullanıyorlar. İmaj bankasından satın alınmış stok fotoğrafların kullanılması, haberin çerçevesini değiştiriyor. Bu haberler, kişileri mağdurlaştırıp, kötü etki yaratabiliyor. Haberlerde daha genel fotoğraflar kullanılmasını öneriyoruz. Örneğin; Ensar Vakfı'ndaki cinsel istismar olayı haberi verilirken, çocukların görselleri asla kullanılmamalıydı. Verilen görsellerde çocukların yüzlerini buzladılar. Genel bir çerçeve fotoğrafı verilebilirdi, çünkü Ensar Vakfı bu duruma kurumsal olarak müdahil olmak zorundaydı. Fotoğraflarda sorumluların hepsinin bulunması lazımdı ama ne yazık ki yapılan haberlerde çocukların fotoğraflarını gördük. Hayatta kalanların görsel kullanımındaki sıkıntılardan bir tanesi de tek bir etnisite, ırk veya cinsel yönelim üzerinden haber

yapılmasıdır. Herkes cinsel şiddete maruz bırakılabilir ve herkes fail olabilir. Buzlu fotoğrafların kullanılması, hayatta kalanı yargılıyor ve mağdurlaştırıyor. Bu konu hakkında çalışan STK'ların hayatta kalanı güçlendirici görselleri kullanılabilir. Biz de dernek olarak görsel kullanımı için "yapın-yapmayın" başlıklı öneri listeleri oluşturduk. Şimdi belirlediğimiz bu sorunlara getirebileceğimiz çözüm önerilerini konuşalım.

Çözüm Önerileri:

- *Hem çalışan hem de editör kadınlar için kota getirilmesi*
- *Spor medyası için özel etik ilkelerin hazırlanması*
- *Türkiye Spor Yazarlar Derneği'nin daha aktif olması; hem eğitim vermesi hem de üyelikten atmaya kadar varan disiplin yöntemleri kullanması*
- *Kurum içi denetim ve yaptırım mekanizmalarının kullanılması*
- *Sertifikalı spor yazarlığı ve editörlüğü uygulaması (eğitim programının akademi, kulüpler ve STK'larla ortaklaşa hazırlanması)*
- *RTÜK'ün yapısının değiştirilmesi, siyasal bir yapı olmaktan uzaklaştırılması (spor programları için özel bir birim oluşturulabilir ve bu birimlerin yayın durdurma cezaları uygulayabilecek kadar inisiyatifleri olabilir)*
- *Altyapılarda ve okullarda toplumsal cinsiyet eğitimi verilmesi*
- *Galibiyetin erkeklik olarak algılanmasına karşı medya dilinin değişmesi*
- *O gün rakip olacak taraftarların, öncesinde birbirleriyle buluşması*
- *Altyapıdaki sporculara ve çocuklara bunun zevk alınması gereken bir oyun olduğunun; kazanmanın ve kaybetmenin önemli olmadığı mesajının verilmesi*

- Sporcu geçmişi olan kadınların antrenörlüğe ve üst düzey yöneticiliğe teşvik edilmesi

- Altyapıdaki ocuk sporcuların aileleri ve kulüpler arasında iletişimin sağlanması ve bu konularda ailelere eğitim verilmesi

- Her cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğinden insanın spor yapabileceği fikrinin güçlendirilmesi ve buna bağlı olarak antrenör baskısının azaltılması, sporun sadece erkeklere özgü bir etkinlik olmadığıının vurgulanması

- Kurumsal olarak taciz politika metinlerinin oluşturulması ve yaygınlaştırılması

- Her takımında her branş ve yaş gruplarında spor psikologlarının bulunması

- Antrenör eğitimlerinin kapsam ve standartlarının yükseltilmesi.”

4. Bölüm

Sempozyum Çıktıları

Atölye Sonuç Bildirileri, Forum ve Çözüm Önerileri

Moderatör: Nurgül Özz - ÇŞMD

Atölye Kolaylaştırıcıları: Nil Delahaye, İrem Kavasoglu, Gizem Derin, Şehlem Kaçar

Nurgül Özz:

Bu bölümü forum gibi tasarlamıştık. Programda zaman açısından sarkma olduğu için atölye çıktılarını ve forum kısmını bir arada yapabileceğimizi düşündük. Önce atölyelerde neler konuşulduğunu ve atölye çıktılarını dinleyelim; ardından çözüm önerilerimizi paylaşabiliriz. Program kapanışında; Korospular Korosu bizimle olacak, onları dinleyeceğiz.

Nil Delehaye:

Tezahüratta Mağdursuz Küfür Atölyemizde iki farklı çalışma yaptık. Birincisinde neden ve nasıl küfredildiğini anlamaya çalıştık. Ondan sonra bir distopya çalışması yaptık. Dünyamızda, bütün güç ilişkileri tersine çevrilmiş olsaydı; o zaman tribünlerdeki sesler nasıl olurdu, neler söylenirdi üzerine düşündük. Bunların sloganlara nasıl yansıtılacağını hayal ettik. Ardından bir ütopya çalışması yaptık: "Herkes özgür olsaydı, güç ilişkileri bir şekilde sıfırlanmış olsaydı; nasıl bir futbol aşkı yaşardık?" diye hayal ettik. Katılımcıların gruplarını, çoğulculuğu esas alarak isimlendirdik. Gruplar, farklı gazete isimleri ve sloganlar ürettiler.

İrem Kvasoğlu:

Biz ikinci atölye olan Kadın ve LGBTİ+'ların Tribündeki Temsili Atölyesinde iki farklı sunum yaptık. Bunlardan biri Çukurova Üniversitesi Beden Eğitimi ve Yüksekokulu öğrencileriyle birlikte geliştirdiğimiz Kadınlar Sahada, Biz Tribünde projesiydi. Buradaki amacımız, Adana İdmanyurdu'nun evinde oynadığı tüm maçlara seyirci olarak katılıp; burada cinsiyetçi olmayan tezahüratlar üretmek ve bu takımın tanınırlığını artırmaktı. Dolayısıyla da kadın futboluna yönelik bir farkındalık oluşturmak çabasıydı. Atölyede bu proje

kapsamında yaptığımız etkinlikleri anlattık. Adana'da kadın futbol takımı var ve 1. Lig'de mücadele ediyor. Erkek futboluna baktığımızda, bu Süper Lig'e karşılık geliyor. Ne yazık ki bizim bu takımın tüm maçlarını takip eden bir taraftar topluluğumuz yok. Bu proje önümüzdeki yıllarda da devam edecek. Dolayısıyla tribünde kadın temsilini artırmak için ve bu alanları daha eşitlikçi bir hale dönüştürmek için neler yapılabilir, çözüm önerileri nedir, ne gibi işbirlikleri yapılabilir, takımın hem Adana'da, hem Adana dışındaki görünürlüğü ve taraftar kitlesi nasıl artırılabilir gibi sorularla ilgili düşüncelerimizi birlikte paylaşabiliriz diye umut ediyoruz.

Biz, grup çalışmalarını süre kısıtlılığından dolayı yapamamıştık. Adana İdmanyurdu Kadın Futbol Takımı'nın hala kümede kalmak üzere devam ettiği maçları var. Sizin için Adana'dan getirdiğimiz renkli kağıtlara, takım için destek ve dayanışma mesajlarınızı yazarsanız biz de bunları oyunculara vereceğiz. Çünkü lig halen bitmedi ve hala bir şansımız var. O yüzden belki sizden gelen cümleler, onları motive edebilir diye düşünüyorum.

Gizem Derin:

Ben de tribünde LGBTİ+ temsiliyle ilgili yaptığımız nitel bir araştırmayı sundum. LGBTİ+'larla derinlemesine görüşmeler yapmıştım. Sunumda araştırmada yer alan bulguları paylaştım. Derinlemesine görüşmelerde; görüşmecilere tribün algılarına, tribün deneyimlerine, tribün tahayyüllerine ve LGBTİ+ dostu tribünler için neler yapabileceklerimize dair sorular sorduk.

Şehlem Kaçar:

Üçüncü atölye olan Medya, Cinsel Şiddet,

Dil ve Çözüm Önerileri Atölyesinde Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği olarak yürüttüğümüz “Dilimizi Dönüştürüyoruz” projesinden bahsettik. Bu projede cinsel şiddet alanında hak temelli habercilik üzerine çalışıyoruz. Bu çalışmadan bahsederek atölyeye başladık ve bazı haberlere baktık. Alanda yürüttüğümüz çalışmalardan biliyoruz ki, cinsel şiddet haberlerinde kullanılan medya dili oldukça sorunlu. Cinsel şiddetin yarattığı hasarı azaltmanın ön koşullarından bir tanesi de medya dilini sorgulamak ve dönüştürmeye çalışmak. Atölyede medyada dönüştürmeye çalıştığımız dildeki sorunlar üzerinde durduk. Bu sorunlardan biri futbol alanındaki cinsiyetçi dil, diğeri de cinsel şiddet haberlerinin sunuluş şekliydi. Cinsel şiddet haberlerinin nasıl verilmesi gerektiğini tartışırken; cinsiyetçi medyadan bir haber örneğini temel alarak, dernek olarak çektiğimiz iki videodan faydalandık. Katılımcılar, iki ayrı gruba ayrıldılar. Gruplar futbol haberciliği nasıl yapılmalı üzerinden düşünerek, bu alandaki sorunları ortaya koydular. Sonrasında da bu sorunların çözüm önerilerini sundular.

Nurgül Özz:

Aslında Medya, Cinsel Şiddet, Dil ve Çözüm Önerileri Atölyesinin sorun tespiti ve çözüm önerileri sadece medyayla sınırlı olarak değil, daha geniş bir çerçevede okunabilir ve uygulanabilir. Forum kısmında öneriler ve bu önerilere dair nasıl adımlar atabileceğimizi, tam da bu formatta konuşmak istiyorduk. Medya dilini alt başlıklara ayırarak, her başlık için öneriler hazırlamak da işlevsel olabilir. Çözüm önerileri oluştururken, işe çok daha somut ve basit düşünerek başlamak gerekiyor. Çerçeveyi çok geniş çizdiğimizde, çözümlerle ilgili

adım atmak da güçleşiyor. Küçük adımlarla başlayarak küçük değişimler yaratmak da mümkün. Teşekkürler hepinize. Şimdi hem atölyelerle ilgili paylaşımlarınızı, hem de sizlerin bu atölye içerikleriyle ilgili önerileriniz varsa onları alabiliriz. Sormak istedikleriniz varsa sorabilirsiniz.

Katılımcı:

Atölye sonuç bildirgesinde yer alması için bir şey önermek istiyorum: Ceza sisteminin işleyebilmesi veya herhangi bir cezalandırmanın talep edilebilmesi için, önce suç tanımının yapılması lazım. Nefret suçunu yasaya eklemedikçe, bu söylediklerinizin hiçbir yasal altyapısı olmuyor. Sportif müsabakalarda da cezalandırma sistemi, nefret suçunun eklenmesiyle işleyebilir. Sonuç bildirgesine eklenmesi için fikrimin eklenmesini istedim.

Nurgül Özz:

Dün CŞMD'den İdil, bu alanda şimdiye kadar neler yaptığımızı anlatan bir sunum yaptı. Orada CŞMD'nin tribünlerde üretilen şiddetle ilgili savcılığa 4 kere suç duyurusunda bulunduğu ve 2 kamu davasında müşteki olduğundan bahsetti. Bu davalarından bir tanesi failin ceza almasıyla sonuçlandı. Bu “Spora aykırı hareket ve davranışlar” üzerinden verilmiş bir cezaydı. Bu cezaya itirazda bulunduk. “Burada cezanın sadece spora aykırı hareket ve davranıştan değil, aynı zamanda cinsiyet ayrımcılığı ve bir cinsiyetin aşağılanması üzerinden verilmesini istiyoruz.” dedik. Nefret suçları belki de spor suçlarının da içerisine eklenmeli. Bu tartışılabilir. Hukukçular öneri sunabilir.

Katılımcı:

Özel alanları düzenleyen yasalara nefret suçunu eklemek de bir çaba olabilir.

Mert Yaşar:

Nefret suçunun olmaması elbette bir eksiklik. Tribündeki ya da medyadaki cinsiyetçi dilin engellenmesi açısından hukukta eksiklik yok. Çünkü cinsiyet ayrımcılığı zaten suçtur. Şu anda medyanın dili, medyada haberi yapan kişi, editör çok rahat cezalandırılabilir. Hakaret eden taraftarlar da cezalandırılabilir. Sorun; savcılar ve hâkimlerin davalarda hareketleri ve davranışları yanlış yorumlamalarıdır. Sempozyum konuşmacılarından Avukat Aynur Tuncel'in Dernek olarak takip ettikleri davalar için yazdığı dilekçelerini okudum. Dilekçeleri, hukukçu olmayanların da çok rahat anlayabileceği, mükemmel bir dille, bir sürü örnek vererek, makale gibi yazmış. Hatta örneklerini Ekşi Sözlük'ten de seçmiş. Aynur Tuncel, o cinsiyetçi dilin toplumda nasıl anlaşıldığını, Japon bayrağının ve şişme bebeğin yakılmasının toplumda nasıl tepki gördüğünü, bunların nasıl cinsiyetçi söylemler ürettiğini dava dilekçelerinde yazmasına rağmen; savcılar ve hâkimler maalesef görevlerinin gereğini yapmışlar. Bir hukukçu olarak benim sorunun, savcılar ve hâkimlerin bu mevzuya taraflı yaklaşmaları ve ne medyaya ne de taraftarlara dokunma isteğinin olmasıdır. Hâkimler, taraftar gruplarına hiçbir şekilde dokunmuyorlar. Ben şahsi bir deneyimimi anlatmak istiyorum: Bir hakemin vekiliyim. 8 aydan beri taraftar grubuna ilişkin bir iddianemenin hazırlanmasını bekliyoruz. Savcı sürekli bizi oy alıyor. Savcıya 23 kişilik şüpheli listesi verdim, yalnızca birini dinledi. Bana "Avukat Bey, o kadar abart-

masak." diyor. Çünkü o iddianame hazırlandığı takdirde, yer yerinden oynayacak. Bizim öncelikli olarak savcılar ve hâkimleri eğitmemiz gerekiyor. Taraftar grubunun dokunulmaz olmadığını onlara göstermemiz lazım. Bu sempozyuma katılanların çoğu İstanbul'da ikamet ediyor. Maç olduğu zaman Kadıköy'de, Beyoğlu'nda ve Beşiktaş'ta yolların kapatıldığını; sürekli cinsiyetçi küfürler edildiğini ve polislerin taraftarları gülerek izlediğini görüyoruz. Oysa biz bir talebimizi duyurmak için 5 kişi bile toplansak, polis tarafından müdahale ediliyor. Taraftarlara ise hiçbir şekilde müdahale edilmiyor. Bu anlamda kanunların yeterli olmadığından söz edemeyiz. Polis, savcı ve hâkimler; yani uygulayıcılar oldukça sorumsuzlar. Taraftar kültürü açısından Türkiye'de çok büyük eksik var. Avrupa'da oldukça yaygın olan "Fan Coaching" (Taraftar Koçluğu) isimli bir uygulama var. Belki biliyorsunuzdur. Özellikle sorunlu taraftar grupları; yani sosyo-ekonomik düzeyi düşük, suça yönelen, uyuşturucu kullanan, eğitim almamış ve bir şekilde suça bulaşmış taraftarlar için özel programlar var. Bu programlar devlet ve kulüpler tarafından değil de STK'lar öncülüğünde hazırlanıyor. Bu taraftarlara rehabilitasyon uygulanıyor. Ayrıca taraftarlar ve sporcuların bir araya geldiği sosyal organizasyonlar düzenleniyor. Yurtdışında kulüplerin sosyal sorumluluk geliştirmeleri gerekiyor, hatta İngiltere'de böyle bir zorunluluk var. Taraftarlar, kulüp ve sosyal projenin muhatabı olan grup bir arada çalışıyor. Böylece taraftarlar hem topluma hem de kulübün içerisine dâhil ediliyor. Türkiye'de ise taraftarlar ne kadar fanatik olurlarsa olsunlar, doğrudan kulüple bir bağlantıya sahip değiller. Taraftarlar "Yönetim istifa"

diyor ama yönetim de taraftarları muhatap olarak görmüyor. Taraftarlar, kulüp yönetiminde de yer alamıyorlar. Taraftarların kulüplerin içerisinde daha fazla yer alması, taraftarların daha tutarlı olmasını; toplumsal faydayı gözetmelerini ve cinsiyet ayrımcılığından uzak kalmalarını da sağlayabilir. Taraftarlara daha fazla sorumluluk verilmesi ve taraftarların kulüplere dâhil edilmesi gerektiğini düşünüyorum. Taraftarlar dikkate alınmadıkları için bu kadar sinirli ve tepkisel davranıyorlar.

Nurgül Özz:

Mert Bey, sizin yaptığınız paylaşım hem öneri hem de tartışma açıcı bir yorum gibi oldu. Bunun üzerine de biraz konuşabiliriz. Mesela benim aklıma gelen ilk soru: Kulüp ve taraftarlar arasında çok sıkı bir bağ olmayabilir ama hakikaten kulüpler kendi taraftarlarını yönlendirme konusunda bu kadar aciz mi? Kulüplerin kullandıkları söylemler, uygulamalar, kısıtlamalar neler? Aralarındaki bağ bu kadar kopuk mu? Kulüpler bu konuda sorumluluk alamazlar mı? Biz ÇŞMD olarak şu an kulüplere yönelik bir deklarasyon üzerinde çalışıyoruz. Kulüplerin taraftarlarına yönelik geliştirebileceği bir talep listesi olabilir. Bir de şunu merak ediyorum: Şiddet dilini kullanan taraftarlar, hakikaten sadece sosyo-ekonomik düzeyi düşük, daha kriminal insanlar mı? Öyle olmadığına sanırım hemfikirizdir. "Rehabilitasyon" kelimesi de bana kişisel olarak sorunlu geldi. Belki bunları da konuşabiliriz.

Katılımcı:

Yanlış hatırlamıyorsam dün Taraftar Hakları Derneği, kulüp yöneticileriyle bağlantı kurduklarını, hatta kulüplerle bağlantılarının olduğunu söyledi. Taraftarlara yönelik

taleplerin direkt kulüplerden beklenmemesi ve Taraftar Hakları Derneği'yle masaya oturulması da bir yöntem olabilir.

Katılımcı:

Ben taraftarım. Taraftarlar ve kulüp arasındaki organik bağ, sınırlı sayıdaki taraftar için geçerlidir. Organik bağı olan taraftarlar tarafından daha fazla küfürlü tezahüratlar yapılıyor.

İrem Kavasoglu:

"Yönetimle sadece sınırlı sayıda taraftarın arası iyi" deyince aklıma birkaç şey geldi. Tribünde, tribün liderleri üzerinden bir şeyler yürütülebilir. Biz de yaptığımız görüşmelerde bunu soruyorduk. Tribün liderinin tavrı ve duruşu aslında taraftarların çok büyük bir bölümünü etkiliyor. Tribün lideri maç izlerken hakeme bir çakmak fırlatıyorsa ya da küfür ediyorsa; onun yaptığı doğru kabul edilip hemen dolaşıma sokuluyor. Dolayısıyla bunları gören birçok insan, o mekânda şiddet üretebiliyor. Belki de bunu tam tersine çevirmek üzerinden düşünmeliyiz. Tribün liderlerinin dönüşümde öncü olmaları, "daha farklı bir tribün ve taraftarlık mümkün" söyleminin üretilmesi ve bu söylem üretilirken kulüplerle de işbirliği yapılması; meselenin çözümlenmesini sağlayabilir.

Hilal Esmer:

Katılımcılara dağıttığımız dosyalarda, bizim futbol kulüplerine sunduğumuz taleplerin olduğu bir metin var. Bu metin ilk aklımıza gelen ve en acil ihtiyaç olarak gördüğümüz taleplerden oluşuyordu. Mert Bey, sunumunda kulüp yöneticilerinin çocuk koruma eğitiminden geçmemiş kişiler olduğundan bahsetmişti. Aynı şekilde kulüp yöneticileri ya da yönetim kadrosu

denilen kesim; toplumsal cinsiyet rollerini, normlarını, eşitsizliği ve cinsiyet ayrımcılığını da bilen bir kitle değil. Dolayısıyla da bu şiddet dilini üreten taraftar grupları gibi onlarla organik ilişkileri olanlar da aynı şekilde bu dili üretebiliyorlar. Kulüp yöneticileriyle yaptığımız görüşmelerde gördük ki; bu konuda bir şeyler yapmak, bir sosyal sorumluluk ya da PR çalışması yürütmek bile akıllarına gelmemiş. Yaptırım uygulamanın gerekliliğine de ikna değiller, çünkü bu yaptırımlar onlara da çok anlamsız gelebiliyor. “Ne gerek var ki?” diyebiliyorlar. Yani o bilinci oluşturmak için, yöneticilerin üzerinde bir baskı oluşturmak gerekiyor. Yöneticilerin üzerinde baskı oluşturulmalı ki, o baskı taraftar kitlelerine de yönelsin. Çok komik bir şekilde, onlar da aynı şeyden şikâyetçiler. Kulüp yöneticileri, taraftarlar için “Anamıza, bacımıza küfrediyorlar.” diyorlar. Taraftarla yönetimin arasında bir müşteri ve satıcı şirket ilişkisi var. Üç büyüklükten birinin kulüp yöneticisi “Bizi de tehdit ediyorlar. Ben annemin sosyal medyaya girmesine izin vermiyorum, çünkü morali bozuluyor.” diyebiliyor. Bir taraftan küfür ve hakarete maruz kalıyorlar, bir taraftan da bu küfür ve hakaretler verdikleri hiçbir karara etki etmiyor. Sonuçta küfür etmek, taraftar açısından bir rahatlama olarak görülüyor. Taraftarlar, kararlara etki edemiyorlar ama küfür ediyorlar. Karşılıklı böyle bir ilişki var. O yüzden benim önerim, taraftar gruplarına alternatif olabilecek yöntemler üretmek. Alternatif taraftar gruplarının oluşması, bunlardan birisi olabilir. Ama aynı masada olmak, bir arada olmak tabii ki çok önemli. O yüzden de şiddetsiz amigoluğun yaygınlaşması ve şiddetsiz sloganların üretilmesi gerekiyor. Bunların düzenli olmasını sağlamak

gerekir. Bir ya da iki kere olması bir şeyi dönüştüremez. Yol gösterici birkaç örneğin olması da önemli. Medya alanında da “Stok görselleri kullanmayın, şu ya da bu içerikleri kullanmayın.” dediğimizde, “Ne kullanalım? Havuzda alternatif görsel yok.” diyorlar. Biz geçtiğimiz sene, bir grup fotoğrafçı ve tasarımcıyla bir araya geleerek cinsel şiddetle ilgili temsili fotoğraflar üzerine alternatif örnekler üretmeye çalışmıştık. Alternatif üretmek de çok zor. Belki olmayan bir şeyin üretilmesi ve yeni alternatiflerin tahayyül edilmesi kısmına daha çok emek verilmesi gerekiyor.

Kısaca kulüplerden istediğimiz talepler şunlar:

- Kulüp medya organları ve yayınlarında, sporda cinsiyetçi şiddetin önlenmesine yönelik bilinçlendirici ve farkındalık artırıcı program ve içerikler hazırlanması:

Bütün kulüplerin kendi medyası var. Çok büyük televizyon ve radyo kanalları, gazeteleri, dergileri, süreli yayınları var. Dolayısıyla bu kanallarda yapılacak çalışmalar; cinsiyetçiliğe, homofobiye, cinsiyet ayrımcılığına karşı yol gösterici olabilir. Bize kalsa kendi yayınlarında çarşaf çarşaf külliyat çıkarabilirler. Öneriler bölümü, şiddetsiz dil, ayrımcı olmayan dil ve kadın spor branşları üzerine de yazılabilir. Bunlar, editörler vasıtasıyla üretilebilir. Bunu yapacak olan insanlara ihtiyaç duyduklarında, bizden danışmanlık alabileceklerini belirttik. Dergilerin, süreli yayınların, televizyonların feministleşmesi gerekiyor. Tabii ki bu da kendi yayınlarında kadınların, LGBTİ+’ların, erkek olmayan diğer kimliklerin görünür olması üzerine alan açmalarıyla mümkündür.

- Kadınların kulüp yönetimlerinde bu-

lunmasının teşvik edilmesi:

Bununla ilgili bir kota konulması ve bu kotaların uygulanmasının; yani %30- 50 gibi, mecliste istenen kadın kotasına benzer bir kotaların, kulüp yönetimlerinde de uygulanmasının fark yaratacağına kesinlikle inanıyoruz. En azından bir takım talepleri masaya getirmelerini sağlayacak olmaları açısından, kadınların kulüp yönetimlerinde olmaları önemlidir.

- Sporda kadın branşlarının artırılması:

Bunun nasıl yapılacağı konusunda panellerde tartışmalar oldu.

- Cinsiyetçi ve homofobik şiddet içeren tezahüratlarda bulunan taraftarlara yönelik caydırıcı yaptırımlar uygulanması (örn. Passolig iptali):

Kulüpler, Passoligleri iptal etme hakkının kendilerinde olmadığını, bunun TFF'nin inisiyatifinde olduğunu belirterek çözüme yanaşmıyorlar. Kulüpler "Bizi zorlayacaksanız Kulüpler Birliği'ne gidin, onlar daha yukarıda, onlar yapar." diyor. Antalyaspor'la şu an davalıyız ve Antalyaspor bu davadan hasar görmemek için pankart çıkartmaktan tutun da, "Sizin hazırladığınız talepler listesinin tamamını yerine getiririz." bile diyor. Kulüpler, sıkışınca değişebiliyor. Üstelik biz, Antalyaspor'un her hafta küfür etmekten ceza ödemediğini öğrendik. Ödediği ceza paraları da büyük meblağlar. Bu meblağları farkındalık eğitimlerine harcasalar, zaten bu olaylarla yüzleşmelerine gerek kalmaz. Dolayısıyla da farkında olarak, illegal küfürden resmi şekilde TFF'ye ceza ödeme durumunu içselleştirmişler. Antalyaspor, kendi 30 yıllık amigosunun varoluşunu tecavüzcü Coşkun karakteri üzerinden kurduğu ve taraftarları küfür ettiği için düzenli ceza ödüyorlar. Hâlbuki bu bütçeler çok daha farklı yerlere harca-

nabilir. Dolayısıyla da kulüplerin taraftarlara "Küfür ettiğiniz takdirde, biz sizin yanınızda değiliz, arkanızda değiliz." mesajını vermesi açısından, bu tip küçük yaptırımların önemli olduğunu düşünüyorum.

- Sporculara, yöneticilere ve kulüp yöneticilerine yönelik farkındalık eğitimlerinin verilmesi:

Kulüpler, altyapılara yönelik eğitimlerin çok iyi bir alternatif olacağını belirtiyorlar ama spor ve yöneticilere farkındalık eğitimi verilmesini onaylamıyorlar. Küçüklerin eğitim alması konusunda sakınca görmezken; yetişkinler konusunda oldukça tereddütlüler. Benim aldığım geribildirimlerde Antalyaspor'da şu an benzer bir durumda.

- Panel, konferans gibi etkinlikler düzenlenmesi:

Bu talebimiz için biraz daha zorlanmaları gerekiyor.

- Eşlerine veya partnerlerine şiddet uygulayan futbolculara yönelik caydırıcı yaptırımlar uygulanması:

Bu yaptırımın hiçbir örneğini görmedik. Sanık korunması açısından ifşa kısımlarından çok emin değiliz. Maruz bırakılmış kişiler talep etmediği sürece onun mahremiyetini korumak açısından da bu tip şeyleri ifşa etmiyoruz. İfşa olduğunda da etkili olduğunun farkındayız.

Mert Yaşar:

Kulüpleri engelleyen şey kanunlar değil. Şu an zaten kulüplerle taraftarlar arasında sözleşmesel bir ilişki var. Kulüp isterse küfürbaz taraftarları sahaya almaz. Kulüpler taraftarlar üzerinde hiçbir yaptırım uygulamıyor. Kulüpler, taraftarların tezahüratlarından besleniyor. Bu anlamda kulüplerin de sorumluluğu var. Belki kulüplerin TFF'ye hiç sırtlarını dayamadan, TFF'nin

ceza verip vermemesine bakmadan cinsiyetçi taraftarları belirleyip; onların kombinelerini iptal etmek, onlara ayrı sicil tutmak ve o sicildeki taraftarlara bilet satmamak şeklinde bir uygulamaya geçmelerini sağlayabiliriz. Burada bir ayrımcılık yok, çünkü kulüpler taraftarlara bir hizmet sunuyorlar. Kulüplerin bu hizmet karşılığında kendilerine ceza verilmesine sebep olacak veya ayrımcılık yapacak taraftarlara bilet satmama, onlarla sözleşme yapmama ve var olan sözleşmeleri feshetme yetkileri var. Kulüplerin elini taşın altına koymaları gerekiyor.

Katılımcı:

Taraftarla yönetim birbirini nasıl kontrol edebilir ve yönetimler taraftar üzerinde nasıl etkili olabilir diye konuştuk. Maç esnasında yapılan duyurular ve anonslar hemen etkili oluyor. Örneğin ateş yakılınca anons yapılıyor; kulüp ceza almasın diye hemen ateş söndürülüyor. Anlık müdahaleler işe yarıyor. Televizyon izlerken de fark ediyorum ki, küfürsüz slogan girdiğinde yayının sesi kısılıyor. Ama bu sürekli yapılan bir şey mi bilmiyorum. Böyle küçük çözümler de olabilir.

Katılımcı:

Benim şimdiye kadar takip ettiğim kadarıyla cezalar, hep gruplara veriliyor. Bu da birey kimliğinin yitirelerek bireylik yitimi yani anonimleşme yaşanmasına sebep oluyor. Cezaların bireyselleştirilmesi, standardize edilmesi ve düzenli bir şekilde verilmesi; insanları anonimleşmekten alıkoyabilir. 6 milyon TL'yi kulüplerden toplamak yerine, taraftarlardan 1 seneliğine toplansalar; cezalar daha etkili olabilir. Küfür edenler ve etmeyenler maçı izlemek için aynı parayı

ödüyorlar. Dolayısıyla cezaların bireyselleştirilmesi daha etkili olabilir.

Katılımcı:

Televizyonda sesin kısılma olayı, RTÜK'ten ceza almamak için yapılıyor. En ufak bir küfürsüz tezahüratta bile ses kısılıyor. Ceza kısmında da, taraftarlardan toplanan değil de; Futbol Disiplin Kurulu'nun kestiği ceza sonucunda kulüplere para cezası kesiliyor. Bireysellik konusunda da Almanya örneğini vermek istiyorum. Almanya'da taraftarlar tribünde meşale yaktıkları için; kulüp, meşale yakan taraftarlara dava açtı ve davayı kazandı. Bu dava çok ses getirdi. "Kulüp nasıl kendi taraftarına dava açar?"dan tutun da "Kulüp neden bunu baştan önlemedi de, sonra dava açtı?" gibi tartışmalar da beraberinde gelmişti. Bu karar, bireyselliğin yolunu az da olsa açtı. Bağımsız yeni taraftar gruplarına değinmek istiyorum. Maalesef yeni bir taraftar grubu çıktığında; tribündeki baskın taraftar grupları, o gruptaki belli kişileri kendi bünyesine katıyor, o taraftar grubunu dışlıyor. Yönetimle araları iyi olduğu için, yönetim kanalıyla grubu futboldan dışlatarak kombine biletlerini iptal ettiriyor veya onların pankartlarını içeri aldırıyor. Örneğin Galatasaray'da sahada bir pankart asılacaksa, bireysel olarak o pankartı hiçbir şekilde içeri sokamazsınız. Polis, eğer pankartınız varsa bilet kontrolünden sonra o pankartı alıyor. Gerekeceği kadar da yönetimin izin vermemesini gösteriyor. Yönetim sadece Ultraslar taraftar grubunun pankartlarına izin veriyor. Onlar, maç gününden 1 gün önce tribüne gider ve pankartlarını asarlar. Bireysel olarak sizin pankart asmanıza asla izin verilmez. Örneğin "Tek Yumruk" adında, daha sol görüşlü bir ta-

raftar grubu var ve o gruba, isminin geçtiği pankartla tribüne girmesine izin verilmez. Küfür olgusuna gelirsek; anında ceza alma anonsu yapılmasına dair de örnek vermek istiyorum: Galatasaray 2012 ya da 2013 yılında hiçbir tribün ya da saha kapatma cezası almadı, çünkü takım şampiyonluğa gidiyordu ve çok iyi bir futbol sergiliyordu. Eğer bir ceza alırsa bu başarılarını etkileyebilir diye düşünülerek; herhangi bir küfür edilme belirtisinde, anonsa gerek kalmadan taraftarlar hemen birbirlerini susturuyorlardı. Takımın kötü gittiği dönemlerde ise her maçta küfür edilebiliyor. Anons yapılıncaya susulması ya da meşalelerin söndürülmesinin sebebi, takımın iyi gitmesi ve bir sonraki maçta ceza alınırca şampiyonluk yolunda bu cezanın engel olmasıdır. Küfre müdahale edip etmeme, yerleşik bir kültür değil de başarıya endekli bir durum olduğu için geçici bir çözümdür. Küfür, taraftarın "Kurallara riayet edelim"den ziyade, "Takıma zarar gelmesin, şampiyonluğa zarar gelmesin." düşüncesiyle yaptığı bir eylemdir.

Nurgül Özz:

Aslında konuştuğca içeride ne kadar çok dinamik olduğunu da görüyoruz.

Katılımcı:

Ben biraz davalarla ilgili kısımdan bahsetmek istiyorum. Açılan davaları kitleler daha fazla takip etse, davalara katılabilse daha iyi olur. Kadın davalarında, kitleler halinde davalara katılım oluyor. Bu davaları medya ya da bunların yayınlanabileceği dergiler varsa onlar üzerinden duyurup, davalarda büyük bir kitle olarak bulunmak önemli diye düşünüyorum. Alternatif taraftar grupları, büyük kitlenin içerisinde

dışlanmaya müsait oluyor; ama tam tersini yaparsak, yani alternatif taraftar grupları oluşturup ana akım taraftar gruplarını da vet ederek parça parça bir şeyler yapılabilirse, o da güzel olur.

Katılımcı:

Hep cezaları ve caydırıcı etkileri konuştuk. Pozitif bir kampanya dili üretmek nasıl olur? Mesela taraftarların küfrettiklerinde bireysel olarak ceza aldıklarını söylediniz. Örneğin "Küfür etmiyoruz, çocuk okutuyoruz" gibi bir amaçla, TFF'ye ödeyecekleri ceza parasını ödemek yerine bu ceza parasıyla çocuklara burs vermek veya okulların fiziksel onarımını yapmak gibi bir yaptırımla bu ceza meselesi pozitif bir şeye nasıl döndürülebilir? LGBTİ+ Dostu Belediyecilik metni 10 yıl önce bir hayaldi. Böyle bir metni herhangi bir belediyeye imzalatmak da hayaldi. Bugün bu metni imzalayan HDP'li ve CHP'li belediyeler var, hatta imzalayan bir MHP'li belediye de biliyorum. Yani bu metin bayağı yayıldı. Acaba bu önerdiğiniz maddeleri, çok daha basit ve belki de biraz daha yapılabilir birkaç maddeye indirerek; popüler bir etik oluşturmak ya da bu popüler etikle mücadele hattını genişletmek gibi şeyler yapılabilir mi?

Hilal Esmer:

Aynen dediğin düşünceden yola çıkarak bir protokolü hazırladık. İlk başta deklarasyon değildi, bir protokoldü. Sedef Çakmak'tan protokol metnini istedim ve örnek olarak o metni kullandım. Onu kullanarak protokol gibi bir belge hazırladık. Aynı amaçla kulüplere gidip cinsel şiddet ve ayrımcılık dilini azaltmak istediğimizi belirten bir protokol imzalayalım dedik. Resmi olarak bir caydırıcı

cılığı olmasa da, en azından daha sonradan "Bakın böyle bir şey imzalamıştınız ama sahalanızda bunlar oluyor. Bu konuda bir şey yapacak mısınız?" diyerek bu vesileyle kulüplere hesap sorabileceğimizi düşünmüştük. Fakat hiç düşündüğümüz gibi olmadı. Kulüplerin belediyeler gibi olmadığını fark ettik. Belediyede oy kaygısı var ama kulüpler bize sanki kendimiz için bir şey istiyormuşuz gibi davrandılar. Kulüplerden "Siz bizi dava edersiniz. Biz sizin metninizi desteklemeyiz. Biz imzacıyız ama ötekiler ne diyor bu duruma? Galatasaray imzaladı mı? Beşiktaş ne diyor? Asıl onlar imzalasınlar. Asıl küfür eden onlar." gibi cevaplar geldi. Biz protokol metnini gerekli bulur ve hemen imzalarlar diye düşünmüştük. İmzaladıklarını görünce, bu metni bir deklarasyon olarak çıkarmaya karar verdik. Deklarasyonumuza destek vermelerini talep ettik. İki büyük takım sözlü olarak destek vereceğini söyledi. Fenerbahçe'den destek alamadık. Bir platform olarak birlikte daha pozitif, belki daha neşeli bir metin hazırlayıp önce PR'ını yaparsak daha farklı olabilir diye düşünüyorum. Tek bir dernek olarak kulüplerle görüşmeye gitmektense; birkaç STK, 10 taraftar grubu ve 5 takımla gitmek çok daha etkili olabilir.

Şehlem Kaçar:

Football Against Racism (FARE) diye uluslararası bir ağ var. Biz ÇŞMD olarak FARE ağının dünya çapında düzenlediği 20 günlük bir kampanyaya dâhil olmuştuk. Bu çerçevede, bir sosyal medyacı, halkla ilişkiler uzmanı ve basın danışmanı ile çalışmış ve çok etkili bir kampanya yürütmüştük. #FutbolHerkesiçindir hastag'ıyla pozitif bir kampanya yürütmüş ve hiç ulaşamayacağımız bir kitleye ulaşmıştık. Bu çalışmada ayrımcı dile karşı pozitif görseller

kullanmış "Biz tribünde bunu görmek istemiyoruz, bu görselleri görmek istiyoruz" demiştik.

Nurgül Özz:

Biraz bu sempozyum fikrinin nasıl olduğundan bahsederek forumu toparlamak istiyorum. Dernek olarak kendimizi bir anda futbol ve spor alanının içerisinde bulduk. Bir şeyler yapmaya başladık. Yaptıkça da, bu alanda devam etmemiz gerektiğini gördük. Sempozyum fikri de böyle bir yerden ortaya çıktı. Hem daha çok bilgileneelim, farklı bakış açılarını dinleyelim, birbirimizi duyalım; hem de farklı gruplarla bir araya gelelim, insanlar birbirleriyle iletişime geçsin, oradan devam edelim ve kendimize ona göre bir yol haritası çizelim dedik. Bu anlamda hakikaten iyi de oldu. Hızlı bir şekilde de olsa elimizde sorun ve önerilere dair bir liste oluştu. Belki buradan gelen tüm önerilerle, katkılarla beraber adım adım daha basit bir liste hazırlayabiliriz. Kampanya iyi olabilir, çünkü sosyal medya kampanyaları ile ana akıma ulaşma şansı daha fazla oluyor. Bu çıktıları sizlerle e-mail yoluyla paylaşacağız. Atabileceğimiz yeni adımlarla ilgili iletişimde kalmak isteriz. Başka sorusu, katkısı olan yoksa; bu oturumu da burada kapatalım. Günün sonuna kadar kaldığınız, katılım gösterdiğiniz için hepimize tekrar teşekkürler.

Şehlem Kaçar:

Biz korodan sonra muhtemelen dağılacamız o yüzden teşekkür etmek istiyoruz. Bu sempozyumun yapılması için gerçekten çok büyük katkıları olan özellikle KASFAD ve Kadir Has Üniversitesi Spor Çalışmaları Bölümü'ne ve bütün koşuşturmacası için Emir Bey'e de çok teşekkür ediyoruz.

Forum Çıktıları: Çözüm Önerileri

- Açık ve net bir mevzuatın yokluğu, yargı organları arasında yorum farklılıklarının ortaya çıkmasına ve suçların cezasız kalmasına sebep olduğundan, "Nefret suçu ve söylemi"nin Türk hukuk mevzuatına ve özellikle Ceza Kanunu'na açık ve net bir şekilde dahil edilmesi.

- Taraftar gruplarının cezasızlık kalkanından yararlanmasının önüne geçilmesi amacıyla, yargı ve emniyet mensuplarıyla eğitim çalışmaları yürütülmesi.

- Kulüplerin taraftarlarla olan ilişkilerinin geliştirilmesi ve taraftarların ayrımcılık ve şiddetin sonlanması konusunda sorumluluk almasına fırsat yaratılması için çalışmalar yapılması.

Suçta yönelen taraftar gruplarına yönelik farklı ülkelerdeki uygulamalar örnek alınarak taraftarlarla önleyici - eğitici çalışmalar yapılması.

- Tavır ve duruşları ile taraftarlar üzerinde doğrudan bir etki yaratma kapasitesine sahip olan tribün liderleriyle birlikte, "Daha farklı bir tribün mümkün mü?" sorusu temelinde çalışmalar yapılması.

- Kulüp yöneticileriyle cinsiyet eşitliği ve ayrımcılık konularında eğitim çalışmaları yapılması ve ayrımcılık karşıtı ortak bir asgari ilkeler bütünü oluşturularak, kulüpler arasında yaygınlaştırılmasının sağlanması.

- Kulüplere bağlı basın ve yayın kuruluşlarında, sporda cinsiyetçi dil ve yaklaşımın önlenmesine yönelik bilgi ve farkındalık arttırıcı program ve içerik hazırlanmasının sağlanması.

- Kadınların kulüplerin yönetim kadrolarında yer almasının teşvik edilmesi ama-

cıyla, yönetim kadrolarına kadın kotası uygulaması getirilmesi.

- Cinsiyetçi, homofobik, transfobik, ayrımcı ve nefret dili üreten taraftarlara karşı, cezai soruşturma ve kovuşturmadan bağımsız olarak, bizzat kulüp yönetimleri tarafından caydırıcı yaptırımlar uygulanması.

- Şiddete maruz bırakılanı korumak suretiyle, eşlerine ya da partnerlerine yönelik şiddet uygulayan futbolculara karşı, cezai soruşturma ve kovuşturmadan bağımsız olarak, bizzat kulüp yönetimleri tarafından caydırıcı yaptırımlar uygulanması.

- Tribünlerin tektipleşerek farklı kimliklere kapalı bir mekan haline gelmesinin önüne geçilmesi amacıyla, alternatif taraftar gruplarının oluşturulması ve/veya bu alternatif grupların tribünlerdeki görünürlüklerinin artırılması.

- Gerek kulüp yöneticileri ve çalışanlarına gerekse sporculara yönelik sporda cinsiyet eşitliği ve ayrımcılık karşıtlığı konusunda farkındalık eğitimleri ve çalışmaları düzenlenmesi.

- Fail kimliğinin taraftar grubu içinde eriyerek anonimleşmesinin önüne geçmek amacıyla, verilen cezaların kulüpler yerine fail taraftarların bizzat kendilerine yönelmesinin sağlanması.

- Sporda cinsiyet eşitsizliği ve ayrımcılığa yönelik yapılan suç duyuruları ve açılan davaları görünür kılmak ve daha geniş kitlelere duyurmak amacıyla, yargı süreçlerinin bireysel ve örgütsel düzeyde takip edilmesi ve cezasızlığa karşı kamuoyu baskısı oluşturulmasının sağlanması.

- LGBTİ+ Dostu protokollerinin imzalanması ve yaygınlaştırılması. Cinsiyet kimliği ve cinsel yönelim temelli ayrımcılıkla

mücadelenin kurumsallaştırılması ve ortaklaştırılması amacıyla, LGBTİ+ Dostu Spor Kulüpleri Protokolleri oluşturulması ve kulüpler arasında yaygınlaştırılmasının sağlanması.

- Sadece ceza ve yaptırıma odaklanan değil, olumlu ve dönüştürücü örnek ve söylemleri de vurgulayan içerikte kampanyaların yürütülmesi.

5. Bölüm

Ekler

Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği

Futbol Kulüplerine Yönelik Deklarasyon Metni

Futbol Kulüplerine Talep Ve Önerilerimiz

Kampanyalar

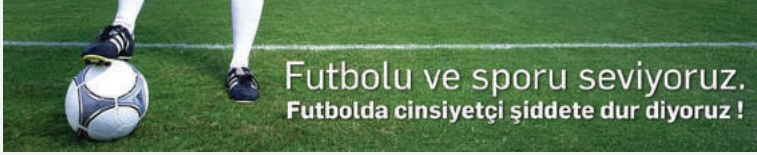
- Futbol Herkes İçindir

- Futbolda Cinsiyetçiliğe Son

Basın Bildirileri

Bakanlıklara Gönderilen Dilekçe Örneği

FUTBOL KULÜPLERİNE YÖNELİK DEKLARASYON METNİ 31.05.2016

FUTBOLDA CİNSİYETÇİ ŞİDDETE HAYIR!

Türkiye’de uzun zamandır futbol denildiğinde gözümüzün önüne futbolcuların başarılı çalımları, pasları ve golleri, yapılan transferler veya karşılıklı jestler, güzel hareketler gelmiyor. Bunun yerine, takım maskotlarının birbirine tecavüz ederken veya takım oyuncularının seks işçisi ya da kapıda bilet kesen seks satıcısı olarak resimlendiği pankartlar, futbolcuların “kadın yapılmış” görüntüleri, gerdek gecesini temsil eden çarşaf “bayraklar”, rakip takım için kına gecesi ritüelleri, gol atıldığında çalınan “tecavüz marş”ları, yakılan şişme bebekler ve suç teşkil eden türlü hakaret, küfür ve şiddet eylemleri geliyor.

Türkiye’de kadınların, her gün kendi hayatlarıyla ilgili en temel kararları almak istedikleri için öldürüldüğü; cinsel ve fiziksel şiddete maruz bırakıldığı; hayatın her alanında nasıl olmaları ya da olmamaları gerektiğini söyleyen cinsiyetçi bir dille karşılaştıkları bir ortamda bu durum daha da yakıcı bir sorun haline gelmiş durumda.

Artık Türkiye’de futbol maçlarında desteklenen takımın sportif başarısının; karşı takım kadınlaştırılarak ona “tecavüz etmek”, “yakmak”, “aşağılamak” üzerinden

ispatlanmasına, şiddet eylemleriyle tarif edilmesine ve bu şekilde kadınların aşağılanmasına dur diyoruz.

Biz sporu ve futbolu seviyoruz. Futboldaki bu dil, sadece kadınlara değil, camiaya hizmet eden kadın ve erkek sporculara, futbolun yaygınlaşmasını misyon edinmiş spor kulüplerine ve yönetimlerine, yıllarca maçlarda bu küfür ve hakaretleri duyarak büyüyen çocuklara, kısaca istisnasız hepimize zarar veriyor. Bu tezahüratlar maçlarda binlerce kişi tarafından söylenerek yayılmaya ve yeniden üreilmeye devam ediyor. Bu dil, kadınlara karşı şiddeti önemsizleştiriyor, hoş görüyor ve meşurlaştırıyor.

Bu şiddete karşı hep birlikte mücadele edelim. Sessiz kalarak, destek vererek, yeniden üreterek ya da tolerans göstererek bu suça ortak olmayalım. Hep birlikte bu sorumluluğu üstlenebiliriz; sorunu sadece faillere havale etmeden, hepimizi içine alan çözümler üretebiliriz. Hayatın her alanında olduğu gibi burada da birlikte mücadele ederek, futbolla özdeşleşen şiddet dilini önleyebiliriz.

Bunun için kararlı olduğumuzu, çaba göstereceğimizi, tüm ilgili taraflarla, kişi, kuruluş ve kurumlarla işbirliğine hazır olduğumuzu kamuoyuna duyurmak isteriz.

Bu deklarasyonu yayımlama sürecinde gö-rüştüğümüz spor kulüplerine bizimle fikir alışverişinde buldukları için teşekkür ediyoruz. Deklarasyona desteklerini belirten ve bizimle bu konuda kolektif, somut çalışmalar üretmek için hazır olduklarını vurgulayan Galatasaray ve Beşiktaş kulüplerine de çok teşekkür ederiz.

Deklarasyonumuza destek veren KASFAD'ın (Kadınlar için Spor ve Fiziksel Aktivite Derneği) futbolda kadınlara yönelik şiddetle ilgili görüş bildirgesi:

Sporda Kadına Yönelik Şiddete Hayır!

Son bir haftadır ülkemiz spor alanında yaşanan gelişmeleri büyük bir üzüntü ile takip ediyoruz. Öncelikle, sporda kadına yönelik şiddet ile her ortamda mücadele etmeyi önüne koyan KASFAD olarak stadyumlarda, medyada ve sokaklarda kadına yönelik söylemsel ve davranışsal şiddet içeren her türlü eylemin karşısında olduğumuzu ve bu alandaki spor insanlarını ve spor kurumlarını daha özenli davranmaya davet ettiğimizi bildiririz.

Futbol maçlarında kadın mankenlerin rakip bayrak ile yakılması, maçların öncesinde rakip takım forması giydirilmiş cansız mankenler için kına geceleri düzenlenmesi, futbol stadyumlarında süreklileşen cinsiyetçi tezahüratlar ve son olarak bir futbol kulübü başkanının "Ben kadın gibi 100 sene yaşayacak yerde adam gibi bir sene yaşarım" söylemlerinin hepsinin ortak noktası kendinden olmayanı aşağılamaları ve küçük düşürmeleridir. Tarihsel süreç içerisinde, futbolda rakip takımların kadınlar, heteroseksüel olmayan bireyler ve nefret edilen ülkelerle eş tutulmasının

zemininde futbolun erkeklerle ve erkeklikle kurulan güçlü ilişkisi vardır. Toplumsal alanda futboldaki galibiyetlerin bir fetih olarak algılanmasıyla türeyen militarizm, toplumsal cinsiyet rejimlerinin de etkisiyle cinsiyetçi ve homofobik söylemler ile birleşmektedir. Bu da futbolu oyun olmaktan çıkarmakta, erkeklerin savaş meydanına çevirmektedir. Artık buna bir son verilme-lidir.

Kadına yönelik şiddet bir insan hakkı ihlalidir. Bu şiddetin önlenmesinin temel yolu cinsiyet eşitsizliği ve kadına yönelik ayrımcılıkla mücadeledir. KASFAD olarak bizler, toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarının spor alanında hayata geçirilmesi ve sporda kadına yönelik şiddetin önlenmesi için görevimizin başındayız. Sporda ve özeline de futbolda kadına yönelik her türlü şiddetin son bulması için spor insanlarının, spor federasyonlarının, kulüp yöneticilerin ve medyanın cinsiyetçi dil ve üretilen nefret söylemleri karşısında daha fazla duyarlılık göstermeleri gerektiğini düşünüyor ve ilgili kurumları bu konuda görevlerini yerine getirmeye davet ediyoruz.

Kadınlar için Spor ve Fiziksel Aktivite Derneği (KASFAD)

FUTBOLDA CİNSİYETÇİ TEZAHÜRAT VE ŞİDDETİN SON BULMASI İÇİN FUTBOL KULÜPLERİNE TALEP ve ÖNERİLERİMİZ 28/06/2016

1- Kulüp medya organları ve yayınlarında, sporda cinsiyetçi şiddetin önlenmesine yönelik bilinçlendirici ve farkındalık artırıcı program ve sayfalar hazırlanması

Tüm futbol kulüplerinin aylık süreli yayınları, kanal ya da radyoları olduğu anlaşılmaktadır. Bu yayınlarda kadın sporcuları güçlendirici ve teşvik edici, kadınların spor alanlarında yaşadıkları şiddet ve diğer sorunlara dikkat çeken, kadınların spora ve bu alanda profesyonelleşmeye katılımını destekleyen, cinsiyetçi ve homofobik şiddet diliyle, ayrımcılıkla mücadelenin gündemde tutulmasını ve görünürleşmesini sağlayan sayfaların, bölümlerin veya programların hazırlanması Türkiye’de futbolun çağdaşlaşmasını hedefleyen tüm kulüplerin sorumluluğudur. Bu programların bir kerelik veya *‘yapmış olmak için yapılması’*nı değil, samimi bir motivasyon ve eşitlikçi bakış açısıyla hazırlanarak spordaki cinsiyet ayrımcılığını kırarak bilincin oluşmasına emek verilmesini talep ediyoruz.

2- Kadınların kulüp yönetimlerinde bulunmasının teşvik edilmesi

Yönetim kurullarındaki kadınların sayısının iki yıl içerisinde %30’a, beş yıl içerisinde %50’ye çıkarılması için gerekli çalışmaların yapılması ve tüzüğe geçirilmesini; futbolun ve sporun erkeklerin tekelinden çıkarılması açısından önemli buluyoruz.

3- Sporda kadın branşlarının arttırılması Erkeklerin faaliyet gösterdiği branşların

hepsinde ve yeni alanlarda kadın branşlarının açılması.

4- Cinsiyetçi ve homofobik şiddet içeren tezahüratlarda bulunan taraftarlara yönelik caydırıcı yaptırımlar uygulanması (örn. Passolig iptali)

Cinsiyetçi küfür ve hareketlerde bulunduğu belirlenen ve/veya pankart taşıyan taraftarların Passoliglerinin iptal edileceğinin duyurulması ve bu tür yaptırımların ciddiyetle uygulanması. Örneğin, PSV Eindhoven; göçmenlerle dalga geçtiği belirlenen taraftarlarını üç yıl stada almayacağını beyan etmiştir. Taraftarlarla bu yönde ve karşılıklı sorumluluğa dayanan ilişki geliştirilmesinden; takım formasıyla dolaşan herkesin kulübü temsil ettiği ve kulübün olumlu veya olumsuz imajına katkıda buldukları bilincinin taraftarlarda oluşmasından kulüpler sorumludur. Taraftarlara yönelik ‘taraftarlık mutabakatı’, tezahüratlar ve üretilip piyasaya sürülen takım marşlarında da cinsiyetçi söylemlerle mücadelenin bir taraftar sorumluluğu ve destek biçimi olarak kuvvetle belirtilmesi.

5- Sporculara yönelik farkındalık eğitimleri verilmesi

Sporculara yönelik toplumsal cinsiyet farkındalığı, cinsel şiddet ve ayrımcılık gibi konular üzerine eğitim ve bilinçlendirme çalışmaları yapılması; hem sahalarda, hem de kamuya açık alanlarda sporcuların müstahcen, şiddet ya da nefret içeren sembolik hareketler ve açıklamalar yapmasının önlenmesine dair kulüplerin önemli bir sorumluluğudur. Bu eğitimlerin spora katkısının yanı sıra kulüplerin imajına da olumlu katkısı bulunmaktadır.

6- Yöneticilere ve kulüp çalışanlarına yönelik farkındalık eğitimleri verilmesi

Futbol kulüpleri; farklı dinamikleri olan ve toplumda iç ve dış ilişkileri hem medya hem de taraftarlar tarafından gözlemlenen büyük camialardır. Kulüplerin sporcularla, antrenörlerle, yönetimle ilişkisini ve iletişimini geliştirmek ve toplumda olumlu örnek oluşturmak bakımından da; kulüplerin kendi içlerinde toplumsal cinsiyet, şiddetsiz iletişim ve çatışkı çözümü, mobbing, cinsel taciz ve benzeri önemli konularda eğitimlerin verilmesi önemlidir.

7- Panel-Konferans gibi etkinlikler organize edilmesi

Cinsiyetçilik ve cinsel şiddet içeren söylemlerin kulüpler ve spor camiası nezdinde tartışmaya açılması ve konuşulur olması için bu tür etkinliklerin organizasyonunu kulüplerin de üstlenmesi ve PR çalışmalarına içeriği cinsiyetçi dil ve kadınlara yö-

nelik şiddet olan organizasyonların dâhil edilmesi.

Örneğin Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği'nin bu alanda çalışan kurumlarla ortak organize etmeyi planladığı, futbol çevrelerinde üretilen görsellerden oluşan bir sergiyi de içerecek konferansa; hem duyuru hem de konuşmacı ve katılım katkısı sunulabilir.

8- Eşleri veya partnerlerine şiddet uygulayan futbolculara yönelik caydırıcı yaptırımlar uygulanması

Futbolcuların eşlerine veya partnerlerine yönelik fiziksel şiddet, cinsel şiddet, tehdit, ısrarlı takip ve benzeri şiddet biçimleri uygulamalarının çeşitli yaptırımlar ve/veya fesih sebebi olacağına dair maddelerin sözleşmelere eklenmesi ve bu futbolculara takım kadrolarında yer verilmemesi.

KAMPANYALAR

FUTBOL HERKES İÇİNDİR: Futbolda Ayrımcılığa Karşı Eylem Haftası

11.10.2016

Kampanya Hashtagleri:

#FutboldaCinsiyetçiliğeSon

#FutbolHerkesiçindir

#FootballPeople

Futbolda ayrımcılık karşıtı çalışmalar yürüten Fare Network, 6-20 Ekim tarihleri arasında futbolda yaşanan eşitsizliğe karşı farkındalık oluşturmak için #FootballPeople eylem haftası düzenliyor. Hafta kapsamında futbolda yaşanan cinsel şiddet ve cinsiyetçi eylemlere karşı #FutbolHerkesiçindir sosyal medya kampanyası başlattık. Tüm dünyada eş zamanlı başlatılan kampanyaya Türkiye'den bizimle birlikte Sportif Lezbon ve Türkiye Futbol Federasyonu da destek veriyor.

Sosyal Medya Kampanyamız: Futbolda Cinsiyetçiliğe Son! #FutbolHerkesiçindir

Tribünlerde ve futbol sahalarında cinsiyetçi küfür ve tezahüratlara, kadına ve LGBTİ+'lara yönelik ayrımcılık ve şiddet içeren söylemlere karşı farkındalık oluşturmak için siz de kampanyanın afişlerini,

sloganlarını ve hashtaglerini sosyal medyadan duyurabilirsiniz.

Profesyonel-amatör, sokakta-sahada futbol oynayan herkes, formalı ya da futbol topuyla çekilmiş fotoğrafını futboldaki cinsiyetçilik karşıtı sözüyle birlikte derneğin facebook (@cinselsiddetlemucadele) ve twitter (@cs_mucadele) adresini etiketleyerek paylaşabilir. Veya info@cinselsiddetlemucadele.org adresine mesajlarınızı ileterek yayınlanmasını sağlayabilirsiniz.

Futbolda Cinsiyetçiliğe Karşı Turnuva: 15 Ekim Cumartesi 18:00 - 20:00

Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği olarak ayrıca futboldaki cinsiyetçiliğe son demek için 15 Ekim Cumartesi günü 18:00-20:00 saatleri arasında Kadıköy'deki Haydarpaşa Demirspor Halı Sahası'nda bir turnuva düzenliyoruz. Maça #FutbolHerkesiçindir diyen herkes davetli.

fare
FARKINDA MISIN?
CİNSEL ŞİDDET
SENİN KÜFÜRLERİNLE
BAŞLIYOR!
#FOOTBALLPEOPLE
Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği
HAREKETE KATIL | 6-20 Ekim 2016

fare
FARKINDA MISIN?
SAHALARDA
LGBTİLER VAR!
SEN DE HAREKETE GEÇ!
6-20 EKİM 2016
#FOOTBALLPEOPLE
Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği

BUNU GÖRMEK
İSTİYORUM
#FutbolHerkesiçindir
Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği fare

BUNU GÖRMEK
İSTEMİYORUM
FUTBOLDA CİNSİYETÇİLİĞE
SON!
#FutbolHerkesiçindir
Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği fare

BUNU GÖRMEK
İSTİYORUM
#FutbolHerkesiçindir
Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği fare

FUTBOLDA CİNSİYETÇİLİĞE SON: Futbolda Ayrımcılığa Karşı Eylem Haftası

14.10.2017

Kampanya Hashtagleri:

#FutboldaCinsiyetçiliğeSon
#FutbolHerkesiçindir
#FootballPeople

Futbolda yaşanan her türlü ayrımcılığa karşı farkındalık yaratmak için *Fare Network*'ün dünya çapında organize ettiği *#FootballPeople* Eylem Haftaları, bu yıl 5-19 Ekim 2017 tarihleri arasında bir dizi etkinlik ve kampanya ile sürüyor. Dernek olarak *#FutboldaCinsiyetçiliğeSon* sosyal medya kampanyasıyla katıldığımız eylem haftasında, futbolla özdeşleşen "erkek" olmayanlara yönelik şiddet dilini kırmayı amaçlıyoruz.

Hangi ırktan ve cinsiyetten olursa olsun futbol oynamaya çalışan tüm bireyleri, cinsiyetçi futbol kültürüne meydan okumaya; bireysel olarak sözünü söylemeye veya takımıyla birlikte kampanyaya destek vermeye çağırıyoruz.

Yaptığımız çağrı üzerine, yarın beşinci sezon açılışını 'Futbolda Cinsiyetçiliğe Son!' sloganı ile yapacak olan Karşı Lig, *#FootballPeople* eylem haftasını "tribünlerde, sahalarda ve hayatın her alanında

cinsiyetçi küfürlere son!" diyerek selamladığını duyurdu. "Bütün renklerimizle bir aradayız" diyen Karşı Lig ile birlikte, futboldaki cinsel şiddete, cinsiyetçiliğe, homofobiye ses çıkarmak isteyen herkesi 15 Ekim Pazar günü, Kalamış Parkı'nda saat 15.00'da başlayacak olan sezon açılış maçlarına davet ediyoruz.

Futbolun, kadın kimliğinin ve bedeninin aşağılanmasına neden olan bir şiddet biçimini içinde var etmesini kabul etmiyoruz. Heteroseksüel "erkek" olmayan her varoluşu dışlayan bir futbol hepimize zarar veriyor. Cinsel şiddetin ve cinsiyet ayrımcılığının çok yoğun biçimde yeniden ürettiği ve normalleştirildiği futbol sahaları ve tribünler mücadele alanlarımız olmaya devam etmek zorunda. Bu nedenle futbol oynayan veya oynamaya çalışan herkesi, kampanyayı politik bir direniş ve mücadele olarak sahiplenmeye ve yeni kampanyalar örgütlemeye çağırıyoruz.

Futbolda kadına ve LGBTi+'lara yönelik ayrımcılık ve şiddet içeren söylemlere karşı sessiz kalmak istemiyorsanız, kampanyanın afişlerini, sloganlarını ve hashtaglerini sosyal medyadan duyurarak kampanyaya destek olabilirsiniz.

#FootballPeople kapsamında geçtiğimiz yıllarda Avrupa'da 4000'den fazla etkinlik gerçekleşti, 200.000'in üstünde insan hareketin doğrudan bir parçası oldu. #FootballPeople hareketi gün geçtikçe

Avrupa dışındaki ülkelere de yayılıyor. Tüm dünyada eş zamanlı yürütülen kampanyaya Türkiye'den Muamma ve Sportif Lezbon Futbol Takımları da katılıyor.

#FootballPeople hakkında daha fazla bilgi için:

www.farenet.org, facebook.com/farenetwork,
twitter.com/farenet,
www.instagram.com/farenet/

#footballpeople
Action weeks

Futbol benim için 'ötekini yenmek'ten farklı yerde bir mücadele alanı. Heteroseksist, endüstriyel futbolu ancak rakiplerimizle beraber yenebileceğimizin farkındayız.

Gizem Derin - Muammer

fare
Gazeteciler Sendikası
Wikipedia
Derneği

#footballpeople
Action weeks

Futbola erkek oyunu diyenlere inat her halimizle sahadayız.

Deniz - Atletik Dildaa

fare
Gazeteciler Sendikası
Wikipedia
Derneği

#footballpeople
Action weeks

Spor yapmanın koşulu onu sevmek veya istemek olabilir. 'Kadın veya lezbiyen' olmak engel değildir, engeller fobilerimizi!

Pinar - Atletik Dildaa

fare
Gazeteciler Sendikası
Wikipedia
Derneği

#footballpeople
Action weeks

Küfürsüz, şiddetsiz futbol mümkün.

Emel - Başka Takım

fare
Gazeteciler Sendikası
Wikipedia
Derneği

#footballpeople
Action weeks

Futbol sokak oyunudur,
sokaklar ise hepimizin.
Ayrımcı olmayan futbol
için sahalarda
hepimize yer var.

Hande - Sportif Lizbon

fare
Genel İşletme
Winkler
Denizli

#footballpeople
Action weeks

Futbolda ayrı gayrı yok
Sahada herkese yer çok
Kendi kalemize gol atalım
Erkek homososyal alanı
yıkalım

İsmigül ve Safer
Spartak İstanbul

fare
Genel İşletme
Winkler
Denizli

#footballpeople
Action weeks

Cinsiyetçiliğe
çalım at!
Futbol oyna!

Derya - AİBTK DİMOİ

fare
Genel İşletme
Winkler
Denizli

#footballpeople
Action weeks

Bütün renklerimizle
birlikteyiz; çünkü
futbol herkes için!

Mehtap - Başka Takım

fare
Genel İşletme
Winkler
Denizli

#footballpeople
Action weeks

“Oynadığımız sadece bir oyun değil, yarattığımız güvenli alanda bir anlaşmamız var.”

Meriç - Atletik Dilece

fare
Cinsel Sektörde Yaşamaya Başlayın

#footballpeople
Action weeks

“Ayrımadan, kayırmadan, onbir kişinin bir 'top'un peşinden, koştuğu günler ne güzeldi!”

Burak - Onur Malıyos

fare
Cinsel Sektörde Yaşamaya Başlayın

#footballpeople
Action weeks

“Futbol oyundur, her an müthiş güzel bir hareket yapabileceğimiz estetik bir oyundur.”

Kadim - Forza Yedöğemreni

fare
Cinsel Sektörde Yaşamaya Başlayın

#footballpeople
Action weeks

“Herkes için futbol, herkes için eşitlik!”

Seydi - Sportif Lezzetler

fare
Cinsel Sektörde Yaşamaya Başlayın

HAYIR! Takım böyle tutulmaz...

23/05/2016

Futbolda Cinsiyetçi Şiddete Karşı Dayanışma Çağrısı!

ÇŞMD'nin müşteki olduğu cansız manken davasında karar duruşması yarın.

Bu şekilde taraf olup desteklediğiniz tek şey, kof bir erkek olma idealidir. Erkekliğin ispatının şiddet, baskı, taciz-tecavüz ve aşağılama ile özdeşleşmesidir.

Türkiye'de futbol söz konusu olduğunda taraftarların, kulüplerin, yöneticilerin ve sporcuların kadın düşmanlığı, homofobi ve cinsel şiddet dilini gerek tezahüratlarıyla, gerek hareketleriyle, gerek ürettikleri görseller ve ritüellerle sürekli kitlelere dayatmalarının artık tahammül edilir bir yanı kalmadı.

Çünkü yapılanlar SUÇTUR. Bizler işlenen suçların toplumda "gençler stres atıyor", "alt tarafı şaka, ne olmuş" bahanesiyle meşrulaştırılmasını istemiyoruz. Sessiz kalarak, tanık olduğumuz bu suçlara ortak olmak da istemiyoruz.

Artık fütursuzca kadın düşmanlığı, nefret dili ve şiddet üretmenizi istemiyoruz. Çocuklara futbol sevgisi adına şiddeti, ta-

cizi, kadın düşmanlığını, homofobiyi, ırkçılığı öğreterek onları istismar etmenizi istemiyoruz.

Takımınızı desteklemek istiyorsanız bunu takımınızın sportif becerileri ve kapasiteleri üzerinden yapın. Kadın varlığını ve bedenini aşağılayarak, kadın kimliğini hakaret ve tecavüz etme aracı gibi göstererek, cinsel ilişkiyi tecavüzle eşdeğer tutarak yapmayın. Artık kadınların ve çocukların yakasından düşün!

Basında "cansız manken davası" olarak duyurulan davanın karar duruşması 24 Mayıs 2016 Salı günü, 11.30'da İstanbul Anadolu 3. Asliye Ceza Mahkemesi'nde (Kartal Adliyesi) görülecektir. Sağduyulu herkesi bu şiddetin ve benzerlerinin üretilmemesinde taraf olmaya, bizlerin yanında olmaya ve davamızı desteklemeye çağırıyoruz.

Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği

Tecavüz Marşı' Davasında Yargılama Yapacak Mahkeme Bulunamıyor

11.10.2017

Şubat 2016'da Antalyaspor-Fenerbahçe arasında oynanan ve Antalyaspor'un 4-2 kazandığı maçta gol sevincinin ve maç sonunda zaferin "Tecavüz Marşı" ile "kutlanması" üzerine Antalya Kadın Danışma Merkezi ve Dayanışma Derneği ile Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği (ÇŞMD) olarak birlikte şikayetçi olduk. ÇŞMD olarak, daha önce de futbol maçlarındaki bu tarz eylemlerle ilgili benzer başvurular yaptık. Söz konusu müzik, Nuri Alço'nun filmlerde kadınlara tecavüz ettiği sahnelerde arka planda çalındığı için bu adla biliniyor. Tecavüz gibi bir şiddetin, bu suçun işlenmesine gönderme yapan bir müziğin çalınarak normalleştirilmesi, yanı sıra bir kutlama vesilesi olarak çalınması suretiyle suç fiilinin özendirilmesi ve meşrulaştırılması; aynı zamanda kategorik olarak bu suça maruz bırakılan kadın cinsiyetinin de aşağılanmasıdır. Nitekim, Antalya Cumhuriyet Başsavcılığı konu hakkında soruşturma başlattı ve TCK 216'da düzenlenen halkın bir kesiminin cinsiyet olarak aşağılanması suçundan tespit edilen iki sanık hakkında dava açtı.

Ne var ki, davada yargılamayı yapacak mahkeme hala bulunamadı. Şöyle ki, davanın açıldığı ilk mahkeme olan Antalya 14. Asliye Ceza Mahkemesi bunun spor suçlarından kaynaklı bir dava olması nedeniyle kendisinin bu davaya bakamayacağını söyledi. Bunun üzerine dava spor suçlarında görevli Antalya 3. Asliye Ceza Mahkemesi'ne gönderildi. 15 Eylül 2017 tarihinde Antalya 3. Asliye Ceza

Mahkemesi'nde görülen duruşmada ise hakim, sanıklar hakkında iddianamenin bir spor suçundan değil TCK'da düzenlenmiş bir suçtan açıldığını söyledi. Bu nedenle o da, ilk mahkemenin bu davaya bakması gerektiğini söyleyerek, kendisinin bakamayacağını ifade etti. Bu durumda, Antalya Ağır Ceza Mahkemesi hangi asliye ceza mahkemesinin davaya bakacağına karar verecek.

Sonuç olarak, henüz davaya bakacak mahkeme bulunamadığından, yargılama hala başlayamadı denilebilir. Bu nedenle sanıkların da henüz ifadesi alınamadı. İki mahkeme arasında tenis topu gibi giden dosya, yargıda adalet arayışına girişen herkes açısından endişe verici bir durumu da gözler önüne seriyor: Türkiye'de mahkemelerin, yargılamanın esasına girmekten çok usule dayanan sebeplerle dosyaları başlarından atma eğilimlerinin ne kadar yüksek olduğunu. Özellikle kamuoyunda tepki çekmiş dosyalarda tam tersinin olması beklenirken, bu davanın peşini bırakmayacağımızı da kamuoyuna duyururuz.

Şimdi Antalya Ağır Ceza Mahkemesi'nin kararını bekliyoruz.

Sivasspor'un Transfer Haberiyle İlgili Açıklamamızdır

23.01.2018

Yurtdışından tecavüz suçlusu transfer etmek mi? Burada yeterince var!

İtalya'da bir kadına tecavüzden 9 yıl hapse mahkum edilen Brezilyalı futbolcu Robinho'yu transfer ederek anlaşma imzalayan Sivasspor'u kınıyoruz.

2017 yılında dünyada taciz, tecavüz, istismar vb. beyan ve ifşalarla bir çok siyasetçi ve ünlü istifa etti, çeşitli yaptırımlarla karşılaştı. Beyanların bile istifaya yettiği bir dönemde, tecavüzden hüküm giymiş bir sporcunun transfer edilmesi en basitinden suçu meşrulaştırmaktır, büyük bir sorumsuzluk örneğidir.

Sivasspor'un imzaladığı sözleşmeye "Futbolcunun cezası kesinleşince sözleşmesinin feshedileceği" yönünde bir madde koydurması, hem "davalar nasılsa yıllarca sürer" kurnazlığı hem de kişinin bu şekilde adaletten kaçmasına aracı olmaktadır. Sivasspor bu hareketiyle Türkiye'nin tecavüz suçlarının korunup kollandığı bir yer olma konusunda dünya çapındaki bilinirliğini iyice artırmış bulunmaktadır. En üst kademedен en alt kademeye, tecavüzcülerin affedilmesi için önerilen yasalardan, uluslararası anlaşmaların ihlal edildiği uygulamalara, tribünlerde çalınan marşlardan, tecavüzü öven-meşrulaştıran canlı yayın şakalarına kadar, ülkede te-

cavüz kültürünün oluşup yerleşmesinde kendileri de pay sahibidir.

Sivasspor'dan beklentimiz; bu sporcuyla almaktan derhal vazgeçerek kadınlardan ve kamuoyundan, özellikle destekçileri olan taraftarlardan özür dilemeleri, hem altyapısına hem de Türkiye'deki tüm sporculara örnek olarak kadına yönelik şiddete tolerans göstermeyeceklerini açıklamaları, cinsel şiddetle mücadele eğitimleri almaları, TFF'ye taahhüt ettikleri çocuk koruma programına da uygun hareket etmeleridir. Bizler, her alanda olduğu gibi futbol alanında da cinsel şiddet suçlarının takipçisi olmaya devam edeceğiz, futbol ve spor sevgisi bahane edilerek bu suçların üzerinin örtülmesine izin vermeyeceğiz. Yasal boyutta da gerekenin yapılması için bütün adımları atacağımızı, Sivas milletvekilleri de dahil olmak üzere İl Spor Müdürlüğü ve Futbol Federasyonu nezdinde de girişimde bulunacağımızı buradan kamuoyuna bildiriyoruz.

Sporda Şiddeti Önlemede Bakış Açısı Bir Türlü Değişmiyor

23.07.2018

ÇŞMD'nin yaptığı suç duyurularının bir amacı, şiddet eylemleri münferitmiş gibi kişilere yönelik cezaların artması ve sosyal medyada linç edilmeleri değil, şiddetin beslendiği ve gerekçelendirildiği sembolik eylemlere yönelik cezasızlığın giderilmesidir. Bu duyurulardan biri her ne kadar Rasim Ozan Kütahyalı'nın canlı yayındaki futbol programında bir komedi şovu sergilercesine oluşturulan tecavüz mizansenini sonucu ilaçlı gazoz içirilerek bayıltılması üzerine olsa da, suç eylemi aslında tüm izleyicilere canlı yayında verilen mesajın kendisidir. R.O.K. tıpkı "kötü yola düşürülerek tecavüz edilen ve üzerinden zafer elde edilen kadınlar" gibi, fut-

bol maçında yenilen bir takımın temsilcisi durumuna düştüğü için, hak ettiği cezayı "Hadi canım, iç yavrum" söylemleri eşliğinde canlı yayında sembolik olarak tecavüz edilmesiyle görmüştür. Bu önemsiz "şaka" sonrası Boşnaklara ayrımcı küfür edilmesini kimse hazmedememişken, bir saat süren bir mizansen içerisinde tecavüz söylemleri üzerinden kadınların aşağılanmasında kimse bir sorun görmemiştir. Bizim suç duyurumuzda savcılık yapılan eylemlerin 'erotik içerikli söylemler' olduğu ve kamu düzeyine zarar verme olasılığı bulunmadığı gerekçesiyle, soruşturma yapmaksızın ve delil toplamadan kovuşturmayı reddetmiştir.

SPORDA ŞİDDETİ ÖNLEMEDE BİR TÜRLÜ DEĞİŞMEYEN BAKİŞ AÇISI

Geçtiğimiz hafta sporda şiddetin önlenmesi için üst düzey yetkililer Gençlik ve Spor Bakanlığı Merkez Binası'nda bir araya geldiler. Bu yetkililer arasında futbol kulübü temsilcileri, Türkiye Futbol, Basketbol, Voleybol ve Hentbol Federasyon Başkanları, Gençlik ve Spor Bakanı, Adalet Bakanı, İçişleri Bakanı olduğunu basından takip ettik.

Toplantıda konuşulan tedbir ve düzenlemelere baktığımızda; tıpkı aile içi şiddet, kadına yönelik şiddet, cinsel istismar ve benzeri şiddet konularında olduğu gibi ağırlıklı olarak cezaların ve güvenlik tedbirlerinin artırılması, polis sayısının artırılması, kulüplerde bulunan 'tarafardan sorumlu yönetici' görevinin kaldırılarak 'stat sorumlusu' adı altında bir yapının oluşturulması gibi başlıkların konuşulduğunu gördük. Maalesef şiddet dili ve algısının dönüştürülmesine yönelik koruyucu-ön-

leyici çalışmalar ve şiddetin azalmasında tüm toplum bileşenlerini, sivil-kamu kurumları ve kulüpleri de içine alan toplumsal farkındalığı artırıcı, kitleleri şiddetsizliğe teşvik eden sürdürülebilir yapısal çalışmalara dair gündem başlıklarını yine göremedik.

Bu büyük eksikliğin; devlet yapılarının ve spor kurumlarının kafa-göz yarılan fiziksel şiddet dışında bir şiddet kavrayışının henüz oluşmaması, toplumsal cinsiyet temelli şiddet konusuna gerekli önemin verilmemesi ve de özellikle koruyucu-önleyici çalışmaların önemine vakıf olunmamasından kaynaklandığını düşünüyoruz.

Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği son üç yıldır spor alanlarında, özellikle futbol alanlarında gerçekleşen çeşitli şiddet eylemlerine yönelik 6 defa suç duyurusunda bulundu. Bir sivil toplum örgütünün -özel olarak buna odaklı çalışmıyorsa-, kaynak ve kapasitesi itibarıyla sürekli suç duyurusunda bulunması mümkün değildir. Bu duyuruların bir amacı da, bu suçların daha fazla oluşmaması için sürdürülebilir ve yapısal düzenlemeleri uygulamakla sorumlu olan, koca koca bütçelere ve personele sahip ilgili bakanlıkların, bu bakanlıklara bağlı federasyonların, bu federasyonlara bağlı kulüplerin ve komitelerin bu suçları duyurması ve gerekli koruyucu-önleyici çalışmaları yürütmesidir. Bu duyuruların amacı şiddet eylemleri münferitmiş gibi kişilere yönelik cezaların artması ve sosyal medyada linç edilmeleri değil, şiddetin beslediği ve gerekçelendirildiği sembolik eylemlere yönelik cezasızlığın giderilmesidir.

Nitekim ÇŞMD de, hak-temelli çalışan bir sivil kurum olarak yalnız suç duyurusunda

bulunmakla kalmayıp, Nisan 2018'de yurtdışında geçen İçişleri Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Futbol Federasyonu gibi kurumlara ve Milli Olimpiyat Komitesi, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na dilekçeler gönderdi. Bu dilekçelerde, ilgili kurumun şiddeti azaltmadaki sorumlulukları kendi mevzuatlarından örneklerle kendilerine hatırlatılarak harekete geçmeleri önerildi. Herhangi bir geri dönüş almadığımız bu dilekçelerde kurumlar arası işbirliği ve çalıştay gibi çalışmalar da talep edildi.

Yanı sıra kulüplerle temas kurarak spor alanlarında üretilen toplumsal cinsiyet temelli şiddet eylemlerinin azaltılması konusunda sorumlulukları hatırlatıldı. Kendilerine işbirliği önerdik ve hatta yapılacak çalışmalara örnek teşkil etmesi açısından bir liste hazırladık.

Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği olarak suç duyurusunda bulunduğumuz bu eylemlerin hiçbiri fiziksel şiddet içermezken, toplumsal cinsiyet temelli şiddet, cinsel yönelim ayrımcılığı, cinsel istismar ve tecavüzün normalleştirilmesi gibi kitlesel şiddetin artmasında ve yaygınlaşmasında önemli rolü olan, kitlelere ve bireylere "Sen de bu şiddeti çevrende rahatlıkla uygulayabilirsin" mesajı veren eylemlerdi. Peki neydi bu mesajlar?

Örneğin;

- Rakip takımın forması giydirilerek bir cansız mankenin taciz edilmesi ve yakılması ile kadınların rahatlıkla aşağılanabileceği, kadın sembolleri ile "yenilen ve küçük düşürülen" herkesin taciz edilebileceği ve bunun masum bir deşarj yöntemi olduğu,
- Kanlı çarşaf sembolü pankartlar taşıya-

rak, rıza içeren veya içermeyen cinsel eylemlerle "rakibi yenerek cezalandırma"nın aynı şey olduğu ve kişilerin cinsel şiddet uygulayarak başka kişileri rahatlıkla yenebileceği ve cezalandırabileceği,

- "17ye kadar illegal, 17den sonra legal" pankartıyla rakibi yenerek zafer elde etme ile çocuk ve ergenlere yönelik cinsel istismarın benzer şeyler oldukları, "rakip yenilmek istemese de/eylem illegal olsa da" yapılanın zafer ve meşru olduğu,

- Kitlelerin tecavüz marşları eşliğinde rakibe attığı golleri, yani sportif bir başarıyı kutlayabilecekleri ve bunda hiçbir sorun olmadığı, tecavüzün "güç uygulayarak kazanmak-yenmek-cezalandırmak" demek olduğu ve bunun da başarmak, başarılı olmakla aynı şey oldukları,

- Bir spor muhabirinin Almanya'nın Dünya Kupası'ndan elenmesini yorumlarken sarf ettiği "Her genç kızın başına gelebilecekler, Alman Milli Takımı'nın da başına geldi" sözleri ile genç kadınların kaybetmeye ve cinsel şiddete maruz bırakılmaya mahkum oldukları,

gibi mesajlar... Bu mesajlar yetkili kurumlar ve yargı organlarının ısrarla espri, erotizm, düşünce özgürlüğü gibi kalıplara sokmaya çalıştıkları ve gerekçelendirdikleri eylemler. Sonuçta ölen veya yaralanan yok. O esnada belki yok, ama hemen her maçta (yani her gün en az 2-3 kere) verilen bu kitlesel mesajların kaç kişinin öldürülmesine, cinsel şiddete ve cinsel istismara maruz bırakılmasına yol açabileceğini öngörmek çok da zor değil. Her gün öldürülen ve cinsel şiddete maruz bırakılan kadınların sayısını Bianet'in tuttuğu çeteleden biliyoruz.

Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği, en son yaptığı suç duyurusuna verilen ta-kipsizlik kararına bugün itiraz etti.

Bu son suç duyurusu her ne kadar Rasim Ozan Kütahyalı'nın canlı yayındaki futbol programında, bir komedi şovu sergilercesine oluşturulan tecavüz mizansenine sonucu ilaçlı gazoz içirilerek bayıltılması üzerine olsa da, suç eylemi aslında tüm izleyicilere canlı yayında verilen mesajın kendisiydi. R.O.K. tıpkı "kötü yola düşürülerek tecavüz edilen ve üzerinden zafer elde edilen kadınlar" gibi, futbol maçında yenilen bir takımın temsilcisi durumuna düşmüştü ve hak ettiği cezayı, "Hadi canım, iç yavrurum" söylemleri eşliğinde canlı yayında sembolik olarak tecavüz edilmesiyle görmüştü. Yalnız ona içirilen ilaçlı gazoz sadece sembolik değildi ve canlı yayında gerçekten ilaçla bayıltılmış, kendine gelebilmek için kusturulması gerekmişti. Biz bu olayı sadece kustuktan sonra söylediği "ırkçı küfür"e yönelik tepkiler ve özür dilemesi ile biliyoruz.

Ancak "sembolik tecavüz şakası" nedeniyle hiçbir savcının ya da duyarlı takipçinin dikkatini çekmedi. Basında bile geçmedi. Türkiye Barolar Birliği Başkanı'nın suç duyurusu dilekçeleri hazırlayıp halkı suç duyurusuna bulunmaya davet ettiği, Cumhurbaşkanı Başdanışmanı Hidayet Türkoğlu'nun savcılarını göreve çağırdığı, R.O.K.'nın Beyaz TV'den kovulmasına sebep olan olay, son derece önemsiz bir "şaka" sonrası Kütahyalı'nın ırkçı küfür etmesi idi sadece. Boşnaklara ayrımcı küfür edilmesini kimse hazmedememişti ancak bir saat süren bir mizansen içerisinde tecavüz söylemleri üzerinden kadınların

aşağılanması bir sorun olarak görülmüyordu. Bizim suç duyurumuzda savcılık yapılan eylemlerin 'erotik içerikli söylemler' olduğu ve kamu düzenine zarar verme olasılığı bulunmadığı gerekçesiyle, soruşturma yapmaksızın ve delil toplamadan kovuşturmayı reddetti.

Yukarıdaki örnek ülkemizde işlenen ayrımcılık suçlarına yönelik çifte standart ve tecavüz üzerinden kadın düşmanlığının nedenli kanıksandığını göstermesi açısından çarpıcıdır. Meslek uzmanlarının (hakimler, savcılar, adli tıp uzmanları, avukatlar, psikologlar, öğretmenler, dişçiler, psikolojik rehber ve danışmanlar, reklamcılar, gazeteciler vs. Vs.) özellikle de kamu görevlilerinin şiddetin önlenmesine yönelik her türlü koruyucu-önleyici çalışmaya ne

kadar muhtaç olduklarını da göstermektedir. Bu anlamda yetkili kurumların toplumsal cinsiyet temelli şiddet ve cinsel şiddet/istismar konularında hiç vakit kaybetmeden harekete geçmesi ve farkındalık artırıcı, kapasite güçlendirici eğitimler, mesleki süpervizyon ve performans değerlendirmeleri, koruyucu önleyici yaklaşım konusunda sürdürülebilir programlar oluşturmaları ve uygulamaları gerekmektedir. Aksi halde, bu kadar ceza artırımına rağmen neden bir türlü cinsel şiddet ve istismarın azalmadığını, "neden hiçbir şeyin değişmediğini" yıllarca birbirimize sormaya devam edebiliriz.

Kamuoyuna ve tüm ilgili kurumlara duyurulur.

BAKANLIKLARA GÖNDERİLEN DİLEKÇE ÖRNEĞİ

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Makamı'na*

Konu: Türk futbolunda cinsel şiddetin normalleşmesinin önüne geçmek ve yaptırımsız kalmasını engellemek adına Sayın Bakanlığınızın müdahale ve desteğini saygıyla arz ettiğimiz hususlar hk.

Sayın Bakan,

Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği olarak, cinsel şiddetin varlığının, meşruiyetinin ve yarattığı hasarların ortadan kaldırılması için çalışmak; var olan yasal hakların uygulanması, geliştirilmesi ve ihlallerin engellenmesi için mücadele vermek ve cinsel şiddete maruz bırakılmış kişiler ve cinsel şiddetten hayatta kalanlar arası dayanışmayı geliştirmek gibi amaçlarla 2014 yılından bu yana faaliyet yürütmekteyiz. Bu kapsamda, hayatın her alanında cinsel şiddetle mücadele etmekte ve bu tür suçları işleyen kişi ve kurumlara karşı yasal yollara başvurarak hak arayışımızın etkinliği artırmaktayız.

Bu çerçevede, Türkiye'de uzun zamandır futbolda cinsiyetçiliğin, cinsel şiddetin tribünlerde ve yönetim kademelerinde, basına yansıyan ve yansımayan şekillerde yaygınlaşmasını üzüntüyle gözlemlemekteyiz. Tribünlerde ve sahalarda tecavüzün, çocuklara yönelik cinsel istismar suçunun açıkça işlenmesi, bunu meşrulaştıran pankart, marş ve ritüellere ev sahipliği yapılması, desteklenen takımın sportif başarısının bu tarz şiddet eylemleriyle ve kadını aşağılayarak kutlanması, yenilen takımın tecavüz edilen, yenen takımın ise tecavüz eden olarak resmedilmesi gibi sıklıkla artan olaylar Sayın Bakanlığınız ile iletişime geçmemizin öncelikli sebebidir.

Bu şiddet eylemlerinin göz ardı edilmesi, cezasız bırakılması ve hatta hoş görülmesi kadına ve çocuğa karşı şiddetin normalleştirilmesine, meşrulaştırılmasına ve yaygınlaştırılmasına yol açarken, Anayasanın eşitlik ilkesi yıpratılarak kadınlara yönelik hak ihlallerinin ve nefret suçlarının artmasına sebep olmaktadır. İşlenen suçların cezasız kalması en önemli caydırıcılık unsuru olmakla birlikte, söz konusu suçların işlenmesinin ilk aşamada kimse mağdur olmadan engellenmesinin gerekliliği aşıkardır. Bu itibarla, öncelikli amaç tüm paydaşlarla önlemeye yönelik politikalar geliştirmek ve uygulamaktır.

*Bu dilekçe Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Türkiye Futbol Federasyonu, İçişleri Bakanlığı ve Olimpiyat Komitesi'ne gönderilmiştir.

Birkaçı hakkında dernek olarak bizim de suç duyurusunda bulunduğumuz, müdahil olduğumuz ve hatta faillerinin cezalandırılması ile sonuçlanan, basında da yankı uyandırmış, detayları EK:1’de bulunabilecek, futbolda cinsel şiddet kültürüne ilişkin yakın tarihli örnekler aşağıda sunulmaktadır:

- Fenerbahçe Spor Kulübü taraftarlarının rakip takımın renklerinde giydirilmiş kadın cansız mankeni yakmaları,
- Yine Fenerbahçe Spor Kulübü taraftarlarının rakip takımın forması giydirilmiş kadın cansız mankene “kına gecesi” düzenlenilmesi, karşılaşması yapılacak iki takımdan birinin kadın diğerinin ise erkek cinsiyet sembolü ile resmedilmesi,
- Fenerbahçe Spor Kulübü tribününde açılan hem cinsel istismarı hem tecavüzü normalleştiren “17 yıldır illegal, bundan sonra legal” pankartı, Belli başlı spor kulüplerinin taraftarlarınca çeşitli maçlarda sergilenen ve gerdek gecelerini temsil eden Japon Bayrakları,
- Galatasaray taraftarlarınca açılan hem kadınları hem seks işçilerini aşağılamakta olan üzerinde “Para komidinin üzerinde” yazılı pankart,
- 19 Kasım 2017 tarihinde Beyaz TV’de yayınlanan “Derin Futbol” isimli futbol programında “Tecavüz Marşı” olarak bilinen müzik eşliğinde, programdaki yorumcu Rasim Ozan Kütahyalı’ya içinde uyku ilacı olan gazoz içirilerek ekran karşısında açık bir tecavüz mizansenini canlandırılması,
- Sivas Spor Kulübü’nün İtalya’da tecavüzden hüküm giymiş ve 9 yıl hapis cezasına mahkûm edilmiş Robinho adlı futbolcuyu transferi,
- Bunların yanı sıra kulüp yöneticilerinin ve teknik direktörlerin basın açıklamalarında kullandıkları kadınları aşağılayan ve hor gören ifadeler ve bütün bunların yaptırımdan yoksun kalması.

Toplum hayatının en görünür alanlarından birinde gerçekleşen bu tip eylemler, bu fiilleri işleyenlerin nezdinde hiçbir caydırıcı önlem bulunmaması sonucu, söz konusu şiddet davranışlarının öğrenilerek ve teşvik edilerek adeta bir norm haline gelmesine, uygulayanların değil uygulamayanların yaptırıma uğramasına, kadınlara yönelik onur kırıcı davranış ve ayrımcılığın artarak devam etmesine sebep olmaktadır.

Mevzuat kapsamında Sayın Bakanlığınızın görev alanına giren hususlar

Hatırlatmak isteriz ki, futbolun cinsel şiddet dilinin en çok üretildiği ve kullanıldığı alanlardan biri olmaktan çıkarılıp kadınlar ve çocuklar için de güvenli bir çevre ve sosyalleşme alanı haline getirmek ve cinsel şiddetin bu alanlarda tekrar tekrar üretilmesini engellemek muhtelif kamu kurumlarının ve Bakanlıkların görev alanları dahilindedir.

Bu kapsamda gerek uluslararası anlaşmalar gerekse iç hukuk düzenlemelerince Sayın Bakanlığınıza da bu konuya ilişkin yükümlülükler getirilmiştir:

1) İmzalayıp onaylayan ülkelere, fiziksel, cinsel, ekonomik ve duygusal şiddet türlerini önlemek için gerekli yasal önlemleri alma yükümlülüğü getiren ve 25 Kasım

2011'de TBMM'de kabul edilen Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi) uyarınca; taraf devlet sıfatıyla Türkiye Cumhuriyeti, ve uygulayıcı bakanlık sıfatıyla

Sayın Bakanlığınız, kadınlara karşı her türlü ayrımcılığı kınamak ve ayrımcılığı önlemek üzere her türlü gerekli yasal ve diğer tedbirleri almakla, toplumsal cinsiyet konusunda hassasiyet gerektiren politikalar geliştirip uygulamakla, kadınların daha aşağı düzeyde olduğu düşüncesine dayalı ön yargıların, törelerin, geleneklerin ve diğer uygulamaların kökünün kazınması amacıyla kadınların ve erkeklerin sosyal ve kültürel davranış kalıplarının değiştirilmesine yardımcı olacak tedbirleri almakla, bu hususlarda aktif olarak çalışan sivil toplum örgütleriyle işbirliği içinde olmakla, her türlü cinsel tacize karşı önleyici ve koruyucu tedbirler getirmekle ve bu suçların işlenmesi halinde takip ve mağdur desteğini sağlamakla yükümlüdür.

2) Türkiye'nin imzacısı olduğu; temel hedefi, toplumsal yaşamın her alanında kadın-erkek eşitliğini sağlamak amacıyla, kalıplaşmış kadın-erkek rollerine dayalı önyargıların yanı sıra geleneksel ve benzer tüm ayrımcılık içeren uygulamaların ortadan kaldırılması ve kadınlara karşı ayrımcılığı önlemek için var olan yasal ve bağlayıcı doküman olan Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW) uyarınca; taraf devlet sıfatıyla Türkiye Cumhuriyeti, ve uygulayıcı bakanlık sıfatıyla Sayın Bakanlığınız, her iki cinsten birinin aşağı veya üstün olduğu veya erkekler ile kadınların basma kalıp rollere sahip oldukları düşüncesine dayanan bütün önyargılar ve gelenekler ile her türlü uygulamayı bertaraf etmek, kadın ve erkeklerin eşit şekilde aynı haklardan faydalanmasını sağlamak ve kadınların ekonomik ve sosyal yaşamın diğer alanlarında da her türlü sportif ve kültürel faaliyetlere katılma hakkını tanımakla yükümlüdür.

3) İstanbul Sözleşmesi temel alınarak hazırlanan, kadına karşı şiddete yönelik koruyucu ve önleyici tedbirler içeren ve şiddet gören veya görme tehlikesi altında yaşayan kadınları ve aile bireylerini korumayı amaçlayan 6284 Sayılı Ailenin Korunması Ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun uyarınca Sayın Bakanlığınız, kadına karşı şiddet uygulayanlara ilişkin olarak şiddet tehdidi, hakaret, aşağılama veya küçük düşürmeyi içeren söz ve davranışlarda bulunmaması yönünde önleyici kararların alınmasını sağlamak, şiddet önleme ve izleme merkezleri ile şiddet mağdurlarının ve mevcut durum takibinin yapılmasını sağlamakla yükümlüdür.

4) Amacı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın kuruluş, görev, yetki ve sorumluluklarını düzenlemek olan "Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname" uyarınca Sayın Bakanlığınız çocukların her türlü ihmal ve istismardan korumak, kadınlara karşı ayrımcılığı önlemek, sağlık, eğitim, kültür, çalışma ve sosyal güvenlik başta olmak üzere bütün alanlarda kadınların ilerlemesini sağlamak, kadının insan hakları konusunda kamuoyunu bilgilendirmek, kadının insan haklarını korumak ve geliştirmek, kadınların toplumsal hayatın tüm alanlarında hak, fırsat ve imkânlardan eşit biçimde yararlanmalarını sağlamakla yükümlüdür. (EK:2)

Bunun yanı sıra Sayın Bakanlığınız; ülkemizde kadına yönelik her türlü şiddet ve

ev içi şiddetin önlenmesi ve şiddet mağdurlarının etkin korunması için gerekli önlemlerin alınmasını amaç edinen "Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele, Ulusal Eylem Planı (2016-2020) ile; toplumsal cinsiyet eşitliği, kadına yönelik şiddet ve ev içi şiddetle mücadele konularında mevzuatta düzenlemeler yapmak ve uygulamadaki aksaklıkları ortadan kaldırmayı amaç edinen bir çizgide, İstanbul Sözleşmesi ve 6284 sayılı Kanun kapsamında faaliyetler gerçekleştirmeyi taahhüt etmiştir.

Konu ile ilgili bir çalıştay düzenlenmesine yönelik önerimiz

Sayın Bakan,

Dernek olarak yukarıda dikkatinize sunduğumuz tablonun kamu kurumlarının doğru müdahalesi ile ivedi bir şekilde negatiften pozitifte döneceğine inancımız tamdır. Bu konuda gerekli kurumsal hafıza, irade ve araçların Sayın Bakanlığınız bünyesinde var olduğundan ve sivil toplum öznelerinin de bu konuda teşvik edilmeleri ve bu çabaya dahil edilmeleri için gerekli öncülüğü göstereceğinizden şüphemiz bulunmamaktadır. Türkiye'de gerek futbol ve izleyicilerinin rehabilitasyonu gerekse kadına yönelik şiddete son verilmesi adına bu adımın atılmasını zaruri görüyor ve bu yönde Derneğimizden bekleyeceğimiz her türlü bilgi ve desteği sunmaya hazır olduğumuzu bildirmek istiyoruz.

Sizlere işbu dilekçe dahilinde sunduğumuz önerileri Gençlik ve Spor Bakanlığı, İç İşleri Bakanlığı, Türkiye Futbol Federasyonu, Spor Genel Müdürlüğü ve Türkiye Olimpiyat Komitesi dikkatine de eş zamanlı olarak sunmuş bulunmaktayız. Söz konusu Bakanlık ve kurumlar ve Sayın Bakanlığınızın temsilcilerini futbolda cinsel şiddet sorununu görüşmek üzere bir çalıştay toplantısı düzenlemeye davet etmek isteriz. Sayın Bakanlığınızın himayesinde gerçekleştirilecek ve sivil toplum kuruluşları ve akademisyenlerin de katılımcı olacağı bir çalışma grubu toplantısının, kanunun kamuoyu nezdindeki bilinirliğini arttırmak hususunda son derece faydalı olacağını düşünmekteyiz.

Bu süreçte; göndermiş olduğumuz dilekçemize internet adresimizde yer vermenin, söz konusu cinsel şiddet olaylarının mağdurları ve takipçilerini aydınlatmak ve kamunun da ilgisini sağlamak bakımından önemli olduğu kanısındayız. Çalıştay konusundaki niyetinizin tarafımıza iletilmesi hususunda gereğini arz ederiz.

Aciliyet arz ettiği şüphe götürmeyen bu konu hakkındaki görüş, öneri ve yönlendirmelerinizi alabilmek ve bu konuları detaylı görüşebilmek adına sizi ziyaret edebilmemiz için randevu talebimizin değerlendirilmesi hususunda gereğini arz eder; her konuda bizlerle temasa geçebileceğinizi hatırlatmak isteriz.

Saygılarımızla,
Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği

► **Sporu seviyoruz, buradayız,** ◀
► **mücadeleyi büyütüyoruz!** ◀

Sempozyum videosu: https://www.youtube.com/watch?v=_IFGdignc7k&t=665s

Sempozyum 1. Gün: <https://www.youtube.com/watch?v=Ms6Gn9RPjKE>

Sempozyum 2. Gün: https://www.youtube.com/watch?v=0D_8dL-ZNrI

#SahalardaCinsiyetAyrımcılığınaSon
#FutbolMerkeciCindir

futbolda
cinsel şiddet ve
cinsiyet ayrımcılığı
sempozyumu
13-14 Ma

Spor
Çalışmaları
Merkezi

Karşad
Evrensel Güç ve Fiziksel Aktivite Derneği

HEINRICH BÖLL STIFTUNG
DERNEĞİ TÜRKİYE TEMSİLCİLİĞİ